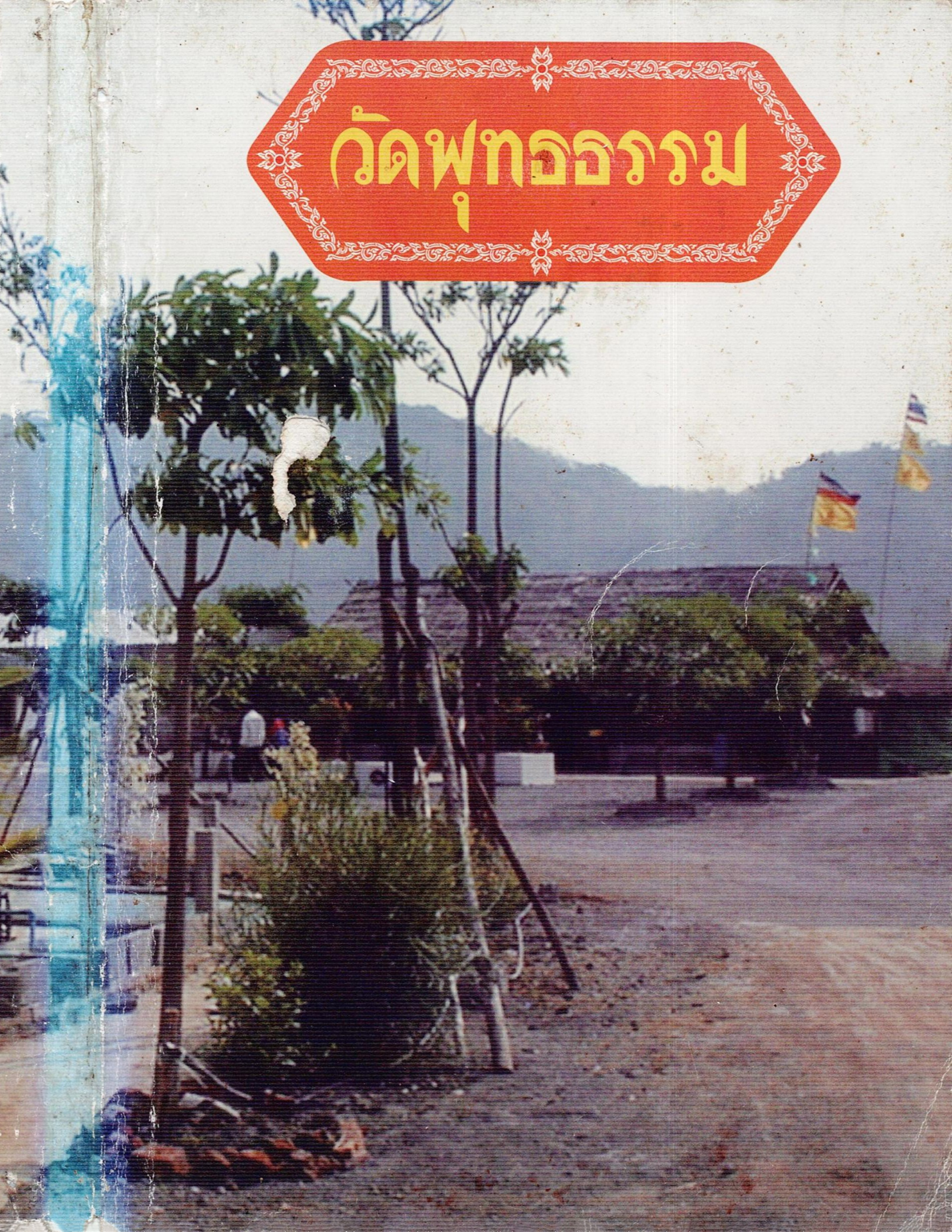
วัดพุทธธรรม

พระพุทธดำรัส

พระภิกษุทั้งหลาย มหาสมุทรย่อมลึกลงไปตามลำดับ ลาดลงตามลำดับ
ไม่โกรกชันเหมือนภูเขาขาดฉันใด ธรรมวินัยนี้ก็ฉันนั้น
มีการศึกษาตามลำดับ การปฏิบัติตามลำดับ
การบรรลุธรรมตามลำดับ ลุ่มลึกลงตามลำดับ

พระพุทธรำพึง (วันตรัสรู้)

ธรรมที่ตถาคตได้บรรลุแล้วนี้ **ลึก ซึ้ง** เห็นได้ยาก รู้ตามได้ยาก **สงบ ประณีต**
มิใช่วิสัยแห่ง **ตรรก** คือคิดเอาไม่ได้ หรือ ไม่ควรลงความเห็น**ด้วยการเดา**
แต่เป็นธรรมที่บัณฑิตพอจะรู้ได้

อนึ่งเล่า สัตว์ทั้งหลายส่วนมาก ยินดีในอาลัย คือ กามคุณ สัตว์ผู้เห็นปานนั้น
ยากนักที่จะเห็น **ปฏิจจสมุปบาท** และ **พระนิพพานซึ่งมีสภาพบอกคืนกิเลสทั้งมวล**
ทำตัณหาให้สิ้น ดับทุกข์ เราจะพึงแสดงธรรม หรือไม่หนอ ถ้าแสดงไปแล้ว คนอื่นรู้ตามไม่ได้
เราก็จะพึงลำบากเปล่า **โอ!** อย่าเลย อย่าประกาศธรรมที่เราได้บรรลุแล้วเลย
ธรรมนี้ อันบุคคลผู้เพียบแปร้ไปด้วย **ราคะ โทสะ โมหะ จะรู้ได้โดยง่ายมิได้เลย**
บุคคลที่ยังยินดี พอใจให้กิเลสย้อมจิต ถูกความมืด คือกิเลสหุ้มห่อแล้ว จะไม่สามารถเห็นได้
ซึ่งธรรมที่ทวนกระแสจิตอันละเอียด ประณีต ลึก ซึ้ง เห็นได้ยากนี้

พระธรรม ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์

อาการที่พระพุทธองค์ทรงสั่งสอน

๑. ทรงสั่งสอนเพื่อจะให้ผู้ฟัง**รู้ยิ่งเห็นจริง** ในธรรมที่ควรรู้ ควรเห็น

๒. ทรงสั่งสอน มีเหตุที่ผู้ฟัง **อาจตรองตาม** ให้เห็นจริงได้

๓. ทรงสั่งสอน**เป็นอัศจรรย์** คือ ผู้ปฏิบัติตามย่อมได้**ประโยชน์โดยสมควรแก่การปฏิบัติ**

พระครูใบฎีกาชนะชัย อมโร

ตราตั้งฐานานุกรม

โดยพระบรมราชโองการ เลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นราช มีฐานานุศักดิ์ตั้งฐานานุกรมได้ ๔ รูป ประกาศ ณ วันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๐๙ นั้น

บัดนี้ พิจารณาเห็นว่า **พระชนะชัย** ฉายา **อมโร** อายุ ๕๓ พรรษา ๖ วิทยฐานะ น.ธ.โท วัดท่าสีพนาราม ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี กอปรด้วยศีลาจารวัตรสุตาทิคุณ อัตถจริยาสัมมาปฏิบัติเป็นอันดีสมควรยกย่อง ให้มีสมณศักดิ์ จึงให้เป็น

พระครูใบฎีกา

ตำแหน่งฐานานุกรมพระราชาคณะชั้นราช ของ **พระราชศิริธรรมเมธี** ตรีปิฎกบัณฑิต ยติคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพฯ

ขอให้ **พระครูใบฎีกาชนะชัย อมโร** จงรับภาระธุระพระพุทธศาสนา จงละการณ์ที่ควรละ เว้นการณ์ที่ควรเว้น บำเพ็ญการณ์ที่ควรบำเพ็ญ จงเจริญสุขสวัสดิ์พิพัฒนมงคล มีความเจริญงอกงามไพบูลย์ในพระพุทธศาสนาเป็นนิตย์ เทอญ

ตั้ง ณ วันที่ ๑๐ เดือน ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๖

(**พระราชศิริธรรมเมธี**)

วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม

ประวัติพระครูใบฎีกาชนะชัย อมโร

ชื่อ : พระครูใบฎีกาชนะชัย อมโร

วิทยาฐานะ : นักธรรมชั้นโท พรรษา ๖

บิดาชื่อ : นายขวัญ ขวัญทิพย์ธนสาร

มารดาชื่อ : นางสอน ขวัญทิพย์ธนสาร

อายุ ๕๓ ปี เกิดเมื่อ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๓

เขตลาดกระบัง แขวงลาดกระบัง กทม.

พระอุปัชฌาย์ชื่อ : พระปลัด เศียร

พระกรรมวาจารย์ชื่อ : พระสมุทรทรัพย์ทวี

พระอนุสาวนาจารย์ชื่อ : พระสมุห์พินยู

ประวัติย่อวัดพุทธธรรม

พระชนะชัย อมโร ได้มาทำการก่อสร้างวัดพุทธธรรม เมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๔ และทำการก่อสร้างวัดมาโดยตลอด ในเนื้อที่ของวัด ๘.๖๑ ตารางวา (แปดไร่หกสิบเอ็ดตารางวา)

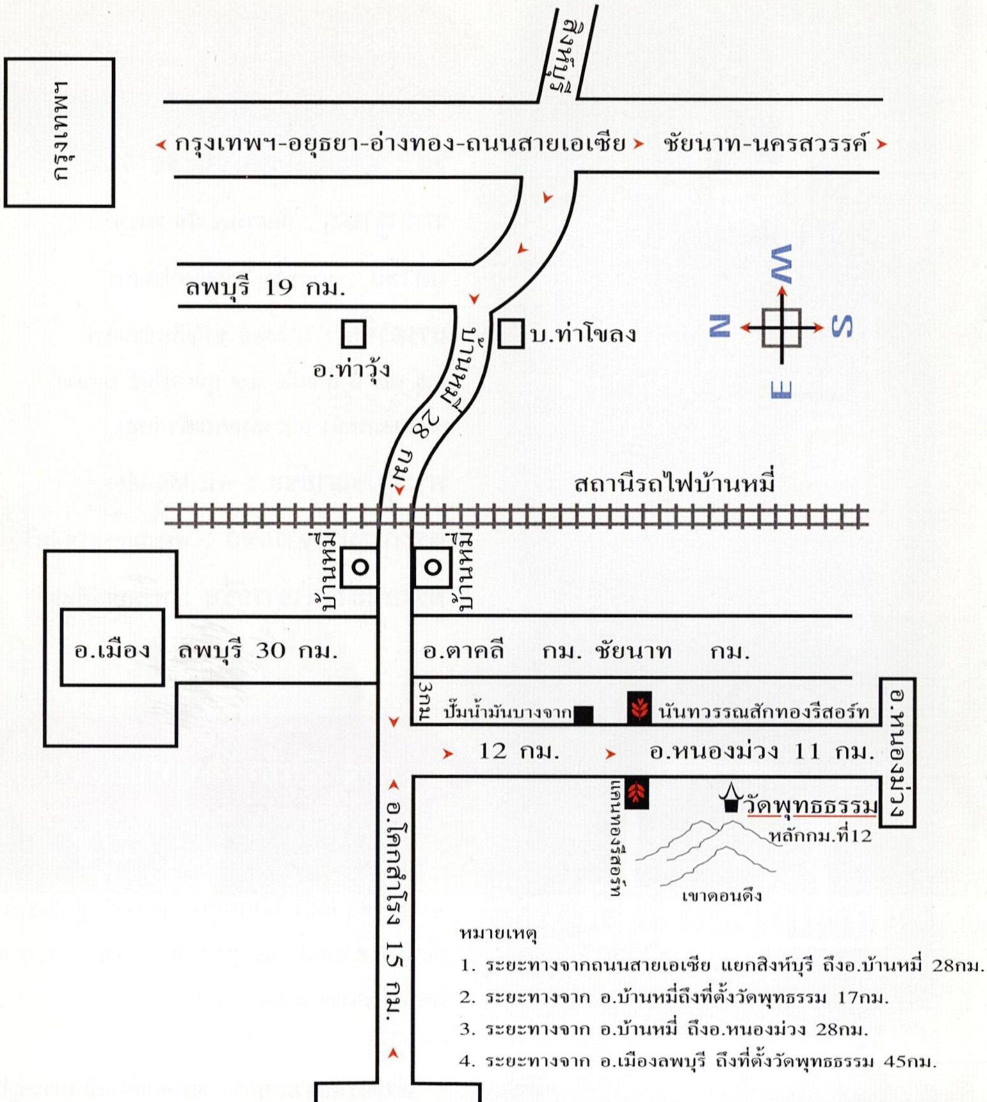
ได้รับตราตั้งฐานานุกรม สมณศักดิ์ให้เป็นพระครูใบฎีกา เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๔๗

และยังทำการสร้างศาลาการเปรียนอีก ๑ หลัง ขณะนี้กำลังรวบรวมจตุปัจจัยอยู่ เพื่อจะทำการสร้างต่อไป

วัดพุทธธรรม โทร. ๐๙-๐๐๙๓๗๒๖, ๐๖-๐๒๑๘๗๕๗

๐๙-๑๑๔๑๑๖๔

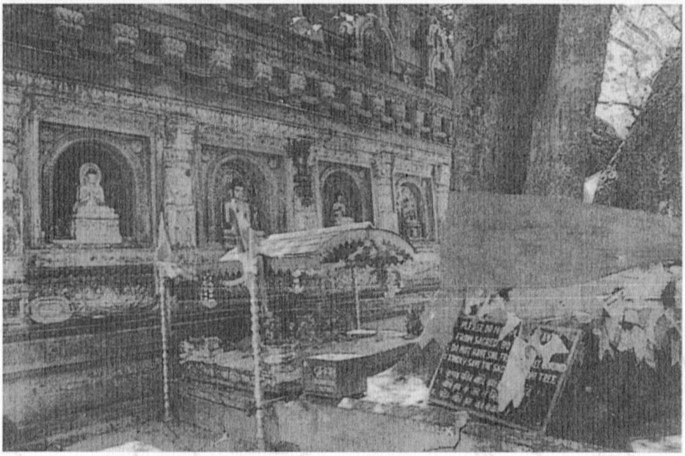

หมายเหตุ

1. ระยะทางจากถนนสายเอเซีย แยกสิงห์บุรี ถึงอ.บ้านหมี่ 28กม.
2. ระยะทางจาก อ.บ้านหมี่ถึงที่ตั้งวัดพุทธธรรม 17กม.
3. ระยะทางจาก อ.บ้านหมี่ ถึงอ.หนองม่วง 28กม.
4. ระยะทางจาก อ.เมืองลพบุรี ถึงที่ตั้งวัดพุทธธรรม 45กม.

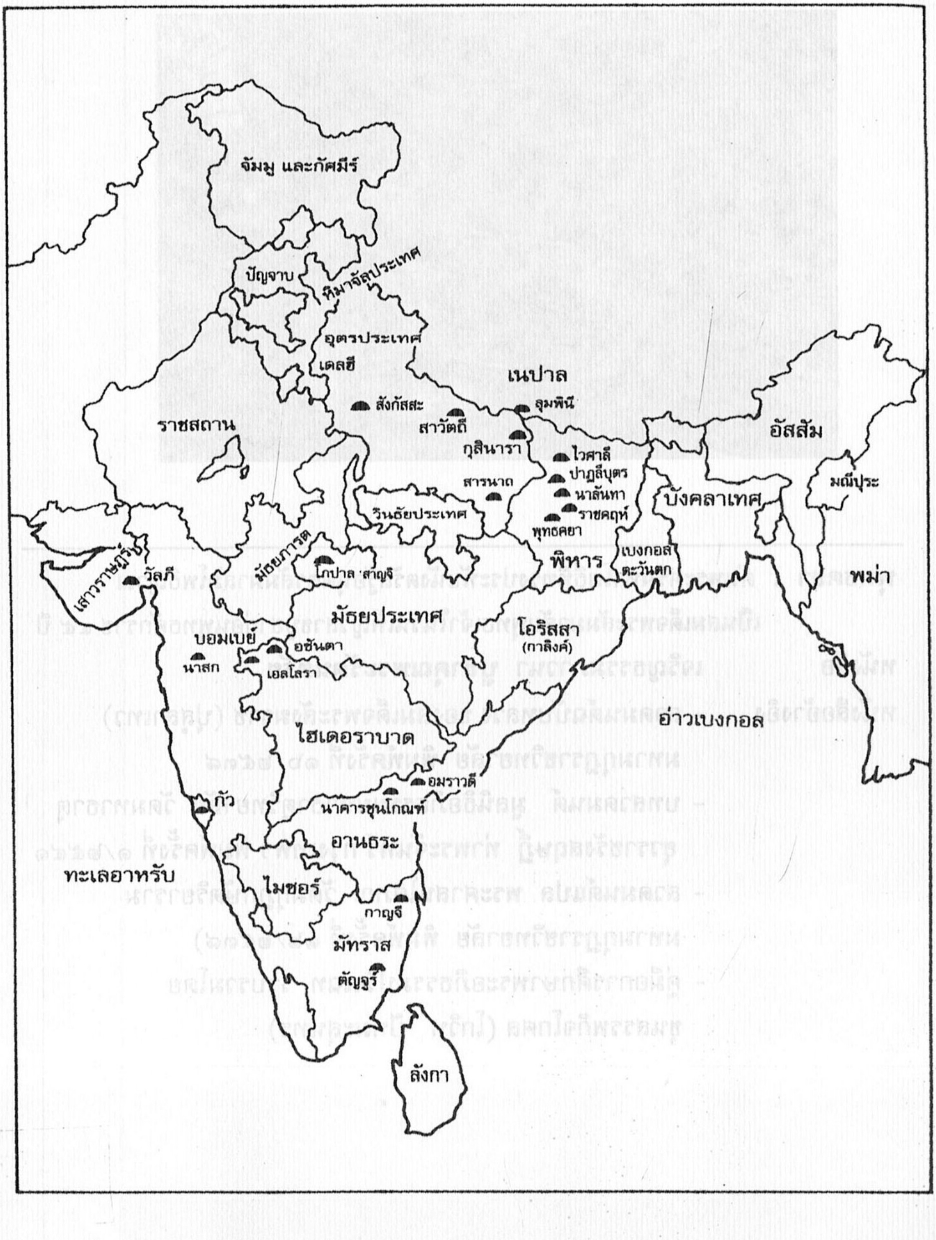
แผนที่ตั้ง วัดพุทธธรรม

พุทธคยา : ต้นพระศรีมหาโพธิ์ที่ทรงประทับนั่งตรัสรู้อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ เป็นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในวันเพ็ญวิสาขบูชาก่อนพุทธศักราช ๔๕ ปี

หนังสือ เจริญธรรมภาวนา **บูชาคุณพระรัตนตรัย**

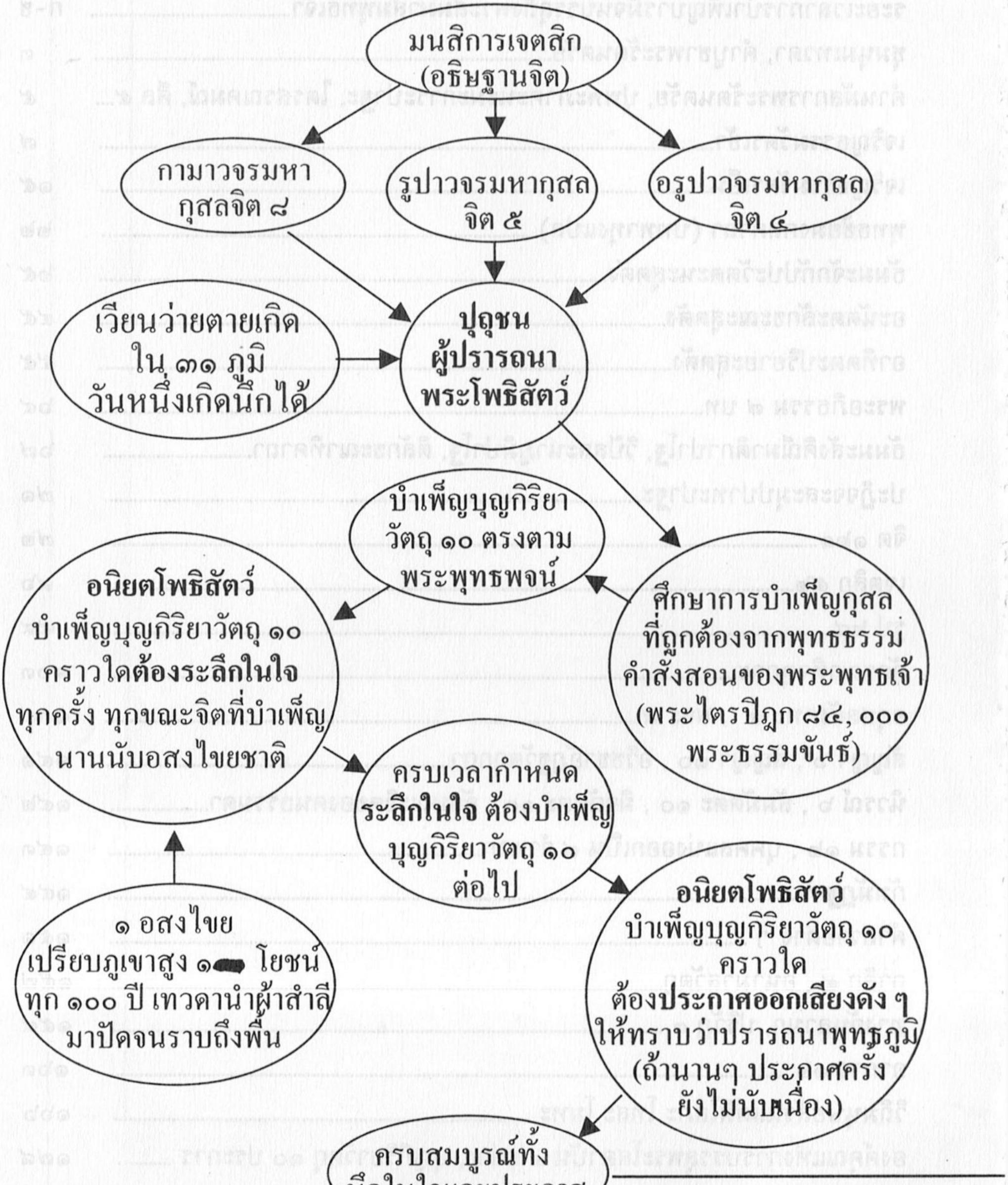
หนังสืออ้างอิง
- สวดมนต์ฉบับหลวง ของสมเด็จพระสังฆราช (ปุสฺสเทว) มหามกุฎราชวิทยาลัย พิมพ์ครั้งที่ ๑๖/๒๕๓๘
- บทสวดมนต์ มูลนิธิอภิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฏิ์ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพฯ พิมพ์ครั้งที่ ๑/๒๕๔๑
- สวดมนต์แปล พระศาสนโศภณ วัดมกุฏกษัตริยาราม มหามกุฎราชวิทยาลัย พิมพ์ครั้งที่ ๑๒/๒๕๓๘)
- คู่มือการศึกษาพระอภิธรรมปริจเฉท รวบรวมโดย ขุนสรรพกิจโกศล (โกวิท ปัทมะสุนทร)

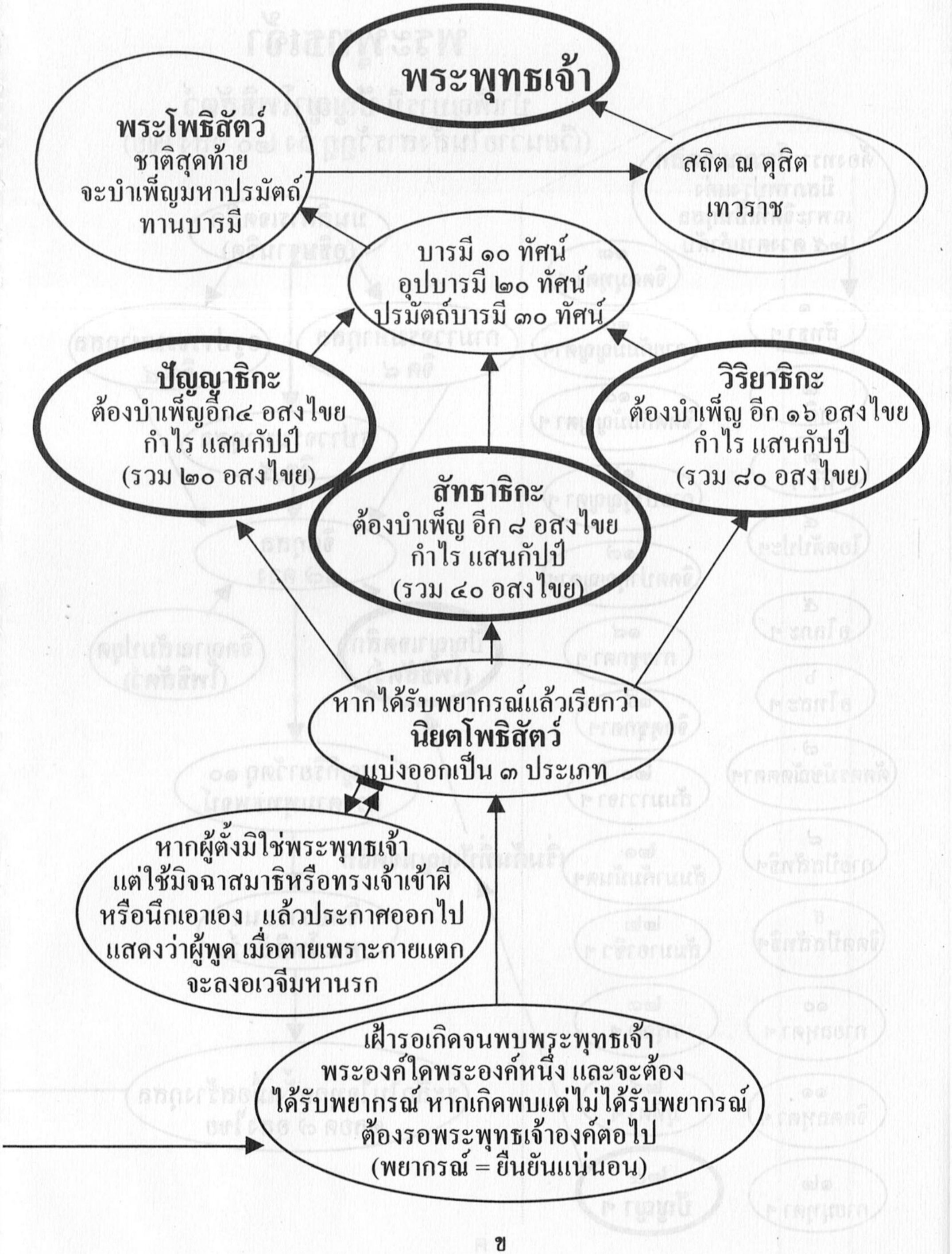

แผนที่ประเทศอินเดีย แสดงสถานที่สำคัญเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

สารบัญ

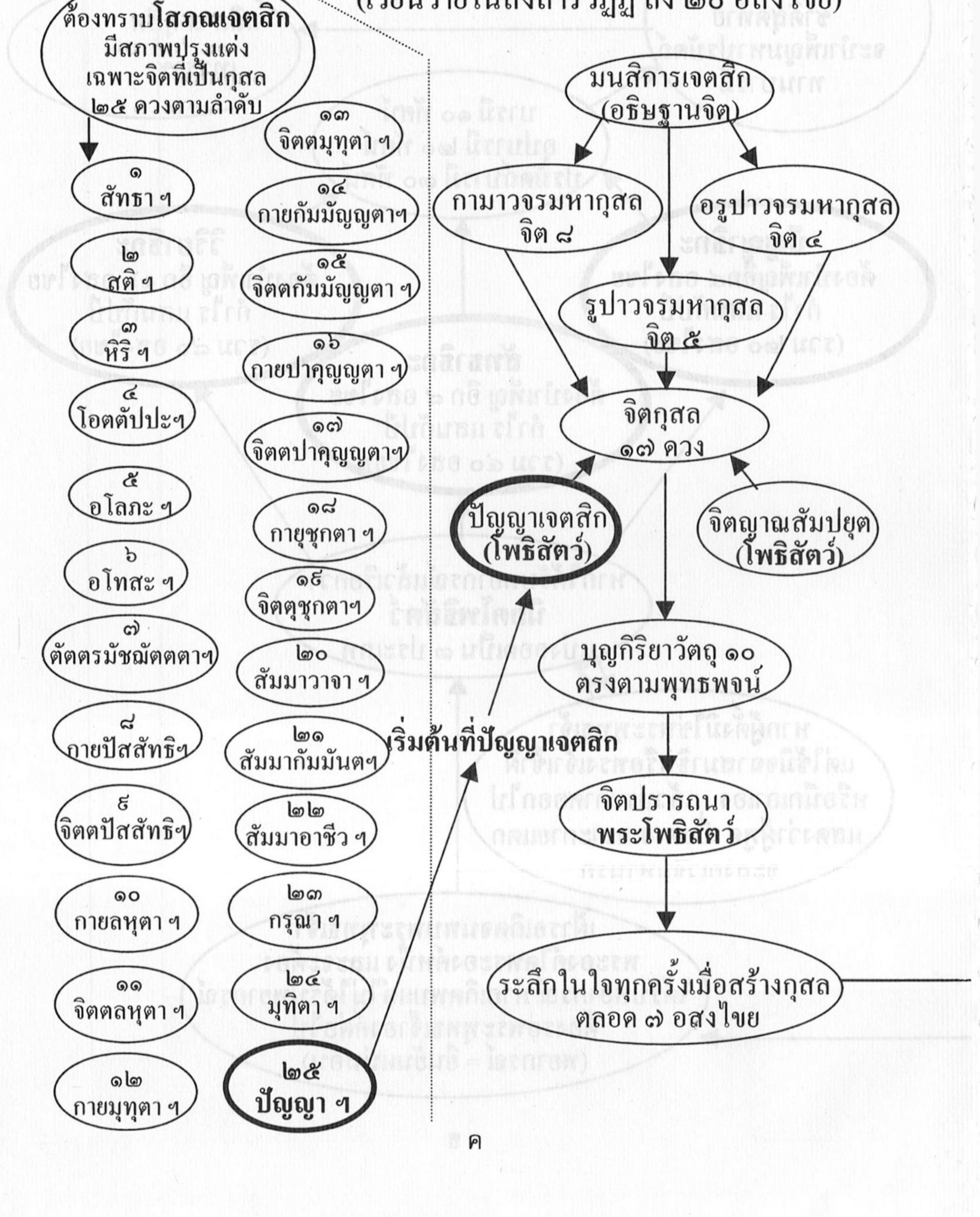
ระยะเวลาการบำเพ็ญบารมีจนบรรลุถึงพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้า
พระโพธิสัตว์
ชาติสุดท้าย
จะบำเพ็ญมหาปรมัตถ์
ทานบารมี
สถิต ณ ดุสิต
เทวราช
บารมี ๑๐ ทัศน์
อุปบารมี ๒๐ ทัศน์
ปรมัตถ์บารมี ๓๐ ทัศน์
ปัญญาธิกะ
ต้องบำเพ็ญอีก๔ อสงไขย
กำไร แสนกัปป์
(รวม ๒๐ อสงไขย)
วิริยาธิกะ
ต้องบำเพ็ญ อีก ๑๖ อสงไขย
กำไร แสนกัปป์
(รวม ๘๐ อสงไขย)
สัทธาธิกะ
ต้องบำเพ็ญ อีก ๘ อสงไขย
กำไร แสนกัปป์
(รวม ๔๐ อสงไขย)
หากได้รับพยากรณ์แล้วเรียกว่า
นิยตโพธิสัตว์
แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท
หากผู้ตั้งมิใช่พระพุทธเจ้า
แต่ใช้มิจฉาสมาธิหรือทรงเจ้าเข้าผี
หรือนึกเอาเอง แล้วประกาศออกไป
แสดงว่าผู้พูด เมื่อตายเพราะกายแตก
จะลงอเวจีมหานรก
เฝ้ารอเกิดจนพบพระพุทธเจ้า
พระองค์ใดพระองค์หนึ่ง และจะต้อง
ได้รับพยากรณ์ หากเกิดพบแต่ไม่ได้รับพยากรณ์
ต้องรอพระพุทธเจ้าองค์ต่อไป
(พยากรณ์ = ยืนยันแน่นอน)

พระพุทธเจ้า

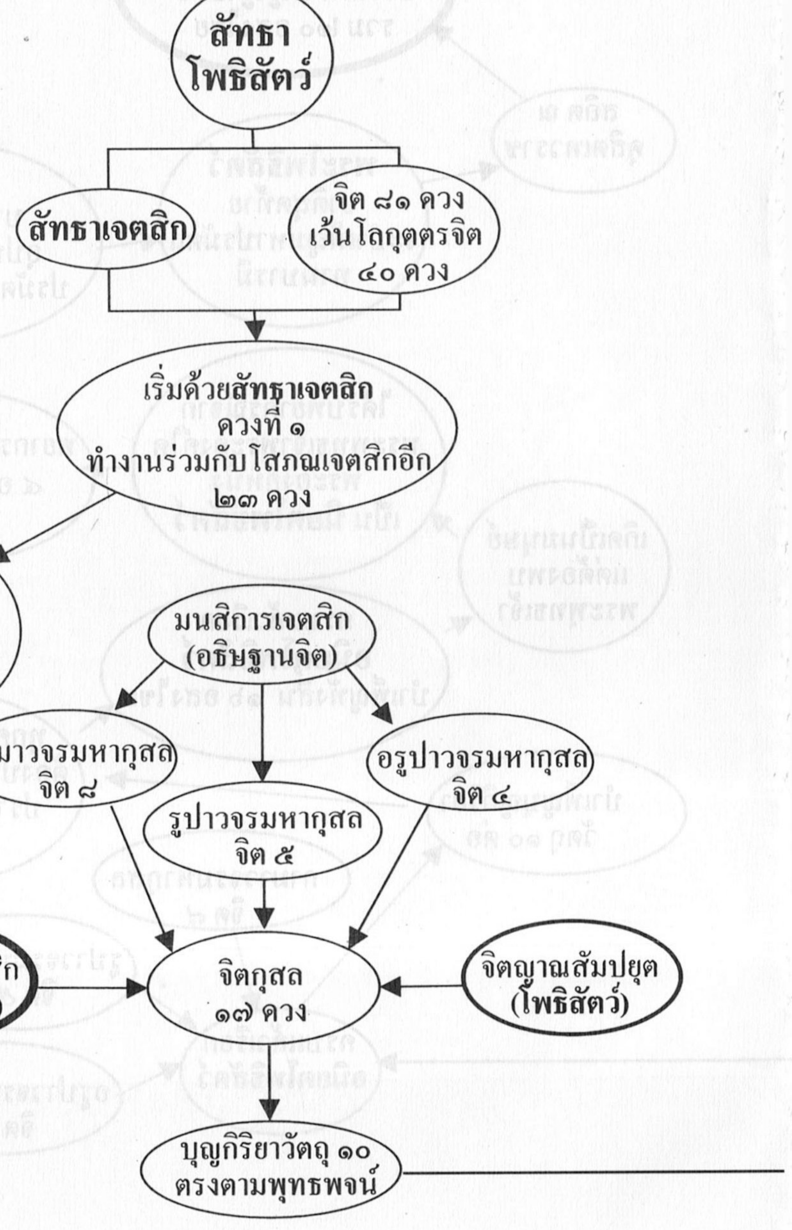
บำเพ็ญบารมี **ปัญญาโพธิสัตว์**
(เวียนว่ายในสังสารวัฏฏ ถึง ๒๐ อสงไขย)

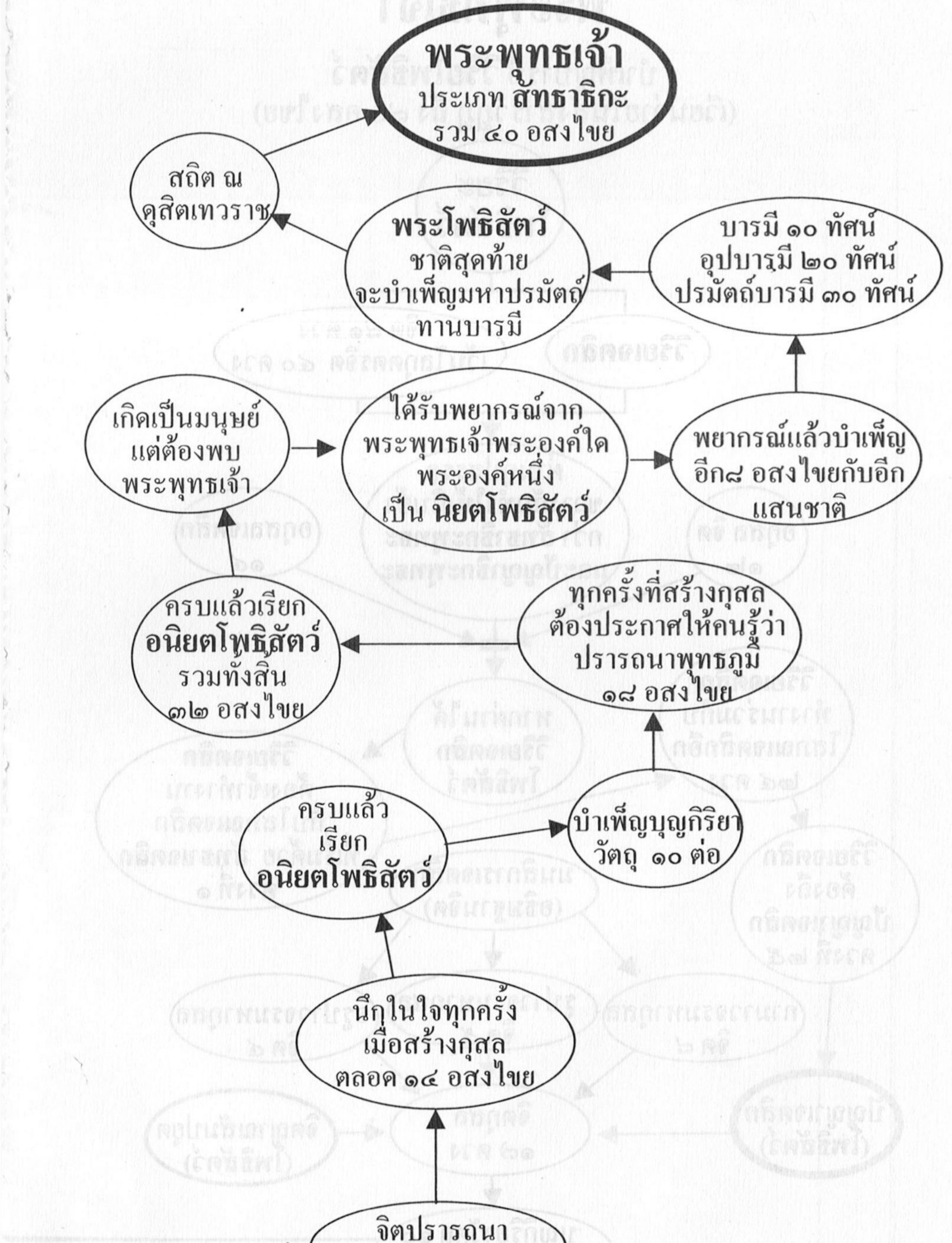

พระพุทธเจ้า
ประเภท ปัญญาธิกะ
รวม ๒๐ อสงไขย
สถิต ณ
ดุสิตเทวราช
พระโพธิสัตว์
ชาติสุดท้าย
จะบำเพ็ญมหาปรมัตถ์
ทานบารมี
บำเพ็ญ
บารมี ๑๐ ทัศน์
อุปบารมี ๒๐ ทัศน์
ปรมัตถ์บารมี ๓๐ ทัศน์
ได้รับพยากรณ์จาก
พระพุทธเจ้าพระองค์ใด
พระองค์หนึ่ง
เป็น นิยตโพธิสัตว์
พยากรณ์แล้วบำเพ็ญอีก
๔ อสงไขยกับอีก
แสนชาติ
เกิดเป็นมนุษย์
แต่ต้องพบ
พระพุทธเจ้า
ครบแล้วเรียก
อนิยตโพธิสัตว์
บำเพ็ญทั้งสิ้น ๑๖ อสงไขย
ทุกครั้งที่สร้างกุศล
ต้องประกาศให้คนรู้ว่า
ปรารถนาพุทธภูมิ
๘ อสงไขย
บำเพ็ญบุญกิริยา
วัตถุ ๑๐ ต่อ
กามาวจรมหากุศล
จิต ๘
รูปาวจรมหากุศล
จิต ๕
ครบแล้วเรียก
อนิยตโพธิสัตว์
อรูปาวจรมหากุศล
จิต ๔

พระพุทธเจ้า

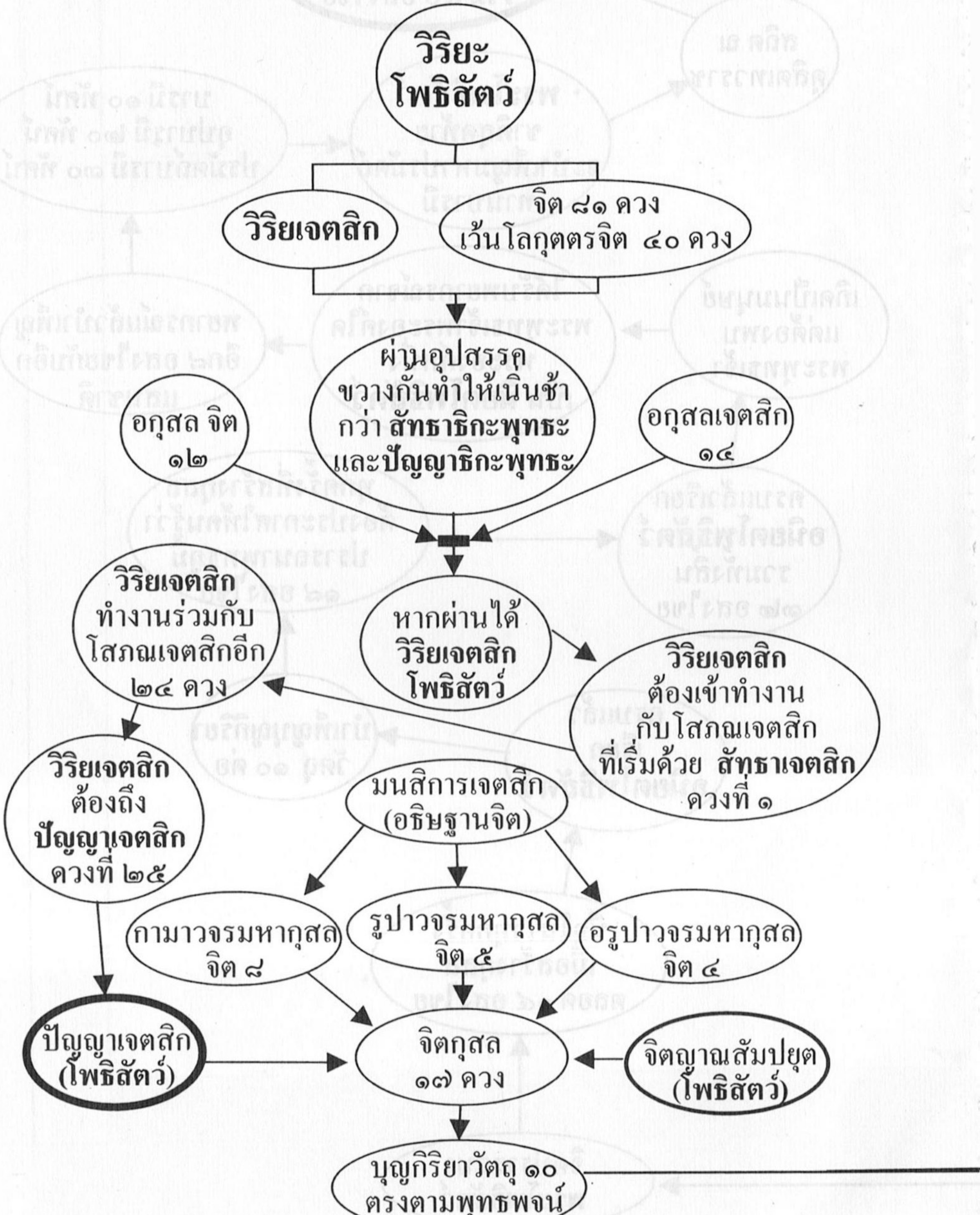
บำเพ็ญบารมี **สัทธาโพธิสัตว์**
(เวียนว่ายในสังสารวัฏฏ ถึง ๔๐ อสงไขย)

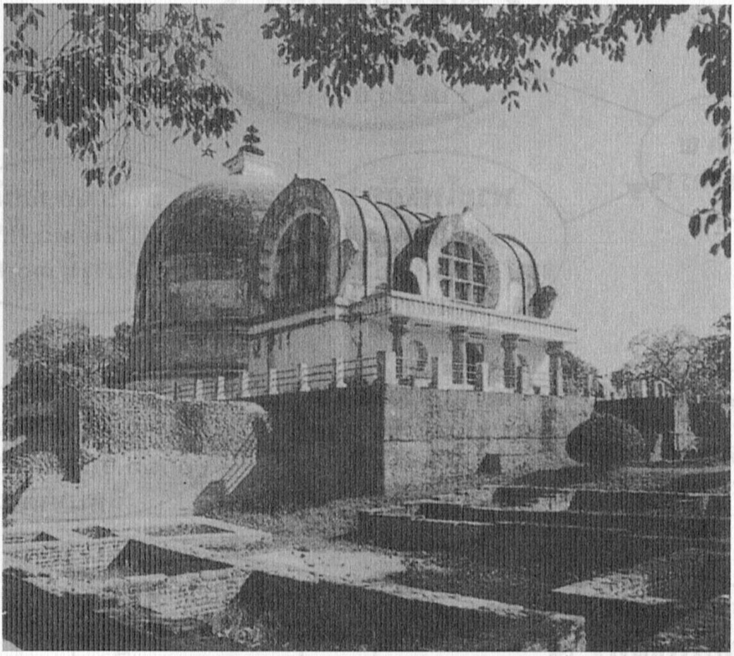

พระพุทธเจ้า
ประเภท สัทธาธิกะ
รวม ๔๐ อสงไขย
สถิต ณ
ดุสิตเทวราช
พระโพธิสัตว์
ชาติสุดท้าย
จะบำเพ็ญมหาปรมัตถ์
ทานบารมี
บารมี ๑๐ ทัศน์
อุปบารมี ๒๐ ทัศน์
ปรมัตถ์บารมี ๓๐ ทัศน์
เกิดเป็นมนุษย์
แต่ต้องพบ
พระพุทธเจ้า
ได้รับพยากรณ์จาก
พระพุทธเจ้าพระองค์ใด
พระองค์หนึ่ง
เป็น นิยตโพธิสัตว์
พยากรณ์แล้วบำเพ็ญ
อีก๘ อสงไขยกับอีก
แสนชาติ
ครบแล้วเรียก
อนิยตโพธิสัตว์
รวมทั้งสิ้น
๓๒ อสงไขย
ทุกครั้งที่สร้างกุศล
ต้องประกาศให้คนรู้ว่า
ปรารถนาพุทธภูมิ
๑๘ อสงไขย
ครบแล้ว
เรียก
อนิยตโพธิสัตว์
บำเพ็ญบุญกิริยา
วัตถุ ๑๐ ต่อ
นึกในใจทุกครั้ง
เมื่อสร้างกุศล
ตลอด ๑๔ อสงไขย
จิตปรารถนา
พระโพธิสัตว์

พระพุทธเจ้า

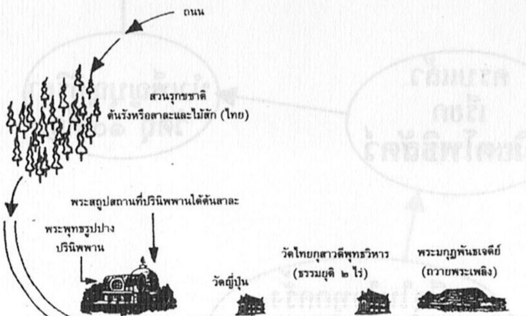
บำเพ็ญบารมี **วิริยโพธิสัตว์**
(เวียนว่ายในสังสารวัฏฏ ถึง ๘๐ อสงไขย)

พระพุทธเจ้า
ประเภท **วิริยธิกะ**
รวม ๘๐ อสงไขย
สถิต ณ
ดุสิตเทวราช
พระโพธิสัตว์
ชาติสุดท้าย
จะบำเพ็ญมหาปรมัตถ์
ทานบารมี
บารมี ๑๐ ทัศน์
อุปบารมี ๒๐ ทัศน์
ปรมัตถ์บารมี ๓๐ ทัศน์
เกิดเป็นมนุษย์
แต่ต้องพบ
พระพุทธเจ้า
ได้รับพยากรณ์จาก
พระพุทธเจ้าพระองค์ใด
พระองค์หนึ่ง
เป็น **นิยตโพธิสัตว์**
พยากรณ์แล้วบำเพ็ญ
อีก๑๖ อสงไขยกับอีก
แสนชาติ
ครบแล้วเรียก
อนิยตโพธิสัตว์
รวมทั้งสิน
๖๔ อสงไขย
ทุกครั้งที่สร้างกุสล
ต้องประกาศให้คนรู้ว่า
ปรารถนาพุทธภูมิ
๓๖ อสงไขย
ครบแล้ว
เรียก
อนิยตโพธิสัตว์
บำเพ็ญบุญกิริยา
วัตถุ ๑๐ ต่อ
นึกในใจทุกครั้ง
เมื่อสร้างกุสล
ตลอด ๒๘ อสงไขย
จิตปรารถนา
พระโพธิสัตว์

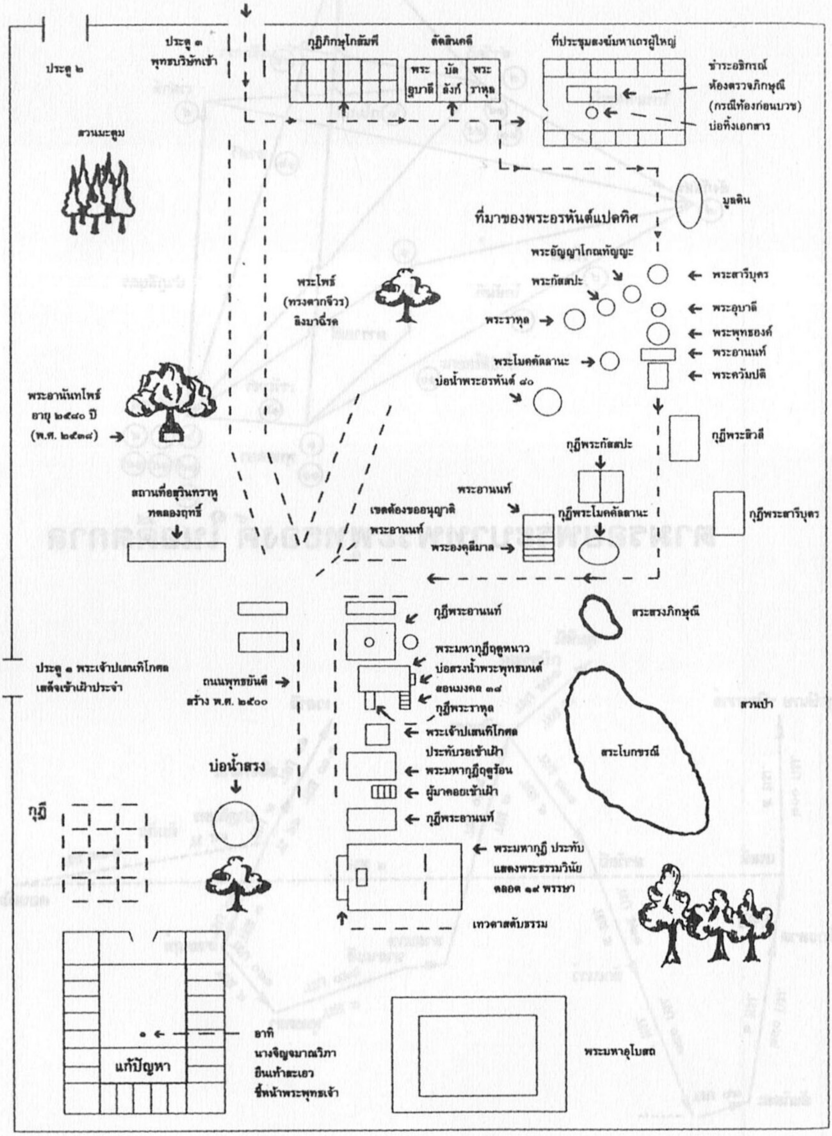

นิพพานวิหาร วิหารประดิษฐานพระพุทธปฏิมากร ปางปรินิพพาน

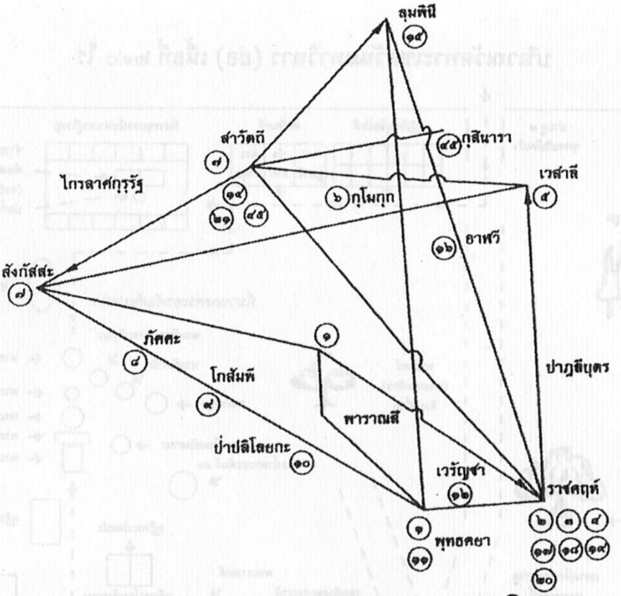

เส้นทางเดิน สู่ กุสินารา
สังเวชนียสถาน กรุงสินารา
สาลวโนทยาน สถานที่เสด็จปรินิพพาน และสถานที่ถวายพระเพลิง

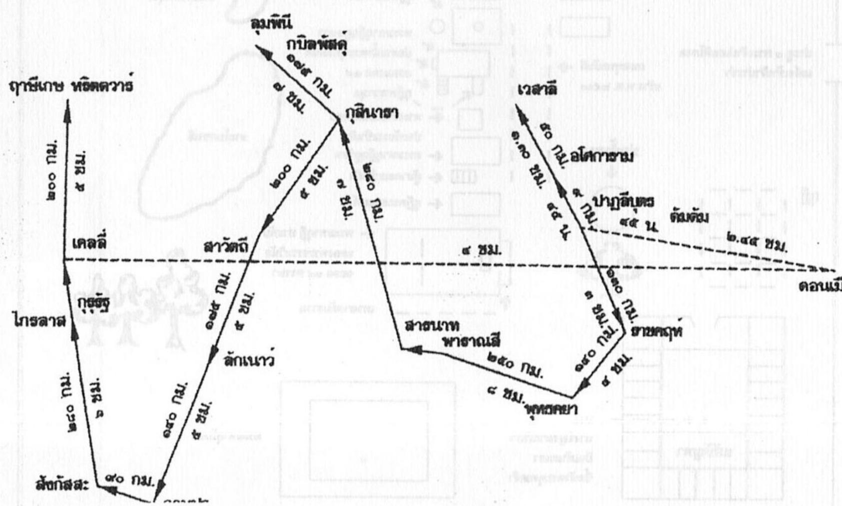
บริเวณวัดพระเชตวันมหาวิหาร (ย่อ) เนื้อที่ ๒๙๐ ไร่

บริเวณวัดพระเชตวันมหาวิหาร (ย่อ) เนื้อที่ ๒๙๐ ไร่

ตามรอยพระบาทพระพุทธองค์ ในอดีตกาล

ตามรอยพระบาทพระพุทธองค์ในปัจจุบัน

ชุมนุมเทวดา

สะรัชชัง สะเสนัง สะพันธุง
นะรินทัง ปะริตตานุภาโว สะทา
รักขะตูติ ผะริต์วานะ เมตตัง
สะเมตตา ภะทันตา อะวิกขิตตะ–
จิตตา ปะริตตัง ภะณันตุ,

ท่านผู้เจริญทั้งหลาย ผู้มีเมตตา
จงแผ่ไมตรีจิต ด้วยคิดว่า
ขออานุภาพพระปริตร จงรักษาพระราชา
ผู้เป็นเจ้าแห่งนรชน พร้อมด้วยราชสมบัติ
พร้อมด้วยพระราชวงศ์ พร้อมด้วยเสนามาตย์
แล้วอย่ามีจิตฟุ้งซ่าน ตั้งใจเจริญพระปริตร,

สะมันตา จักกะวาเฬสุ
อัต์ราคัจฉันตุ เทวะตา,

เทพยดาในรอบจักรวาลทั้งหลาย
จงมาประชุมพร้อมกันในสถานที่นี้,

สัทธัมมัง มุนิราชัสสะ สุณันตุ
สัคคะโมกขะทัง,

จงฟังซึ่งพระสัทธรรม
อันให้สวรรค์ แลนิพพานเป็นที่สุด
ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เป็นเจ้าแห่งมุนี,

สัคเค กาเม จะ รูเป คิริสิขะระตะเฏ
จันตะลิกเข วิมาเน,

ขอเชิญเหล่าเทพเจ้า ซึ่งสถิตย์อยู่ในสวรรค์ –
ชั้นกามภพก็ดี รูปภพก็ดี แลภุมมเทวดาซึ่ง –
สถิตย์อยู่ในวิมาน หรือยอดภูเขา แลหุบผาก็ดี
เขาขาดก็ดี ในอากาศก็ดี,

ทีเป รัฏเฐ จะ คาเม ตะรุวะนะ –
คะหะเน เคหะวัตถุม์หิ เขตเต,

ในเกาะก็ดี ในแว่นแคว้นก็ดี ในบ้านก็ดี
ในต้นพฤกษาแลป่าชัฏก็ดี ในเรือนก็ดี
ในที่ไร่นาก็ดี,

ภุมมา จายันตุ เทวา
ชะละถะละวิสะเม ยักขะคัน
ธัพพะนาคา,
ติฏฐันตา สันติเก ยัง มุนิวะระ –
วะจะนัง สาธะโว เม สุณันตุ,

ยักษ์ คนธรรพ์ แลนาค
ซึ่งสถิตย์อยู่ในน้ำแลบนบก
แลในที่อันไม่เรียบราบก็ดี,
ซึ่งอยู่ในที่ใกล้เคียง จงมาประชุมพร้อมกัน-
ในสถานที่นี้ คำใดเป็นคำของพระมุนีผู้ประเสริฐ
ท่านสัตบุรุษทั้งหลาย
จงสดับคำนั้นแห่งข้าพเจ้า,

ธัมมัสสะวะนะกาโล	ดูก่อนท่านผู้เจริญทั้งหลาย
อะยัมภะทันตา,	กาลนี้เป็นกาลฟังธรรม,
ธัมมัสสะวะนะกาโล	ดูก่อนท่านผู้เจริญทั้งหลาย
อะยัมภะทันตา,	กาลนี้เป็นกาลฟังธรรม,
ธัมมัสสะวะนะกาโล	ดูก่อนท่านผู้เจริญทั้งหลาย
อะยัมภะทันตา.	กาลนี้เป็นกาลฟังธรรม.

คำบูชาพระรัตนตรัย

โย โส ภะคะวา อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ,	พระผู้มีพระภาคเจ้านั้น พระองค์ใด เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้โดยชอบแล้ว,
สฺวากขาโต เยนะ ภะคะวะตา ธัมโม,	พระธรรมคือศาสนา ที่พระผู้มีพระภาคเจ้านั้นพระองค์ใด ตรัสไว้ดีแล้ว,
สุปะฏิปันโน ยัสสะ ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ,	พระสงฆ์คือผู้ทรงธรรมวินัย ซึ่งเป็นสาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้นหมู่ใด เป็นผู้ปฏิบัติดีแล้ว,
ตัมมะยัง ภะคะวันตัง สะธัมมัง สะสังฆัง อิเมหิ สักกาเรหิ ยะถาระหัง อาโรปิเตหิ อะภิปูชะยามะ,	ข้าพเจ้าขอบูชาอย่างยิ่ง ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าพร้อมทั้งพระสัทธรรม และพระอริยสงฆ์เจ้าทั้งหลาย ด้วยเครื่องสักการะเหล่านี้ ข้าพเจ้าได้ยกขึ้นประดิษฐานไว้ดีแล้ว ในที่อันสมควรอย่างยิ่งเช่นนี้,
สาธุ โน ภันเต ภะคะวา สุจิระปะรินิพพุโตปิ,	พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น แม้ปรินิพ–พานนานแล้วก็ตาม ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ซึ่งยังประโยชน์อันยิ่งใหญ่แก่สาธุชนทั้งหลาย,
ปัจฉิมาชะนะตานุกัมปะมานะสา อิเม สักกาเร ทุคคะตะ ปัณณาการะภูเต ปะฏิคคัณหาตุ,	ขอจงรับเครื่องสักการะบรรณาการ ของคนยากทั้งหลายเหล่านี้ด้วย เพื่ออนุเคราะห์แก่ประชุมชน ผู้เกิดแล้วในภายหลังด้วย,
อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.	เพื่อเป็นประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนานเทอญ.

คำนมัสการพระรัตนตรัย

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ภะคะวา,	พระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นพระอรหันต์ ดับเพลิงกิเลส เพลิงทุกข์สิ้นเชิง ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง,
พุทธัง ภะคะวันตัง อะภิวาเทมิ.	ข้าพเจ้าอภิวาทพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน.

(*กราบ* แล้วว่า **พุทโธ เมนาโถ พระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งของเรา**)

ส๎วากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม,	พระธรรมเป็นธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสไว้ดีแล้ว,
ธัมมัง นะมัสสามิ.	ข้าพเจ้า นมัสการพระธรรม.

(*กราบ* แล้วว่า **ธัมโม เมนาโถ พระธรรมเจ้าเป็นที่พึ่งของเรา**)

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ,	พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า ปฏิบัติดีแล้ว,
สังฆัง นะมามิ.	ข้าพเจ้า นอบน้อมพระสงฆ์.

(*กราบ* แล้วว่า **สังโฆ เมนาโถ พระอริยสงฆเจ้าเป็นที่พึ่งของเรา**)

ปุพพะภาคะนะมะการะปาฐะ

นำ (หันทะมะยัง พุทธัสสะ ภะคะวะโต ปุพพะภาคะนะมะการัง กะโร มะเส)

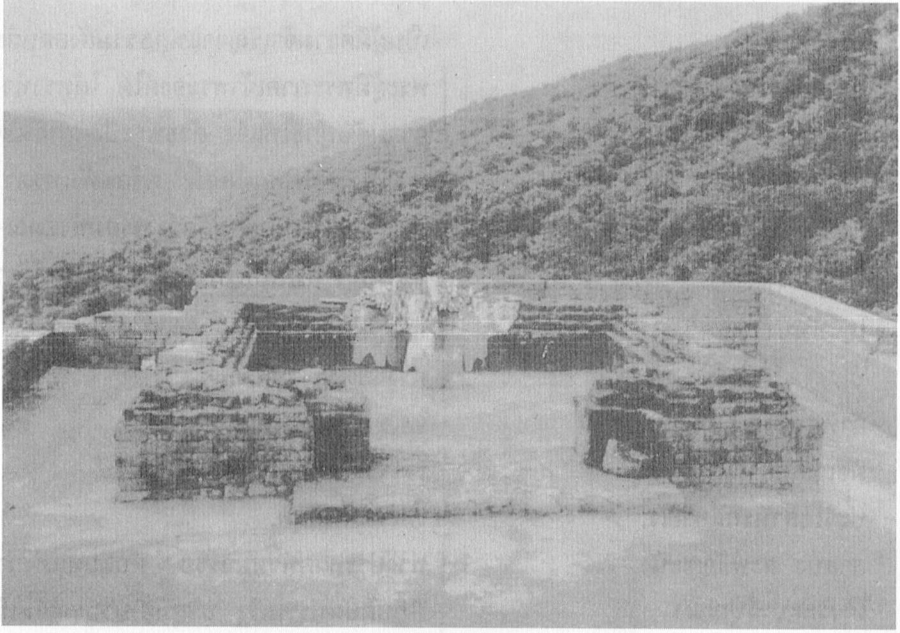
นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต,	ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า พระองค์นั้น,
อะระหะโต,	ซึ่งเป็นผู้ไกลจากกิเลส,
สัมมาสัมพุทธัสสะ.	ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง.

(*กล่าว ๓ ครั้ง*)

พุทธัง ชีวิตตัง ยาวะนิพพานัง สะระณัง คัจฉามิ
ธัมมัง ชีวิตตัง ยาวะนิพพานัง สะระณัง คัจฉามิ
สังฆัง ชีวิตตัง ยาวะนิพพานัง สะระณัง คัจฉามิ
ทุติยัมปิ พุทธัง ชีวิตตัง ยาวะนิพพานัง สะระณัง คัจฉามิ
ทุติยัมปิ ธัมมัง ชีวิตตัง ยาวะนิพพานัง สะระณัง คัจฉามิ
ทุติยัมปิ สังฆัง ชีวิตตัง ยาวะนิพพานัง สะระณัง คัจฉามิ
ตะติยัมปิ พุทธัง ชีวิตตัง ยาวะนิพพานัง สะระณัง คัจฉามิ
ตะติยัมปิ ธัมมัง ชีวิตตัง ยาวะนิพพานัง สะระณัง คัจฉามิ
ตะติยัมปิ สังฆัง ชีวิตตัง ยาวะนิพพานัง สะระณัง คัจฉามิ.

ปาณาติปาตา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ,	ข้าพเจ้าสมาทานซึ่งสิกขาบท คือเจตนาเป็น-เครื่องเว้นจากการฆ่า ด้วยตนเองและใช้ผู้อื่นฆ่า,
อะทินนาทานา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ,	ข้าพเจ้าสมาทานซึ่งสิกขาบท คือเจตนาเป็น-เครื่องเว้นจากการถือเอาสิ่งของ ที่เจ้าของไม่-ได้ให้แล้ว ด้วยตัวเองและใช้ผู้อื่นให้ลักฉ้อฉล,
กาเมสุมิจฉา จารา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ,	ข้าพเจ้าสมาทานซึ่งสิกขาบท คือเจตนา-เป็นเครื่องเว้นจากการประพฤติผิดในกาม,
มุสาวาทา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ,	ข้าพเจ้าสมาทานซึ่งสิกขาบท คือเจตนา-เป็นเครื่องเว้นจากการพูดเท็จ คำไม่จริง ล่อลวง อำพรางท่านผู้อื่น,
สุราเมระยะมัชชะปะมาทัฏฐานา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ.	ข้าพเจ้าสมาทานซึ่งสิกขาบท คือเจตนา-เป็นเครื่องเว้นจากเหตุเป็นที่ตั้งแห่งความ-ประมาท คือ **ดื่ม กิน** ซึ่งน้ำเมา มีสุราและ-เมรัย เป็นต้น (หมาก พลู บุหรี่ กัญชา ใบกระท่อม ยาฝิ่น เฮโรอีน และสิ่งเสพติดที่-เป็นอันตรายต่อสุขภาพทุกชนิด ฯลฯ).

อิมานิ **ปัญจะ สิกขาปะทานิ** สีเลนะ **สุคะติง** ยันติ สีเลนะ **โภคะสัมปะทา**
สีเลนะ **นิพพุติง** ยันติ ตัสมา สีลัง วิโส ธะเย.

ราชคฤห์ : มูลคันธกุฎี บนยอดเขาคิชฌกูฏ

เจริญธรรมวัตรเช้า

พุทธาภิถุติง

นำ (หันทะ มะยัง พุทธาภิถุติง กะโรมะ เส)

โย โส ตะถาคะโต,	พระตถาคตเจ้านั้น พระองค์ใด,
อะระหัง,	เป็นผู้ไกลจากกิเลส,
สัมมาสัมพุทโธ,	เป็นผู้ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง,
วิชชาจะระณะสัมปันโน,	เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะ,
สุคะโต,	เป็นผู้เสด็จไปดีแล้ว,
โลกะวิทู,	เป็นผู้รู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง,
อะนุตตะโร ปุริสะทัมมะสาระถิ,	เป็นผู้สามารถฝึกบุรุษที่สมควรฝึก ได้อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า,
สัตถา เทวะมะนุสสานัง,	เป็นครูผู้สอนของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย,
พุทโธ,	เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานด้วยธรรม,

ภะคะวา,	เป็นผู้มีความจำเริญจำแนกธรรมสั่งสอนสัตว์,
โย อิมัง โลกัง สะเทวะกัง สะมาระกัง สะพ์รัห์มะกัง สัสสะมะณะพ์ราห์มะณิง ปะชัง สะเทวะมะนุสสัง สะยัง อะภิญญา สัจฉิกัต์วา ปะเวเทสิ,	พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์ใด ได้ทรงทำ-ความดับทุกข์ให้แจ้ง ด้วยพระปัญญาอันยิ่ง-เองแล้ว ทรงสอนโลกนี้ พร้อมทั้งเทวดา มาร พรหม และหมู่สัตว์ พร้อมทั้งสมณ-พราหมณ์ พร้อมทั้งเทวดาและมนุษย์ให้รู้ตาม,
โย ธัมมัง เทเสสิ,	พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์ใด ทรงแสดงธรรมแล้ว,
อาทิกัล์ยาณัง,	ไพเราะในเบื้องต้น,
มัชเฌกัล์ยาณัง,	ไพเราะในท่ามกลาง,
ปะริโยสานะกัล์ยาณัง,	ไพเราะในที่สุด,
สาตถัง สะพ์ยัญชะนัง เกวะละปะริปุณณัง ปะริสุทธัง พ์รัห์มะจะริยัง ปะกาเสสิ,	ทรงประกาศพรหมจรรย์ คือแบบแห่งการ-ปฏิบัติอันประเสริฐ บริสุทธิ์ บริบูรณ์สิ้นเชิง พร้อมทั้งอรรถะ (คำอธิบาย) พร้อมทั้งพยัญชนะ (หัวข้อ),
ตะมะหัง ภะคะวันตัง อะภิปูชะยามิ,	ข้าพเจ้าบูชาอย่างยิ่ง เฉพาะพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น,
ตะมะหัง ภะคะวันตัง สิระสา นะมามิ.	ข้าพเจ้านอบน้อมพระผู้มีพระภาคเจ้า พระองค์นั้น ด้วยเศียรเกล้า.

(กราบระลึกพระพุทธคุณ กราบช้า ๆ ด้วยความสำรวมให้มากที่สุดไม่รีบเงยหน้า)

(กราบ) กาเยนะ วาจายะ วะ เจตะสา วา,	ด้วยกายก็ดี ด้วยวาจาก็ดี ด้วยใจก็ดี,
พุทเธ กุกัมมัง ปะกะตัง มะยา ยัง,	กรรมน่าติเตียนอันใด ที่ข้าพเจ้ากระทำแล้ว ในพระพุทธเจ้า,
พุทโธ ปะฏิคคัณหะตุ อัจจะยันตัง,	ขอพระพุทธเจ้า จงงดซึ่งโทษล่วงเกินอันนั้น,
กาลันตะเร สังวะริตุง วะ พุทเธ.	เพื่อการสำรวมระวัง ในพระพุทธเจ้าในกาลต่อไป.

ธัมมาภิถุติง

นำ (หันทะ มะยัง ธัมมาภิถุติง กะโรมะ เส)

โย โส ส๎วากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม,	พระธรรมนั้นใด เป็นธรรมที่ พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ตรัสไว้ดีแล้ว,
สันทิฏฐิโก,	เป็นธรรมที่ผู้ศึกษาและปฏิบัติ พึงเห็นได้ด้วยตนเอง,
อะกาลิโก,	เป็นธรรมที่ปฏิบัติได้ และให้ผลได้ไม่จำกัดกาล,
เอหิปัสสิโก,	เป็นธรรมที่ควรกล่าวกับผู้อื่นว่า ท่านจงมาดูเถิด,
โอปะนะยิโก,	เป็นธรรมที่ควรน้อมเข้ามาใส่ตัว,
ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหิ,	เป็นธรรมที่ผู้รู้ก็รู้ได้เฉพาะตน,
ตะมะหัง ธัมมัง อะภิปูชะยามิ,	ข้าพเจ้าบูชาอย่างยิ่ง เฉพาะพระธรรมนั้น,
ตะมะหัง ธัมมัง สิระสา นะมามิ.	ข้าพเจ้านอบน้อมพระธรรมนั้น ด้วยเศียรเกล้า.

(กราบระลึกพระธรรมคุณ กราบช้า ๆ ค่อยน้อมตัว และนิ่งเมื่อถึงพื้นอย่ารีบ)

(กราบ) กาเยนะ วาจายะ วะ เจตะสา วา,	ด้วยกายก็ดี ด้วยวาจาก็ดี ด้วยใจก็ดี,
ธัมเม กุกัมมัง ปะกะตัง มะยา ยัง,	กรรมน่าติเตียนอันใด ที่ข้าพเจ้ากระทำแล้ว ในพระธรรม,
ธัมโม ปะฏิคัณหะตุ อัจจะยันตัง,	ขอพระธรรม จงงดซึ่งโทษล่วงเกินอันนั้น,
กาลันตะเร สังวะริตุง วะ ธัมเม.	เพื่อการสำรวมระวัง ในพระธรรมในกาลต่อไป.

สังฆาภิถุติง

นำ (หันทะ มะยัง สังฆาภิถุติง กะโรมะ เส.)

โย โส สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ,	พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้นหมู่ใด ปฏิบัติดีแล้ว,
อุชุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ,	พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าหมู่ใด ปฏิบัติตรงแล้ว,
ญายะปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ,	พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าหมู่ใด ปฏิบัติเพื่อรู้ธรรมเป็นเครื่องออกจากทุกข์แล้ว,
สามีจิปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ,	พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าหมู่ใด ปฏิบัติสมควรแล้ว,
ยะทิทัง,	ได้แก่บุคคลเหล่านี้คือ,
จัตตาริ ปุริสะยุคานิ อัฏฐะ ปุริสะปุคคะลา,	คู่แห่งบุรุษ ๔ คู่ นับเรียงตัวบุรุษได้ ๘ บุรุษ (พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี พระอรหันต์ **มรรค** และ **ผล**),
เอสะ ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ,	นั่นแหละ พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า,
อาหุ**เนย (นัย)** โย,	เป็นผู้ควรแก่สักการะที่เขานำมาบูชา,
ปาหุ**เนย (นัย)** โย,	เป็นผู้ควรแก่สักการะที่เขาจัดไว้ต้อนรับ,
ทักขิ**เณย (นัย)** โย,	เป็นผู้ควรรับทักษิณาทาน,
อัญชะลีกะระณีโย,	เป็นผู้ที่บุคคลทั่วไปควรทำอัญชลี,
อะนุตตะรัง ปุญญักเขตตัง โลกัสสะ,	เป็นเนื้อนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า,
ตะมะหัง สังฆัง อะภิปูชะยามิ,	ข้าพเจ้าบูชาอย่างยิ่ง เฉพาะพระสงฆ์หมู่นั้น,
ตะมะหัง สังฆัง สิระสา นะมามิ.	ข้าพเจ้านอบน้อมพระสงฆ์หมู่นั้นด้วยเศียรเกล้า.

(กราบลงช้า ๆ นอบน้อมด้วยความเคารพ อย่ากราบแบบรวดเร็ว ดูเหมือนอยากให้จบเร็ว)

(...) อุบาสิกา (สตรี) เป็นผู้กล่าว

(กราบ) กาเยนะ วาจายะ วะ เจตะสา วา,	ด้วยกายก็ดี ด้วยวาจาก็ดี ด้วยใจก็ดี,
สังเฆ กุกัมมัง ปะกะตัง มะยา ยัง,	กรรมน่าติเตียนอันใด ที่ข้าพเจ้ากระทำแล้ว ในพระสงฆ์,
สังโฆ ปะฏิคคัณหะตุ อัจจะยันตัง,	ขอพระสงฆ์ จงงดซึ่งโทษล่วงเกินอันนั้น,
กาลันตะเร สังวะริตุง วะ สังเฆ.	เพื่อการสำรวมระวัง ในพระสงฆ์ในกาลต่อไป.

ระตะนัตตะยัปปะณามะคาถา

นำ (หันทะ มะยัง ระตะนัตตะยัปปะณามะคาถาโย เจวะ สังเวคะปะริกิตตะนะปาฐัญจะ ภะณามะ เส.)

พุทโธ สุสุทโธ กะรุณามะหัณณะ โว,	พระพุทธเจ้าผู้บริสุทธิ์ มีพระกรุณาดุจห้วงมหรรณพ,
โยจจันตะสุทธัพพะระ-ญาณะโลจะ โน,	พระองค์ใด มีตา คือญาณอันประเสริฐ หมดจดถึงที่สุด,
โลกัสสะ ปาปูปะกิเลสะฆาตะ โก,	เป็นผู้ฆ่าเสียซึ่งบาป และอุปกิเลสของโลก,
วันทามิ พุทธัง อะหะมาทะเรนะ ตัง,	ข้าพเจ้าไหว้พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น โดยใจเคารพเอื้อเฟื้อ,
ธัมโม ปะทีโป วิยะ ตัสสะ สัตถุ โน,	พระธรรมของพระศาสดา สว่างรุ่งเรืองเปรียบดวงประทีป,
โย มัคคะปากามะตะเภทะภินนะ โก,	จำแนกประเภท คือ มรรค ผล นิพพาน ส่วนใด,
โลกุตตะโร โย จะ ตะทัตถะทีปะ โน,	ซึ่งเป็นตัวโลกุตตระ และส่วนใดที่ชี้แนวแห่งโลกุตตระนั้น,
วันทามิ ธัมมัง อะหะมาทะเรนะ ตัง,	ข้าพเจ้าไหว้พระธรรมนั้นโดยใจเคารพเอื้อเฟื้อ,
สังโฆ สุเขตตาภะยะติเขตตะ สัญญิโต,	พระสงฆ์เป็นนาบุญอันยิ่งใหญ่ กว่านาบุญอันดีทั้งหลาย,

โย ทิฏฐะสันโต สุคะตานุโพธะ โก,	เป็นผู้เห็นพระนิพพาน ตรัสรู้ตามพระสุคตหมู่ใด,
โลลัปปะ**หี (ฮี)** โน อะริโย สุเมธะ โส,	เป็นผู้ละกิเลสเครื่องโลเล เป็นพระอริยเจ้ามีปัญญาดี,
วันทามิ สังฆัง อะหะมาทะเรนะ ตัง,	ข้าพเจ้าไหว้พระสงฆ์หมู่นั้น โดยใจเคารพเอื้อเฟื้อ,
อิจเจวะเมกันตะภิปูชะเนยยะกัง วัตถุตตะยัง วันทะยะตาภิสังขะตัง ปุญญัง มะยา ยัง มะมะสัพพุปัททะวา มา โหนตุ เว ตัสสะ ปะภาวะสิทธิยา.	บุญใดที่ข้าพเจ้า ผู้ไหว้อยู่ซึ่งวัตถุสาม คือพระรัตนตรัย อันควรบูชายิ่งโดยส่วนเดียว ได้กระทำแล้วเป็นอย่างยิ่งเช่นนี้นี้ ขออุปัททวะ- (ความชั่ว) ทั้งหลาย จงอย่ามีแก่ข้าพเจ้าเลย ด้วยอำนาจความสำเร็จอันเกิดจากบุญนั้น.

สังเวคะปะริกิตตะนะปาฐะ

อิธะ ตะถาคะโต โลเก อุปปันโน อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ,	พระตถาคตเจ้าเกิดขึ้นแล้วในโลกนี้ เป็นผู้ ไกลจากกิเลส ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง,
ธัมโม จะ เทสิโต **นิย (นี)** ยานิโก,	และพระธรรมที่ทรงแสดง เป็นธรรมเครื่องออกจากทุกข์,
อุปะสะมิโก ปะรินิพพานิโก, สัมโพธะคามี สุคะตัปปะเวทิโต,	เป็นเครื่องสงบกิเลส เป็นไปเพื่อปรินิพพาน, เป็นไปเพื่อความรู้พร้อม เป็นธรรมที่พระสุคตประกาศ,
มะยันตัง ธัมมัง สุต์วา เอวัง ชานามะ,	พวกเราเมื่อได้ฟังธรรมนั้นแล้ว จึงได้รู้อย่างนี้ว่า,
ชาติปิ ทุกขา, ชะราปิ ทุกขา, มะระณัมปิ ทุกขัง, โสกะปะริเทวะทุกขะโทมะนัสสุ ปายา สาปิ ทุกขา,	แม้ความเกิด ก็เป็นทุกข์, แม้ความแก่ ก็เป็นทุกข์, แม้ความตาย ก็เป็นทุกข์, แม้ความโศก ความร่ำไรรำพัน ความไม่สบายกาย ความไม่สบายใจ ความคับแค้นใจ ก็เป็นทุกข์,

อัปปิเยหิ สัมปะโยโค ทุกโข,	ความประสบกับสิ่งไม่เป็นที่รักที่พอใจ ก็เป็นทุกข์,
ปิเยหิ วิปปะโยโค ทุกโข,	ความพลัดพรากจากสิ่งที่เป็นที่รักที่พอใจ ก็เป็นทุกข์,
ยัมปิจฉัง นะ ละภะติ ตัมปิ ทุกขัง,	มีความปรารถนาสิ่งใด ไม่ได้สิ่งนั้น นั่นก็เป็นทุกข์,
สังขิตเตนะ ปัญจุปาทานักขันธา ทุกขา,	ว่าโดยย่อ อุปาทานขันธ์ทั้ง ๕ เป็นตัวทุกข์,
เสยยะถีทัง,	ได้แก่สิ่งเหล่านี้คือ,
รูปูปาทานักขันโธ,	ขันธ์อันเป็นที่ตั้งแห่งความยึดมั่น คือรูป,
เวทะนูปาทานักขันโธ,	ขันธ์อันเป็นที่ตั้งแห่งความยึดมั่น คือเวทนา,
สัญญูปาทานักขันโธ,	ขันธ์อันเป็นที่ตั้งแห่งความยึดมั่น คือสัญญา,
สังขารูปาทานักขันโธ,	ขันธ์อันเป็นที่ตั้งแห่งความยึดมั่น คือสังขาร,
วิญญาณูปาทานักขันโธ,	ขันธ์อันเป็นที่ตั้งแห่งความยึดมั่น คือวิญญาณ,
เยสัง ปะริญญายะ,	เพื่อให้สาวกกำหนดรอบรู้อุปาทานขันธ์เหล่านั้นเอง,
ธะระมาโน โส ภะคะวา,	จึงพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น เมื่อยังทรงพระชนม์อยู่,
เอวัง พะหุลัง สาวะเก วิเนติ,	ย่อมทรงแนะนำสาวกทั้งหลาย เช่นนี้เป็นส่วนมาก,
เอวัง ภาคา จะ ปะนัสสะ ภะคะวะโต สาวะเกสุ อะนุสาสะนี พะหุลา ปะวัตตะติ,	อนึ่งคำสั่งสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น ย่อมเป็นไปในสาวกทั้งหลาย ส่วนมาก มีส่วนคือการจำแนกอย่างนี้ว่า,
รูปัง อะนิจจัง,	รูป ไม่เที่ยง,
เวทะนา อะนิจจา,	เวทนา ไม่เที่ยง,
สัญญา อะนิจจา,	สัญญา ไม่เที่ยง,
สังขารา อะนิจจา,	สังขาร ไม่เที่ยง,
วิญญาณัง อะนิจจัง,	วิญญาณ ไม่เที่ยง,

รูปัง อะนัตตา,	รูป ไม่ใช่ตัวตน,
เวทะนา อะนัตตา,	เวทนา ไม่ใช่ตัวตน,
สัญญา อะนัตตา,	สัญญา ไม่ใช่ตัวตน,
สังขารา อะนัตตา,	สังขาร ไม่ใช่ตัวตน,
วิญญาณัง อะนัตตา,	วิญญาณ ไม่ใช่ตัวตน,
สัพเพ สังขารา อะนิจจา,	สังขารทั้งหลายทั้งปวง ไม่เที่ยง,
สัพเพ ธัมมา อะนัตตาติ,	ธรรมทั้งหลายทั้งปวง ไม่ใช่ตัวตนดังนี้,
เต (ตา) มะยัง โอติณณาม๎หะ,	พวกเราทั้งหลาย เป็นผู้ถูกครอบงำแล้ว,
ชาติยา,	โดยความเกิด,
ชะรามะระเณนะ,	โดยความแก่และความตาย,
โสเกหิ ปะริเทเวหิ ทุกเขหิ	โดยความโศก ความร่ำไรรำพัน
โทมะนัสเสหิ อุปายาเสหิ,	ความไม่สบายกาย ความไม่สบายใจ
	ความคับแค้นใจทั้งหลาย,
ทุกโขติณณา,	เป็นผู้ถูกความทุกข์ หยั่งเอาแล้ว,
ทุกขะปะเรตา,	เป็นผู้มีความทุกข์เป็นเบื้องหน้าแล้ว,
อัปเปวะนามิมัสสะ เกวะลัสสะ	ทำไฉน การทำที่สุดแห่งกองทุกข์ทั้งสิ้นนี้
ทุกขักขันธัสสะ	จะพึงปรากฏชัดแก่เราได้,
อันตะกิริยาปัญญาเยถาติ,	
จิระปะรินิพพุตัมปิ ตัง	เราทั้งหลาย ผู้ถึงแล้วซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า
ภะคะวันตัง สะระณัง คะตา,	แม้ปรินิพพานนานแล้ว พระองค์นั้น เป็นสรณะ,
ธัมมัญจะ ภิกขุสังฆัญจะ,	ถึงพระธรรมด้วย ถึงพระสงฆ์ด้วย,
ตัสสะ ภะคะวะโต	จักทำในใจอยู่ ปฏิบัติตามอยู่ ซึ่งคำสั่งสอน
สาสะนัง ยะถาสะติ ยะถาพะลัง	ของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น ตามสติกำลัง,
มะนะสิกะโรมะ อนุปะฏิปัชชามะ,	
สา สา โน ปะฏิปัตติ,	ขอให้ความปฏิบัตินั้น ๆ ของเราทั้งหลาย,
อิมัสสะ เกวะลัสสะ ทุกขักขันธัสสะ	จงเป็นไปเพื่อการทำที่สุด
อันตะกิริยายะ สังวัตตะตุ.	แห่งกองทุกข์ทั้งสิ้นนี้ เทอญ.

เจริญธรรมวัตรเย็น

(ให้เริ่มที่หน้า ๓ – ๖ ก่อน)

พุทธานุสสติ

นำ (หันทะ มะยัง พุทธานุสสะตินะยัง กะโรมะ เส.)

ตังโข ปะนะ ภะคะวันตัง เอวัง กัล์ยาโณ กิตติสัทโท อัพภุคคะโต,	ก็กิตติศัพท์อันงามของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น ได้ฟุ้งไปแล้วอย่างนี้ว่า,
อิติปิ โส ภะคะวา,	เพราะเหตุอย่างนี้ ๆ พระผู้มีพระภาคเจ้านั้น,
อะระหัง,	เป็นผู้ไกลจากกิเลส,
สัมมาสัมพุทโธ,	เป็นผู้ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง,
วิชชาจะระณะสัมปันโน,	เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะ,
สุคะโต,	เป็นผู้ไปแล้วด้วยดี,
โลกะวิทู,	เป็นผู้รู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง,
อะนุตตะโร ปุริสะทัมมะสาระถิ,	เป็นผู้สามารถฝึกบุรุษที่สมควรฝึกได้อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า,
สัตถา เทวะมะนุสสานัง,	เป็นครูผู้สอนของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย,
พุทโธ,	เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานด้วยธรรม,
ภะคะวาติ.	เป็นผู้มีความจำเริญ จำแนกธรรมสั่งสอนสัตว์ดังนี้.

อิสิปตนมฤคทายวัน : มูลคันธกุฎี ในธัมมราชิกสถูป ที่พระพุทธองค์ทรงประกาศพรหมจรรย์ และทรงส่งพระธรรมทูต ๖๐ รูปไปประกาศพระพุทธศาสนาเป็นครั้งแรก

พุทธาภิคีติ

นำ (หันทะ มะยัง พุทธาภิคีติง กะโรมะ เส.)

พุทธ์วาระหันตะวะระตาทิคุณาภิยุตโต,	พระพุทธเจ้าประกอบด้วยคุณ มีความประเสริฐแห่งอรหันตคุณ เป็นต้น,
สุทธาภิญาณะกะรุณาหิ สะมาคะตัตโต,	มีพระองค์อันประกอบด้วยพระญาณ และพระกรุณาอันบริสุทธิ์,
โพเธสิ โย สุชะนะตัง กะมะลังวะ สูโร,	พระองค์ใด ทรงกระทำชนที่ดีให้เบิกบาน ดุจอาทิตย์ทำบัวให้บาน,
วันทามะหัง ตะมะระณัง สิระสา ชิเนนทัง,	ข้าพเจ้าไหว้พระชินสีห์ ผู้ไม่มีกิเลส พระองค์นั้น ด้วยเศียรเกล้า,
พุทโธ โย สัพพะปาณีนัง สะระณัง เข มะมุตตะมัง,	พระพุทธเจ้าพระองค์ใด เป็นสรณะอันเกษม สูงสุดของสัตว์ทั้งหลาย,
ปะฐะมานุสสะติฏฐานัง วันทามิ ตัง สิ เรนะหัง,	ข้าพเจ้าไหว้พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น อันเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกองค์ที่หนึ่ง ด้วยเศียรเกล้า,
พุทธัสสาหัส์มิ **ทาโส (ทาสี)** วะ พุทโธ เม สามิกิสสะโร,	ข้าพเจ้าเป็นทาสของพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าเป็นนายมีอิสระเหนือข้าพเจ้า,
พุทโธ ทุกขัสสะ ฆาตา จะ วิธาตา จะ หิตัสสะ เม,	พระพุทธเจ้าเป็นเครื่องกำจัดทุกข์ และทรงไว้ซึ่งประโยชน์แก่ข้าพเจ้า,
พุทธัสสาหัง **นิย (นี)** ยาเทมิ สะรีรัญชีวิตัญจิทัง,	ข้าพเจ้ามอบกายถวายชีวิตนี้ แด่พระพุทธเจ้า,
วันทัน**โตหัง (ตีหัง)** จะริสสามิ พุธธัสเสวะ สุ โพธิตัง,	ข้าพเจ้าผู้ไหว้อยู่จักประพฤติตาม ซึ่งความตรัสรู้ดีของพระพุทธเจ้า,
นัตถิ เม สะระณัง อัญญัง พุทโธ เม สะระณัง วะรัง,	สรณะอื่นของข้าพเจ้าไม่มี พระพุทธเจ้าเป็นสรณะอันประเสริฐของข้าพเจ้า,
เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ วัฑเฒยยัง สัตถุ สาสะเน,	ด้วยการกล่าวคำสัตย์นี้ ข้าพเจ้าพึงเจริญในพระศาสนาของพระศาสดา,

พุทธัง เม วันทะ**มาเนนะ (มานายะ)**	ข้าพเจ้าผู้ไหว้อยู่ซึ่งพระพุทธเจ้า
ยัง ปุญญัง ปะสุตัง อิธะ,	ได้ขวนขวายบุญใดในบัดนี้,
สัพเพปิ อันตะรายา เม มาเหสุง	อันตรายทั้งปวง อย่าได้มีแก่ข้าพเจ้า
ตัสสะ เตชะสา.	ด้วยเดชแห่งบุญนั้น.
(กราบ) กาเยนะ วาจายะ วะ	ด้วยกายก็ดี ด้วยวาจาก็ดี ด้วยใจก็ดี,
เจตะสา วา,	
พุทเธ กุกัมมัง ปะกะตัง มะยา ยัง,	กรรมน่าติเตียนอันใด ที่ข้าพเจ้ากระทำแล้ว ในพระพุทธเจ้า,
พุทโธ ปะฏิคคัณหะตุ อัจจะยันตัง,	ขอพระพุทธเจ้า จงงดซึ่งโทษล่วงเกินอันนั้น,
กาลันตะเร สังวะริตุง วะ พุทเธ.	เพื่อการสำรวมระวัง ในพระพุทธเจ้าในกาลต่อไป.

ธัมมานุสสติ

นำ (หันทะ มะยัง ธัมมานุสสะตินะยัง กะโรมะ เส.)

ส๎วากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม,	พระธรรม เป็นธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ตรัสไว้ดีแล้ว,
สันทิฏฐิโก,	เป็นธรรมที่ผู้ศึกษาและปฏิบัติ พึงเห็นได้ด้วยตนเอง,
อะกาลิโก,	เป็นธรรมที่ปฏิบัติได้ และให้ผลได้ไม่จำกัดกาล,
เอหิปัสสิโก,	เป็นธรรมที่ควรกล่าวกะผู้อื่นว่า ท่านจงมาดูเถิด,
โอปะนะยิโก,	เป็นธรรมที่ควรน้อมเข้ามาใส่ตัว,
ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหีติ.	เป็นธรรมที่ผู้รู้ก็รู้ได้เฉพาะตน ดังนี้.

ธัมมาภิคีติ

นำ (หันทะ มะยัง ธัมมาภิคีติง กะโรมะ เส.)

ส๎วากขาตะตาทิคุณะโยคะวะเสนะ **เสย (สัย)** โย,	พระธรรม เป็นธรรมที่ประเสริฐเพราะประกอบด้วยคุณ คือ ความที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว เป็นต้น,
โย มัคคะปากะปะริยัตติวิโมกขะเภโท,	เป็นธรรมอันจำแนกเป็น มรรค ผล ปริยัติและนิพพาน,
ธัมโม กุโลกะปะตะนา ตะทะธาริธารี,	เป็นธรรมทรงไว้ซึ่งผู้ทรงธรรมจากการตกไปสู่โลกที่ชั่ว,
วันทามะหัง ตะมะหะรัง วะระธัมมะเมตัง,	ข้าพเจ้าไหว้พระธรรมอันประเสริฐนั้นอันเป็นเครื่องขจัดเสียซึ่งความมืด,
ธัมโม โย สัพพะปาณีนัง สะระณัง เขมะมุตตะมัง,	พระธรรมใด เป็นสรณะอันเกษมสูงสุดของสัตว์ทั้งหลาย,
ทุติยานุสสะติฏฐานัง วันทามิ ตัง สิเรนะหัง,	ข้าพเจ้าไหว้พระธรรมนั้น อันเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกองค์ที่สอง ด้วยเศียรเกล้า,
ธัมมัสสาหัสมิ **ทาโส (ทาสี)** วะ	ข้าพเจ้าเป็นทาสของพระธรรม
ธัมโม เม สามิกิสสะโร,	พระธรรมเป็นนายมีอิสระเหนือข้าพเจ้า,
ธัมโม ทุกขัสสะ ฆาตา จะ วิธาตา จะ หิตัสสะ เม,	พระธรรมเป็นเครื่องกำจัดทุกข์และทรงไว้ซึ่งประโยชน์แก่ข้าพเจ้า,
ธัมมัสสาหัง **นิย (นี)** ยาเทมิ สะรีรัญชีวิตัญจิทัง,	ข้าพเจ้ามอบกายถวายชีวิตนี้ แด่พระธรรม,
วันทัน**โตหัง (ตีหัง)** จะริสสามิ ธัมมัสเสวะ สุธัมมะตัง,	ข้าพเจ้าผู้ไหว้อยู่จักประพฤติตามซึ่งความเป็นธรรมดีของพระธรรม,
นัตถิ เม สะระณัง อัญญัง	สรณะอื่นของข้าพเจ้าไม่มี
ธัมโม เม สะระณัง วะรัง,	พระธรรมเป็นสรณะอันประเสริฐของข้าพเจ้า,

เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ	ด้วยการกล่าวคำสัตย์นี้ ข้าพเจ้าพึงเจริญ
วัฑเฒยยังสัตถุสาสะเน,	ในพระศาสนาของพระศาสดา,
ธัมมัง เม วันทะ**มาเนนะ (มานายะ)**	ข้าพเจ้าผู้ไหว้อยู่ซึ่งพระธรรม
ยัง ปุญญัง ปะสุตัง อิธะ,	ได้ขวนขวายบุญใด ในบัดนี้,
สัพเพปิ อันตะรายา เม มาเหสุง	อันตรายทั้งปวง อย่าได้มีแก่ข้าพเจ้า
ตัสสะ เตชะสา.	ด้วยเดชแห่งบุญนั้น.
(กราบ) กาเยนะ วาจายะ วะ เจตะสา วา,	ด้วยกายก็ดี ด้วยวาจาก็ดี ด้วยใจก็ดี,
ธัมเม กุกัมมัง ปะกะตัง มะยา ยัง,	กรรมน่าติเตียนอันใด ที่ข้าพเจ้ากระทำแล้ว ในพระธรรม,
ธัมโม ปะฏิคคัณหะตุ อัจจะยันตัง,	ขอพระธรรม จงงดซึ่งโทษล่วงเกินอันนั้น,
กาลันตะเร สังวะริตุง วะ ธัมเม.	เพื่อการสำรวมระวัง ในพระธรรมในกาลต่อไป.

สังฆานุสสติ

นำ (หันทะ มะยัง สังฆานุสสะตินะยัง กะโรมะ เส.)

สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ,	พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น หมู่ใด ปฏิบัติดีแล้ว,
อุชุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ,	พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าหมู่ใด ปฏิบัติตรงแล้ว,
ญายะปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ,	พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าหมู่ใด ปฏิบัติเพื่อรู้ธรรมเป็นเครื่องออกจากทุกข์แล้ว,
สามีจิปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ,	พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้าหมู่ใด ปฏิบัติสมควรแล้ว,
ยะทิทัง,	ได้แก่บุคคลเหล่านี้คือ,

จัตตาริ ปุริสะยุคานิ อัฏฐะ ปุริสะปุคคะลา,	คู่แห่งบุรุษ ๔ คู่ นับเรียงตัวบุรุษได้ ๘ บุรุษ (พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี พระอรหันต์ **มรรค** และ **ผล**),
เอสะ ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ,	นั่นแหละ พระสงฆ์สาวก ของพระผู้มีพระภาคเจ้า,
อาหุ**เนย** **(นัย)** โย,	เป็นผู้ควรแก่สักการะที่เขานำมาบูชา,
ปาหุ**เนย** **(นัย)** โย,	เป็นผู้ควรแก่สักการะที่เขาจัดไว้ต้อนรับ,
ทักขิ**เณย** **(นัย)** โย,	เป็นผู้ควรรับทักษิณาทาน,
อัญชะลีกะระณีโย,	เป็นผู้ที่บุคคลทั่วไปควรทำอัญชลี,
อะนุตตะรัง ปุญญักเขตตัง โลกัสสาติ.	เป็นเนื้อนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่าดังนี้.

สังฆาภิคีติ

นำ (หันทะ มะยัง สังฆาภิคีติง กะโรมะ เส.)

สัทธัมมะโช สุปะฏิปัตติคุณาทิยุตโต,	พระสงฆ์ที่เกิดโดยพระสัทธรรม ประกอบด้วยคุณมีความปฏิบัติดีเป็นต้น,
โยฏฐัพพิโธ อะริยะปุคคะละสังฆะเสฏโฐ,	เป็นหมู่แห่งพระอริยบุคคลอันประเสริฐ แปดจำพวก,
สีลาทิธัมมะปะวะราสะยะกายะจิตโต,	มีกายและจิต อันอาศัยธรรมมีศีลเป็นต้น อันบวร,
วันทามะหัง ตะมะริยานะ คะณังสุสุทธัง,	ข้าพเจ้าไหว้หมู่แห่งพระอริยเจ้าเหล่านั้น อันบริสุทธิ์ด้วยดี,
สังโฆ โย สัพพะปาณีนัง สะระณัง เขมะมุตตะมัง,	พระสงฆ์หมู่ใด เป็นสรณะอันเกษมสูงสุด ของสัตว์ทั้งหลาย,
ตะติยานุสสะติฏฐานัง วันทามิ ตัง สิเรนะหัง,	ข้าพเจ้าไหว้พระสงฆ์หมู่นั้น อันเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกองค์ที่สาม ด้วยเศียรเกล้า,
สังฆัสสาหัส์มิ **ทาโส (ทาสี)** วะ	ข้าพเจ้าเป็นทาสของพระสงฆ์
สังโฆ เม สามิกิสสะโร,	พระสงฆ์เป็นนายมีอิสระเหนือข้าพเจ้า,

สังโฆ ทุกขัสสะ ฆาตา จะ วิธาตา จะ	พระสงฆ์เป็นเครื่องกำจัดทุกข์
หิตัสสะ เม,	และทรงไว้ซึ่งประโยชน์แก่ข้าพเจ้า,
สังฆัสสาหัง **นิย (นี)** ยาเทมิ	ข้าพเจ้ามอบกายถวายชีวิตนี้ แด่พระสงฆ์,
สะรีรัญชีวิตัญจิทัง,	
วันทันโต**หัง (ตีหัง)** จ์ริสสามิ	ข้าพเจ้าผู้ไหว้อยู่จักประพฤติตาม
สังฆัสโส ปะฏิปันนะตัง,	ซึ่งความปฏิบัติดีของพระสงฆ์,
นัตถิ เม สะระณัง อัญญัง	สรณะอื่นของข้าพเจ้าไม่มี พระสงฆ์
สังโฆ เม สะระณัง วะรัง,	เป็นสรณะอันประเสริฐของข้าพเจ้า,
เอเตนะ สัจจะวัชเชนะ วัฑเฒยยัง	ด้วยการกล่าวคำสัตย์นี้ ข้าพเจ้าพึงเจริญ
สัตถุ สาสะเน,	ในพระศาสนาของพระศาสดา,
สังฆัง เม วันทะ**มาเนนะ (มานายะ)**	ข้าพเจ้าผู้ไหว้อยู่ซึ่งพระสงฆ์
ยัง ปุญญัง ปะสุตัง อิธะ,	ได้ขวนขวายบุญใด ในบัดนี้,
สัพเพปิ อันตะรายา เม มาเหสุง	อันตรายทั้งปวง อย่าได้มีแก่ข้าพเจ้า
ตัสสะ เตชะสา.	ด้วยเดชแห่งบุญนั้น.
(กราบ) กาเยนะ วาจายะ วะ เจตะสา วา,	ด้วยกายก็ดี ด้วยวาจาก็ดี ด้วยใจก็ดี,
สังเฆ กุกัมมัง ปะกะตัง มะยา ยัง,	กรรมน่าติเตียนอันใด ที่ข้าพเจ้ากระทำแล้ว ในพระสงฆ์,
สังโฆ ปะฏิคคัณหะตุ อัจจะยันตัง,	ขอพระสงฆ์ จงงดซึ่งโทษล่วงเกินอันนั้น,
กาลันตะเร สังวะริตุง วะ สังเฆ.	เพื่อการสำรวมระวัง ในพระสงฆ์ในกาลต่อไป.

สาวัตถี : พระมูลคันธกุฎีหลังที่ ๑ ในวัดพระเชตวันมหาวิหาร

พุทธชัยมงคลคาถา (บทพาหุงแปล)

๑. พาหุํ สหสฺสมภินิมฺมิตสาวุธนฺตํ
ครีเมขลํ อุทิตโฆรสเสนมารํ
ทานาทิธมฺมวิธินา ชิตวา มุนินฺโท
ตนฺเตชสา ภวตุ เต ชยมงฺคลานิ,

พระจอมมุนี ได้ชนะพญามาร ผู้นิรมิตแขนมากตั้งพัน ถืออาวุธครบมือ ขี่คชสารครีเมขละพร้อมด้วยเสนามารโห่ร้องก้องกึกด้วยธรรมวิธี มีทานบารมีเป็นต้น ขอชัยมงคลทั้งหลาย จงมีแก่ท่านด้วยเดชแห่งพระพุทธชัยมงคลนั้น,

๒. มาราติเรกมภิยุชฺฌิตสพฺพรตฺตึ
โฆรมฺปนาฬวกมกฺขมถทฺธยกฺขํ
ขนฺตีสุทนฺตวิธินา ชิตวา มุนินฺโท
ตนฺเตชสา ภวตุ เต ชยมงฺคลานิ,

พระจอมมุนี ได้ชนะอาฬวกยักษ์ผู้มีจิตกระด้างปราศจากความอดทน มีฤทธิ์พิลึก - ยิ่งกว่าพญามาร เข้ามาต่อสู้ยิ่งนักจนตลอดรุ่งด้วยวิธีทรมานเป็นอันดี คือ พระขันตี ขอชัยมงคลทั้งหลาย จงมีแก่ท่านด้วยเดชแห่งพระพุทธชัยมงคลนั้น,

๓. นาฬาคิรึ คชวรํ อติมตฺตภูตํ
ทาวคฺคิจกฺกมสนีว สุทารุณนฺตํ
เมตฺตมฺพุเสกวิธินา ชิตวา มุนินฺโท
ตนฺเตชสา ภวตุ เต ชยมงฺคลานิ,

พระจอมมุนี ได้ชนะช้างตัวประเสริฐชื่อนาฬาคิรี เป็นช้างเมายิ่งนักแสนที่จะทารุณ- ประดุจไฟป่าและจักราวุธ และสายฟ้าด้วยวิธีรดลงด้วยน้ำ คือพระเมตตา ขอชัยมงคลทั้งหลาย จงมีแก่ท่านด้วยเดชแห่งพระพุทธชัยมงคลนั้น,

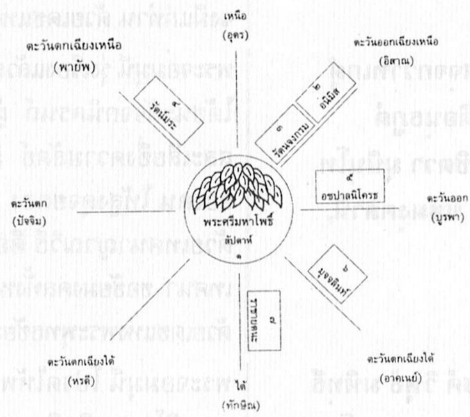
๔. อุกฺขิตฺตขคฺคมติหตฺถสุทารุณนฺตํ
ธาวนฺติโยชนปถงฺคุลิมาลวนฺตํ
อิทฺธีภิสงฺขตมโน ชิตวา มุนินฺโท
ตนฺเตชสา ภวตุ เต ชยมงฺคลานิ,

พระจอมมุนี ทรงตั้งพระหฤทัยกระทำอิทธิ - ปาฏิหาริย์ได้ทรงชนะโจรมีนามว่าองคุลิมาล (ผู้มีพวง คือ นิ้วมือมนุษย์) อันแสนจะร้ายกาจมีฝีมือ ถือดาบวิ่งไล่พระองค์ไป เป็นทางไกลถึง ๓ โยชน์ ขอชัยมงคลทั้งหลาย จงมีแก่ท่านด้วยเดชแห่งพระพุทธชัยมงคลนั้น,

๕. กตฺวาน กฏฺฐมุทรํ อิว คพฺภินียา
จิญฺจาย ทุฏฺฐวจนํ ชนกายมชฺเฌ
สนฺเตน โสมวิธินา ชิตวา มุนินฺโท
ตนฺเตชสา ภวตุ เต ชยมงฺคลานิ,

พระจอมมุนี ได้ทรงชนะคำกล่าวร้ายของ- นางจิญจมาณวิกา ผู้ทำอาการประหนึ่งว่า มีครรภ์โดยใช้ไม้มีลักษณะกลม ให้เป็นประดุจมีท้องด้วยวิธีสงบ ระงับพระหฤทัยท่ามกลางหมู่ชน

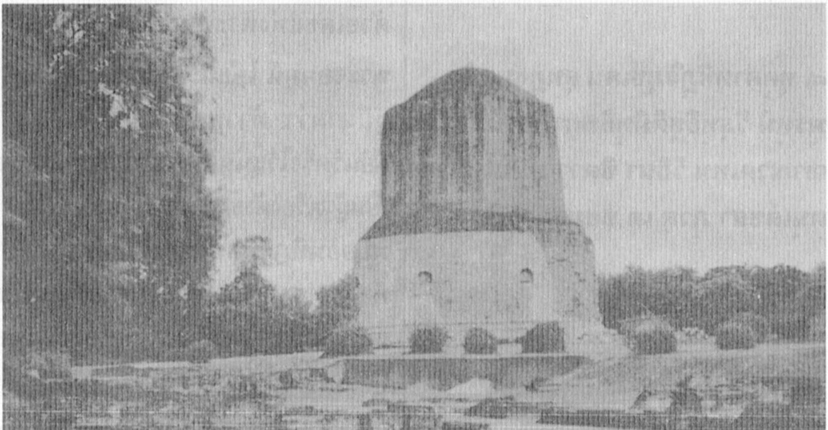
	ขอชัยมงคลทั้งหลาย จงมีแก่ท่าน ด้วยเดชแห่งพระพุทธชัยมงคลนั้น,
๖. สจฺจํ วิหาย มติสจฺจกวาทเกตุํ วาทาภิโรปิตมนํ อติอนฺธภูตํ ปญฺญาปทีปชลิโต ชิตวา มุนินฺโท ตนฺเตชสา ภวตุ เต ชยมงฺคลานิ,	พระจอมมุนี รุ่งเรืองแล้วด้วยประทีป คือ ปัญญา ได้ชนะสัจจกนิครนถ์ ผู้มีอัชฌาสัยในที่จะ-สละเสียซึ่งความสัตย์ มีใจในที่จะยกถ้อยคำ-ของตน ให้สูงดุจยกธง เป็นผู้มืดมนยิ่งนัก ด้วยเทศนาญาณวิธี คือ รู้อัชฌาสัยแล้วตรัส-เทศนา ขอชัยมงคลทั้งหลาย จงมีแก่ท่าน ด้วยเดชแห่งพระพุทธชัยมงคลนั้น,
๗. นนฺโทปนนฺทภุชคํ วิพุธํ มหิทฺธึ ปุตฺเตน เถรภุชเคน ทมาปยนฺโต อิทฺธูปเทสวิธินา ชิตวา มุนินฺโท ตนฺเตชสา ภวตุ เต ชยมงฺคลานิ,	พระจอมมุนี โปรดให้พระโมคคัลลานเถระ พุทธชิโนรส นิรมิตกายเป็นนาคราช ไปทรมานพญานาคราช ชื่อนันโทปนันทะ ผู้มีความรู้ผิด มีฤทธิ์มาก ด้วยวิธีทรงแนะนำ การแสดงแห่งฤทธิ์แก่พระเถระ ขอชัยมงคลทั้งหลาย จงมีแก่ท่าน ด้วยเดชแห่งพระพุทธชัยมงคลนั้น,
๘. ทุคฺคาหทิฏฺฐิภุชเคน สุทฏฺฐหตฺถํ พฺรหฺมํ วิสุทฺธิชุติมิทฺธิพกาภิธานํ ญาณาคเทน วิธินา ชิตวา มุนินฺโท ตนฺเตชสา ภวตุ เต ชยมงฺคลานิ,	พระจอมมุนี ได้ชนะพรหม ผู้มีนามว่า ท้าวพกาผู้มีฤทธิ์ มีอันรัดรึงไว้แน่นแฟ้นแล้ว ด้วยสำคัญตนว่า เป็นผู้รุ่งเรืองด้วยคุณอันบริสุทธิ์ มีมืออันทิฏฐิที่ตนถือผิด วิธีอันวิเศษ คือ เทศนาญาณ ขอชัยมงคลทั้งหลาย จงมีแก่ท่าน ด้วยเดชแห่งพระพุทธชัยมงคลนั้น,
เอตาปิ พุทฺธชยมงฺคลอฏฺฐคาถา โย วาจโน ทินทิเน สรเต มตนฺที หิตฺวานเนกวิวิธานิ จุปทฺทวานิ โมกฺขํ สุขํ อธิคเมยฺย นโร สปญฺโญ.	นรชนใด มีปัญญา ไม่เกียจคร้าน เจริญก็ดี ระลึกก็ดี ซึ่งพระพุทธชัยมงคล ๘ คาถา แม้เหล่านี้ทุกวันๆ นรชนนั้นจะพึงละเสียได้-ซึ่งอุปัททะวะอันตรายทั้งหลายมีประการ-ต่าง ๆ เป็นอเนก ถึงซึ่งความหลุดพ้น อันเป็นบรมสุขแล.

แสดงสถานที่พระพุทธเจ้าเสด็จเสวยวิมุตติสุข ตลอด ๗ สัปดาห์ รวม ๔๙ วัน

(ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ถึง ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘)

(ซ้ำที่เดิมอีก ๑ สัปดาห์)

อิสิปตนมฤคทายวัน : ธัมเมกสถูป ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงปฐมเทศนา **ธัมมจักกัปปวัตนสูตร** โปรดปัญจวัคคีย์ในวันเพ็ญอาสาฬหบูชา ก่อนพุทธศักราช ๔๕ ปี

ธัมมะจักกัปปะวัตตะนะสุตตัง

นำ (หันทะ มะยัง ธัมมะจักกัปปะวัตตะนะสุตตัง ภะณามะ เส.)

บทขัดธัมมะจักกัปปะวัตตะนะสุตตัง

อะนุตตะรัง อะภิสัมโพธิง สัมพุชฌิต๎วา ตะถาคะโต,	พระตถาคตเจ้า ได้ตรัสรู้ซึ่งพระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้ว,
ปะฐะมัง ยัง อะเทเสสิ ธัมมะจักกัง อะนุตตะรัง สัมมะเทวะ ปะวัตเตนโต โลเก อัปปะฏิวัตติยัง,	เมื่อจะทรงประกาศธรรม ที่ใคร ๆ ยังมิได้ให้เป็นไปแล้วในโลก ให้เป็นไปโดยชอบแท้ ได้ทรงแสดงพระอนุตตรธรรมจักรใดก่อน,
ยัตถากขาตา อุโภ อันตา ปะฏิปัตติ จะ มัชฌิมา จะตูส๎วาริยะสัจเจสุ วิสุทธัง ญาณะทัสสะนัง,	คือในธรรมจักรใด พระองค์ตรัสซึ่งที่สุด ๒ ประการ และข้อปฏิบัติเป็นกลาง และปัญญาอันรู้เห็นอันหมดจดแล้ว ในอริยสัจจ์ทั้ง ๔,
เทสิตัง ธัมมะราเชนะ สัมมาสัมโพธิกิตตะนัง,	เราทั้งหลาย จงเจริญธรรมจักรนั้น ที่พระองค์ผู้ทรงเป็นพระธรรมราชา ทรงแสดงแล้วปรากฏ,
นาเมนะ วิสสุตัง สุตตัง ธัมมะจักกัปปะวัตตะนัง เวยยากะระณะปาเฐนะ สังคีตันตัมภะณามะ เส.	โดยชื่อว่าธัมมจักกัปปวัตตนสูตร เป็นสูตรประกาศพระสัมมาสัมโพธิญาณ อันพระสังคีติกาจารย์ ร้อยกรองไว้โดยเวยยากรณปาฐะ เทอญ,

ราชคฤห์ : กุฏิพระอานนท์ อยู่ใกล้ๆ กับพระมูลคันธกุฎี บนยอดเขาคิชฌกูฏ

ธัมมะจักกัปปะวัตตะนะสุตตัง

เอวัมเม สุตัง,	ข้าพเจ้า (คือพระอานนท์เถระ) ได้สดับมาแล้วอย่างนี้,
เอกัง สะมะยัง ภะคะวา,	สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า,
พาราณะสิยัง วิหะระติ อิสิปะตะเน มิคะทาเย,	เสด็จประทับอยู่ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี,
ตัต๎ระ โข ภะคะวา ปัญจะวัคคิเย ภิกขู อามันเตสิ,	ในกาลนั้นแล พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสเตือนพระภิกษุปัญจวัคคีย์ว่า,
เท๎วเม ภิกขะเว อันตา,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ที่สุดสองอย่างนี้,
ปัพพะชิเตนะ นะ เสวิตัพพา,	อันบรรพชิตไม่ควรเสพ,
โย จายัง กาเมสุ กามะสุขัลลิกานุโยโค,	คือการประกอบตนให้พัวพันด้วยกาม ในกามทั้งหลายนี้ใด,
หีโน,	เป็นธรรมอันเลว,
คัมโม,	เป็นเหตุให้ตั้งบ้านเรือน,
โปถุชชะนิโก,	เป็นของคนมีกิเลสหนา,
อะนะริโย,	ไม่ใช่ของคนไปจากข้าศึกคือกิเลส,
อะนัตถะสัญ๎หิโต,	ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ อย่างหนึ่ง,
โย จายัง อัตตะกิละมะถานุโยโค,	คือการประกอบความเหน็ดเหนื่อยด้วยตน-เหล่านี้ใด (ทรมานตนเองอย่างสุดโต่ง),
ทุกโข,	ให้เกิดทุกข์แก่ผู้ประกอบ,
อะนะริโย,	ไม่ใช่ของคนไปจากข้าศึกคือกิเลส,
อะนัตถะสัญ๎หิโต,	ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ อย่างหนึ่ง,
เอเต เต ภิกขะเว อุโภ อันเต อะนุปะคัมมะ มัชฌิมา ปะฏิปะทา,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ข้อปฏิบัติอันเป็นกลาง ไม่เข้าไปใกล้ที่สุดสองอย่างนั่นนั้น,
ตะถาคะเตนะ อะภิสัมพุทธา,	อันตถาคตได้ตรัสรู้แล้วด้วยปัญญาอันยิ่ง,

จักขุกะระณี ญาณะกะระณี,	ทำดวงตา ทำญาณเครื่องรู้,
อุปะสะมายะ อะภิญญายะ สัมโพธายะ นิพพานายะ สังวัตตะติ,	ย่อมเป็นไปเพื่อความเข้าไปสงบระงับ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความรู้ดี เพื่อความดับ,
กะตะมา จะ สา ภิกขะเว มัชฌิมา ปะฏิปะทา,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อริยมรรค ๘ ประการ นี้แล เป็นทางปฏิบัติ อันประณีตของพระอริยบุคคล โดยแท้ (ปุถุชนต้องยึดหลักคำสอน ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ ซึ่งเป็นธรรมมัชฌิมาปฏิปทา),
ตะถาคะเตนะ อะภิสัมพุทธา,	ที่ตถาคตได้ตรัสรู้แล้ว ด้วยปัญญาอันยิ่ง,
จักขุกะระณี ญาณะกะระณี,	ทำดวงตา ทำญาณเครื่องรู้,
อุปะสะมายะ อะภิญญายะ สัมโพธายะ นิพพานายะ สังวัตตะติ,	ย่อมเป็นไปเพื่อความเข้าไปสงบระงับ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความรู้ดี เพื่อความดับ,
อะยะเมวะ อะริโย อัฏฐังคิโก มัคโค,	ธรรม ๘ ประการ อันเป็นเครื่องไปจากข้าศึก กล่าวคือสภาวะอันเป็นเหตุให้ถึงซึ่งความเป็น พระอรหันต์ นี้เอง,
เสยยะถีทัง,	ได้แก่ อริยธรรมเหล่านี้คือ,
๑. สัมมาทิฏฐิ,	ธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเทศนาแล้ว ย่อมสมควรแห่งการรู้แจ้งประจักษ์จริง ในสามัญลักษณะ อกุสล ๑๒ บรรลุถึงซึ่ง อริยบุคคลตามลำดับ โดยแท้ (๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์),
๒. สัมมาสังกัปโป,	ธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเทศนาแล้ว อริยผลพึงบังเกิดขึ้น แด่ชนผู้มีความประสงค์ มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ โดยแท้ (๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์),
๓. สัมมาวาจา,	เจริญธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรง เทศนาแล้ว ล้วนเป็นปัจจัยเพื่อมรรค ผล นิพพาน ทั้งสิ้น โดยแท้ (๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์),

๔. สัมมากัมมันโต,	ธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเทศนาแล้ว ล้วนเหมาะแก่การงานในความเป็นพระอริยบุคคลทั้งสิ้น โดยแท้ (๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์),
๕. สัมมาอาชีโว,	ธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเทศนาแล้ว ย่อมสมควรแก่ผู้ปฏิบัติจากพระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ นั่นแหละคือ สัมมาอาชีโว โดยแท้ (๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์),
๖. สัมมาวายาโม,	ธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเทศนาแล้ว ย่อมเป็นบ่อเกิดความเพียรละอกุศล ๑๒ อันเกิดจากการบรรลุคุณพิเศษ กล่าวคือ พระโสดาบัน เป็นต้นไป โดยแท้ (๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์),
๗. สัมมาสติ,	เจริญธรรมภาวนาที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเทศนาแล้ว ย่อมเกิดความระลึกรู้ละอกุศล ๑๒ อันเกิดจากการบรรลุคุณพิเศษ กล่าวคือ พระโสดาบัน เป็นต้นไป โดยแท้ (๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์),
๘. สัมมาสมาธิ,	เจริญธรรมภาวนาที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเทศนาแล้ว พระอริยบุคคลไม่มีฌานเป็นฐาน ตัดอกุศล ๑๒ ได้นั้น เป็นไม่มี (๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์),
อะยัง โข สา ภิกขะเว	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย
มัชฌิมา ปะฏิปะทา,	อริยมรรค ๘ ประการ นี้แล เป็นข้อปฏิบัติอันประณีตของพระอริยบุคคล โดยแท้ (ปุถุชนต้องยึดหลักคำสอน ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์),

ตะถาคะเตนะ อะภิสัมพุทธา,	ที่ตถาคตได้ตรัสรู้แล้ว ด้วยปัญญาอันยิ่ง,
จักขุกะระณี ญาณะกะระณี,	ทำดวงตา ทำญาณเครื่องรู้,
อุปะสะมายะ อะภิญญายะ สัมโพธายะ นิพพานายะ สังวัตตะติ,	ย่อมเป็นไปเพื่อความเข้าไปสงบระงับ เพื่อความรู้ยิ่ง เพื่อความรู้ดี เพื่อความดับ,
อิทัง โข ปะนะ ภิกขะเว ทุกขัง อะริยะสัจจัง,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็นี้แล เป็นทุกข์อย่างแท้จริง คือ,
ชาติปิ ทุกขา,	ความเกิด ก็เป็นทุกข์,
ชะราปิ ทุกขา,	ความแก่ ก็เป็นทุกข์,
มะระณัมปิ ทุกขัง,	ความตาย ก็เป็นทุกข์,
โสกะปะริเทวะทุกขะโทมะนัส-สุปายาสาปิ ทุกขา,	ความโศก ความร่ำไรรำพัน ความไม่สบายกาย ความไม่สบายใจ ความคับแค้นใจ ก็เป็นทุกข์,
อัปปิเยหิ สัมปะโยโค ทุกโข,	ความประสบกับสิ่งไม่เป็นที่รักที่พอใจทั้งหลาย ก็เป็นทุกข์,
ปิเยหิ วิปปะโยโค ทุกโข,	ความพลัดพรากจากสิ่งที่เป็นที่รักที่พอใจทั้งหลาย ก็เป็นทุกข์,
ยัมปิจฉัง นะ ละภะติ ตัมปิ ทุกขัง,	มีความปรารถนาสิ่งใดไม่ได้สิ่งนั้น นั่นก็เป็นทุกข์,
สังขิตเตนะ ปัญจุปาทานักขันธา ทุกขา,	ว่าโดยย่ออุปาทานขันธ์ทั้ง ๕ เป็นตัวทุกข์,
อิทัง โข ปะนะ ภิกขะเว ทุกขะสะมุทะโย อะริยะสัจจัง,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็นี้แล เป็นเหตุให้ทุกข์-เกิดขึ้นอย่างจริงแท้คือ,
ยายัง ตัณ์หา,	ความทะยานอยากนี้,
โปโนพภะวิกา,	ทำให้มีภพอีก,
นันทิราคะสะหะคะตา,	เป็นไปกับความกำหนัด ด้วยอำนาจความเพลิน,
ตัต์ระตัต์ราภินันทินี,	เพลิดเพลินในอารมณ์นั้น ๆ,
เสยยะถีทัง,	ได้แก่สิ่งเหล่านี้ คือ,
กามะตัณ์หา,	ความทะยานอยากในอารมณ์ที่ใคร่,

ภะวะตัณ์หา,	ความทะยานอยากในความมีความเป็น,
วิภะวะตัณ์หา,	ความทะยานอยากในความไม่มี ไม่เป็น,
อิทัง โข ปะนะ ภิกขะเว ทุกขะนิโรโธ อะริยะสัจจัง,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็นี้แล เป็นความดับทุกข์อย่างจริงแท้คือ,
โย ตัสสาเยวะ ตัณ์หายะ อะเสสะวิราคะนิโรโธ,	ความดับโดยสิ้นกำหนัด โดยไม่เหลือแห่งตัณหานั้นนั่นเทียว อันใด,
จาโค,	ความสละตัณหานั้น,
ปะฏินิสสัคโค,	ความวางตัณหานั้น,
มุตติ,	ความปล่อยตัณหานั้น,
อะนาละโย,	ความไม่พัวพันแห่งตัณหานั้น,
อิทัง โข ปะนะ ภิกขะเว ทุกขะ-นิโรธะคามินี ปะฏิปะทา อะริยะสัจจัง,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็นี้แล เป็นข้อปฏิบัติ-ให้ถึงความดับทุกข์อย่างจริงแท้ คือ,
อะยะเมวะ อะริโย อัฏฐังคิโก มัคโค,	ธรรม ๘ ประการ อันเป็นเครื่องไปจากข้าศึก กล่าวคือสภาวะอันเป็นเหตุให้ถึงซึ่งความเป็นพระอรหันต์ นี้เอง,
เสยยะถีทัง,	ได้แก่ อริยธรรมเหล่านี้คือ,
๑. สัมมาทิฏฐิ,	ธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเทศนาแล้ว ย่อมสมควรแห่งการรู้แจ้งประจักษ์จริง ในสามัญลักษณะ อกุศล ๑๒ บรรลุถึงซึ่ง อริยบุคคลตามลำดับ โดยแท้ (๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์),
๒. สัมมาสังกัปโป,	ธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเทศนาแล้ว อริยผลพึงบังเกิดขึ้น แด่ชนผู้มีความประสงค์ มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ โดยแท้ (๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์),
๓. สัมมาวาจา,	เจริญธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเทศนาแล้ว ล้วนเป็นปัจจัยเพื่อมรรค ผล นิพพาน ทั้งสิ้น โดยแท้

	(๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์),
๔. สัมมากัมมันโต,	ธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเทศนาแล้ว ล้วนเหมาะแก่การงานในความเป็นพระอริยบุคคลทั้งสิ้น โดยแท้ (๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์),
๕. สัมมาอาชีโว,	ธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเทศนาแล้ว ย่อมสมควรแก่ผู้ปฏิบัติจากพระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ นั่นแหละคือ สัมมาอาชีโว โดยแท้ (๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์),
๖. สัมมาวายาโม,	ธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเทศนาแล้ว ย่อมเป็นบ่อเกิดความเพียรละอกุสล ๑๒ อันเกิดจากการบรรลุคุณพิเศษ กล่าวคือ พระโสดาบัน เป็นต้นไป โดยแท้ (๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์),
๗. สัมมาสติ,	เจริญธรรมภาวนาที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเทศนาแล้ว ย่อมเกิดความระลึกรู้ละอกุสล ๑๒ อันเกิดจากการบรรลุคุณพิเศษ กล่าวคือ พระโสดาบัน เป็นต้นไป โดยแท้ (๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์),
๘. สัมมาสมาธิ,	เจริญธรรมภาวนาที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเทศนาแล้ว พระอริยบุคคลไม่มีฌานเป็นฐาน ตัดอกุสล ๑๒ ได้นั้น เป็นไม่มี (๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์),
อิทัง ทุกขัง อะริยะสัจจันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ จักขุง อุทะปาทิ ญาณัง อุทะปาทิ ปัญญา อุทะปาทิ วิชชา อุทะปาทิ อาโลโก อุทะปาทิ,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย จักษุได้เกิดขึ้นแล้ว ญาณได้เกิดขึ้นแล้ว ปัญญาได้เกิดขึ้นแล้ว วิชชาได้เกิดขึ้นแล้ว แสงสว่างได้เกิดขึ้นแล้ว แก่เรา ในธรรมทั้งหลาย ที่เราไม่ได้เคยฟัง-แล้วในกาลก่อนว่า นี้เป็นทุกขอริยสัจจ์,

ตัง โข ปะนิทัง ทุกขัง อะริยะสัจจัง **ปะริญเญยยันติ เม ภิกขะเว** **ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ** **จักขุง อุทะปาทิ ญาณัง อุทะปาทิ** **ปัญญา อุทะปาทิ วิชชา อุทะปาทิ** **อาโลโก อุทะปาทิ,**	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย จักษุได้เกิดขึ้นแล้ว ญาณได้เกิดขึ้นแล้ว ปัญญาได้เกิดขึ้นแล้ว วิชชาได้เกิดขึ้นแล้ว แสงสว่างได้เกิดขึ้น- แล้วแก่เรา ในธรรมทั้งหลาย ที่เราไม่ได้เคยฟังแล้วในกาลก่อนว่า ก็ทุกขอริยสัจจ์นี้นั้นแล ควรกำหนดรู้,
ตัง โข ปะนิทัง ทุกขัง อะริยะสัจจัง **ปะริญญาตันติ เม ภิกขะเว** **ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ** **จักขุง อุทะปาทิ ญาณัง อุทะปาทิ** **ปัญญา อุทะปาทิ วิชชา อุทะปาทิ** **อาโลโก อุทะปาทิ,**	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย จักษุได้เกิดขึ้นแล้ว ญาณได้เกิดขึ้นแล้ว ปัญญาได้เกิดขึ้นแล้ว วิชชาได้เกิดขึ้นแล้ว แสงสว่างได้เกิดขึ้นแล้ว- แก่เรา ในธรรมทั้งหลาย ที่เราไม่ได้เคยฟัง- แล้วในกาลก่อนว่า ก็ทุกขอริยสัจจ์นี้นั้นแล อันเราได้กำหนดรู้แล้ว,
อิทัง ทุกขะสะมุทะโย **อะริยะสัจจันติ เม ภิกขะเว** **ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ** **จักขุง อุทะปาทิ ญาณัง อุทะปาทิ** **ปัญญา อุทะปาทิ วิชชา อุทะปาทิ** **อาโลโก อุทะปาทิ,**	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย จักษุได้เกิดขึ้นแล้ว ญาณได้เกิดขึ้นแล้ว ปัญญาได้เกิดขึ้นแล้ว วิชชาได้เกิดขึ้นแล้ว แสงสว่างได้เกิดขึ้นแล้ว- แก่เรา ในธรรมทั้งหลาย ที่เราไม่ได้เคยฟังแล้วในกาลก่อนว่า นี้ทุกขสมุทัยอริยสัจจ์,
ตัง โข ปะนิทัง ทุกขะสะมุทะโย **อะริยะสัจจัง ปะหาตัพพันติ เม** **ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ** **ธัมเมสุ จักขุง อุทะปาทิ ญาณัง** **อุทะปาทิ ปัญญา อุทะปาทิ วิชชา** **อุทะปาทิ อาโลโก อุทะปาทิ,**	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย จักษุได้เกิดขึ้นแล้ว ญาณได้เกิดขึ้นแล้ว ปัญญาได้เกิดขึ้นแล้ว วิชชาได้เกิดขึ้นแล้ว แสงสว่างได้เกิดขึ้นแล้ว- แก่เรา ในธรรมทั้งหลาย ที่เราไม่ได้เคยฟังแล้วในกาลก่อนว่า ก็ทุกขสมุทัยอริยสัจจ์นี้นั้นแล ควรละเสีย,

ตัง โข ปะนิทัง ทุกขะสะมุทะโย อะริยะสัจจัง ปะหีนันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ จักขุง อุทะปาทิ ญาณัง อุทะปาทิ ปัญญา อุทะปาทิ วิชชา อุทะปาทิ อาโลโก อุทะปาทิ,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย จักษุได้เกิดขึ้นแล้ว ญาณได้เกิดขึ้นแล้ว ปัญญาได้เกิดขึ้นแล้ว วิชชาได้เกิดขึ้นแล้ว แสงสว่างได้เกิดขึ้นแล้ว-แก่เรา ในธรรมทั้งหลาย ที่เราไม่ได้เคยฟัง-แล้วในกาลก่อนว่า ก็ทุกขสมุทัยอริยสัจจ์นี้-นั้นแล อันเราได้ละแล้ว,
อิทัง ทุกขะนิโรโธ อะริยะสัจจันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ จักขุง อุทะปาทิ ญาณัง อุทะปาทิ ปัญญา อุทะปาทิ วิชชา อุทะปาทิ อาโลโก อุทะปาทิ,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย จักษุได้เกิดขึ้นแล้ว ญาณได้เกิดขึ้นแล้ว ปัญญาได้เกิดขึ้นแล้ว วิชชาได้เกิดขึ้นแล้ว แสงสว่างได้เกิดขึ้นแล้ว-แก่เรา ในธรรมทั้งหลาย ที่เราไม่ได้เคยฟัง-แล้วในกาลก่อนว่า นี้ทุกขนิโรธอริยสัจจ์,
ตัง โข ปะนิทัง ทุกขะนิโรโธ อะริยะสัจจัง สัจฉิกาตัพพันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ จักขุง อุทะปาทิ ญาณัง อุทะปาทิ ปัญญา อุทะปาทิ วิชชา อุทะปาทิ อาโลโก อุทะปาทิ,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย จักษุได้เกิดขึ้นแล้ว ญาณได้เกิดขึ้นแล้ว ปัญญาได้เกิดขึ้นแล้ว วิชชาได้เกิดขึ้นแล้ว แสงสว่างได้เกิดขึ้นแล้ว-แก่เรา ในธรรมทั้งหลาย ที่เราไม่ได้เคยฟังแล้วในกาลก่อนว่า ก็ทุกขนิโรธอริยสัจจ์นี้นั้นแล ควรทำให้แจ้ง,
ตัง โข ปะนิทัง ทุกขะนิโรโธ อะริยะสัจจัง สัจฉิกะตันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ จักขุง อุทะปาทิ ญาณัง อุทะปาทิ ปัญญา อุทะปาทิ วิชชา อุทะปาทิ อาโลโก อุทะปาทิ,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย จักษุได้เกิดขึ้นแล้ว ญาณได้เกิดขึ้นแล้ว ปัญญาได้เกิดขึ้นแล้ว วิชชาได้เกิดขึ้นแล้ว แสงสว่างได้เกิดขึ้นแล้ว-แก่เรา ในธรรมทั้งหลาย ที่เราไม่ได้เคยฟัง-แล้วในกาลก่อนว่า ก็ทุกขนิโรธอริยสัจจ์นี้นั้น-แล อันเราได้ทำให้แจ้งแล้ว,
อิทัง ทุกขะนิโรธะคามินี ปะฏิปะทา อะริยะสัจจันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ จักขุง อุทะปาทิ ญาณัง อุทะปาทิ ปัญญา อุทะปาทิ วิชชา อุทะปาทิ อาโลโก อุทะปาทิ,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย จักษุได้เกิดขึ้นแล้ว ญาณได้เกิดขึ้นแล้ว ปัญญาได้เกิดขึ้นแล้ว วิชชาได้เกิดขึ้นแล้ว แสงสว่างได้เกิดขึ้นแล้ว-แก่เรา ในธรรมทั้งหลาย ที่เราไม่ได้เคยฟังแล้วในกาลก่อนว่า นี้ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจจ์,

ตัง โข ปะนิทัง ทุกขะนิโรธะคามินี ปะฏิปะทา อะริยะสัจจัง ภาเว-ตัพพันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะ-นุสสุเตสุ ธัมเมสุ จักขุง อุทะปาทิ ญาณัง อุทะปาทิ ปัญญา อุทะปาทิ วิชชา อุทะปาทิ อาโลโก อุทะปาทิ,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย จักษุได้เกิดขึ้นแล้ว ญาณได้เกิดขึ้นแล้ว ปัญญาได้เกิดขึ้นแล้ว วิชชาได้เกิดขึ้นแล้ว แสงสว่างได้เกิดขึ้นแล้ว-แก่เรา ในธรรมทั้งหลาย ที่เราไม่ได้เคยฟัง-แล้วในกาลก่อนว่า ก็ทุกขนิโรธคามินี-ปฏิปทาอริยสัจจ์นี้นั้นแล ควรให้เจริญ,
ตัง โข ปะนิทัง ทุกขะนิโรธะคามินี ปะฏิปะทา อะริยะสัจจัง ภาวิตันติ เม ภิกขะเว ปุพเพ อะนะนุสสุเตสุ ธัมเมสุ จักขุง อุทะปาทิ ญาณัง อุทะปาทิ ปัญญา อุทะปาทิ วิชชา อุทะปาทิ อาโลโก อุทะปาทิ,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย จักษุได้เกิดขึ้นแล้ว ญาณได้เกิดขึ้นแล้ว ปัญญาได้เกิดขึ้นแล้ว วิชชาได้เกิดขึ้นแล้ว แสงสว่างได้เกิดขึ้นแล้ว-แก่เรา ในธรรมทั้งหลาย ที่เราไม่ได้เคยฟัง-แล้วในกาลก่อนว่า ก็ทุกขนิโรธคามินี ปฏิปทาอริยสัจจ์นี้นั้นแล อันเราเจริญแล้ว,
ยาวะกีวัญจะ เม ภิกขะเว อิเมสุ จะตูสุ อะริยะสัจเจสุ เอวันติปะริวัฏฏัง ทˆวาทะสาการัง ยะถาภูตัง ญาณะทัสสะนัง นะ สุวิสุทธัง อะโหสิ,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ปัญญาอันรู้เห็นตาม-เป็นจริงแล้วอย่างไร ในอริยสัจจ์ ๔ เหล่านี้-ของเรา ซึ่งมี**รอบ ๓ มีอาการ ๑๒*** อย่างนี้ ยังไม่เป็นของบริสุทธิ์หมดจดด้วยดีแก่เรา-เพียงใดแล้ว,
เนวะ ตาวาหัง ภิกขะเว สะเทวะเก โลเก สะมาระเก สะพˆรัหˆมะเก สัสสะมะณะพˆราหˆมะณิยา ปะชายะ สะเทวะมะนุสสายะ อะนุตตะรัง สัมมาสัมโพธิง อะภิสัมพุทโธ ปัจจัญญาสิง,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เราได้ยืนยันตนว่า เป็นผู้ตรัสรู้พร้อมเฉพาะซึ่งปัญญา เครื่องตรัสรู้ชอบ ไม่มีความตรัสรู้อื่นจะยิ่งกว่า ในโลก เป็นไปกับด้วยเทพยดา มาร พรหม ในหมู่สัตว์ ทั้งสมณพราหมณ์ เทพยดา มนุษย์ ไม่ได้เพียงนั้น,
ยะโต จะ โข เม ภิกขะเว อิเมสุ จะตูสุ อะริยะสัจเจสุ เอวันติปะริ-วัฏฏัง ทˆวาทะสาการัง ยะถาภูตัง ญาณะทัสสะนัง สุวิสุทธัง อะโหสิ,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็เมื่อใดแลปัญญาอัน-รู้เห็นตามเป็นจริงอย่างไร ในอริยสัจจ์ ๔ เหล่านี้ของเรา ซึ่งมี**รอบ ๓ มีอาการ ๑๒*** อย่างนี้ หมดจดดีแล้ว,

* ดูคำอธิบายพอสังเขป หน้า ๑๕๙, ๑๖๓

อะถาหัง ภิกขะเว สะเทวะเก โลเก สะมาระเก สะพ์รัห์มะเก สัสสะมะณะพ์ราห์มะณิยา ปะชายะ สะเทวะมะนุสสายะ อะนุตตะรัง สัมมาสัมโพธิง อะภิสัมพุทโธ ปัจจัญญาสิง,	เมื่อนั้น เราจึงได้ยืนยันตนว่าเป็นผู้ตรัสรู้-พร้อมเฉพาะ ซึ่งปัญญาเครื่องตรัสรู้ชอบ ไม่มีความตรัสรู้อื่นยิ่งกว่าในโลก เป็นไปกับ-ด้วยเทพยดา มาร พรหม ในหมู่สัตว์ ทั้งสมณพราหมณ์ เทพยดา มนุษย์,
ญาณัญจะ ปะนะ เม ทัสสะนัง อุทะปาทิ,	ก็แล ปัญญาอันรู้เห็นได้เกิดขึ้นแล้วแก่เรา,
อะกุปปา เม วิมุตติ อะยะมันติมา ชาติ นัตถิทานิ ปุนัพภะโวติ,	ว่าความพ้นพิเศษของเราไม่กลับกำเริบ ชาตินี้เป็นที่สุดแล้ว บัดนี้ไม่มีภพอีก,
อิทะมะโวจะ ภะคะวา,	พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ตรัสธรรมปริยายนี้แล้ว,
อัตตะมะนา ปัญจะวัคคิยา ภิกขู,	ภิกษุปัญจวัคคีย์ก็มีใจยินดี,
ภะคะวะโต ภาสิตัง อะภินันทุง,	เพลินภาษิตของพระผู้มีพระภาคเจ้า,
อิมัส์มิญจะ ปะนะ เวยยากะระณัส์มิง ภัญญะมาเน,	ก็แลเมื่อเวยยากรณ์นี้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสอยู่,
อายัส์มะโต โกณฑัญญัสสะ วิระชัง วีตะมะลัง ธัมมะจักขุง อุทะปาทิ,	จักษุในธรรม อันปราศจากธุลี ปราศจาก มลทิน ได้เกิดขึ้นแล้ว แก่พระผู้มีอายุโกณฑัญญะ,
ยังกิญจิ สะมุทะยะธัมมัง สัพพันตัง นิโรธะธัมมันติ,	ว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มีอันเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งปวงนั้น มีอันดับไปเป็นธรรมดา,
ปะวัตติเต จะ ภะคะวะตา ธัมมะจักเก,	ก็ครั้นเมื่อธรรมจักร อันพระผู้มีพระภาคเจ้าให้เป็นไปแล้ว,
ภุมมา เทวา สัททะมะนุสสาเวสุง,	เหล่าภุมมเทวดา ก็ยังเสียงให้บันลือลั่น,
เอตัมภะคะวะตา พาราณะสิยัง อิสิปะตะเน มิคะทาเย อะนุตตะรัง ธัมมะจักกัง ปะวัตติตัง อัปปะฏิวัตติยัง สะมะเณนะ วา พ์ราห์มะเณนะ วา เทเวนะ วา มาเรนะ วา พ์รัห์มุนา วา เกนะจิ วา โลกัส์มินติ,	ว่านั่นจักร คือ ธรรม ไม่มีจักรอื่นสู้ได้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้า ให้เป็นไปแล้ว ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี อันสมณพราหมณ์ เทพยดา มาร พรหม และใคร ๆ ในโลก ยังให้เป็นไปไม่ได้ ดังนี้,

ภุมมานัง เทวานัง สัททัง สุต๎วา **จาตุมมะหาราชิกา เทวา** **สัททะมะนุสสาเวสุง,**	เทพเจ้าเหล่าชั้นจาตุมหาราช ได้ฟังเสียงของเทพเจ้าเหล่าภุมมเทวดาแล้ว ก็ยังเสียงให้บันลือลั่น,
เอตัมภะคะวะตา พาราณะสิยัง **อิสิปะตะเน มิคะทาเย อะนุตตะรัง** **ธัมมะจักกัง ปะวัตติตัง** **อัปปะฏิวัตติยัง สะมะเณนะ วา** **พ๎ราห๎มะเณนะ วา เทเวนะ วา** **มาเรนะ วา พ๎รัห๎มุนา วา** **เกนะจิ วา โลกัส๎มินติ,**	ว่านั่นจักร คือ ธรรม ไม่มีจักรอื่นสู้ได้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้า ให้เป็นไปแล้ว ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี อันสมณพราหมณ์ เทพยดา มาร พรหม และใคร ๆ ในโลก ยังให้เป็นไปไม่ได้ ดังนี้,
จาตุมมะหาราชิกานัง เทวานัง **สัททัง สุต๎วา ตาวะติงสา เทวา** **สัททะมะนุสสาเวสุง,**	เทพเจ้าเหล่าชั้นดาวดึงส์ ได้ฟังเสียงของเทพเจ้า เหล่าชั้นจาตุมหาราชแล้ว ก็ยังเสียงให้บันลือลั่น,
เอตัมภะคะวะตา พาราณะสิยัง **อิสิปะตะเน มิคะทาเย อะนุตตะรัง** **ธัมมะจักกัง ปะวัตติตัง** **อัปปะฏิวัตติยัง สะมะเณนะ วา** **พ๎ราห๎มะเณนะ วา เทเวนะ วา** **มาเรนะ วา พ๎รัห๎มุนา วา** **เกนะจิ วา โลกัส๎มินติ,**	ว่านั่นจักร คือ ธรรม ไม่มีจักรอื่นสู้ได้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้า ให้เป็นไปแล้ว ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี อันสมณพราหมณ์ เทพยดา มาร พรหม และใคร ๆ ในโลก ยังให้เป็นไปไม่ได้ ดังนี้,
ตาวะติงสานัง เทวานัง สัททัง **สุต๎วา ยามา เทวา** **สัททะมะนุสสาเวสุง,**	เทพเจ้าเหล่าชั้นยามา ได้ฟังเสียงของเทพเจ้าเหล่าชั้นดาวดึงส์แล้ว ก็ยังเสียงให้บันลือลั่น,
เอตัมภะคะวะตา พาราณะสิยัง **อิสิปะตะเน มิคะทาเย อะนุตตะรัง** **ธัมมะจักกัง ปะวัตติตัง** **อัปปะฏิวัตติยัง สะมะเณนะ วา** **พ๎ราห๎มะเณนะ วา เทเวนะ วา**	ว่านั่นจักร คือ ธรรม ไม่มีจักรอื่นสู้ได้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้า ให้เป็นไปแล้ว ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี อันสมณพราหมณ์ เทพยดา มาร พรหม และใคร ๆ ในโลก ยังให้เป็นไปไม่ได้ ดังนี้,

มาเรนะ วา พ์รัห์มุนา วา เกนะจิ วา โลกัส์มินติ,	
ยามานัง เทวานัง สัททัง สุต์วา ตุสิตา เทวา สัททะมะนุสสาเวสุง,	เทพเจ้าเหล่าชั้นดุสิต ได้ฟังเสียงของเทพเจ้าเหล่าชั้นยามาแล้ว ก็ยังเสียงให้บันลือลั่น,
เอตัมภะคะวะตา พาราณะสิยัง อิสิปะตะเน มิคะทาเย อะนุตตะรัง ธัมมะจักกัง ปะวัตติตัง อัปปะฏิวัตติยัง สะมะเณนะ วา พ์ราห์มะเณนะ วา เทเวนะ วา มาเรนะ วา พ์รัห์มุนา วา เกนะจิ วา โลกัส์มินติ,	ว่านั่นจักร คือ ธรรม ไม่มีจักรอื่นสู้ได้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้า ให้เป็นไปแล้ว ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี อันสมณพราหมณ์ เทพยดา มาร พรหม และใคร ๆ ในโลก ยังให้เป็นไปไม่ได้ ดังนี้,
ตุสิตานัง เทวานัง สัททัง สุต์วา นิมมานะระตี เทวา สัททะ มะนุสสาเวสุง,	เทพเจ้าเหล่าชั้นนิมมานรตี ได้ฟังเสียงของเทพเจ้าเหล่าชั้นดุสิตแล้ว ก็ยังเสียงให้บันลือลั่น,
เอตัมภะคะวะตา พาราณะสิยัง อิสิปะตะเน มิคะทาเย อะนุตตะรัง ธัมมะจักกัง ปะวัตติตัง อัปปะฏิวัตติยัง สะมะเณนะ วา พ์ราห์มะเณนะ วา เทเวนะ วา มาเรนะ วา พ์รัห์มุนา วา เกนะจิ วา โลกัส์มินติ,	ว่านั่นจักร คือ ธรรม ไม่มีจักรอื่นสู้ได้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้า ให้เป็นไปแล้ว ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี อันสมณพราหมณ์ เทพยดา มาร พรหม และใคร ๆ ในโลก ยังให้เป็นไปไม่ได้ ดังนี้,
นิมมานะระตีนัง เทวานัง สัททัง สุต์วา ปะระนิมมิตะวะสะวัตตี เทวา สัททะมะนุสสาเวสุง,	เทพเจ้าเหล่าชั้นปรนิมมิตวสวัตดี ได้ฟังเสียงของเทพเจ้าเหล่าชั้นนิมมานรตีแล้ว ก็ยังเสียงให้บันลือลั่น,
เอตัมภะคะวะตา พาราณะสิยัง อิสิปะตะเน มิคะทาเย อะนุตตะรัง ธัมมะจักกัง ปะวัตติตัง อัปปะฏิวัตติยัง สะมะเณนะ วา	ว่านั่นจักร คือ ธรรม ไม่มีจักรอื่นสู้ได้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้า ให้เป็นไปแล้ว ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี อันสมณพราหมณ์ เทพยดา มาร พรหม

พ๎ราห๎มะเณนะ วา เทเวนะ วา มาเรนะ วา พ๎รัห๎มุนา วา เกนะจิ วา โลกัส๎มินติ,	และใคร ๆ ในโลก ยังให้เป็นไปไม่ได้ ดังนี้,
ปะระนิมมิตะวะสะวัตตีนัง เทวานัง สัททัง สุต๎วา พ๎รัห๎มะปาริสัชชา เทวา สัททะมะนุสสาเวสุง,	พรหมเจ้าเหล่าชั้นพรหมปาริสัชชา ได้ฟังเสียงของเทพเจ้าเหล่าชั้น ปรนิมมิตวสวัตตีแล้ว ก็ยังเสียงให้บันลือลั่น,
เอตัมภะคะวะตา พาราณะสิยัง อิสิปะตะเน มิคะทาเย อะนุตตะรัง ธัมมะจักกัง ปะวัตติตัง อัปปะฏิวัตติยัง สะมะเณนะ วา พ๎ราห๎มะเณนะ วา เทเวนะ วา มาเรนะ วา พ๎รัห๎มุนา วา เกนะจิ วา โลกัส๎มินติ,	ว่านั่นจักร คือ ธรรม ไม่มีจักรอื่นสู้ได้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้า ให้เป็นไปแล้ว ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี อันสมณพราหมณ์ เทพยดา มาร พรหม และใคร ๆ ในโลก ยังให้เป็นไปไม่ได้ ดังนี้,
พ๎รัห๎มะปาริสัชชานัง เทวานัง สัททัง สุต๎วา พ๎รัห๎มะปะโรหิตา เทวาสัททะมะนุสสาเวสุง,	พรหมเจ้าเหล่าชั้นพรหมปุโรหิตา ได้ฟังเสียงของพรหมเจ้าเหล่าชั้น พรหมปาริสัชชาแล้ว ก็ยังเสียงให้บันลือลั่น,
เอตัมภะคะวะตา พาราณะสิยัง อิสิปะตะเน มิคะทาเย อะนุตตะรัง ธัมมะจักกัง ปะวัตติตัง อัปปะฏิวัตติยัง สะมะเณนะ วา พ๎ราห๎มะเณนะ วา เทเวนะ วา มาเรนะ วา พ๎รัห๎มุนา วา เกนะจิ วา โลกัส๎มินติ,	ว่านั่นจักร คือ ธรรม ไม่มีจักรอื่นสู้ได้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้า ให้เป็นไปแล้ว ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี อันสมณพราหมณ์ เทพยดา มาร พรหม และใคร ๆ ในโลก ยังให้เป็นไปไม่ได้ ดังนี้,
พ๎รัห๎มะปะโรหิตานัง เทวานัง สัททัง สุต๎วา มะหาพ๎รัห๎มา เทวา สัททะมะนุสสาเวสุง,	พรหมเจ้าเหล่าชั้นมหาพรหม ได้ฟังเสียงของพรหมเจ้าเหล่า ชั้นพรหมปุโรหิตาแล้ว ก็ยังเสียงให้บันลือลั่น,

เอตัมภะคะวะตา พาราณะสิยัง อิสิปะตะเน มิคะทาเย อะนุตตะรัง ธัมมะจักกัง ปะวัตติตัง อัปปะฏิวัตติยัง สะมะเณนะ วา พ์ราห์มะเณนะ วา เทเวนะ วา มาเรนะ วา พ์รัห์มุนา วา เกนะจิ วา โลกัส์มินติ,	ว่านั่นจักร คือ ธรรม ไม่มีจักรอื่นสู้ได้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้า ให้เป็นไปแล้ว ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี อันสมณพราหมณ์ เทพยดา มาร พรหม และใคร ๆ ในโลก ยังให้เป็นไปไม่ได้ ดังนี้,
มะหาพ์รัห์มานัง เทวานัง สัททัง สุต์วา ปะริตตาภา เทวา สัททะมะนุสสาเวสุง,	พรหมเจ้าเหล่าชั้นพรหมปริตตาภา ได้ฟังเสียงของพรหมเจ้าเหล่าชั้นมหาพรหมแล้ว ก็ยังเสียงให้บันลือลั่น,
เอตัมภะคะวะตา พาราณะสิยัง อิสิปะตะเน มิคะทาเย อะนุตตะรัง ธัมมะจักกัง ปะวัตติตัง อัปปะฏิวัตติยัง สะมะเณนะ วา พ์ราห์มะเณนะ วา เทเวนะ วา มาเรนะ วา พ์รัห์มุนา วา เกนะจิ วา โลกัส์มินติ,	ว่านั่นจักร คือ ธรรม ไม่มีจักรอื่นสู้ได้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้า ให้เป็นไปแล้ว ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี อันสมณพราหมณ์ เทพยดา มาร พรหม และใคร ๆ ในโลก ยังให้เป็นไปไม่ได้ ดังนี้,
ปะริตตาภานัง เทวานัง สัททัง สุต์วา อัปปะมาณาภา เทวา สัททะมะนุสสาเวสุง,	พรหมเจ้าเหล่าชั้นพรหมอัปปมาณาภา ได้ฟังเสียงของพรหมเจ้าเหล่าชั้น พรหมปริตตาภาแล้ว ก็ยังเสียงให้บันลือลั่น,
เอตัมภะคะวะตา พาราณะสิยัง อิสิปะตะเน มิคะทาเย อะนุตตะรัง ธัมมะจักกัง ปะวัตติตัง อัปปะฏิวัตติยัง สะมะเณนะ วา พ์ราห์มะเณนะ วา เทเวนะ วา มาเรนะ วา พ์รัห์มุนา วา เกนะจิ วา โลกัส์มินติ,	ว่านั่นจักร คือ ธรรม ไม่มีจักรอื่นสู้ได้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้า ให้เป็นไปแล้ว ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี อันสมณพราหมณ์ เทพยดา มาร พรหม และใคร ๆ ในโลก ยังให้เป็นไปไม่ได้ ดังนี้,

อัปปะมาณาภานัง เทวานัง สัททัง สุต๎วา อาภัส๎สรา เทวา สัททะมะนุสสาเวสุง,	พรหมเจ้าเหล่าชั้นพรหมอาภัสสรา ได้ฟังเสียงของพรหมเจ้าเหล่าชั้นพรหม- อัปปมาณาภาแล้ว ก็ยังเสียงให้บันลือลั่น,
เอตัมภะคะวะตา พาราณะสิยัง อิสิปะตะเน มิคะทาเย อะนุตตะรัง ธัมมะจักกัง ปะวัตติตัง อัปปะฏิวัตติยัง สะมะเณนะ วา พ๎ราห๎มะเณนะ วา เทเวนะ วา มาเรนะ วา พ๎รัห๎มุนา วา เกนะจิ วา โลกัส๎มินติ,	ว่านั่นจักร คือ ธรรม ไม่มีจักรอื่นสู้ได้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้า ให้เป็นไปแล้ว ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี อันสมณพราหมณ์ เทพยดา มาร พรหม และใคร ๆ ในโลก ยังให้เป็นไปไม่ได้ ดังนี้,
อาภัส๎สรานัง เทวานัง สัททัง สุต๎วา ปะริตตะสุภา เทวา สัททะมะนุสสาเวสุง,	พรหมเจ้าเหล่าชั้นพรหมปริตตสุภา ได้ฟังเสียงของพรหมเจ้าเหล่าชั้นพรหม- อาภัสสราแล้ว ก็ยังเสียงให้บันลือลั่น,
เอตัมภะคะวะตา พาราณะสิยัง อิสิปะตะเน มิคะทาเย อะนุตตะรัง ธัมมะจักกัง ปะวัตติตัง อัปปะฏิวัตติยัง สะมะเณนะ วา พ๎ราห๎มะเณนะ วา เทเวนะ วา มาเรนะ วา พ๎รัห๎มุนา วา เกนะจิ วา โลกัส๎มินติ,	ว่านั่นจักร คือ ธรรม ไม่มีจักรอื่นสู้ได้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้า ให้เป็นไปแล้ว ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี อันสมณพราหมณ์ เทพยดา มาร พรหม และใคร ๆ ในโลก ยังให้เป็นไปไม่ได้ ดังนี้,
ปะริตตะสุภานัง เทวานัง สัททัง สุต๎วา อัปปะมาณะสุภา เทวา สัททะมะนุสสาเวสุง,	พรหมเจ้าเหล่าชั้นพรหมอัปปมาณสุภา ได้ฟังเสียงของพรหมเจ้าเหล่าชั้นพรหม- ปริตตสุภาแล้ว ก็ยังเสียงให้บันลือลั่น,
เอตัมภะคะวะตา พาราณะสิยัง อิสิปะตะเน มิคะทาเย อะนุตตะรัง ธัมมะจักกัง ปะวัตติตัง อัปปะฏิวัตติยัง สะมะเณนะ วา พ๎ราห๎มะเณนะ วา เทเวนะ วา	ว่านั่นจักร คือ ธรรม ไม่มีจักรอื่นสู้ได้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้า ให้เป็นไปแล้ว ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี อันสมณพราหมณ์ เทพยดา มาร พรหม และใคร ๆ ในโลก ยังให้เป็นไปไม่ได้ ดังนี้,

มาเรนะ วา พ๎รัห๎มุนา วา เกนะจิ วา โลกัส๎มินติ,	
อัปปะมาณะสุภานัง เทวานัง สัททัง สุต๎วา สุภะกิณณะหะกา เทวา สัททะมะนุสสาเวสุง,	พรหมเจ้าเหล่าชั้นพรหมสุภกิณหกา ได้ฟังเสียงของพรหมเจ้าเหล่าชั้นพรหม อัปปมาณสุภาแล้ว ก็ยังเสียงให้บันลือลั่น,
เอตัมภะคะวะตา พาราณะสิยัง อิสิปะตะเน มิคะทาเย อะนุตตะรัง ธัมมะจักกัง ปะวัตติตัง อัปปะฏิวัตติยัง สะมะเณนะ วา พ๎ราห๎มะเณนะ วา เทเวนะ วา มาเรนะ วา พ๎รัห๎มุนา วา เกนะจิ วา โลกัส๎มินติ,	ว่านั่นจักร คือ ธรรม ไม่มีจักรอื่นสู้ได้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้า ให้เป็นไปแล้ว ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี อันสมณพราหมณ์ เทพยดา มาร พรหม และใคร ๆ ในโลก ยังให้เป็นไปไม่ได้ ดังนี้,
สุภะกิณณะหะกานัง เทวานัง สัททัง สุต๎วา เวหัปผะลา เทวา สัททะมะนุสสาเวสุง,	พรหมเจ้าเหล่าชั้นพรหมเวหัปผลา ได้ฟังเสียงของพรหมเจ้าเหล่าชั้นพรหม สุภะกิณหกาแล้ว ก็ยังเสียงให้บันลือลั่น,
เอตัมภะคะวะตา พาราณะสิยัง อิสิปะตะเน มิคะทาเย อะนุตตะรัง ธัมมะจักกัง ปะวัตติตัง อัปปะฏิวัตติยัง สะมะเณนะ วา พ๎ราห๎มะเณนะ วา เทเวนะ วา มาเรนะ วา พ๎รัห๎มุนา วา เกนะจิ วา โลกัส๎มินติ,	ว่านั่นจักร คือ ธรรม ไม่มีจักรอื่นสู้ได้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้า ให้เป็นไปแล้ว ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี อันสมณพราหมณ์ เทพยดา มาร พรหม และใคร ๆ ในโลก ยังให้เป็นไปไม่ได้ ดังนี้,
เวหัปผะลานัง เทวานัง สัททัง สุต๎วา อะสัญญะสัตตา* เทวา สัททะมะนุสสาเวสุง,	พรหมเจ้าเหล่าชั้นพรหม **อสัญญสัตตา*** ได้ฟังเสียงของพรหมเจ้าเหล่าชั้น พรหมเวหัปผลาแล้ว ก็ยังเสียงให้บันลือลั่น,

* **มีแต่กาย (รูป ๒๘) ไม่มีจิต (จิตและเจตสิก) จะรู้สึกตัวได้เฉพาะพระพุทธเจ้าตรัสรู้และแสดงธรรมจักกัปปวัตตนสูตร**

เอตัมภะคะวะตา พาราณะสิยัง อิสิปะตะเน มิคะทาเย อะนุตตะรัง ธัมมะจักกัง ปะวัตติตัง อัปปะฏิวัตติยัง สะมะเณนะ วา พ๎ราห๎มะเณนะ วา เทเวนะ วา มาเรนะ วา พ๎รัห๎มุนา วา เกนะจิ วา โลกัส๎มินติ,	ว่านั่นจักร คือ ธรรม ไม่มีจักรอื่นสู้ได้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้า ให้เป็นไปแล้ว ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี อันสมณพราหมณ์ เทพยดา มาร พรหม และใคร ๆ ในโลก ยังให้เป็นไปไม่ได้ ดังนี้,
อะสัญญะสัตตานัง เทวานัง สัททัง สุต๎วา อะวิหา เทวา สัททะมะนุสสาเวสุง,	พรหมเจ้าเหล่าชั้นพรหม อวิหา ได้ฟังเสียงของพรหมเจ้าเหล่าชั้น พรหม อสัญญสัตตาแล้ว ก็ยังเสียงให้บันลือลั่น,
เอตัมภะคะวะตา พาราณะสิยัง อิสิปะตะเน มิคะทาเย อะนุตตะรัง ธัมมะจักกัง ปะวัตติตัง อัปปะฏิวัตติยัง สะมะเณนะ วา พ๎ราห๎มะเณนะ วา เทเวนะ วา มาเรนะ วา พ๎รัห๎มุนา วา เกนะจิ วา โลกัส๎มินติ,	ว่านั่นจักร คือ ธรรม ไม่มีจักรอื่นสู้ได้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้า ให้เป็นไปแล้ว ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี อันสมณพราหมณ์ เทพยดา มาร พรหม และใคร ๆ ในโลก ยังให้เป็นไปไม่ได้ ดังนี้,
อะวิหานัง เทวานัง สัททัง สุต๎วา อะตัปปา เทวา สัททะมะนุสสาเวสุง,	พรหมเจ้าเหล่าชั้นพรหม อตัปปา ได้ฟังเสียงของพรหมเจ้าเหล่าชั้น พรหม อวิหาแล้ว ก็ยังเสียงให้บันลือลั่น,
เอตัมภะคะวะตา พาราณะสิยัง อิสิปะตะเน มิคะทาเย อะนุตตะรัง ธัมมะจักกัง ปะวัตติตัง อัปปะฏิวัตติยัง สะมะเณนะ วา พ๎ราห๎มะเณนะ วา เทเวนะ วา มาเรนะ วา พ๎รัห๎มุนา วา เกนะจิ วา โลกัส๎มินติ,	ว่านั่นจักร คือ ธรรม ไม่มีจักรอื่นสู้ได้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้า ให้เป็นไปแล้ว ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี อันสมณพราหมณ์ เทพยดา มาร พรหม และใคร ๆ ในโลก ยังให้เป็นไปไม่ได้ ดังนี้,

อะตัปปานัง เทวานัง สัททัง สุต๎วา สุทัสสา เทวา สัททะมะนุสสาเวสุง,	พรหมเจ้าเหล่าชั้นพรหมสุทัสสา ได้ฟังเสียงของพรหมเจ้าเหล่าชั้นพรหม อตัปปาแล้ว ก็ยังเสียงให้บันลือลั่น,
เอตัมภะคะวะตา พาราณะสิยัง อิสิปะตะเน มิคะทาเย อะนุตตะรัง ธัมมะจักกัง ปะวัตติตัง อัปปะฏิวัตติยัง สะมะเณนะ วา พ๎ราห๎มะเณนะ วา เทเวนะ วา มาเรนะ วา พ๎รัห๎มุนา วา เกนะจิ วา โลกัส๎มินติ,	ว่านั่นจักร คือ ธรรม ไม่มีจักรอื่นสู้ได้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้า ให้เป็นไปแล้ว ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี อันสมณพราหมณ์ เทพยดา มาร พรหม และใคร ๆ ในโลก ยังให้เป็นไปไม่ได้ ดังนี้,
สุทัสสานัง เทวานัง สัททัง สุต๎วา สุทัสสี เทวา สัททะมะนุสสาเวสุง,	พรหมเจ้าเหล่าชั้นพรหมสุทัสสี ได้ฟังเสียงของพรหมเจ้าเหล่าชั้นพรหมสุทัสสาแล้ว ก็ยังเสียงให้บันลือลั่น,
เอตัมภะคะวะตา พาราณะสิยัง อิสิปะตะเน มิคะทาเย อะนุตตะรัง ธัมมะจักกัง ปะวัตติตัง อัปปะฏิวัตติยัง สะมะเณนะ วา พ๎ราห๎มะเณนะ วา เทเวนะ วา มาเรนะ วา พ๎รัห๎มุนา วา เกนะจิ วา โลกัส๎มินติ,	ว่านั่นจักร คือ ธรรม ไม่มีจักรอื่นสู้ได้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้า ให้เป็นไปแล้ว ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี อันสมณพราหมณ์ เทพยดา มาร พรหม และใคร ๆ ในโลก ยังให้เป็นไปไม่ได้ ดังนี้,
สุทัสสีนัง เทวานัง สัททัง สุต๎วา อะกะนิฏฐะกา เทวา สัททะมะนุสสาเวสุง,	พรหมเจ้าเหล่าชั้นพรหม อกนิฏฐกา ได้ฟังเสียงของพรหมเจ้าเหล่าชั้นพรหมสุทัสสีแล้ว ก็ยังเสียงให้บันลือลั่น,
เอตัมภะคะวะตา พาราณะสิยัง อิสิปะตะเน มิคะทาเย อะนุตตะรัง ธัมมะจักกัง ปะวัตติตัง อัปปะฏิวัตติยัง สะมะเณนะ วา พ๎ราห๎มะเณนะ วา เทเวนะ วา	ว่านั่นจักร คือ ธรรม ไม่มีจักรอื่นสู้ได้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้า ให้เป็นไปแล้ว ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี อันสมณพราหมณ์ เทพยดา มาร พรหม และใคร ๆ ในโลก ยังให้เป็นไปไม่ได้ ดังนี้,

มาเรนะ วา พ์รัห์มุนา วา เกนะจิ วา โลกัส์มินติ,	
อิติหะ เตนะ ขะเณนะ เตนะ มุหุตเตนะ ยาวะ พ์รัห์มะโลกา สัทโท อัพภุคคัจฉิ,	โดยขณะครู่เดียวนั้น เสียงขึ้นไปถึงพรหมโลก ด้วยประการฉะนี้,
อะยัญจะ ทะสะสะหัสสี โลกะธาตุ,	ทั้งหมื่นโลกธาตุ,
สังกัมปิ สัมปะกัมปิ สัมปะเวธิ,	ได้หวั่นไหวสะเทือนสะท้านลั่นไป,
อัปปะมาโณ จะ โอฬาโร โอภาโส โลเก ปาตุระโหสิ,	ทั้งแสงสว่างอันยิ่ง ไม่มีประมาณ ได้ปรากฏแล้วในโลก,
อะติกกัมเมวะ เทวานัง เทวานุภาวัง,	ล่วงเทวานุภาพ ของเทพยดาทั้งหลายเสียหมด,
อะถะโข ภะคะวา อุทานัง อุทาเนสิ,	ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ทรงเปล่งอุทานว่า,
อัญญาสิ วะตะ โภ โกณฑัญโญ,	โกณฑัญญะได้รู้แล้วหนอ ผู้เจริญ,
อัญญาสิ วะตะ โภ โกณฑัญโญติ,	โกณฑัญญะได้รู้แล้วหนอ ผู้เจริญ,
อิติหิทัง อายัส์มะโต โกณฑัญญัสสะ อัญญาโกณฑัญโญเต์ววะ นามัง อะโหสีติ.	เพราะเหตุนั้น นามว่า อัญญาโกณฑัญญะนี้- นั่นเทียว ได้มีแล้วแก่พระผู้มีอายุโกณฑัญญะ ด้วยประการฉะนี้แล.

ธัมมะจักกัปปะวัตตะนะสุตตัง นิฏฐิตัง.

ราชคฤห์ : ถ้ำสุกรขาตา ที่พระสารีบุตรบำเพ็ญเพียรจนบรรลุพระอรหันต์ อยู่ระดับทางขึ้นยอดเขาคิชฌกูฏ

บทขัดอะนัตตะลักขะณะสุตตัง

ยันตัง สัตเตหิ ทุกเขนะ **เญยยัง อะนัตตะลักขะณัง,**	อนัตตะลักขณะฉันใด อันสัตว์ทั้งหลายพึงรู้ได้โดยยาก,
อัตตะวาทาตตะสัญญานัง **สัมมะเทวะ วิโมจะนัง** **สัมพุทโธ ตัง ปะกาเสสิ** **ทิฏฐะสัจจานะ โยคินัง,**	พระพุทธเจ้าได้ทรงประกาศอนัตตะลักขณะนั้น เป็นธรรมอันปลดเปลื้องอัตตะวาทุปาทาน การถือมั่นด้วยอันกล่าวว่าตนและอัตตสัญญา ความสำคัญว่าตนโดยชอบแท้ แก่เหล่าพระโยคี คือปัญจวัคคีย์ ผู้มีสัจจะอันเห็นแล้ว,
อุตตะริง ปะฏิเวธายะ ภาเวตุง **ญาณะมุตตะมัง,**	เพื่อให้เจริญญาณอันอุดม เพื่อตรัสรู้ธรรมอันยิ่ง,
ยันเตสัง ทิฏฐะธัมมานัง **ญาเณนุปะปะริกขะตัง** **สัพพาสะเวหิ จิตตานิ** **วิมุจจิงสุ อะเสสะโต,**	จิตของพระปัญจวัคคีย์เหล่านั้น ผู้มีธรรม- อันได้เห็นแล้ว ใคร่ครวญแล้วด้วยญาณ พ้นแล้วจากอาสวะทั้งปวง โดยไม่เหลือ ด้วยพระสูตรอันใด,
ตะถา ญาณานุสาเรนะ สาสะนัง **กาตุมิจฉะตัง สาธูนัง** **อัตถะสิทธัตถัง ตัง สุตตันตัง** **ภะณามะ เส.**	เราทั้งหลาย จงเจริญพระสูตรอันนั้น เพื่อสำเร็จประโยชน์แก่สาธุชนทั้งหลาย ผู้ปรารถนาจะกระทำตามคำสอน โดยตามระลึกถึงญาณอย่างนั้น เทอญ.

เวฬุวัน อารามแห่งแรกในพระพุทธศาสนา ใกล้กรุงราชคฤห์ สถานที่แสดง **โอวาทปฏิโมกข์** ในวันจาตุรงคสันนิบาต

อะนัตตะลักขะณะสุตตัง

เอวัมเม สุตัง,	ข้าพเจ้า (คือพระอานนท์เถระ) ได้สดับมาแล้วอย่างนี้,
เอกัง สะมะยัง ภะคะวา,	สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า,
พาราณะสิยัง วิหะระติ อิสิปะตะเน มิคะทาเย,	เสด็จประทับอยู่ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี,
ตัต๎ระ โข ภะคะวา ปัญจะวัคคิเย ภิกขู อามันเตสิ,	ในกาลนั้นแล พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสเตือน-พระภิกษุปัญจวัคคีย์ ให้ตั้งใจฟังภาษิตนี้ว่า,
รูปัง ภิกขะเว อะนัตตา,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย รูป (คือร่างกายนี้) เป็นอนัตตา (มิใช่ตัวใช่ตน),
รูปัญจะ หิทัง ภิกขะเว อัตตา อะภะวิสสะ,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็ถ้ารูปนี้จักได้เป็นอัตตา (ตน) แล้ว,
นะยิทัง รูปัง อาพาธายะ สังวัตเตยยะ,	รูปนี้ก็ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ (ความลำบาก),
ลัพเภถะ จะ รูเป,	อนึ่ง สัตว์พึงได้ในรูปตามใจหวัง,
เอวัง เม รูปัง โหตุ,	ว่ารูปของเรา จงเป็นอย่างนี้เถิด,
เอวัง เม รูปัง มา อะโหสีติ,	รูปของเรา อย่าได้เป็นอย่างนั้นเลย,
ยัส๎มา จะ โข ภิกขะเว,	ก็เพราะเหตุใดแล ภิกษุทั้งหลาย,
รูปัง อะนัตตา,	รูปจึงเป็นอนัตตา,
ตัส๎มา รูปัง อาพาธายะ สังวัตตะติ,	เพราะเหตุนั้น รูปจึงเป็นไปเพื่ออาพาธ,
นะ จะ ลัพภะติ รูเป,	อนึ่ง สัตว์ย่อมไม่ได้ในรูปตามใจหวัง,
เอวัง เม รูปัง โหตุ,	ว่ารูปของเรา จงเป็นอย่างนี้เถิด,
เอวัง เม รูปัง มา อะโหสีติ,	รูปของเรา อย่าได้เป็นอย่างนั้นเลย,
เวทะนา อะนัตตา,	เวทนา (คือความรู้สึกอารมณ์) เป็นอนัตตา,
เวทะนา จะ หิทัง ภิกขะเว อัตตา อะภะวิสสะ,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็ถ้าเวทนานี้ จักได้เป็นอัตตาแล้ว,

นะยิทัง เวทะนา อาพาธายะ สังวัตเตยยะ,	เวทนานี้ ก็ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ,
ลัพเภถะ จะ เวทะนายะ,	อนึ่ง สัตว์พึงได้ในเวทนาตามใจหวัง,
เอวัง เม เวทะนา โหตุ,	ว่าเวทนาของเรา จงเป็นอย่างนี้เถิด,
เอวัง เม เวทะนา มา อะโหสีติ,	เวทนาของเรา อย่าได้เป็นอย่างนั้นเลย,
ยัส์มา จะ โข ภิกขะเว,	ก็เพราะเหตุใดแล ภิกษุทั้งหลาย,
เวทะนา อะนัตตา,	เวทนาจึงเป็นอนัตตา,
ตัส์มา เวทะนา อาพาธายะ สังวัตตะติ,	เพราะเหตุนั้น เวทนาจึงเป็นไปเพื่ออาพาธ,
นะ จะ ลัพภะติ เวทะนายะ,	อนึ่ง สัตว์ย่อมไม่ได้ในเวทนาตามใจหวัง,
เอวัง เม เวทะนา โหตุ,	ว่าเวทนาของเรา จงเป็นอย่างนี้เถิด,
เอวัง เม เวทะนา มา อะโหสีติ,	เวทนาของเรา อย่าได้เป็นอย่างนั้นเลย,
สัญญา อะนัตตา,	สัญญา (คือ ความจำ) เป็นอนัตตา,
สัญญา จะ หิทัง ภิกขะเว อัตตา อะภะวิสสะ,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็ถ้าสัญญานี้ จักได้เป็นอัตตาแล้ว,
นะยิทัง สัญญา อาพาธายะ สังวัตเตยยะ,	สัญญานี้ ก็ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ,
ลัพเภถะ จะ สัญญายะ,	อนึ่ง สัตว์พึงได้ในสัญญาตามใจหวัง,
เอวัง เม สัญญา โหตุ,	ว่าสัญญาของเรา จงเป็นอย่างนี้เถิด,
เอวัง เม สัญญา มา อะโหสีติ,	สัญญาของเรา อย่าได้เป็นอย่างนั้นเลย,
ยัส์มา จะ โข ภิกขะเว,	ก็เพราะเหตุใดแล ภิกษุทั้งหลาย,
สัญญา อะนัตตา,	สัญญาจึงเป็นอนัตตา,
ตัส์มา สัญญา อาพาธายะ สังวัตตะติ,	เพราะเหตุนั้น สัญญาจึงเป็นไปเพื่ออาพาธ,
นะ จะ ลัพภะติ สัญญายะ,	อนึ่ง สัตว์ย่อมไม่ได้ในสัญญาตามใจหวัง,
เอวัง เม สัญญา โหตุ,	ว่าสัญญาของเรา จงเป็นอย่างนี้เถิด,
เอวัง เม สัญญา มา อะโหสีติ,	สัญญาของเรา อย่าได้เป็นอย่างนั้นเลย,

สังขารา อะนัตตา,	สังขารทั้งหลาย (คือสภาพที่เกิดกับใจ ปรุงใจให้ดีบ้าง ชั่วบ้าง) เป็นอนัตตา,
สังขารา จะ หิทัง ภิกขะเว อัตตา อะภะวิสสังสุ,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็ถ้าสังขารทั้งหลายนี้ จักได้เป็นอัตตาแล้ว,
นะยิทัง สังขารา อาพาธายะ สังวัตเตยยุง,	สังขารทั้งหลายนี้ ก็ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ,
ลัพเภถะ จะ สังขาเรสุ,	อนึ่ง สัตว์พึงได้ในสังขารทั้งหลายตามใจหวัง,
เอวัง เม สังขารา โหนตุ,	ว่าสังขารทั้งหลายของเรา จงเป็นอย่างนี้เถิด,
เอวัง เม สังขารา มา อะเหสุนติ,	สังขารทั้งหลายของเรา อย่าได้เป็นอย่างนั้นเลย,
ยัส์มา จะ โข ภิกขะเว,	ก็เพราะเหตุใดแล ภิกษุทั้งหลาย,
สังขารา อะนัตตา,	สังขารทั้งหลายจึงเป็นอนัตตา,
ตัส์มา สังขารา อาพาธายะ สังวัตตันติ,	เพราะเหตุนั้น สังขารทั้งหลาย จึงเป็นไปเพื่ออาพาธ,
นะ จะ ลัพภะติ สังขาเรสุ,	อนึ่ง สัตว์ย่อมไม่ได้ในสังขารทั้งหลาย ตามใจหวัง,
เอวัง เม สังขารา โหนตุ,	ว่าสังขารทั้งหลายของเรา จงเป็นอย่างนี้เถิด,
เอวัง เม สังขารา มา อะเหสุนติ,	สังขารทั้งหลายของเรา อย่าได้เป็นอย่างนั้นเลย,
วิญญาณัง อะนัตตา,	วิญญาณ (คือใจ) เป็นอนัตตา,
วิญญาณัญจะ หิทัง ภิกขะเว อัตตา อะภะวิสสะ,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็ถ้าวิญญาณนี้จักได้เป็นอัตตาแล้ว,
นะยิทัง วิญญาณัง อาพาธายะ สังวัตเตยยะ,	วิญญาณนี้ ก็ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ,
ลัพเภถะ จะ วิญญาเณ,	อนึ่ง สัตว์พึงได้ในวิญญาณตามใจหวัง,
เอวัง เม วิญญาณัง โหตุ,	ว่าวิญญาณของเรา จงเป็นอย่างนี้เถิด,
เอวัง เม วิญญาณัง มา อะโหสีติ,	วิญญาณของเรา อย่าได้เป็นอย่างนั้นเลย,
ยัส์มา จะ โข ภิกขะเว,	ก็เพราะเหตุใดแล ภิกษุทั้งหลาย,

วิญญาณัง อะนัตตา,	วิญญาณจึงเป็นอนัตตา,
ตัส์มา วิญญาณัง อาพาธายะ สังวัตตะติ,	เพราะเหตุนั้น วิญญาณจึงเป็นไปเพื่ออาพาธ,
นะ จะ ลัพภะติ วิญญาเณ,	อนึ่ง สัตว์ย่อมไม่ได้ในวิญญาณตามใจหวัง,
เอวัง เม วิญญาณัง โหตุ,	ว่าวิญญาณของเรา จงเป็นอย่างนี้เถิด,
เอวัง เม วิญญาณัง มา อะโหสีติ,	วิญญาณของเรา อย่าได้เป็นอย่างนั้นเลย,
ตัง กิง มัญญะถะ ภิกขะเว,	ท่านทั้งหลายย่อมสำคัญความนั้น เป็นไฉน ภิกษุทั้งหลาย,
รูปัง นิจจัง วา อะนิจจัง วาติ,	รูป เที่ยงหรือไม่เที่ยง,
อะนิจจัง ภันเต,	ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ไม่เที่ยง พระเจ้าข้า,
ยัมปะนานิจจัง ทุกขัง วา ตัง สุขัง วาติ,	ก็สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์หรือเป็นสุขเล่า,
ทุกขัง ภันเต,	ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เป็นทุกข์ พระเจ้าข้า,
ยัมปะนานิจจัง ทุกขัง,	ก็สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์,
วิปะริณามะธัมมัง,	มีความแปรปรวนไปเป็นธรรมดา,
กัลลัง นุ ตัง สะมะนุปัสสิตุง,	ควรหรือ เพื่อจะตามเห็นสิ่งนั้น,
เอตัง มะมะ เอโสหะมัส์มิ,	ว่านั่นของเรา เราเป็นนั่นเป็นนี่,
เอโส เม อัตตาติ,	นั่นเป็นตนของเรา,
โน เหตัง ภันเต,	ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ความพิจารณาเห็นอย่างนั้น ไม่ควร พระเจ้าข้า,
ตัง กิง มัญญะถะ ภิกขะเว,	ท่านทั้งหลายย่อมสำคัญความนั้นเป็นไฉน ภิกษุทั้งหลาย,
เวทะนา นิจจา วา อะนิจจา วาติ,	เวทนา เที่ยงหรือไม่เที่ยง,
อะนิจจา ภันเต,	ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ไม่เที่ยง พระเจ้าข้า,
ยัมปะนานิจจัง ทุกขัง วา ตัง สุขัง วาติ,	ก็สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ หรือเป็นสุขเล่า,
ทุกขัง ภันเต,	ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เป็นทุกข์ พระเจ้าข้า,
ยัมปะนานิจจัง ทุกขัง,	ก็สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์,

วิปะริณามะธัมมัง,	มีความแปรปรวนไปเป็นธรรมดา,
กัลลัง นุ ตัง สะมะนุปัสสิตุง,	ควรหรือ เพื่อจะตามเห็นสิ่งนั้น,
เอตัง มะมะ เอโสหะมัส์มิ,	ว่านั่นของเรา เราเป็นนั่นเป็นนี่,
เอโส เม อัตตาติ,	นั่นเป็นตนของเรา,
โน เหตัง ภันเต,	ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ความพิจารณาเห็น-อย่างนั้น ไม่ควร พระเจ้าข้า,
ตัง กิง มัญญะถะ ภิกขะเว,	ท่านทั้งหลาย ย่อมสำคัญความนั้นเป็นไฉน ภิกษุทั้งหลาย,
สัญญา นิจจา วา อะนิจจา วาติ,	สัญญา เที่ยงหรือไม่เที่ยง,
อะนิจจา ภันเต,	ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ไม่เที่ยง พระเจ้าข้า,
ยัมปะนานิจจัง ทุกขัง วา ตัง สุขัง วาติ,	ก็สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์ หรือเป็นสุขเล่า,
ทุกขัง ภันเต,	ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เป็นทุกข์ พระเจ้าข้า,
ยัมปะนานิจจัง ทุกขัง,	ก็สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์,
วิปะริณามะธัมมัง,	มีความแปรปรวนไปเป็นธรรมดา,
กัลลัง นุ ตัง สะมะนุปัสสิตุง,	ควรหรือ เพื่อจะตามเห็นสิ่งนั้น,
เอตัง มะมะ เอโสหะมัส์มิ,	ว่านั่นของเรา เราเป็นนั่นเป็นนี่,
เอโส เม อัตตาติ,	นั่นเป็นตนของเรา,
โน เหตัง ภันเต,	ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ความพิจารณาเห็น-อย่างนั้น ไม่ควร พระเจ้าข้า,
ตัง กิง มัญญะถะ ภิกขะเว,	ท่านทั้งหลาย ย่อมสำคัญความนั้นเป็นไฉน ภิกษุทั้งหลาย,
สังขารา นิจจา วา อะนิจจา วาติ,	สังขารทั้งหลาย เที่ยงหรือไม่เที่ยง,
อะนิจจา ภันเต,	ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ไม่เที่ยง พระเจ้าข้า,
ยัมปะนานิจจัง ทุกขัง วา ตัง สุขัง วาติ,	ก็สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์หรือเป็นสุขเล่า,
ทุกขัง ภันเต,	ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เป็นทุกข์ พระเจ้าข้า,
ยัมปะนานิจจัง ทุกขัง,	ก็สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์,

วิปะริณามะธัมมัง,	มีความแปรปรวนไปเป็นธรรมดา,
กัลลัง นุ ตัง สะมะนุปัสสิตุง,	ควรหรือ เพื่อจะตามเห็นสิ่งนั้น,
เอตัง มะมะ เอโสหะมัส๎มิ,	ว่านั่นของเรา เราเป็นนั่นเป็นนี่,
เอโส เม อัตตาติ,	นั่นเป็นตนของเรา,
โน เหตัง ภันเต,	ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ความพิจารณาเห็น-อย่างนั้น ไม่ควร พระเจ้าข้า,
ตัง กิง มัญญะถะ ภิกขะเว,	ท่านทั้งหลาย ย่อมสำคัญความนั้นเป็นไฉน ภิกษุทั้งหลาย,
วิญญาณัง นิจจัง วา อะนิจจัง วาติ,	วิญญาณ เที่ยงหรือไม่เที่ยง,
อะนิจจัง ภันเต,	ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ไม่เที่ยง พระเจ้าข้า,
ยัมปะนานิจจัง ทุกขัง วา ตัง สุขัง วาติ,	ก็สิ่งใดไม่เที่ยง สิ่งนั้นเป็นทุกข์หรือเป็นสุขเล่า,
ทุกขัง ภันเต,	ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เป็นทุกข์ พระเจ้าข้า,
ยัมปะนานิจจัง ทุกขัง,	ก็สิ่งใดไม่เที่ยง เป็นทุกข์,
วิปะริณามะธัมมัง,	มีความแปรปรวนไปเป็นธรรมดา,
กัลลัง นุ ตัง สะมะนุปัสสิตุง,	ควรหรือ เพื่อจะตามเห็นสิ่งนั้น,
เอตัง มะมะ เอโสหะมัส๎มิ,	ว่านั่นของเรา เราเป็นนั่นเป็นนี่,
เอโส เม อัตตาติ,	นั่นเป็นตนของเรา,
โน เหตัง ภันเต,	ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ความพิจารณาเห็น-อย่างนั้น ไม่ควร พระเจ้าข้า,
ตัส๎มาติหะ ภิกขะเว,	เพราะเหตุนั้นแล ภิกษุทั้งหลาย,
ยังกิญจิ รูปัง,	รูปอย่างใดอย่างหนึ่ง,
อะตีตานาคะตะปัจจุปปันนัง,	ที่เป็นอดีตก็ดี อนาคตก็ดี ปัจจุบันก็ดี,
อัชฌัตตัง วา พะหิทธา วา,	ภายในก็ดี ภายนอกก็ดี,
โอฬาริกัง วา สุขุมัง วา,	หยาบก็ดี ละเอียดก็ดี,
หีนัง วา ปะณีตัง วา,	เลวก็ดี ประณีตก็ดี,
ยันทูเร วา สันติเก วา,	อันใด มีในที่ไกลก็ดี ในที่ใกล้ก็ดี,
สัพพัง รูปัง,	รูปทั้งหมด ก็เป็นสักว่ารูป,

เนตัง มะมะ,	นั่นไม่ใช่ของเรา,
เนโสหะมัส์มิ,	เราไม่เป็นนั่นเป็นนี่,
นะ เมโส อัตตาติ,	นั่นไม่ใช่ตนของเรา ดังนี้,
เอวะเมตัง ยะถาภูตัง สัมมัปปัญญายะ ทัฏฐัพพัง,	ข้อนี้อันท่านทั้งหลาย พึงเห็นด้วยปัญญา-อันชอบ ตามเป็นจริงแล้วอย่างนี้,
ยา กาจิ เวทะนา,	เวทนาอย่างใดอย่างหนึ่ง,
อะตีตานาคะตะปัจจุปปันนา,	ที่เป็นอดีตก็ดี อนาคตก็ดี ปัจจุบันก็ดี,
อัชฌัตตา วา พะหิทธา วา,	ภายในก็ดี ภายนอกก็ดี,
โอฬาริกา วา สุขุมา วา,	หยาบก็ดี ละเอียดก็ดี,
หีนา วา ปะณีตา วา,	เลวก็ดี ประณีตก็ดี,
ยา ทูเร วา สันติเก วา,	อันใด มีในที่ไกลก็ดี ในที่ใกล้ก็ดี,
สัพพา เวทะนา,	เวทนาทั้งหมด ก็เป็นสักว่าเวทนา,
เนตัง มะมะ,	นั่นไม่ใช่ของเรา,
เนโสหะมัส์มิ,	เราไม่เป็นนั่นเป็นนี่,
นะ เมโส อัตตาติ,	นั่นไม่ใช่ตนของเรา ดังนี้,
เอวะเมตัง ยะถาภูตัง สัมมัปปัญญายะ ทัฏฐัพพัง,	ข้อนี้อันท่านทั้งหลาย พึงเห็นด้วยปัญญา-อันชอบ ตามเป็นจริงแล้วอย่างนี้,
ยา กาจิ สัญญา,	สัญญาอย่างใดอย่างหนึ่ง,
อะตีตานาคะตะปัจจุปปันนา,	ที่เป็นอดีตก็ดี อนาคตก็ดี ปัจจุบันก็ดี,
อัชฌัตตา วา พะหิทธา วา,	ภายในก็ดี ภายนอกก็ดี,
โอฬาริกา วา สุขุมา วา,	หยาบก็ดี ละเอียดก็ดี,
หีนา วา ปะณีตา วา,	เลวก็ดี ประณีตก็ดี,
ยา ทูเร วา สันติเก วา,	อันใด มีในที่ไกลก็ดี ในที่ใกล้ก็ดี,
สัพพา สัญญา,	สัญญาทั้งหมดก็เป็นสักว่าสัญญา,
เนตัง มะมะ,	นั่นไม่ใช่ของเรา,
เนโสหะมัส์มิ,	เราไม่เป็นนั่นเป็นนี่,
นะ เมโส อัตตาติ,	นั่นไม่ใช่ตนของเรา ดังนี้,

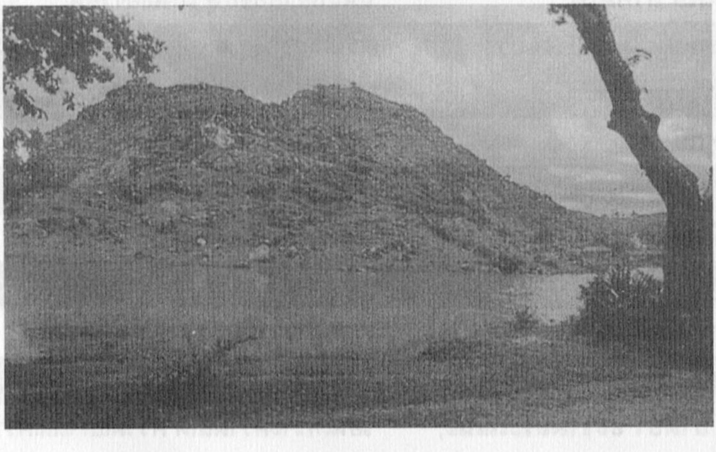
เอวะเมตัง ยะถาภูตัง	ข้อนี้อันท่านทั้งหลาย พึงเห็นด้วยปัญญา-
สัมมัปปัญญายะ ทัฏฐัพพัง,	อันชอบตามเป็นจริงแล้วอย่างนั้น,
เย เกจิ สังขารา,	สังขารทั้งหลายเหล่าใดเหล่าหนึ่ง,
อะตีตานาคะตะปัจจุปปันนา,	ที่เป็นอดีตก็ดี อนาคตก็ดี ปัจจุบันก็ดี,
อัชฌัตตา วา พะหิทธา วา,	ภายในก็ดี ภายนอกก็ดี,
โอฬาริกา วา สุขุมา วา,	หยาบก็ดี ละเอียดก็ดี,
หีนา วา ปะณีตา วา,	เลวก็ดี ประณีตก็ดี,
เย ทูเร วา สันติเก วา,	อันใด มีในที่ไกลก็ดี ในที่ใกล้ก็ดี,
สัพเพ สังขารา,	สังขารทั้งหลายทั้งหมด ก็เป็นสักว่าสังขาร,
เนตัง มะมะ,	นั่นไม่ใช่ของเรา,
เนโสหะมัส์มิ,	เราไม่เป็นนั่นเป็นนี่,
นะ เมโส อัตตาติ,	นั่นไม่ใช่ตนของเรา ดังนี้,
เอวะเมตัง ยะถาภูตัง	ข้อนี้อันท่านทั้งหลาย พึงเห็นด้วยปัญญา-
สัมมัปปัญญายะ ทัฏฐัพพัง,	อันชอบตามเป็นจริงแล้วอย่างนั้น,
ยังกิญจิ วิญญาณัง,	วิญญาณอย่างใดอย่างหนึ่ง,
อะตีตานาคะตะปัจจุปปันนัง,	ที่เป็นอดีตก็ดี อนาคตก็ดี ปัจจุบันก็ดี,
อัชฌัตตัง วา พะหิทธา วา,	ภายในก็ดี ภายนอกก็ดี,
โอฬาริกัง วา สุขุมัง วา,	หยาบก็ดี ละเอียดก็ดี,
หีนัง วา ปะณีตัง วา,	เลวก็ดี ประณีตก็ดี,
ยันทูเร วา สันติเก วา,	อันใด มีในที่ไกลก็ดี ในที่ใกล้ก็ดี,
สัพพัง วิญญาณัง,	วิญญาณทั้งหมด ก็เป็นสักว่าวิญญาณ,
เนตัง มะมะ,	นั่นไม่ใช่ของเรา,
เนโสหะมัส์มิ,	เราไม่เป็นนั่นเป็นนี่,
นะ เมโส อัตตาติ,	นั่นไม่ใช่ตนของเรา ดังนี้,
เอวะเมตัง ยะถาภูตัง	ข้อนี้อันท่านทั้งหลาย พึงเห็นด้วยปัญญา-
สัมมัปปัญญายะ ทัฏฐัพพัง,	อันชอบ ตามเป็นจริงแล้วอย่างนั้น,
เอวัง ปัสสัง ภิกขะเว	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย
สุตะวา อะริยะสาวะโก,	อริยะสาวกผู้ได้สดับแล้วเห็นอยู่อย่างนี้,

รูปัส์มิงปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ทั้งในรูป,
เวทะนายะปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ทั้งในเวทนา,
สัญญายะปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ทั้งในสัญญา,
สังขาเรสุปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ทั้งในสังขารทั้งหลาย,
วิญญาณัส์มิงปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ทั้งในวิญญาณ,
นิพพินทัง วิรัชชะติ,	เมื่อเบื่อหน่าย ย่อมคลายกำหนัด,
วิราคา วิมุจจะติ,	เพราะคลายกำหนัด จิตก็พ้นจากความยึดมั่นถือมั่น,
วิมุตตัส์มิง วิมุตตะมิติ ญาณัง โหติ,	เมื่อจิตพ้นแล้ว ก็เกิดญาณหยั่งรู้ว่า เราพ้นแล้ว ดังนี้,
ขีณา ชาติ วุสิตัง พ์รัห์มะจะริยัง กะตัง กะระณียัง นาปะรัง อิตถัตตายาติ ปะชานาตีติ,	อริยะสาวกนั้น ย่อมทราบชัดว่า ชาติสิ้นแล้ว พรหมจรรย์เราได้อยู่จบแล้ว กิจที่ควรทำ เราได้ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นอีกเพื่อความเป็นอย่างนี้มิได้มี,
อิทะมะโวจะ ภะคะวา,	พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ตรัสธรรมปริยายสูตรอันนี้จบลงแล้ว,
อัตตะมะนา ปัญจะวัคคิยา ภิกขู,	พระภิกษุปัญจวัคคีย์ก็มีใจยินดี,
ภะคะวะโต ภาสิตัง อะภินันทุง,	เพลินภาษิตของพระผู้มีพระภาคเจ้า,
อิมัส์มิญจะ ปะนะ เวยยา กะระณัส์มิง ภัญญะมาเน,	ก็แลเมื่อเวยยากรณ์ (เป็นผู้กระทำ ซึ่งอรรถะทั้งหลายให้แจ่มแจ้ง) นี้ อันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสอยู่,
ปัญจะวัคคิยานัง ภิกขูนัง อะนุปาทายะ อาสะเวหิ จิตตานิ วิมุจจิงสูติ.	จิตของพระภิกษุปัญจวัคคีย์ พ้นแล้วจากอาสวะทั้งหลาย ไม่ถือมั่นด้วยอุปาทาน ดังนี้แล.

อะนัตตะลักขะณะสุตตัง นิฏฐิตัง.

บทขัดอาทิตตะปะริยายะสุตตัง

เวเนยยะทะมะโนปาเย สัพพะโส ปาระมิง คะโต อะโมฆะวะจะโน พุทโธ อะภิญญายานุสาสะโก,	พระพุทธเจ้า ได้สำเร็จพระบารมีแล้ว โดยประการทั้งปวง พระองค์มีพระวาจา ไม่เปล่าจากประโยชน์ ทรงพร่ำสอนในอุบาย เครื่องฝึกเวไนยสัตว์ เพื่อความตรัสรู้ยิ่ง,
จิณณานุรูปะโต จาปิ ธัมเมนะ วินะยัง ปะชัง,	ทรงแนะนำหมู่สัตว์ โดยธรรม ตามสมควรแก่อุปนิสัยที่ตนสั่งสมมา,
จิณณาคคิปาริจะริยานัง สัมโพชฌาระหะโยคินัง ยะมาทิตตะปะริยายัง เทสะยันโต มะโนหะรัง,	ทรงแสดงอาทิตตะปะริยายะอันใด เป็นเครื่องนำใจ ของพวกพระโยคี ผู้ควรจะตรัสรู้ ซึ่งเป็นชฎิลเคยบำเรอไฟมาก่อน,
เต โสตาโร วิโมเจสิ อะเสกขายะ วิมุตติยา,	ได้ทรงยังพระโยคีผู้สดับเหล่านั้น ให้พ้นแล้วจากอาสวะ ด้วยอเสกขวิมุตติ,
ตะเถโวปะปะริกขายะ วิญญูนัง โสตุมิจฉะตัง ทุกขะตาลักขะโณปายัง ตัง สุตตันตัง ภะณามะ เส.	เราทั้งหลาย จงเจริญอาทิตตะปะริยายะอันนี้ ซึ่งเป็นส่วนพระสูตร เป็นอุบาย เครื่องกำหนดความทุกข์ เพื่อวิญญูชนทั้งหลาย ผู้ปรารถนา เพื่อจะฟัง โดยความใคร่ครวญอย่างนั้นเทอญ.

คยาสีสะ : สถานที่ทรงแสดง **"อาทิตตปริยายสูตร"** โปรดชฎิล ๓ พี่น้อง แคว้นมคธ

อาทิตตะปะริยายะสุตตัง

เอวัมเม สุตัง,	ข้าพเจ้า (คือพระอานนท์เถระ) ได้สดับมาแล้วอย่างนี้,
เอกัง สะมะยัง ภะคะวา,	สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้า,
คะยายัง วิหะระติ คะยาสีเส สัทธิง ภิกขุสะหัสเสนะ,	เสด็จประทับอยู่ที่คยาสีสะประเทศ ใกล้แม่น้ำคยา พร้อมด้วยพระภิกษุหนึ่งพันรูป,
ตัต์ระ โข ภะคะวา ภิกขู อามันเตสิ,	ในกาลนั้นแล พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสเตือนพระภิกษุทั้งหลาย ให้ตั้งใจสดับพุทธภาษิตนี้ว่า,
สัพพัง ภิกขะเว อาทิตตัง,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สิ่งทั้งปวงเป็นของร้อน,
กิญจะ ภิกขะเว สัพพัง อาทิตตัง,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็อะไรเล่า ชื่อว่าสิ่งทั้งปวง ที่เป็นของร้อน,
จักขุง ภิกขะเว อาทิตตัง,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย จักษุ (คือนัยน์ตา) เป็นของร้อน,
รูปา อาทิตตา,	รูปทั้งหลาย เป็นของร้อน,
จักขุวิญญาณัง อาทิตตัง,	วิญญาณอาศัยจักษุ เป็นของร้อน,
จักขุสัมผัสโส อาทิตโต,	สัมผัสอาศัยจักษุ เป็นของร้อน,
ยัมปิทัง จักขุสัมผัสสะปัจจะยา อุปปัชชะติ เวทะยิตัง,	อารมณ์ความรู้สึกเกิดขึ้น เพราะจักษุสัมผัสเป็นปัจจัย แม้อันใด,
สุขัง วา ทุกขัง วา,	สุขก็ดี ทุกข์ก็ดี,
อะทุกขะมะสุขัง วา,	ไม่ใช่ทุกข์ ไม่ใช่สุขก็ดี,
ตัมปิ อาทิตตัง,	ล้วนแต่เป็นของร้อน,
เกนะ อาทิตตัง,	ที่เป็นของร้อน เพราะเหตุใดเล่า,
อาทิตตัง ราคัคคินา,	เรากล่าวว่าร้อน เพราะไฟคือราคะ,
โทสัคคินา โมหัคคินา,	ไฟคือโทสะ ไฟคือโมหะ,
อาทิตตัง ชาติยา ชะรามะระเณนะ,	ร้อนเพราะความเกิด ความแก่ และความตาย,

โสเกหิ ปะริเทเวหิ	ร้อนเพราะความโศก ความร่ำไรรำพัน
ทุกเขหิ โทมะนัสเสหิ	ความไม่สบายกาย ความไม่สบายใจ
อุปายาเสหิ,	ความคับแค้นใจทั้งหลาย,
อาทิตตันติ วะทามิ,	เราจึงกล่าวว่าเป็นของร้อน,
โสตัง อาทิตตัง,	โสตะ (คือหู) เป็นของร้อน,
สัททา อาทิตตา,	เสียงทั้งหลาย เป็นของร้อน,
โสตะวิญญาณัง อาทิตตัง,	วิญญาณอาศัยโสตะ เป็นของร้อน,
โสตะสัมผัสโส อาทิตโต,	สัมผัสอาศัยโสตะ เป็นของร้อน,
ยัมปิทัง โสตะสัมผัสสะปัจจะยา	อารมณ์ความรู้สึกเกิดขึ้น
อุปปัชชะติ เวทะยิตัง,	เพราะโสตะสัมผัสเป็นปัจจัย แม้อันใด,
สุขัง วา ทุกขัง วา,	สุขก็ดี ทุกข์ก็ดี,
อะทุกขะมะสุขัง วา,	ไม่ใช่ทุกข์ ไม่ใช่สุขก็ดี,
ตัมปิ อาทิตตัง,	ล้วนแต่เป็นของร้อน,
เกนะ อาทิตตัง,	ที่เป็นของร้อน เพราะเหตุใดเล่า,
อาทิตตัง ราคัคคินา,	เรากล่าวว่าร้อน เพราะไฟคือราคะ,
โทสัคคินา โมหัคคินา,	ไฟคือโทสะ ไฟคือโมหะ,
อาทิตตัง ชาติยา ชะรามะระเณนะ,	ร้อนเพราะความเกิด ความแก่ และความตาย,
โสเกหิ ปะริเทเวหิ ทุกเขหิ	ร้อนเพราะความโศก ความร่ำไรรำพัน
โทมะนัสเสหิ อุปายาเสหิ,	ความไม่สบายกาย ความไม่สบายใจ
	ความคับแค้นใจทั้งหลาย,
อาทิตตันติ วะทามิ,	เราจึงกล่าวว่าเป็นของร้อน,
ฆานัง อาทิตตัง,	ฆานะ (คือจมูก) เป็นของร้อน,
คันธา อาทิตตา,	กลิ่นทั้งหลาย เป็นของร้อน,
ฆานะวิญญาณัง อาทิตตัง,	วิญญาณอาศัยฆานะ เป็นของร้อน,
ฆานะสัมผัสโส อาทิตโต,	สัมผัสอาศัยฆานะ เป็นของร้อน,
ยัมปิทัง ฆานะสัมผัสสะปัจจะยา	อารมณ์ความรู้สึกเกิดขึ้น
อุปปัชชะติ เวทะยิตัง,	เพราะฆานะสัมผัสเป็นปัจจัย แม้อันใด,
สุขัง วา ทุกขัง วา,	สุขก็ดี ทุกข์ก็ดี,

อะทุกขะมะสุขัง วา,	ไม่ใช่ทุกข์ ไม่ใช่สุขก็ดี,
ตัมปิ อาทิตตัง,	ล้วนแต่เป็นของร้อน,
เกนะ อาทิตตัง,	ที่เป็นของร้อน เพราะเหตุใดเล่า,
อาทิตตัง ราคัคคินา,	เรากล่าวว่าร้อน เพราะไฟคือราคะ,
โทสัคคินา โมหัคคินา,	ไฟคือโทสะ ไฟคือโมหะ,
อาทิตตัง ชาติยา ชะรามะระเณนะ,	ร้อนเพราะความเกิด ความแก่ และความตาย,
โสเกหิ ปะริเทเวหิ ทุกเขหิ โทมะนัสเสหิ อุปายาเสหิ,	ร้อนเพราะความโศก ความร่ำไรรำพัน ความไม่สบายกาย ความไม่สบายใจ ความคับแค้นใจทั้งหลาย,
อาทิตตันติ วะทามิ,	เราจึงกล่าวว่าเป็นของร้อน,
ชิว์หา อาทิตตา,	ชิวหา (คือลิ้น) เป็นของร้อน,
ระสา อาทิตตา,	รสทั้งหลาย เป็นของร้อน,
ชิว์หาวิญญาณัง อาทิตตัง,	วิญญาณอาศัยชิวหา เป็นของร้อน,
ชิว์หาสัมผัสโส อาทิตโต,	สัมผัสอาศัยชิวหา เป็นของร้อน,
ยัมปิทัง ชิว์หาสัมผัสสะปัจจะยา อุปปัชชะติ เวทะยิตัง,	อารมณ์ความรู้สึกเกิดขึ้น เพราะชิวหาสัมผัสเป็นปัจจัย แม้อันใด,
สุขัง วา ทุกขัง วา,	สุขก็ดี ทุกข์ก็ดี,
อะทุกขะมะสุขัง วา,	ไม่ใช่ทุกข์ ไม่ใช่สุขก็ดี,
ตัมปิ อาทิตตัง,	ล้วนแต่เป็นของร้อน,
เกนะ อาทิตตัง,	ที่เป็นของร้อน เพราะเหตุใดเล่า,
อาทิตตัง ราคัคคินา,	เรากล่าวว่าร้อน เพราะไฟคือราคะ,
โทสัคคินา โมหัคคินา,	ไฟคือโทสะ ไฟคือโมหะ,
อาทิตตัง ชาติยา ชะรามะระเณนะ,	ร้อนเพราะความเกิด ความแก่ และความตาย,
โสเกหิ ปะริเทเวหิ ทุกเขหิ โทมะนัสเสหิ อุปายาเสหิ,	ร้อนเพราะความโศก ความร่ำไรรำพัน ความไม่สบายกาย ความไม่สบายใจ ความคับแค้นใจทั้งหลาย,
อาทิตตันติ วะทามิ,	เราจึงกล่าวว่าเป็นของร้อน,

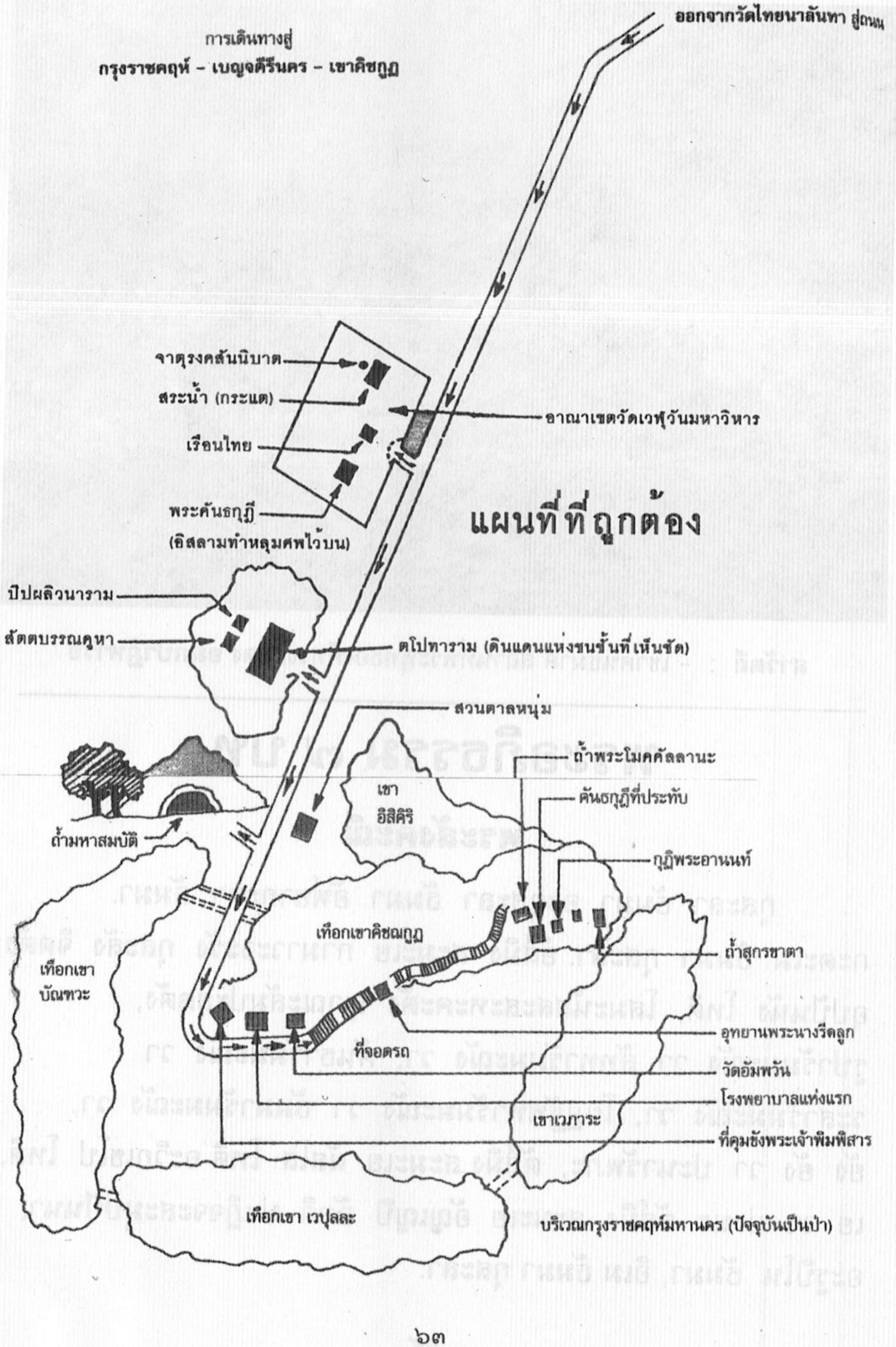
กาโย อาทิตโต,	กายเป็นของร้อน,
โผฏฐัพพา อาทิตตา,	โผฏฐัพพะ คือการถูกต้องทางกาย (เย็น, ร้อน, อ่อน, แข็ง) เป็นของร้อน,
กายะวิญญาณัง อาทิตตัง,	วิญญาณอาศัยกาย เป็นของร้อน,
กายะสัมผัสโส อาทิตโต,	สัมผัสอาศัยกาย เป็นของร้อน,
ยัมปิทัง กายะสัมผัสสะปัจจะยา อุปปัชชะติ เวทะยิตัง,	อารมณ์ความรู้สึกเกิดขึ้น เพราะกายสัมผัสเป็นปัจจัย แม้อันใด,
สุขัง วา ทุกขัง วา,	สุขก็ดี ทุกข์ก็ดี,
อะทุกขะมะสุขัง วา,	ไม่ใช่ทุกข์ ไม่ใช่สุขก็ดี,
ตัมปิ อาทิตตัง,	ล้วนแต่เป็นของร้อน,
เกนะ อาทิตตัง,	ที่เป็นของร้อน เพราะเหตุใดเล่า,
อาทิตตัง ราคัคคินา,	เรากล่าวว่าร้อน เพราะไฟคือราคะ,
โทสัคคินา โมหัคคินา,	ไฟคือโทสะ ไฟคือโมหะ,
อาทิตตัง ชาติยา ชะรามะระเณนะ,	ร้อนเพราะความเกิด ความแก่ และความตาย,
โสเกหิ ปะริเทเวหิ ทุกเขหิ โทมะนัสเสหิ อุปายาเสหิ,	ร้อนเพราะความโศก ความร่ำไรรำพัน ความไม่สบายกาย ความไม่สบายใจ ความคับแค้นใจทั้งหลาย,
อาทิตตันติ วะทามิ,	เราจึงกล่าวว่าเป็นของร้อน,
มะโน อาทิตโต,	มนะ (คือใจ) เป็นของร้อน,
ธัมมา อาทิตตา,	ธรรมทั้งหลาย (คืออารมณ์ที่เกิดกับใจ) เป็นของร้อน,
มะโนวิญญาณัง อาทิตตัง,	วิญญาณอาศัยมนะ เป็นของร้อน,
มะโนสัมผัสโส อาทิตโต,	สัมผัสอาศัยมนะ เป็นของร้อน,
ยัมปิทัง มะโนสัมผัสสะปัจจะยา อุปัชชะติ เวทะยิตัง,	อารมณ์ความรู้สึกเกิดขึ้น เพราะมโนสัมผัสเป็นปัจจัย แม้อันใด,
สุขัง วา ทุกขัง วา,	สุขก็ดี ทุกข์ก็ดี,
อะทุกขะมะสุขัง วา,	ไม่ใช่ทุกข์ ไม่ใช่สุขก็ดี,
ตัมปิ อาทิตตัง,	ล้วนแต่เป็นของร้อน,

เกนะ อาทิตตัง,	ที่เป็นของร้อน เพราะเหตุใดเล่า,
อาทิตตัง ราคัคคินา,	เรากล่าวว่าร้อน เพราะไฟคือราคะ,
โทสัคคินา โมหัคคินา,	ไฟคือโทสะ ไฟคือโมหะ,
อาทิตตัง ชาติยา ชะรามะระเณนะ,	ร้อนเพราะความเกิด ความแก่ และความตาย,
โสเกหิ ปะริเทเวหิ **ทุกเขหิ โทมะนัสเสหิ อุปายาเสหิ,**	ร้อนเพราะความโศก ความร่ำไรรำพัน ความไม่สบายกาย ความไม่สบายใจ ความคับแค้นใจทั้งหลาย,
อาทิตตันติ วะทามิ,	เราจึงกล่าวว่าเป็นของร้อน,
เอวัง ปัสสัง ภิกขะเว,	ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย,
สุตะวา อะริยะสาวะโก,	อริยสาวกผู้ได้สดับแล้ว เห็นแล้วอย่างนี้,
จักขุส์มิงปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ในจักษุ,
รูเปสุปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ในรูปทั้งหลาย,
จักขุวิญญาเณปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ในวิญญาณอาศัยจักษุ,
จักขุสัมผัสเสปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ในสัมผัสอาศัยจักษุ,
ยัมปิทัง จักขุสัมผัสสะปัจจะยา **อุปปัชชะติ เวทะยิตัง,**	อารมณ์ความรู้สึกเกิดขึ้น เพราะจักษุสัมผัสเป็นปัจจัย แม้อันใด,
สุขัง วา ทุกขัง วา,	สุขก็ดี ทุกข์ก็ดี,
อะทุกขะมะสุขัง วา,	ไม่ใช่ทุกข์ ไม่ใช่สุขก็ดี,
ตัส์มิงปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ในความรู้สึกนั้น,
โสตัส์มิงปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ในโสตะ,
สัทเทสุปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ในเสียงทั้งหลาย,
โสตะวิญญาเณปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ในวิญญาณอาศัยโสตะ,
โสตะสัมผัสเสปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ในสัมผัสอาศัยโสตะ,
ยัมปิทัง โสตะสัมผัสสะปัจจะยา **อุปปัชชะติ เวทะยิตัง,**	อารมณ์ความรู้สึกเกิดขึ้น เพราะโสตะสัมผัสเป็นปัจจัย แม้อันใด,
สุขัง วา ทุกขัง วา,	สุขก็ดี ทุกข์ก็ดี,
อะทุกขะมะสุขัง วา,	ไม่ใช่ทุกข์ ไม่ใช่สุขก็ดี,
ตัส์มิงปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ในความรู้สึกนั้น,

ฆานัส์มิงปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ในฆานะ,
คันเธสุปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ในกลิ่นทั้งหลาย,
ฆานะวิญญาเณปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ในวิญญาณอาศัยฆานะ,
ฆานะสัมผัสเสปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ในสัมผัสอาศัยฆานะ,
ยัมปิทัง ฆานะสัมผัสสะปัจจะยา	อารมณ์ความรู้สึกเกิดขึ้น
อุปปัชชะติ เวทะยิตัง,	เพราะฆานะสัมผัสเป็นปัจจัย แม้อันใด,
สุขัง วา ทุกขัง วา,	สุขก็ดี ทุกข์ก็ดี,
อะทุกขะมะสุขัง วา,	ไม่ใช่ทุกข์ ไม่ใช่สุขก็ดี,
ตัส์มิงปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ในความรู้สึกนั้น,
ชิว์หายะปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ในชิวหา,
ระเสสุปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ในรสทั้งหลาย,
ชิว์หาวิญญาเณปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ในวิญญาณอาศัยชิวหา,
ชิว์หาสัมผัสเสปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ในสัมผัสอาศัยชิวหา,
ยัมปิทัง ชิว์หาสัมผัสสะปัจจะยา	อารมณ์ความรู้สึกเกิดขึ้น
อุปปัชชะติ เวทะยิตัง,	เพราะชิวหาสัมผัสเป็นปัจจัย แม้อันใด,
สุขัง วา ทุกขัง วา,	สุขก็ดี ทุกข์ก็ดี,
อะทุกขะมะสุขัง วา,	ไม่ใช่ทุกข์ ไม่ใช่สุขก็ดี,
ตัส์มิงปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ในความรู้สึกนั้น,
กายัส์มิงปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ในกาย,
โผฏฐัพเพสุปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ในโผฏฐัพพะทั้งหลาย,
กายะวิญญาเณปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ในวิญญาณอาศัยกาย,
กายะสัมผัสเสปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ในสัมผัสอาศัยกาย,
ยัมปิทัง กายะสัมผัสสะปัจจะยา	อารมณ์ความรู้สึกเกิดขึ้น
อุปปัชชะติ เวทะยิตัง,	เพราะกายสัมผัสเป็นปัจจัย แม้อันใด,
สุขัง วา ทุกขัง วา,	สุขก็ดี ทุกข์ก็ดี,
อะทุกขะมะสุขัง วา,	ไม่ใช่ทุกข์ ไม่ใช่สุขก็ดี,
ตัส์มิงปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ในความรู้สึกนั้น,
มะนัส์มิงปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ในมนะ,

ธัมเมสุปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ในธรรมทั้งหลาย,
มะโนวิญญาเณปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ในวิญญาณอาศัยมนะ,
มะโนสัมผัสเสปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ในสัมผัสอาศัยมนะ,
ยัมปิทัง มะโนสัมผัสสะปัจจะยา อุปปัชชะติ เวทะยิตัง,	อารมณ์ความรู้สึกเกิดขึ้น เพราะมโนสัมผัสเป็นปัจจัย แม้อันใด,
สุขัง วา ทุกขัง วา,	สุขก็ดี ทุกข์ก็ดี,
อะทุกขะมะสุขัง วา,	ไม่ใช่ทุกข์ ไม่ใช่สุขก็ดี,
ตัส์มิงปิ นิพพินทะติ,	ย่อมเบื่อหน่าย ในความรู้สึกนั้น,
นิพพินทัง วิรัชชะติ,	เมื่อเบื่อหน่าย ย่อมคลายกำหนัด,
วิราคา วิมุจจะติ,	เพราะคลายกำหนัด จิตก็พ้นจากความยึดมั่นถือมั่น,
วิมุตตัส์มิง วิมุตตะมิติ ญาณัง โหติ,	เมื่อจิตพ้นแล้ว ก็เกิดญาณหยั่งรู้ว่า เราพ้นแล้ว ดังนี้,
ขีณา ชาติ,	พระอริยสาวกนั้น ย่อมทราบชัดว่า ชาติสิ้นแล้ว,
วุสิตัง พ์รัห์มะจะริยัง,	พรหมจรรย์เราได้อยู่จบแล้ว,
กะตัง กะระณียัง,	กิจที่ควรทำเราได้ทำเสร็จแล้ว,
นาปะรัง อิตถัตตายาติ ปะชานาตีติ,	กิจอื่นอีกเพื่อความเป็นอย่างนี้ไม่มีอีกแล้ว,
อิทะมะโวจะ ภะคะวา,	พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ตรัสธรรมปริยายสูตรอันนี้จบลงแล้ว,
อัตตะมะนา เต ภิกขู,	พระภิกษุทั้งหลายเหล่านั้น ก็มีใจยินดี,
ภะคะวะโต ภาสิตัง อะภินันทุง,	เพลินภาษิตของพระผู้มีพระภาคเจ้า,
อิมัส์มิญจะ ปะนะ เวยยากะระณัส์มิง ภัญญะมาเน,	เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าแสดงเวยยากรณ์ (คือผู้กระทำซึ่งธรรมทั้งหลายให้แจ่มแจ้ง) นี้อยู่,
ตัสสะ ภิกขุสะหัสสัสสะ อะนุปาทายะ	จิตของพระภิกษุหนึ่งพันรูปนั้น ก็พ้นแล้วจากอาสวะทั้งหลาย
อาสะเวหิ จิตตานิ วิมุจจิงสูติ.	ไม่ถือมั่นด้วยอุปาทาน ดังนี้แล.

อาทิตตะปะริยายะสุตตัง นิฏฐิตัง.

การเดินทางสู่
กรุงราชคฤห์ – เบญจคีรีนคร – เขาคิชฌกูฏ
ออกจากวัดไทยนาลันทา สู่ถนน
จาตุรงคสันนิบาต
สระน้ำ (กระแต)
เรือนไทย
อาณาเขตวัดเวฬุวันมหาวิหาร
พระคันธกุฎี
(อิสลามทำหลุมศพไว้บน)
แผนที่ที่ถูกต้อง
ปิปผลิวนาราม
สัตตบรรณคูหา
ตโปทาราม (ดินแดนแห่งชนชั้นที่เห็นชัด)
สวนตาลหนุ่ม
ถ้ำพระโมคคัลลานะ
เขา
อิสิคิริ
คันธกุฎีที่ประทับ
ถ้ำมหาสมบัติ
กุฏิพระอานนท์
เทือกเขาคิชฌกูฏ
ถ้ำสูกรขาตา
เทือกเขา
บัณฑวะ
อุทยานพระนางรีดลูก
ที่จอดรถ
วัดอัมพวัน
โรงพยาบาลแห่งแรก
เขาเวภาระ
ที่คุมขังพระเจ้าพิมพิสาร
เทือกเขา เวปุลละ
บริเวณกรุงราชคฤห์มหานคร (ปัจจุบันเป็นป่า)

สาวัตถี : - เขาคันธมาศ สถานที่พระพุทธองค์ทรงแสดง **ยมกปาฏิหาริย์**

พระอภิธรรม ๗ บท

พระสังคะณี

กุสะลา ธัมมา อะกุสะลา ธัมมา อัพ๎ยากะตา ธัมมา. กะตะเม ธัมมา กุสะลา. ยัส๎มิง สะมะเย กามาวะจะรัง กุสะลัง จิตตัง อุปปันนัง โหติ, โสมะนัสสะสะหะคะตัง ญาณะสัมปะยุตตัง, รูปารัมมะณัง วา สัททารัมมะณัง วา, คันธารัมมะณัง วา ระสารัมมะณัง วา, โผฏฐัพพารัมมะณัง วา ธัมมารัมมะณัง วา, ยัง ยัง วา ปะนารัพภะ, ตัส๎มิง สะมะเย ผัสโส โหติ อะวิกเขโป โหติ, เย วา ปะนะ ตัส๎มิง สะมะเย อัญเญปิ อัตถิ ปะฏิจจะสะมุปปันนา, อะรูปิโน ธัมมา, อิเม ธัมมา กุสะลา.

พระวิภังค์

ปัญจักขันธา, รูปักขันโธ, เวทะนากขันโธ, สัญญากขันโธ, สังขารักขันโธ, วิญญาณักขันโธ. ตัตถะ กะตะโม รูปักขันโธ. ยังกิญจิ รูปัง อะตีตานาคะตะปัจจุปปันนัง, อัชฌัตตัง วา พะหิทธา วา, โอฬาริกัง วา สุขุมัง วา, หีนัง วา ปะณีตัง วา, ยัง ทูเร วา สันติเก วา, ตะเทกัชฌัง อะภิสัญญูหิตฺวา อภิสังขิปิตฺวา, อะยัง วุจจะติ รูปักขันโธ.

พระธาตุกะถา

สังคะโห อะสังคะโห. สังคะหิเตนะ อะสังคะหิตัง, อะสังคะหิเตนะ สังคะหิตัง, สังคะหิเตนะ สังคะหิตัง, อะสังคะหิเตนะ อะสังคะหิตัง. สัมปะโยโค วิปปะโยโค. สัมปะยุตเตนะ วิปปะยุตตัง, วิปปะยุตเตนะ สัมปะยุตตัง อะสังคะหิตัง.

พระปุคคะละปัญญัตติ

ฉะ ปัญญัตติโย, ขันธะปัญญัตติ, อายะตะนะปัญญัตติ, ธาตุปัญญัตติ, สัจจะปัญญัตติ, อินท์ริยะปัญญัตติ, ปุคคะละปัญญัตติ, กิตตาวะตา ปุคคะลานัง ปุคคะละปัญญัตติ. สะมะยะวิมุตโต อะสะมะยะวิมุตโต, กุปปะธัมโม อะกุปปะธัมโม, ปะริหานะธัมโม อะปะริหานะธัมโม, เจตะนาภัพโพ อะนุรักขะนาภัพโพ, ปุถุชชะโน โคต์ระภู, ภะยูปะระโต อะภะยูปะระโต, ภัพพาคะมะโน อะภัพพาคะมะโน, นิยะโต อะนิยะโต, ปะฏิปันนะโก ผะเลฏฐิโต, อะระหา อะระหัตตายะ ปะฏิปันโน.

พระกะถาวัตถุ

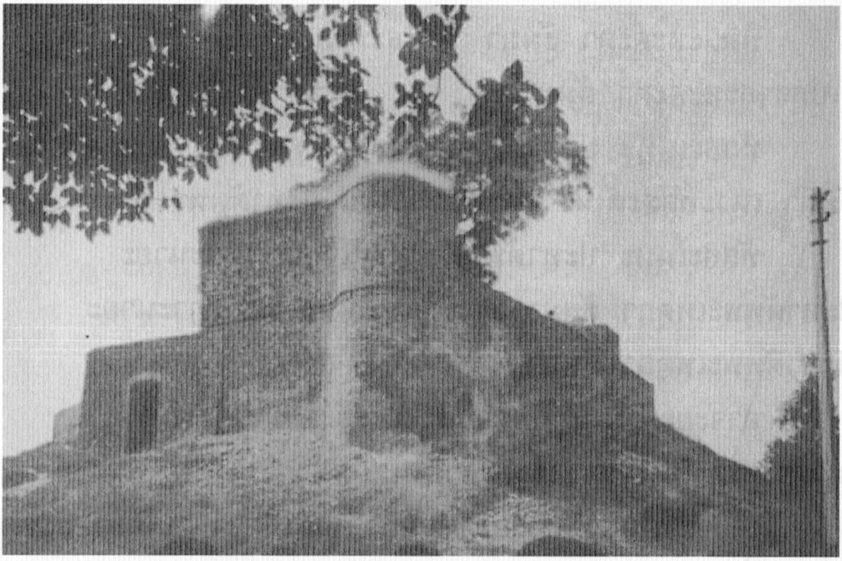
ปุคคะโล อุปะลัพภะติ, สัจฉิกัตถะปะระมัตเถนาติ. อามันตา โย สัจฉิกัตโถ ปะระมัตโถ, ตะโต โส ปุคคะโล อุปะลัพภะติ, สัจฉิกัตถะปะระมัตเถนาติ. นะ เหวัง วัตตัพเพ. อาชานาหิ นิคคะหัง หัญจิ, ปุคคะโล อุปะลัพภะติ, สัจฉิกัตถะปะระมัตเถนะ, เตนะ วะตะ เร วัตตัพเพ, โย สัจฉิกัตโถ ปะระมัตโถ, ตะโต โส ปุคคะโล อุปะลัพภะติ, สัจฉิกัตถะปะระมัตเถนาติ. มิจฉา.

พระยะมะกะ

เย เกจิ กุสะลา ธัมมา, สัพเพ เต กุสะละมูลา. เย วา ปะนะ กุสะละมูลา, สัพเพ เต ธัมมา กุสะลา. เย เกจิ กุสะลา ธัมมา, สัพเพ เต กุสะละมูเลนะ เอกะมูลา. เย วา ปะนะ กุสะละมูเลนะ เอกะมูลา, สัพเพ เต ธัมมา กุสะลา.

พระมะหาปัฏฐาน

เหตุปัจจะโย, อารัมมะณะปัจจะโย, อะธิปะติปัจจะโย, อะนันตะระปัจจะโย, สะมะนันตะระปัจจะโย, สะหะชาตะปัจจะโย, อัญญะมัญญะปัจจะโย, นิสสะยะปัจจะโย, อุปะนิสสะยะปัจจะโย, ปุเรชาตะปัจจะโย, ปัจฉาชาตะปัจจะโย, อาเสวะนะปัจจะโย, กัมมะปัจจะโย, วิปากะปัจจะโย, อาหาระปัจจะโย, อินท์ริยะปัจจะโย, ฌานะปัจจะโย, มัคคะปัจจะโย, สัมปะยุตตะปัจจะโย, วิปปะยุตตะปัจจะโย, อัตถิปัจจะโย, นัตถิปัจจะโย, วิคะตะปัจจะโย, อะวิคะตะปัจจะโย.

วันมหาปวารณาออกพรรษา พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า เสด็จลงจากดาวดึงส์ ณ ประตูเมือง สังกัสสนคร หลังจากที่ได้โปรดพุทธมารดา ในพรรษาที่ ๗

ธัมมะสังคิณีมาติกาปาโฐ

กุสะลา ธัมมา อะกุสะลา ธัมมา อัพ๎ยากะตา ธัมมา.

สุขายะ เวทะนายะ สัมปะยุตตา ธัมมา ทุกขายะ เวทะนายะ สัมปะยุตตา ธัมมา อะทุกขะมะสุขายะ เวทะนายะ สัมปะยุตตา ธัมมา.

วิปากา ธัมมา วิปากะธัมมะธัมมา เนวะวิปากะนะวิปากะธัมมะธัมมา.

อุปาทินนุปาทานิยา ธัมมา อะนุปาทินนุปาทานิยา ธัมมา อะนุปาทินนานุปาทานิยา ธัมมา.

สังกิลิฏฐะสังกิเลสิกา ธัมมา อะสังกิลิฏฐะสังกิเลสิกา ธัมมา อะสังกิลิฏฐาสังกิเลสิกา ธัมมา.

สะวิตักกะสะวิจารา ธัมมา อะวิตักกะวิจาระมัตตา ธัมมา อะวิตักกาวิจารา ธัมมา.

ปีติสะหะคะตา ธัมมา สุขะสะหะคะตา ธัมมา อุเปกขาสะหะคะตา ธัมมา.

ทัสสะเนนะ ปะหาตัพพา ธัมมา ภาวะนายะ ปะหาตัพพา ธัมมา เนวะทัสสะเนนะ นะ ภาวะนายะ ปะหาตัพพา ธัมมา.

ทัสสะเนนะ ปะหาตัพพะเหตุกา ธัมมา ภาวะนายะ ปะหาตัพพะเหตุกา ธัมมา เนวะทัสสะเนนะ นะ ภาวะนายะ ปะหาตัพพะเหตุกา ธัมมา.

อาจะยะคามิโน ธัมมา อะปะจะยะคามิโน ธัมมา เนวาจะยะคามิโน นาปะจะยะคามิโน ธัมมา.

เสกขา ธัมมา อะเสกขา ธัมมา เนวะเสกขานาเสกขา ธัมมา.

ปะริตตา ธัมมา มะหัคคะตา ธัมมา อัปปะมาณา ธัมมา.

ปะริตตารัมมะณา ธัมมา มะหัคคะตารัมมะณา ธัมมา อัปปะมาณารัมมะณา ธัมมา.

หีนา ธัมมา มัชฌิมา ธัมมา ปะณีตา ธัมมา.

มิจฉัตตะนิยะตา ธัมมา สัมมัตตะนิยะตา ธัมมา อะนิยะตา ธัมมา.

มัคคารัมมะณา ธัมมา มัคคะเหตุกา ธัมมา มัคคาธิปะติโน ธัมมา.

อุปปันนา ธัมมา อะนุปปันนา ธัมมา อุปปาทิโน ธัมมา.

อะตีตา ธัมมา อะนาคะตา ธัมมา ปัจจุปปันนา ธัมมา.

อะตีตารัมมะณา ธัมมา อะนาคะตารัมมะณา ธัมมา ปัจจุปปันนารัมมะณา ธัมมา.

อัชฌัตตา ธัมมา พะหิทธา ธัมมา อัชฌัตตะพะหิทธา ธัมมา.

อัชฌัตตารัมมะณา ธัมมา พะหิทธารัมมะณา ธัมมา อัชฌัตตะพะหิทธารัมมะณา ธัมมา.

สะนิทัสสะนะสัปปะฏิฆา ธัมมา อะนิทัสสะนะสัปปะฏิฆา ธัมมา อะนิทัสสะนาปปะฏิฆา ธัมมา.

วิปัสสะนาภูมิปาโฐ

ปัญจักขันธา. รูปักขันโธ, เวทะนากขันโธ, สัญญากขันโธ, สังขารักขันโธ, วิญญาณักขันโธ.

ท์วาทะสายะตะนานิ. จักข์วายะตะนัง รูปายะตะนัง, โสตายะตะนัง สัททายะตะนัง, ฆานายะตะนัง คันธายะตะนัง, ชิว์หายะตะนัง ระสายะตะนัง, กายายะตะนัง โผฏฐัพพายะตะนัง, มะนายะตะนัง ธัมมายะตะนัง.

อัฏฐาระสะ ธาตุโย. จักขุธาตุ รูปะธาตุ จักขุวิญญาณะธาตุ, โสตะธาตุ สัททะธาตุ โสตะวิญญาณะธาตุ, ฆานะธาตุ คันธะธาตุ ฆานะวิญญาณะธาตุ, ชิว์หาธาตุ ระสะธาตุ ชิว์หาวิญญาณะธาตุ, กายะธาตุ โผฏฐัพพะธาตุ กายะวิญญาณะธาตุ, มะโนธาตุ ธัมมะธาตุ มะโนวิญญาณะธาตุ.

พาวีสะตินท์ริยานิ. จักขุนท์ริยัง โสตินท์ริยัง ฆานินท์ริยัง ชิว์หินท์ริยัง กายินท์ริยัง มะนินท์ริยัง, อิตถินท์ริยัง ปุริสินท์ริยัง ชีวิตินท์ริยัง, สุขินท์ริยัง ทุกขินท์ริยัง โสมะนัสสินท์ริยัง โทมะนัสสินท์ริยัง อุเปกขินท์ริยัง, สัทธินท์ริยัง วิริยินท์ริยัง สะตินท์ริยัง สะมาธินท์ริยัง ปัญญินท์ริยัง, อะนัญญะตัญญัสสามีตินท์ริยัง อัญญินท์ริยัง อัญญาตาวินท์ริยัง.

จัตตาริ อะริยะสัจจานิ, ทุกขัง อะริยะสัจจัง, ทุกขะสะมุทะโย อะริยะสัจจัง, ทุกขะนิโรโธ อะริยะสัจจัง, ทุกขะนิโรธะคามินี ปะฏิปะทา อะริยะสัจจัง.

ติลักขะณาทิคาถา

ภาสิตา โข เต็นะ ภะคะวะตา ชานะตา ปัสสะตา อะระหะตา สัมมาสัมพุทเธนะ อะยัง ปัจฉิมา วาจา หันทะทานิ ภิกขะเว อามันตะยามิ โว วะยะธัมมา สังขารา อัปปะมาเทนะ สัมปาเทถาติ.

สัพเพ สังขารา อะนิจจาติ ยะทา ปัญญายะ ปัสสะติ
อะถะ นิพพินทะติ ทุกเข เอสะ มัคโค วิสุทธิยา
สัพเพ สังขารา ทุกขาติ ยะทา ปัญญายะ ปัสสะติ
อะถะ นิพพินทะติ ทุกเข เอสะ มัคโค วิสุทธิยา
สัพเพ ธัมมา อะนัตตาติ ยะทา ปัญญายะ ปัสสะติ
อะถะ นิพพินทะติ ทุกเข เอสะ มัคโค วิสุทธิยา
อัปปะกา เต มะนุสเสสุ เย ชะนา ปาระคามิโน
อะถายัง อิตะรา ปะชา ตีระเมวานุธาวะติ
เย จะ โข สัมมะทักขาเต ธัมเม ธัมมานุวัตติโน
เต ชะนา ปาระเมสสันติ มัจจุเธยยัง สุทุตตะรัง
กัณหัง ธัมมัง วิปปะหายะ สุกกัง ภาเวถะ ปัณฑิโต
โอกา อะโนกะมาคัมมะ วิเวเก ยัตถะ ทูระมัง
ตัต์ราภิระติมิจเฉยยะ หิต์วา กาเม อะกิญจะโน
ปะริโยทะเปยยะ อัตตานัง จิตตะเกล์เสหิ ปัณฑิโต
เยสัง สัมโพธิยังเคสุ สัมมา จิตตัง สุภาวิตัง
อาทานะปะฏินิสสัคเค อะนุปาทายะ เย ระตา
ขีณาสะวา ชุติมันโต เต โลเก ปะรินิพพุตาติ.

ปะฏิจจะสะมุปปาทะปาฐะ

สมุทะยะวาระ

อะวิชชาปัจจะยา สังขารา, สังขาระปัจจะยา วิญญาณัง, วิญญาณะปัจจะยา นามะรูปัง, นามะรูปะปัจจะยา สะฬายะตะนัง, สะฬายะตะนะปัจจะยา ผัสโส, ผัสสะปัจจะยา เวทะนา, เวทะนาปัจจะยา ตัณ์หา, ตัณ์หาปัจจะยา อุปาทานัง, อุปาทานะปัจจะยา ภะโว, ภะวะปัจจะยา ชาติ, ชาติปัจจะยา ชะรามะระณัง โสกะปะริเทวะทุกขะโทมะนัสสุปายาสา สัมภะวันติ. เอวะเมตัสสะ เกวะลัสสะ ทุกขักขันธัสสะ สะมุทะโย โหติ.

นิโรธะวาระ

อะวิชชายะเต๎วะ อะเสสะวิราคะนิโรธา สังขาระนิโรโธ, สังขาระนิโรธา วิญญาณะนิโรโธ, วิญญาณะนิโรธา นามะรูปะนิโรโธ, นามะรูปะนิโรธา สะฬายะตะนะนิโรโธ, สะฬายะตะนะนิโรธา ผัสสะนิโรโธ, ผัสสะนิโรธา เวทะนานิโรโธ, เวทะนานิโรธา ตัณ์หานิโรโธ, ตัณ์หานิโรธา อุปาทานะนิโรโธ, อุปาทานะนิโรธา ภะวะนิโรโธ, ภะวะนิโรธา ชาตินิโรโธ, ชาตินิโรธา ชะรามะระณัง โสกะปะริเทวะทุกขะโทมะนัสสุปายาสา นิรุชฌันติ. เอวะเมตัสสะ เกวะลัสสะ ทุกขักขันธัสสะ, นิโรโธ โหติ.

ปาฏลีบุตร : วัดอโศการาม สถานที่ทำสังคยานาครั้งที่ ๓ (ปัจจุบันอาคารนี้จมอยู่ในน้ำ)

จิต ๑๒๑

ประกอบด้วย **กามาวจรจิต ๕๔**
รูปาวจรจิต ๑๕
อรูปาวจรจิต ๑๒
โลกุตตรจิต ๔๐

กามาวจรจิต ๕๔

ประกอบด้วย **อกุสลจิต ๑๒**
อเหตุกจิต ๑๘
กามาวจรโสภณจิต ๒๔

อกุสลจิต ๑๒

ประกอบด้วย **โลภมูลจิต ๘**
โทสมูลจิต ๒
โมหมูลจิต ๒

โลภมูลจิต ๘

๑. โสมะนัสสะสะหะคะตัง ทิฏฐิคะตะสัมปะยุตตัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ อะกุสะละ โลภะมูละจิตตัง

เจตสิก ๑๙: อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โมจตุกะเจตสิก ๔ โลภะฯ ๑ ทิฏฐิฯ ๑

๒. โสมะนัสสะสะหะคะตัง ทิฏฐิคะตะสัมปะยุตตัง สะสังขาริกัง กามาวะจะระ อะกุสะละ โลภะมูละจิตตัง

เจตสิก ๒๑: อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โมจตุกะฯ ๔ โลภะฯ ๑ ทิฏฐิฯ ๑ ถีทุกะฯ ๒

๓. โสมะนัสสะสะหะคะตัง ทิฏฐิคะตะวิปปะยุตตัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ อะกุสะละ โลภะมูละจิตตัง

เจตสิก ๑๙: อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โมจตุกะฯ ๔ โลภะฯ ๑ มานะฯ ๑

๔. โสมะนัสสะสะหะคะตัง ทิฏฐิคะตะวิปปะยุตตัง สะสังขาริกัง กามาวะจะระ อะกุสะละ โลภะมูละจิตตัง

เจตสิก ๒๑: อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โมจตุกะฯ ๔ โลภะฯ ๑ มานะฯ ๑ ถีทุกะฯ ๒

๕. อุเปกขาสะหะคะตัง ทิฏฐิคะตะสัมปะยุตตัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ อะกุสะละ โลภะมูละจิตตัง

เจตสิก ๑๘: อัญญสมานเจตสิก ๑๒(เว้นปีติฯ) โมจตุกะฯ ๔ โลภะฯ ๑ ทิฏฐิฯ ๑

๖. อุเปกขาสะหะคะตัง ทิฏฐิคะตะสัมปะยุตตัง สะสังขาริกัง กามาวะจะระ อะกุสะละ โลภะมูละจิตตัง

เจตสิก ๒๐: อัญญสมานเจตสิก ๑๒(เว้นปีติฯ) โมจตุกะฯ ๔ โลภะฯ ๑ ทิฏฐิฯ ๑ ถีทุกะฯ ๒

๗. อุเปกขาสะหะคะตัง ทิฏฐิคะตะวิปปะยุตตัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ อะกุสะละ โลภะมูละจิตตัง

เจตสิก ๑๘: อัญญสมานเจตสิก ๑๒(เว้นปีติฯ) โมจตุกะฯ ๔ โลภะฯ ๑ มานะฯ ๑

๘. อุเปกขาสะหะคะตัง ทิฏฐิคะตะวิปปะยุตตัง สะสังขาริกัง กามาวะจะระ อะกุสะละ โลภะมูละจิตตัง

เจตสิก ๒๐: อัญญสมานเจตสิก ๑๒(เว้นปีติฯ) โมจตุกะฯ ๔ โลภะฯ ๑ มานะฯ ๑ ถีทุกะฯ ๒

โทสมูลจิต ๒

๑. โทมะนัสสะสะหะคะตัง ปฏิฆะสัมปะยุตตัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ อะกุสะละ โทสะมูละจิตตัง

เจตสิก ๒๐ : อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นปีติฯ) โมจตุกะฯ ๔ โทจตุกะฯ ๔

๒ โทมะนัสสะสะหะคะตัง ปฏิฆะสัมปะยุตตัง สะสังขาริกัง กามาวะจะระ อะกุสะละ โทสะมูละจิตตัง

เจตสิก ๒๒ : อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นปีติฯ) โมจตุกะฯ ๔ โทจตุกะฯ ๔ ถีทุกะฯ ๒

โมหมูลจิต ๒

๑. อุเปกขาสะหะคะตัง วิจิกิจฉาสัมปะยุตตัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ อะกุสะละ โมหะมูละจิตตัง

เจตสิก ๑๕: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐(เว้นอธิโมกข์ฯ ปีติฯ ฉันทะฯ) โมจตุกะฯ ๔ วิจิกิจฉาฯ ๑*

๒. อุเปกขาสะหะคะตัง อุทธัจจะสัมปะยุตตัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ อะกุสะละ โมหะมูละจิตตัง

เจตสิก ๑๕: *อัญญสมานเจตสิก ๑๑ (เว้นปีติฯ ฉันทะฯ) โมจตุกะฯ ๔*

อเหตุกจิต ๑๘

ประกอบด้วย **อกุสลวิบากจิต ๗**

อเหตุกกุสลวิบากจิต ๘

อเหตุกกริยาจิต ๓

อกุสลวิบากจิต ๗

๑. อุเปกขาสะหะคะตัง จักขุวิญญาณัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ อะกุสะละวิปากะจิตตัง

เจตสิก ๗: *สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗*

๒. อุเปกขาสะหะคะตัง โสตะวิญญาณัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ อะกุสะละวิปากะจิตตัง

เจตสิก ๗: *สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗*

๓. อุเปกขาสะหะคะตัง ฆานะวิญญาณัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ อะกุสะละวิปากะจิตตัง

เจตสิก ๗: *สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗*

๔. อุเปกขาสะหะคะตัง ชิวหาวิญญาณัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ อะกุสะละวิปากะจิตตัง

เจตสิก ๗: *สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗*

๕. ทุกขะสะหะคะตัง กายะวิญญาณัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ อะกุสะละวิปากะจิตตัง

เจตสิก ๗: *สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗*

๖. อุเปกขาสะหะคะตัง สัมปะฏิจฉะนะจิตตัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ อะกุสะละวิปากะจิตตัง

เจตสิก ๑๐: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐ (เว้นวิริยะฯ ปีติฯ ฉันทะฯ)*

๗. อุเปกขาสะหะคะตัง สันตีระณะจิตตัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ อะกุสะละวิปากะจิตตัง

เจตสิก ๑๐: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐ (เว้นวิริยะฯ ปีติฯ ฉันทะฯ)*

อเหตุกกุสลวิบากจิต ๘

๑. อุเปกขาสะหะคะตัง จักขุวิญญาณัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ
อะเหตุกะกุสะละวิปากะจิตตัง
เจตสิก ๗: *สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗*

๒. อุเปกขาสะหะคะตัง โสตะวิญญาณัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ
อะเหตุกะกุสะละวิปากะจิตตัง
เจตสิก ๗: *สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗*

๓. อุเปกขาสะหะคะตัง ฆานะวิญญาณัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ
อะเหตุกะกุสะละวิปากะจิตตัง
เจตสิก ๗: *สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗*

๔. อุเปกขาสะหะคะตัง ชิวหาวิญญาณัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ
อะเหตุกะกุสะละวิปากะจิตตัง
เจตสิก ๗: *สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗*

๕. สุขะสะหะคะตัง กายะวิญญาณัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ
อะเหตุกะกุสะละวิปากะจิตตัง
เจตสิก ๗: *สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗*

๖. อุเปกขาสะหะคะตัง สัมปะฏิจฉะนะจิตตัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ
อะเหตุกะกุสะละวิปากะจิตตัง
เจตสิก ๑๐: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐ (เว้นวิริยะฯ ปีติฯ ฉันทะฯ)*

๗. อุเปกขาสะหะคะตัง สันตีระณะจิตตัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ
อะเหตุกะกุสะละวิปากะจิตตัง
เจตสิก ๑๐: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐ (เว้นวิริยะฯ ปีติฯ ฉันทะฯ)*

๘. โสมะนัสสะสะหะคะตัง สันตีระณะจิตตัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ อะเหตุกะกุสะละวิปากะจิตตัง

เจตสิก ๑๑: *อัญญสมานเจตสิก ๑๑ (เว้นวิริยะฯ ฉันทะฯ)*

อเหตุกกริยาจิต ๓

๑. อุเปกขาสะหะคะตัง ปัญจะทะวาราวัชชะนะจิตตัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ อะเหตุกะกะริยะจิตตัง

เจตสิก ๑๐: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐ (เว้นวิริยะฯ ปีติฯ ฉันทะฯ)*

๒. อุเปกขาสะหะคะตัง มโนทะวาราวัชชะนะจิตตัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ อะเหตุกะกะริยะจิตตัง

เจตสิก ๑๑: *อัญญสมานเจตสิก ๑๑ (เว้น ปีติฯ ฉันทะฯ)*

๓. โสมะนัสสะสะหะคะตัง หะสิตุปปาทะจิตตัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ อะเหตุกะกะริยะจิตตัง

เจตสิก ๑๒: *อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นฉันทะฯ)*

กามาวจรโสภณจิต ๒๔

ประกอบด้วย **กามาวจรมหากุสลจิต ๘**

กามาวจรมหาวิบากจิต ๘

กามาวจรมหากริยาจิต ๘

กามาวจรมหากุสลจิต ๘

๑. โสมะนัสสะสะหะคะตัง ญาณะสัมปะยุตตัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ มะหากุสะละจิตตัง

เจตสิก ๓๘ : *อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๕*

๒. โสมะนัสสะสะหะคะตัง ญาณะสัมปะยุตตัง สะสังขาริกัง กามาวะจะระ มะหากุสะละจิตตัง

เจตสิก ๓๘: *อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๕*

๓. โสมะนัสสะสะหะคะตัง ญาณะวิปปะยุตตัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ มหากุสะละจิตตัง

เจตสิก ๓๗: *อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๔ (เว้นปัญญาฯ)*

๔. โสมะนัสสะสะหะคะตัง ญาณะวิปปะยุตตัง สะสังขาริกัง กามาวะจะระ มะหากุสะละจิตตัง

เจตสิก ๓๗: *อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๔ (เว้นปัญญาฯ)*

๕. อุเปกขาสะหะคะตัง ญาณะสัมปะยุตตัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ มะหากุสะละจิตตัง

เจตสิก ๓๗: *อัญญสมานเจตสิก ๑๒(เว้นปีติฯ) โสภณเจตสิก ๒๕*

๖. อุเปกขาสะหะคะตัง ญาณะสัมปะยุตตัง สะสังขาริกัง กามาวะจะระ มะหากุสะละจิตตัง

เจตสิก ๓๗: *อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นปีติฯ) โสภณเจตสิก ๒๕*

๗. อุเปกขาสะหะคะตัง ญาณะวิปปะยุตตัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ มะหากุสะละจิตตัง

เจตสิก ๓๖: *อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นปีติฯ) โสภณเจตสิก ๒๔ (เว้นปัญญาฯ)*

๘. อุเปกขาสะหะคะตัง ญาณะวิปปะยุตตัง สะสังขาริกัง กามาวะจะระ มะหากุสะละจิตตัง

เจตสิก ๓๖: *อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นปีติฯ) โสภณเจตสิก ๒๔ (เว้นปัญญาฯ)*

กามาวจรมหาวิบากจิต ๘

๑. โสมะนัสสะสะหะคะตัง ญาณะสัมปะยุตตัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระมะหาวิปากะจิตตัง

เจตสิก ๓๓: *อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณสาธารณเจตสิก ๑๙ ปัญญาเจตสิก ๑*

๒. โสมะนัสสะสะหะคะตัง ญาณะสัมปะยุตตัง สะสังขาริกัง กามาวะจะระมะหาวิปากะจิตตัง

เจตสิก ๓๓: *อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณสาธารณเจตสิก ๑๙ ปัญญาเจตสิก ๑*

๓. โสมะนัสสะสะหะคะตัง ญาณะวิปปะยุตตัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระมะหาวิปากะจิตตัง

เจตสิก ๓๒: *อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณสาธารณเจตสิก ๑๙*

๔. โสมะนัสสะสะหะคะตัง ญาณะวิปปะยุตตัง สะสังขาริกัง กามาวะจะระมะหาวิปากะจิตตัง

เจตสิก ๓๒: *อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณสาธารณเจตสิก ๑๙*

๕. อุเปกขาสะหะคะตัง ญาณะสัมปะยุตตัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระมะหาวิปากะจิตตัง

เจตสิก ๓๒: *อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นปีติฯ) โสภณสาธารณเจตสิก ๑๙ ปัญญาเจตสิก ๑*

๖. อุเปกขาสะหะคะตัง ญาณะสัมปะยุตตัง สะสังขาริกัง กามาวะจะระมะหาวิปากะจิตตัง

เจตสิก ๓๒: *อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นปีติฯ) โสภณสาธารณเจตสิก ๑๙ ปัญญาเจตสิก ๑*

๗. อุเปกขาสะหะคะตัง ญาณะวิปปะยุตตัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ
มะหาวิปากะจิตตัง

เจตสิก ๓๑: *อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นปีติฯ)*
โสภณสาธารณเจตสิก ๑๙

๘. อุเปกขาสะหะคะตัง ญาณะวิปปะยุตตัง สะสังขาริกัง กามาวะจะระ
มะหาวิปากะจิตตัง

เจตสิก ๓๑: *อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นปีติฯ)*
โสภณสาธารณเจตสิก ๑๙

กามาวจรมหากริยาจิต ๘

๑. โสมะนัสสะสะหะคะตัง ญาณะสัมปะยุตตัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ
มะหากะริยะจิตตัง

เจตสิก ๓๕ : *อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๒ (เว้นวิรตีฯ ๓)*

๒. โสมะนัสสะสะหะคะตัง ญาณสัมปะยุตตัง สะสังขาริกัง กามาวะจะระ
มะหากะริยะจิตตัง

เจตสิก ๓๕: *อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๒ (เว้นวิรตีฯ ๓)*

๓. โสมะนัสสะสะหะคะตัง ญาณะวิปปะยุตตัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ
มะหากะริยะจิตตัง

เจตสิก ๓๔: *อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๑ (เว้นวิรตีฯ ๓ ปัญญาฯ ๑)*

๔. โสมะนัสสะสะหะคะตัง ญาณะวิปปะยุตตัง สะสังขาริกัง กามาวะจะระ
มะหากะริยะจิตตัง

เจตสิก ๓๔: *อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๑ (เว้นวิรตีฯ ๓ ปัญญาฯ ๑)*

๕. อุเปกขาสะหะคะตัง ญาณะสัมปะยุตตัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ มะหากะริยะจิตตัง

เจตสิก ๓๔: *อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นปีติฯ) โสภณเจตสิก ๒๒ (เว้นวิรตีฯ ๓)*

๖. อุเปกขาสะหะคะตัง ญาณะสัมปะยุตตัง สะสังขาริกัง กามาวะจะระ มะหากะริยะจิตตัง

เจตสิก ๓๔: *อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นปีติฯ) โสภณเจตสิก ๒๒ (เว้นวิรตีฯ ๓)*

๗. อุเปกขาสะหะคะตัง ญาณะวิปปะยุตตัง อะสังขาริกัง กามาวะจะระ มะหากะริยะจิตตัง

เจตสิก ๓๓: *อัญญสมานเจตสิก ๑๒(เว้นปีติฯ) โสภณเจตสิก ๒๑ (เว้นวิรตีฯ ๓ ปัญญาฯ ๑)*

๘. อุเปกขาสะหะคะตัง ญาณะวิปปะยุตตัง สะสังขาริกัง กามาวะจะระ มะหากะริยะจิตตัง

เจตสิก ๓๓: *อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นปีติฯ) โสภณเจตสิก ๒๑ (เว้นวิรตีฯ ๓ ปัญญาฯ ๑)*

รูปาวจรจิต ๑๕

ประกอบด้วย **รูปาวจรมหากุสลจิต ๕**
รูปาวจรมหาวิบากจิต ๕
รูปาวจรมหากริยาจิต ๕

รูปาวจรมหากุสลจิต ๕

๑. วิตักกะ วิจาระ ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ปะฐะมัชฌานะ
รูปาวะจะระ มะหากุสะละจิตตัง

เจตสิก ๓๕: *อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๒*
(เว้นวิรตีฯ ๓)

๒. วิจาระ ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ทุติยัชฌานะ
รูปาวะจะระ มะหากุสะละจิตตัง

เจตสิก ๓๔: *อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นวิตกฯ) โสภณเจตสิก ๒๒*
(เว้นวิรตีฯ ๓)

๓ ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ตะติยัชฌานะ
รูปาวะจะระ มะหากุสะละจิตตัง

เจตสิก ๓๓: *อัญญสมานเจตสิก ๑๑ (เว้นวิตกฯ วิจารฯ)*
โสภณเจตสิก ๒๒ (เว้นวิรตีฯ ๓)

๔. สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง จะตุตถัชฌานะ
รูปาวะจะระ มะหากุสะละจิตตัง

เจตสิก ๓๒: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐ (เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ)*
โสภณเจตสิก ๒๒(เว้นวิรตีฯ ๓)

๕. อุเปกขา เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ปัญจะมัชฌานะ
รูปาวะจะระ มะหากุสะละจิตตัง

เจตสิก ๓๐: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐ (เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ)*
โสภณเจตสิก ๒๐ (เว้นวิรตีฯ ๓ อัปปมัญญาเจตสิก ๒)

รูปาวจรมหาวิบากจิต ๕

๑. วิตักกะ วิจาระ ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ปะฐะมัชฌานะ รูปาวะจะระ มะหาวิปากะจิตตัง

เจตสิก ๓๕: *อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๒ (เว้นวิรตีฯ ๓)*

๒. วิจาระ ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ทุติยัชฌานะ รูปาวะจะระ มะหาวิปากะจิตตัง

เจตสิก ๓๔: *อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นวิตกฯ)*
โสภณเจตสิก ๒๒ (เว้นวิรตีฯ ๓)

๓. ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ตะติยัชฌานะ รูปาวะจะระ มะหาวิปากะจิตตัง

เจตสิก ๓๓: *อัญญสมานเจตสิก ๑๑ (เว้นวิตกฯ วิจารฯ)*
โสภณเจตสิก ๒๒ (เว้นวิรตีฯ ๓)

๔. สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง จะตุตถัชฌานะ รูปาวะจะระ มะหาวิปากะจิตตัง

เจตสิก ๓๒: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐(เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ)*
โสภณเจตสิก ๒๒(เว้นวิรตีฯ ๓)

๕. อุเปกขา เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ปัญจะมัชฌานะ รูปาวะจะระ มะหาวิปากะจิตตัง

เจตสิก ๓๐ : *อัญญสมานเจตสิก ๑๐ (เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ)*
โสภณเจตสิก ๒๐ (เว้นวิรตีฯ ๓ อัปปมัญญาเจตสิก ๒)

รูปาวจรมหากริยาจิต ๕

๑. วิตักกะ วิจาระ ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ปะฐะมัชฌานะ
รูปาวะจะระ มะหากะริยะจิตตัง
เจตสิก ๓๕: *อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๒(เว้นวิรตีฯ ๓)*

๒. วิจาระ ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ทุติยัชฌานะ
รูปาวะจะระ มะหากะริยะจิตตัง
เจตสิก ๓๔: *อัญญสมานเจตสิก ๑๒(เว้นวิตกฯ) โสภณเจตสิก ๒๒ (เว้นวิรตีฯ ๓)*

๓. ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ตะติยัชฌานะ
รูปาวะจะระ มะหากะริยะจิตตัง
เจตสิก ๓๓: *อัญญสมานเจตสิก ๑๑(เว้นวิตกฯ วิจารฯ)*
โสภณเจตสิก ๒๒(เว้นวิรตีฯ ๓)

๔. สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง จะตุตถัชฌานะ
รูปาวะจะระ มะหากะริยะจิตตัง
เจตสิก ๓๒: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐(เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ)*
โสภณเจตสิก ๒๒(เว้นวิรตีฯ ๓)

๕. อุเปกขา เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ปัญจะมัชฌานะ
รูปาวะจะระ มะหากะริยะจิตตัง
เจตสิก ๓๐: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐(เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ)*
โสภณเจตสิก ๒๐(เว้นวิรตีฯ ๓ อัปปมัญญาเจตสิก ๒)

อรูปาวจรจิต ๑๒

ประกอบด้วย **อรูปาวจรมหากุสลจิต ๔**
อรูปาวจรมหาวิบากจิต ๔
อรูปาวจรมหากริยาจิต ๔

อรูปาวจรมหากุสลจิต ๔

๑. อุเปกขา เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง อากาสานัญจายะตะนะ อะรูปาวะจะระ มะหากุสะละจิตตัง

เจตสิก ๓๐: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐(เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ)*
โสภณเจตสิก ๒๐(เว้นวิรตีฯ ๓ อัปปมัญญาเจตสิก ๒)

๒. อุเปกขา เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง วิญญาณัญจายะตะนะ อะรูปาวะจะระ มะหากุสะละจิตตัง

เจตสิก ๓๐: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐(เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ)*
โสภณเจตสิก ๒๐(เว้นวิรตีฯ ๓ อัปปมัญญาเจตสิก ๒)

๓. อุเปกขา เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง อากิญจัญญายะตะนะ อะรูปาวะจะระ มะหากุสะละจิตตัง

เจตสิก ๓๐: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐(เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ)*
โสภณเจตสิก ๒๐(เว้นวิรตีฯ ๓ อัปปมัญญาเจตสิก ๒)

๔. อุเปกขา เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง เนวะสัญญานาสัญญายะตะนะ อะรูปาวะจะระ มะหากุสะละจิตตัง

เจตสิก ๓๐: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐(เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ)*
โสภณเจตสิก ๒๐(เว้นวิรตีฯ ๓ อัปปมัญญาเจตสิก ๒)

อรูปาวจรมหาวิบากจิต ๔

๑. อุเปกขา เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง อากาสานัญจายะตะนะ อะรูปาวะจะระ มะหาวิปากะจิตตัง

เจตสิก ๓๐: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐(เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ)*
โสภณเจตสิก ๒๐(เว้นวิรตีฯ ๓ อัปปมัญญาเจตสิก ๒)

๒. อุเปกขา เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง วิญญาณัญจายะตะนะ อะรูปาวะจะระ มะหาวิปากะจิตตัง

เจตสิก ๓๐: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐(เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ)*
โสภณเจตสิก ๒๐(เว้นวิรตีฯ ๓ อัปปมัญญาเจตสิก ๒)

๓. อุเปกขา เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง อากิญจัญญายะตะนะ อะรูปาวะจะระ มะหาวิปากะจิตตัง

เจตสิก ๓๐: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐(เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ)*
โสภณเจตสิก ๒๐(เว้นวิรตีฯ ๓ อัปปมัญญาเจตสิก ๒)

๔. อุเปกขา เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง เนวะสัญญานาสัญญายะตะนะ อะรูปาวะจะระ มะหาวิปากะจิตตัง

เจตสิก ๓๐: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐(เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ)*
โสภณเจตสิก ๒๐(เว้นวิรตีฯ ๓ อัปปมัญญาเจตสิก ๒)

อรูปาวจรมหากริยาจิต ๔

๑. อุเปกขา เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง อากาสานัญจายะตะนะ อะรูปาวะจะระ มะหากะริยะจิตตัง

เจตสิก ๓๐: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐(เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ)*
โสภณเจตสิก ๒๐(เว้นวิรตีฯ ๓ อัปปมัญญาเจตสิก ๒)

๒. อุเปกขา เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง วิญญาณัญจายะตะนะ อะรูปาวะจะระ มะหากะริยะจิตตัง

เจตสิก ๓๐: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐(เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ)*

โสภณเจตสิก ๒๐(เว้นวิรตีฯ ๓ อัปปมัญญาเจตสิก ๒)

๓. อุเปกขา เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง อากิญจัญญายะตะนะ อรูปาวะจะระ มะหากะริยะจิตตัง

เจตสิก ๓๐: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐(เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ)*

โสภณเจตสิก ๒๐(เว้นวิรตีฯ ๓ อัปปมัญญาเจตสิก ๒)

๔. อุเปกขา เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง เนวะสัญญานาสัญญายะตะนะ อะรูปาวะจะระ มะหากะริยะจิตตัง

เจตสิก ๓๐ : *อัญญสมานเจตสิก ๑๐(เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ)*

โสภณเจตสิก ๒๐(เว้นวิรตีฯ ๓ อัปปมัญญาเจตสิก ๒)

โลกุตตรจิต ๔๐

ประกอบด้วย **มรรคจิต ๒๐**

ผลจิต ๒๐

มรรคจิต ๒๐

ประกอบด้วย **โสดาปัตติมรรคจิต ๕**

สกทาคามิมรรคจิต ๕

อนาคามิมรรคจิต ๕

อรหัตตมรรคจิต ๕

โสดาปัตติมรรคจิต ๕

๑. วิตักกะ วิจาระ ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ปะฐะมัชฌานะ โสตาปัตติมัคคะจิตตัง

เจตสิก ๓๖: *อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๓*

(เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)

๒. วิจาระ ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ทุติยัชฌานะ โสตาปัตติมัคคะจิตตัง

เจตสิก ๓๕: *อัญญสมานเจตสิก ๑๒(เว้นวิตกฯ) โสภณเจตสิก ๒๓*

(เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)

๓. ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ตะติยัชฌานะ โสตาปัตติมัคคะจิตตัง

เจตสิก ๓๔: *อัญญสมานเจตสิก ๑๑(เว้นวิตกฯ วิจารฯ)*

โสภณเจตสิก ๒๓(เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)

๔. สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง จะตุตถัชฌานะ โสตาปัตติมัคคะจิตตัง

เจตสิก ๓๓: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐(เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ)*

โสภณเจตสิก ๒๓(เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)

๕. อุเปกขา เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ปัญจะมัชฌานะ โสตาปัตติมัคคะจิตตัง

เจตสิก ๓๓: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐(เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ)*

โสภณเจตสิก ๒๓(เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)

สกทาคามิมรรคจิต ๕

๑. วิตักกะ วิจาระ ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ปะฐะมัชฌานะ สะกะทาคามิมัคคะจิตตัง

เจตสิก ๓๖: *อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๓ (เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

๒. วิจาระ ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ทุติยัชฌานะ สะกะทาคามิมัคคะจิตตัง

เจตสิก ๓๕: *อัญญสมานเจตสิก ๑๒(เว้นวิตกฯ) โสภณเจตสิก ๒๓ (เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

๓. ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ตะติยัชฌานะ สะกะทาคามิมัคคะจิตตัง

เจตสิก ๓๔ : *อัญญสมานเจตสิก ๑๑ (เว้นวิตกฯ วิจารฯ) โสภณเจตสิก ๒๓(เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

๔. สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง จะตุตถัชฌานะ สะกะทาคามิมัคคะจิตตัง

เจตสิก ๓๓: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐(เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ) โสภณเจตสิก ๒๓(เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

๕. อุเปกขา เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ปัญจะมัชฌานะ สะกะทาคามิมัคคะจิตตัง

เจตสิก ๓๓: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐(เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ) โสภณเจตสิก ๒๓(เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

อนาคามิมรรคจิต ๕

๑. วิตักกะ วิจาระ ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ปะฐะมัชฌานะ อะนาคามิมัคคะจิตตัง

เจตสิก ๓๖: *อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๓ (เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

๒. วิจาระ ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ทุติยัชฌานะ อะนาคามิมัคคะจิตตัง

เจตสิก ๓๕: *อัญญสมานเจตสิก ๑๒(เว้นวิตกฯ) โสภณเจตสิก ๒๓ (เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

๓. ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ตะติยัชฌานะ อะนาคามิมัคคะจิตตัง

เจตสิก ๓๔: *อัญญสมานเจตสิก ๑๑(เว้นวิตกฯ วิจารฯ) โสภณเจตสิก ๒๓(เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

๔. สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง จะตุตถัชฌานะ อะนาคามิมัคคะจิตตัง

เจตสิก ๓๓: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐(เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ) โสภณเจตสิก ๒๓(เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

๕. อุเปกขา เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ปัญจะมัชฌานะ อะนาคามิมัคคะจิตตัง

เจตสิก ๓๓: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐(เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ) โสภณเจตสิก ๒๓(เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

อรหัตตมรรคจิต ๕

๑. วิตักกะ วิจาระ ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ปะฐะมัชฌานะ อะระหัตตะมัคคะจิตตัง

เจตสิก ๓๖: *อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๓ (เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

๒. วิจาระ ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ทุติยัชฌานะ อะระหัตตะมัคคะจิตตัง

เจตสิก ๓๕: *อัญญสมานเจตสิก ๑๒(เว้นวิตกฯ) โสภณเจตสิก๒๓ (เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

๓. ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ตะติยัชฌานะ อะระหัตตะมัคคะจิตตัง

เจตสิก ๓๔: *อัญญสมานเจตสิก ๑๑(เว้นวิตกฯ วิจารฯ) โสภณเจตสิก ๑๓ (เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

๔. สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง จะตุตถัชฌานะ อะระหัตตะมัคคะจิตตัง

เจตสิก ๓๓: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐(เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ) โสภณเจตสิก ๒๓(เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

๕. อุเปกขา เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ปัญจะมัชฌานะ อะระหัตตะมัคคะจิตตัง

เจตสิก ๓๓: *อัญญสมานเจตสิก๑๐(เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ) โสภณเจตสิก ๒๓(เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

ผลจิต ๒๐

ประกอบด้วย **โสดาปัตติผลจิต ๕**

สกทาคามิผลจิต ๕

อนาคามิผลจิต ๕

อรหัตตผลจิต ๕

โสดาปัตติผลจิต ๕

๑. วิตักกะ วิจาระ ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ปะฐะมัชฌานะ โสตาปัตติผะละจิตตัง

เจตสิก ๓๖: *อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๓ (เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

๒. วิจาร ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ทุติยัชฌานะ โสตาปัตติผะละจิตตัง

เจตสิก ๓๕: *อัญญสมานเจตสิก ๑๒(เว้นวิตกฯ) โสภณเจตสิก ๒๓ (เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

๓. ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ตะติยัชฌานะ โสตาปัตติผะละจิตตัง

เจตสิก ๓๔: *อัญญสมานเจตสิก ๑๑(เว้นวิตกฯ วิจารฯ) โสภณเจตสิก ๒๓(เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

๔. สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังริกัง จะตุตถัชฌานะ โสตาปัตติผะละจิตตัง

เจตสิก ๓๓: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐(เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ) โสภณเจตสิก ๒๓(เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

๕. อุเปกขา เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ปัญจะมัชฌานะ โสตาปัตติผะละจิตตัง

เจตสิก ๓๓: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐(เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ) โสภณเจตสิก ๒๓(เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

สกทาคามิผลจิต ๕

๑. วิตักกะ วิจาระ ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ปะฐะมัชฌานะ สะกะทาคามิผะละจิตตัง

เจตสิก ๓๖: *อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๓ (เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

๒. วิจาระ ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ทุติยัชฌานะ สะกะทาคามิผะละจิตตัง

เจตสิก ๓๕: *อัญญสมานเจตสิก ๑๒(เว้นวิตกฯ) โสภณเจตสิก ๒๓ (เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

๓. ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ตะติยัชฌานะ สะกะทาคามิผะละจิตตัง

เจตสิก ๓๔: *อัญญสมานะเจตสิก ๑๑ (เว้นวิตกฯ วิจารฯ) โสภณเจตสิก ๒๓(เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

๔. สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง จะตุตถัชฌานะ สะกะทาคามิผะละจิตตัง

เจตสิก ๓๓: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐ (เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ) โสภณเจตสิก ๒๓ (เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

๕. อุเปกขา เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ปัญจะมัชฌานะ สะกะทาคามิผะละจิตตัง

เจตสิก ๓๓: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐ (เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ) โสภณเจตสิก ๒๓ (เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

อนาคามิผลจิต ๕

๑. วิตักกะ วิจาระ ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ปะฐะมัชฌานะ อะนาคามิผะละจิตตัง

เจตสิก ๓๖: *อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๓ (เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

๒. วิจาระ ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ทุติยัชฌานะ อะนาคามิผะละจิตตัง

เจตสิก ๓๕: *อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นวิตกฯ) โสภณเจตสิก ๒๓ (เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

๓. ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ตะติยัชฌานะ อะนาคามิผะละจิตตัง

เจตสิก ๓๔: *อัญญสมานเจตสิก ๑๑ (เว้นวิตกฯ วิจารฯ) โสภณเจตสิก ๒๓ (เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

๔. สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง จะตุตถัชฌานะ อะนาคามิผะละจิตตัง

เจตสิก ๓๓: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐ (เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ) โสภณเจตสิก ๒๓ (เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

๕. อุเปกขา เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ปัญจะมัชฌานะ อะนาคามิผะละจิตตัง

เจตสิก ๓๓: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐ (เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ) โสภณเจตสิก ๒๓ (เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

อรหัตตผลจิต ๕

๑. วิตักกะ วิจาระ ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ปะฐะมัชฌานะ อะระหัตตะผะละจิตตัง

เจตสิก ๓๖: *อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๓ (เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

๒. วิจาระ ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ทุติยัชฌานะ อะระหัตตะผะละจิตตัง

เจตสิก ๓๕ : *อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นวิตกฯ) โสภณเจตสิก ๒๓ (เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

๓. ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ตะติยัชฌานะ อะระหัตตะผะละจิตตัง

เจตสิก ๓๔: *อัญญสมานเจตสิก๑๑ (เว้นวิตกฯ วิจารฯ) โสภณเจตสิก ๒๓ (เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

๔. สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง จะตุตถัชฌานะ อะระหัตตะผะละจิตตัง

เจตสิก ๓๓: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐ (เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ) โสภณเจตสิก ๒๓ (เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

๕. อุเปกขา เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ปัญจะมัชฌานะ อะระหัตตะผะละจิตตัง

เจตสิก ๓๓: *อัญญสมานเจตสิก ๑๐ (เว้นวิตกฯ วิจารฯ ปีติฯ) โสภณเจตสิก ๒๓(เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)*

เจตสิก ๕๒

ประกอบด้วย **อัญญสมานเจตสิก ๑๓**
อกุสลเจตสิก ๑๔
โสภณเจตสิก ๒๕

อัญญสมานเจตสิก ๑๓

ประกอบด้วย **สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗**
ปกิณณกเจตสิก ๖

สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗	ปกิณณกเจตสิก ๖
๑. ผัสสะเจตสิก	๑. วิตักกะเจตสิก
๒. เวทะนาเจตสิก	๒. วิจาระเจตสิก
๓. สัญญาเจตสิก	๓. อะธิโมกข์เจตสิก
๔. เจตะนาเจตสิก	๔. วิริยะเจตสิก
๕. เอกัคคะตาเจตสิก	๕. ปีติเจตสิก
๖. ชีวิตินทรีย์เจตสิก	๖. ฉันทะเจตสิก
๗. มะนะสิการเจตสิก	

อกุสลเจตสิก ๑๔

ประกอบด้วย **โมจตุกเจตสิก** ๔
โลติกเจตสิก ๓
โทจตุกเจตสิก ๔
ถีทุกเจตสิก ๒
วิจิกิจฉาเจตสิก ๑

โมจตุกเจตสิก ๔

๑. โมหะเจตสิก
๒. อะหิริกะเจตสิก
๓. อะโนตตัปปะเจตสิก
๔. อุทธัจจะเจตสิก

โลติกเจตสิก ๓

๑. โลภะเจตสิก
๒. ทิฏฐิเจตสิก
๓. มานะเจตสิก

โทจตุกเจตสิก ๔

๑. โทสะเจตสิก
๒. อิสสาเจตสิก
๓. มัจฉะริยะเจตสิก
๔. กุกกุจจะเจตสิก

ถีทุกเจตสิก ๒

๑. ถีนะเจตสิก
๒. มิทธะเจตสิก

วิจิกิจฉาเจตสิก ๑

๑. วิจิกิจฉาเจตสิก

โสภณเจตสิก ๒๕

ประกอบด้วย **โสภณสาธารณเจตสิก ๑๙** **อัปปมัญญาเจตสิก ๒**
วิรตีเจตสิก ๓ **ปัญญินทรีย์เจตสิก ๑**

โสภณสาธารณเจตสิก ๑๙

๑. สัทธาเจตสิก
๒. สะติเจตสิก
๓. หิริเจตสิก
๔. โอตตัปปะเจตสิก
๕. อะโลภะเจตสิก
๖. อะโทสะเจตสิก
๗. ตัตตะระมัชฌัตตะตาเจตสิก
๘. กายะปัสสัทธิเจตสิก
๙. จิตตะปัสสัทธิเจตสิก
๑๐. กายะละหุตาเจตสิก
๑๑. จิตตะละหุตาเจตสิก
๑๒. กายะมุทุตาเจตสิก
๑๓. จิตตะมุทุตาเจตสิก
๑๔. กายะกัมมัญญะตาเจตสิก
๑๕. จิตตะกัมมัญญะตาเจตสิก
๑๖. กายะปาคุญญะตาเจตสิก
๑๗. จิตตะปาคุญญะตาเจตสิก
๑๘. กายุชุกะตาเจตสิก
๑๙. จิตตุชุกะตาเจตสิก

วิรตีเจตสิก ๓

๑. สัมมาวาจาเจตสิก
๒. สัมมากัมมันตะเจตสิก
๓. สัมมาอาชีวะเจตสิก

อัปปมัญญาเจตสิก ๒

๑. กะรุณาเจตสิก
๒. มุทิตาเจตสิก

ปัญญินทรีย์เจตสิก ๑

๑. ปัญญาเจตสิก

รูป ๒๘

ประกอบด้วย **มหาภูตรูป ๔**
อุปาทายรูป ๒๔

มหาภูตรูป ๔

ประกอบด้วย **ปฐวีมหาภูตรูป ๒๐**
อาโปมหาภูตรูป ๑๒
เตโชมหาภูตรูป ๔
วาโยมหาภูตรูป ๖

ปฐวีมหาภูตรูป ๒๐

๑.	เกศา	ผม ทั้งหลาย	๑๑.	หะทะยัง	หัวใจ
๒.	โลมา	ขน ทั้งหลาย	๑๒.	ยะกะนัง	ตับ
๓.	นะขา	เล็บ ทั้งหลาย	๑๓.	กิโลมะกัง	พังผืด
๔.	ทันตา	ฟัน ทั้งหลาย	๑๔.	ปิหะกัง	ไต
๕.	ตะโจ	หนัง	๑๕.	ปับผาสัง	ปอด
๖.	มังสัง	เนื้อ	๑๖.	อันตัง	ไส้ใหญ่
๗.	นะหารู	เอ็น ทั้งหลาย	๑๗.	อันตะคุนัง	สายรัดไส้
๘.	อัฏฐิ	กระดูก ทั้งหลาย	๑๘.	อุทะริยัง	อาหารนอนท้อง
๙.	อัฏฐิมิญชัง	เยื่อในกระดูก	๑๙.	กะรีสัง	อาหารเก่า
๑๐.	วักกัง	ม้าม	๒๐.	มัตถะเกมัตถะลุงคัง เยื่อมันสมองในกระโหลกศีรษะ	

อาโปมหาภูตรูป ๑๒

๑. ปิตตัง	น้ำดี	๗. อัสสุ	น้ำตา
๒. เสมหัง	น้ำเสลด	๘. วะสา	น้ำมันเหลว
๓. ปุพโพ	น้ำเหลือง	๙. เขโฬ	น้ำลาย
๔. โลหิตตัง	น้ำเลือด	๑๐. สิงฆาณิกา	น้ำมูก
๕. เสโท	น้ำเหงื่อ	๑๑. ละสิกา	น้ำไขข้อ
๖. เมโท	น้ำมันข้น	๑๒. มุตตัง	น้ำมูตร

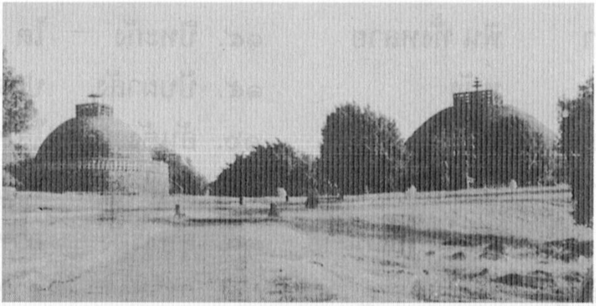
เตโชมหาภูตรูป ๔

๑. สันตัปปอัคคิ ไฟสำหรับในกาย อบอุ่นเป็นนิจ

๒. ชะระอัคคิ ไฟสำหรับเผากาย แปรปรวน ย่อย ทรุดโทรม แก่หง่อมไปทั้งภายใน ภายนอก

๓. ปะระทัยอัคคิ ไฟสำหรับเผาให้เร่าร้อนทั่วกายเหลือที่จะทนได้ ต้องประพรมพ่นด้วยน้ำ หยูกยา และพัดวีในเมื่อการเจ็บไข้ ไม่สบาย

๔. ปะรินาอัคคิ ไฟสำหรับเผาผลาญอาหารที่บริโภคให้แปรปรวน ย่อยกลับกลายเป็นมูตรคูถไป

สาญจี : พระมหาสถูปสาญจีที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ (รูปขวา) และพระสถูปที่บรรจุพระอัฐิธาตุของพระสารีบุตร พระอัครสาวก (รูปซ้าย)

วาโยมหาภูตรูป ๖

๑. อุทธังคะมาวาตา	ลมพัดขึ้นเบื้องบนให้หาวเรอ ฯลฯ
๒. อะโธคะมาวาตา	ลมพัดลงมาข้างล่างให้ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ ฯลฯ
๓. กุจฉิสะยาวาตา	ลมพัดอยู่ในท้องนอกไส้ ให้ลั่น ให้ปวด ฯลฯ
๔. โกฏฐาสะยาวาตา	ลมพัดในลำไส้ให้เป็นลำแข็ง
๕. อังคะมังคานุสาริโนวาตา	ลมสำหรับพัดซ่านไปตามอวัยวะน้อยใหญ่ ให้ไหวกาย วาจาได้
๖. อัสสาสะ ปัสสาโสวาตา	ลมสำหรับหายใจเข้า ออก

อุปาทายรูป ๒๔

ประกอบด้วย				
	ปสาทรูป	๕	**อาหารรูป**	๑
	วิสัยรูป	๔	**ปริจเฉทรูป**	๑
	ภาวรูป	๒	**วิญญัตติรูป**	๒
	หทยรูป	๑	**อาการรูป**	๓
	ชีวิตรูป	๑	**ลักขณะรูป**	๔

ปสาทรูป ๕

๑. จักขุปสาทรูป
๒. โสตปสาทรูป
๓. ฆานปสาทรูป
๔. ชิวหาปสาทรูป
๕. กายปสาทรูป

วิสัยรูป ๔

๑. รูปวิสัยรูป	วรรณะ สี
๒. สัททวิสัยรูป	เสียง
๓. คันธวิสัยรูป	กลิ่น
๔. รสวิสัยรูป	รส

ภาวรูป ๒

๑. อิตถินทรูป หญิง
๒. ปุริสินทรูป ชาย

วิญญัตติรูป ๒

๑. กายะวิญญัตติรูป	การเคลื่อนไหวทั่วกาย ทั้งภายนอก ภายใน
๒. วจีวิญญัตติรูป	การเคลื่อนไหววาจา ให้รู้

หทยรูป ๑

อาการรูป ๓

๑. รูปัสสะละหุตา	รูปอ่อน เยื่อ
๒. รูปัสสะมุทุตา	รูปวิการที่แก่นแข็ง
๓. รูปัสสะกัมมัญญะตา	รูปที่ทำงาน ที่ควรแก่การงาน

ชีวิตรูป ๑

อาหารรูป ๑

ลักขณะรูป ๔

๑. รูปัสสะอุจจะโป	รูปเจริญขึ้น
๒. รูปัสสะสันตะติ	รูปที่ติดต่อเนื่องกัน
๓. รูปัสสะชะระตา	รูปที่ย่อยคร่ำคร่า
๔. รูปัสสะอนิจจะตา	รูปที่แปรปรวน เปลี่ยนแปลง ดับไป

ปริจเฉทรูป ๑

ลกฺขณาทิจตุกฺก

จิตฺตลกฺขณาทิจตุกฺก

วิชานนลกฺขณํ

ปุพฺพงฺคมรสํ

สนฺธานปจฺจุปฏฺฐานํ

นามรูปปทฏฺฐานํ

อกุสลจิตฺตลกฺขณาทิจตุกฺก

สาวชฺชทุกฺขวิปากลกฺขณํ

กุสลปฏิปกฺขรสํ

กาฬุสฺสิยปจฺจุปฏฺฐานํ

อโยนิโสมนสิการปทฏฺฐานํ

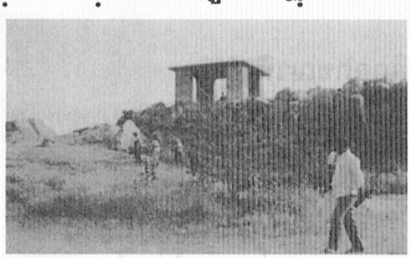
โลภมูลจิตฺตลกฺขณาทิจตุกฺก

โลภปริวารกมฺมปฏิสนฺธิกตาวิชานนลกฺขณํ

โลภอุสฺสนฺนภวโตจวนตาปุพฺพงฺคมรสํ

อิฏฺฐารมฺมณสมาโยคสนฺธานปจฺจุปฏฺฐานํ

อสฺสาททสฺสนํ นามรูปปทฏฺฐานํ

เดลฮี : อโศกเรขะ สถานที่พระพุทธองค์เคยเสด็จมาที่ทุ่งกุรุแห่งนี้ และทรงแสดงธรรม **สติปัฏฐานสี่**

โทสมูลจิตฺตลกฺขณาทิจตุกฺก

โทสชฺฌาสยตาวิชฺชานนลกฺขณํ

อคมฺภีรปกติตาปุพฺพงฺคมรสํ

อปฺปสฺสุตตาสนฺธานปจฺจุปฏฺฐานํ

อนิฏฺฐารมฺมณสมาโยโคนามรูปปทฏฺฐานํ

อาฆาตวตฺถุสมาโยโคนามรูปปทฏฺฐานํ

กุสลจิตฺตลกฺขณาทิจตุกฺก

อนวชฺชสุขวิปากลกฺขณํ

อกุสลปฏิปกฺขรสํ

อกาฬุสฺสิยปจฺจุปฏฺฐานํ

โยนิโสมนสิการปทฏฺฐานํ

หสิตุปฺปาทจิตฺตลกฺขณาทิจตุกฺก

สฬารมฺมณวิชฺชานนลกฺขณา

อรหตํ อนุฬาเรสุ วตฺถูสุ รสา

ตถาภาวปจฺจุปฏฺฐานา

เอกนฺตโต หทยวตฺถุปทฏฺฐานา

เจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

จิตฺตนิสฺสิตลกฺขณํ

อวิโยคุปฺปาทนรสํ

เอกาลมฺพณปจฺจุปฏฺฐานํ

จิตฺตุปฺปาทปทฏฺฐานํ

ผสฺสเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

ผุสนลกฺขโณ

สํฆฏฺฏนรโส

สนฺนิปาตปจฺจุปฏฺฐาโน

อาปาถคตวิสยปทฏฺฐาโน

สุขเวทนาเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

อิฏฺฐโผฏฺฐพฺพานุภวนลกฺขณา

สมฺปยุตฺตานํ อุปพฺรูหนรสา

กายิกอสฺสาทปจฺจุปฏฺฐานา

กายินฺทฺริยปทฏฺฐานา

ทุกฺขเวทนาเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

อนิฏฺฐโผฏฺฐพฺพานุภวนลกฺขณา

สมฺปยุตฺตานํ มิลาปนรสา

กายิกาพาธปจฺจุปฏฺฐานา

กายินฺทฺริยปทฏฺฐานา

โสมนสฺสเวทนาเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

อิฏฺฐารมฺมณานุภวนลกฺขณา

อิฏฺฐาการสมฺโภครสา

เจตสิกอสฺสาทปจฺจุปฏฺฐานา

ปสฺสทฺธิปทฏฺฐานา

โทมนสฺสเวทนาเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺกํ

อนิฏฺฐารมฺมณานุภวนลกฺขณา

อนิฏฺฐาการสมฺโภครสา

เจตสิกาพาธปจฺจุปฏฺฐานา

หทยวตฺถุปทฏฺฐานา

อุเปกฺขาเวทนาเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺกํ

มชฺฌตฺตเวทยิตลกฺขณา

สมฺปยุตฺตานํ นาติอุปพฺรูหนมิลาปนรสา

สนฺตภาวปจฺจุปฏฺฐานา

นิปฺปีติกจิตฺตปทฏฺฐานา

สญฺญาเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺกํ

สญฺชานนลกฺขณา

ปุนสญฺชานนปจฺจยนิมิตฺตกรณรสา

ยถาคหิต นิมิตฺตวเสน อภินิเวสกรณปจฺจุปฏฺฐานา

ยถาอุปฏฺฐิตวิสยปทฏฺฐานา

เจตนาเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺกํ

เจตนาภาวลกฺขณา

อายูหนรสา

สํวิทหน ปจฺจุปฏฺฐานา

เสสขนฺธตฺตยปทฏฺฐานา

เอกคฺคตาเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

อวิกฺเขปลกฺขณา

สหชาตานํ สมฺปิณฺฑนรสา

อุปสมปจฺจุปฏฺฐานา

สุขปทฏฺฐานา

ชีวิตินฺทฺริยเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

สหชาตานํ อนุปาลนลกฺขณํ

เตสํ ปวตฺตนรสํ

เตสญฺเญว ฐปนปจฺจุปฏฺฐานํ

เสสขนฺธตฺตยปทฏฺฐานํ

มนสิการเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

สารณลกฺขโณ

สมฺปยุตฺตานํ อารมฺมเณสํโยชนรโส

อารมฺมณาภิมุขีภาวปจฺจุปฏฺฐาโน

อารมฺมณปทฏฺฐาโน

วิตกฺกเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

อารมฺมเณ จิตฺตสฺส อภินิโรปนลกฺขโณ

อาหนนปริยาหนนรโส

อารมฺมเณ จิตฺตสฺส อานยนปจฺจุปฏฺฐาโน

เสสขนฺธตฺตยปทฏฺฐาโน

วิจารเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

อารมฺมณานุมชฺชนลกฺขโณ

ตตฺถ สหชาตานุโยชนรโส

จิตฺตอนุปฺปพนฺธปจฺจุปฏฺฐาโน

เสสขนฺธตฺตยปทฏฺฐาโน

อธิโมกฺขเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

สนฺนิฏฺฐานลกฺขโณ

อสํสปฺปนรโส

วินิจฺฉยปจฺจุปฏฺฐาโน

สนฺนิฏฺเฐยฺยธมฺมปทฏฺฐาโน

วิริยเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

อุสฺสาหนลกฺขณํ

สหชาตานํ อุปตฺถมฺภนรสํ

อสํสีทนภาวปจฺจุปฏฺฐานํ

สํเวคปทฏฺฐานํ

ปีติเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

สมฺปิยายนลกฺขณา

กายจิตฺตปีนนรสา

โอทคฺยปจฺจุปฏฺฐานา

เสสขนฺธตฺตยปทฏฺฐานา

ฉนฺทเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

กตฺตุกมฺยตาลกฺขโณ

อารมฺมณปริเยสนรโส

อารมฺมเณน อตฺถิกตาปจฺจุปฏฺฐาโน

อารมฺมณปทฏฺฐาโน

โมหเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

อญฺญาณลกฺขโณ

อารมฺมณสภาวจฺฉาทนรโส

อนฺธการปจฺจุปฏฺฐาโน

อโยนิโสมนสิการปทฏฺฐาโน

อหิริกเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

กายทุจฺจริตาทีหิ อชิคุจฺฉนลกฺขณํ

ปาปานํ กรณรสํ

อสงฺโกจนปจฺจุปฏฺฐานํ

อตฺตอคารวปทฏฺฐานํ

อโนตฺตปฺปเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

อนุตฺตาสลกฺขณํ

ปาปานํ กรณรสํ

อสงฺโกจนปจฺจุปฏฺฐานํ

ปรอคารวปทฏฺฐานํ

อุทฺธจฺจเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

อวูปสมลกฺขณํ

อนวตฺถานรสํ

ภนฺตตฺตปจฺจุปฏฺฐานํ

อโยนิโสมนสิการปทฏฺฐานํ

โลภเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

อารมฺมณคฺคหณลกฺขโณ

อภิสงฺครโส

อปริจฺจาคปจฺจุปฏฺฐาโน

สํโยชนิยธมฺเมสุ อสฺสาททสฺสนปทฏฺฐาโน

ทิฏฺฐิเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

อโยนิโสอภินิเวสลกฺขณา

ปรามาสรสา

มิจฺฉาภินิเวสปจฺจุปฏฺฐานา

อริยานํ อทสฺสนกามตาทิปทฏฺฐานา

มานเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

อุนฺนติลกฺขโณ

สมฺปคฺคหรโส

เกตุกมฺยตาปจฺจุปฏฺฐาโน

ทิฏฺฐิวิปฺปยุตฺตโลภปทฏฺฐาโน

โทสเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

จณฺฑิกฺกลกฺขโณ

นิสฺสยทาหนรโส

ทุสฺสนปจฺจุปฏฺฐาโน

อาฆาตวตฺถุปทฏฺฐาโน

อิสฺสาเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

ปรสมฺปตฺตีนํ อุสฺสูยนลกฺขณา

ตตฺเถว อนภิรติรสา

ตโต วิมุขภาวปจฺจุปฏฺฐานา

ปรสมฺปตฺติปทฏฺฐานา

มจฺฉริยเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

อตฺตโน สมฺปตฺตีนํ นิคูหนลกฺขณํ

ตาสญฺเญว ปเรหิ สาธารณภาว อกฺขมนรสํ

สงฺโกจนปจฺจุปฏฺฐานํ

อตฺตสมฺปตฺติปทฏฺฐานํ

กุกฺกุจฺจเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

ปจฺฉานุตาปลกฺขณํ

กตากตานุโสจนรสํ

วิปฺปฏิสารปจฺจุปฏฺฐานํ

กตากตปทฏฺฐานํ

ถีนเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

อนุสฺสาหนลกฺขณํ

วีริยวิโนทนรสํ

สํสีทนปจฺจุปฏฺฐานํ

อโยนิโสมนสิการปทฏฺฐานํ

มิทฺธเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

อกมฺมญฺญตาลกฺขณํ

โอนหนรสํ

ลีนตาปจฺจุปฏฺฐานํ

อโยนิโสมนสิการปทฏฺฐานํ

วิจิกิจฺฉาเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

สํสยลกฺขณา

กมฺปนรสา

อนิจฺฉยปจฺจุปฏฺฐานา

อโยนิโสมนสิการปทฏฺฐานา

สทฺธาเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

สทฺทหนลกฺขณา

ปสาทนรสา

อกาฬุสฺสิยปจฺจุปฏฺฐานา

สทฺเธยฺยวตฺถุปทฏฺฐานา

สติเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

อปีลาปนลกฺขณา

อสมฺโมหนรสา

อารกฺขปจฺจุปฏฺฐานา

ถิรสญฺญาปทฏฺฐานา

หิริเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

ปาปโต ชิคุจฺฉนลกฺขณา

ปาปานํ อกรณรสา

ปาปโต สงฺโกจนปจฺจุปฏฺฐานา

อตฺตคารวปทฏฺฐานา

โอตฺตปฺปเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

อุตฺตาสนลกฺขณํ

ปาปานํ อกรณรสํ

ปาปโต สงฺโกจนปจฺจุปฏฺฐานํ

ปรคารวปทฏฺฐานํ

อโลภเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

อลคฺคภาวลกฺขโณ

อปริคฺคหรโส

อนลฺลีนภาวปจฺจุปฏฺฐาโน

โยนิโสมนสิการปทฏฺฐาโน

อโทสเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

อจณฺฑิกฺกลกฺขโณ

อวิโรธลกฺขโณ

อาฆาตวินยรโส

ปริฬาหวินยรโส

โสมภาวปจฺจุปฏฺฐาโน

โยนิโสมนสิการปทฏฺฐาโน

ตตฺตรมชฺฌตฺตตาเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

จิตฺตเจตสิกานํ สมวาหิตลกฺขณา

อูนาธิกตานิวารณรสา

ปกฺขปาตุปจฺเฉทนรสา

มชฺฌตฺตภาวปจฺจุปฏฺฐานา

สมฺปยุตฺตานํ ปทฏฺฐานา

กายปสฺสทฺธิเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

กายานํ ทรถวูปสมลกฺขณา

กายทรถนิมฺมทฺทนรสา

กายานํ อปริปฺผนฺทนสีติ ภาวปจฺจุปฏฺฐานา

กายปทฏฺฐานา

จิตฺตปสฺสทฺธิเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

จิตฺตานํ ทรถวูปสมลกฺขณา

จิตฺตทรถนิมฺมทฺทนรสา

จิตฺตานํ อปริปฺผนฺทนสีติ ภาวปจฺจุปฏฺฐานา

จิตฺตปทฏฺฐานา

กายลหุตาเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

กายครุภาววูปสมลกฺขณา

กายครุภาวนิมฺมทฺทนรสา

กายานํ อทนฺธตาปจฺจุปฏฺฐานา

กายปทฏฺฐานา

จิตฺตลหุตาเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

จิตฺตครุภาววูปสมลกฺขณา

จิตฺตครุภาวนิมฺมทฺทนรสา

จิตฺตานํ อทนฺธตาปจฺจุปฏฺฐานา

จิตฺตปทฏฺฐานา

กายมุทุตาเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

กายถทฺธภาววูปสมลกฺขณา

กายถทฺธภาวนิมฺมทฺทนรสา

อปฺปฏิฆาตปจฺจุปฏฺฐานา

กายปทฏฺฐานา

จิตฺตมุทุตาเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

จิตฺตถทฺธภาววูปสมลกฺขณา

จิตฺตถทฺธภาวนิมฺมทฺทนรสา

อปฺปฏิฆาตปจฺจุปฏฺฐานา

จิตฺตปทฏฺฐานา

กายกมฺมญฺญตาเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

กายา กมฺมญฺญภาววูปสมลกฺขณา

กายา กมฺมญฺญภาวนิมฺมทฺทนรสา

กายานํ อารมฺมณกรณสมฺปตฺติปจฺจุปฏฺฐานา

กายปทฏฺฐานา

จิตฺตกมฺมญฺญตาเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

จิตฺตา กมฺมญฺญภาววูปสมลกฺขณา

จิตฺตา กมฺมญฺญภาวนิมฺมทฺทนรสา

จิตฺตานํ อารมฺมณกรณสมฺปตฺติปจฺจุปฏฺฐานา

จิตฺตปทฏฺฐานา

กายปาคุญฺญตาเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

กายานํ อเคลญฺญภาวลกฺขณา

กายเคลญฺญนิมฺมทฺทนรสา

นิราทีนวปจฺจุปฏฺฐานา

กายปทฏฺฐานา

จิตฺตปาคุญฺญตาเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

จิตฺตานํ อเคลญฺญภาวลกฺขณา

จิตฺตเคลญฺญนิมฺมทฺทนรสา

นิราทีนวปจฺจุปฏฺฐานา

จิตฺตปทฏฺฐานา

กายุชุกตาเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

กายอชฺชวลกฺขณา

กายกุฏิลภาวนิมฺมทฺทนรสา

อชิมฺหตาปจฺจุปฏฺฐานา

กายปทฏฺฐานา

จิตฺตุชุกตาเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

จิตฺตอชฺชวลกฺขณา

จิตฺตกุฏิลภาวนิมฺมทฺทนรสา

อชิมฺหตาปจฺจุปฏฺฐานา

จิตฺตปทฏฺฐานา

สมฺมาวาจาเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

วจีทุจฺจริตาทิวตฺถูนํ อวีติกฺกมลกฺขณา

วจีทุจฺจริตาวตฺถุโต สงฺโกจนรสา

อกิริยปจฺจุปฏฺฐานา

สทฺธาหิโรตฺตปฺปาทิคุณปทฏฺฐานา

สมฺมากมฺมนฺตเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

กายทุจฺจริตาทิวตฺถูนํ อวีติกฺกมลกฺขณา

กายทุจฺจริตาวตฺถุโต สงฺโกจนรสา

อกิริยปจฺจุปฏฺฐานา

สทฺธาหิโรตฺตปฺปาทิคุณปทฏฺฐานา

สมฺมาอาชีวเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

กายทุจฺจริตาทิวตฺถูนํ อวีติกฺกมลกฺขณา

กายทุจฺจริตาทิวตฺถุโต สงฺโกจนรสา

อกิริยปจฺจุปฏฺฐานา

สทฺธาหิโรตฺตปฺปาทิคุณปทฏฺฐานา

กรุณาเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

ทุกฺขาปนยนาการปวตฺติลกฺขณา

ปรทุกฺขาสหนรสา

อวิหึสาปจฺจุปฏฺฐานา

ทุกฺขาภิภูตานํ อนาถภาวทสฺสนปทฏฺฐานา

มุทิตาเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

ปโมทนลกฺขณา

อนิสฺสายนรสา

อรติวิฆาตปจฺจุปฏฺฐานา

สตฺตานํ สมฺปตฺติทสฺสนปทฏฺฐานา

ปญฺญาเจตสิกลกฺขณาทิจตุกฺก

(๑) ธมฺมสภาวปฏิเวธลกฺขณา

โมหนฺธการวิทฺธํ สนรสา

อสมฺโมหปจฺจุปฏฺฐานา

สมาธิปทฏฺฐานา

(๒) ยถาภูตปฏิเวธลกฺขณา

วิสโยภาสนรสา

อสมฺโมหปจฺจุปฏฺฐานา

โยนิโสมนสิการปทฏฺฐานา

อินทริยปริปากตาปทฏฺฐานา

กิเลสทูริภาวปทฏฺฐานา

ติเหตุกปฏิสนธิกตาปทฏฺฐานา

รูปลกฺขณาทิจตุกฺก

รุปฺปนลกฺขณํ

วิกิรณรสํ

อพฺยากตปจฺจุปฏฺฐานํ

วิญฺญาณปทฏฺฐานํ

ปฐวีมหาภูตรูปลกฺขณาทิจตุกฺก

กกฺขฬลกฺขณา

ปติฏฺฐานรสา

สมฺปฏิจฺฉนปจฺจุปฏฺฐานา

อวเสสธาตุตฺตยปทฏฺฐานา

อาโปมหาภูตรูปลกฺขณาทิจตุกฺก

ปคฺฆรณลกฺขณา

อาพนฺธนลกฺขณา

พฺรูหนรสา

สงฺคหปจฺจุปฏฺฐานา

อวเสสธาตุตฺตยปทฏฺฐานา

เตโชมหาภูตรูปลกฺขณาทิจตุกฺก

อุณฺหตฺตลกฺขณา

ปริปาจนรสา

มทฺทวานุปฺปาทนปจฺจุปฏฺฐานา

อวเสสธาตุตฺตยปทฏฺฐานา

วาโยมหาภูตรูปลกฺขณาทิจตุกฺก

วิตฺถมฺภนลกฺขณา

สมุทีรณรสา

อภินีหารปจฺจุปฏฺฐานา

อวเสสธาตุตฺตยปทฏฺฐานา

จกฺขุปสาทรูปลกฺขณาทิจตุกฺก

รูปาภิฆาตารหภูตปฺปสาทลกฺขณํ

รูเปสุ อาวิญฺฉนรสํ

จกฺขุวิญฺญาณสฺส อาธารภาวปจฺจุปฏฺฐานํ

ทฏฺฐุกามตานิทานกมฺมชภูตปทฏฺฐานํ

โสตปสาทรูปลกฺขณาทิจตุกฺก

สทฺทาภิฆาตารหภูตปฺปสาทลกฺขณํ

สทฺเทสุ อาวิญฺฉนรสํ

โสตวิญฺญาณสฺส อาธารภาวปจฺจุปฏฺฐานํ

โสตุกามตานิทานกมฺมชภูตปทฏฺฐานํ

ฆานปสาทรูปลกฺขณาทิจตุกฺก

คนฺธาภิฆาตารหภูตปฺปสาทลกฺขณํ

คนฺเธสุ อาวิญฺฉนรสํ

ฆานวิญฺญาณสฺส อาธารภาวปจฺจุปฏฺฐานํ

ฆายิตุกามตานิทานกมฺมชภูตปทฏฺฐานํ

ชิวฺหาปสาทรูปลกฺขณาทิจตุกฺก

รสาภิฆาตารหภูตปฺปสาทลกฺขณํ

รเสสุ อาวิญฺฉนรสํ

ชิวฺหาวิญฺญาณสฺส อาธารภาวปจฺจุปฏฺฐานํ

สายิตุกามตานิทานกมฺมชภูตปทฏฺฐานํ

กายปสาทรูปลกฺขณาทิจตุกฺก

โผฏฺฐพฺพาภิฆาตารหภูตปฺปสาทลกฺขณํ

โผฏฺฐพฺเพสุ อาวิญฺฉนรสํ

กายวิญฺญาณสฺส อาธารภาวปจฺจุปฏฺฐานํ

ผุสิตุกามตานิทานกมฺมชภูตปทฏฺฐานํ

รูปวิสยรูปลกฺขณาทิจตุกฺก

จกฺขุปฏิหนนลกฺขณํ

จกฺขุวิญฺญาณสฺส วิสยภาวรสํ

ตสฺเสว โคจรปจฺจุปฏฺฐานํ

จตุมหาภูตปทฏฺฐานํ

สทฺทวิสยรูปลกฺขณาทิจตุกฺกํ

โสตปฏิหนนลกฺขณํ

โสตวิญฺญาณสฺส วิสยภาวรสํ

ตสฺเสว โคจรปจฺจุปฏฺฐานํ

จตุมหาภูตปทฏฺฐานํ

คนฺธวิสยรูปลกฺขณาทิจตุกฺกํ

ฆานปฏิหนนลกฺขณํ

ฆานวิญฺญาณสฺส วิสยภาวรสํ

ตสฺเสว โคจรปจฺจุปฏฺฐานํ

จตุมหาภูตปทฏฺฐานํ

รสวิสยรูปลกฺขณาทิจตุกฺกํ

ชิวฺหาปฏิหนนลกฺขณํ

ชิวฺหาวิญฺญาณสฺส วิสยภาวรสํ

ตสฺเสว โคจรปจฺจุปฏฺฐานํ

จตุมหาภูตปทฏฺฐานํ

อิตฺถีภาวรูปลกฺขณาทิจตุกฺกํ

อิตฺถีภาวลกฺขณํ

อิตฺถีติปกาสนรสํ

อิตฺถีลิงฺคานํ การณภาวปจฺจุปฏฺฐานํ

จตุมหาภูตปทฏฺฐานํ

ปุริสภาวรูปลกฺขณาทิจตุกฺก

ปุริสภาวลกฺขณํ

ปุริโสติปกาสนรสํ

ปุริสลิงฺคานํ การณภาวปจฺจุปฏฺฐานํ

จตุมหาภูตปทฏฺฐานํ

หทยรูปลกฺขณาทิจตุกฺก

มโนธาตุมโนวิญฺญาณธาตูนํ นิสฺสยลกฺขณํ

ตาสญฺเญว ธาตูนํ อาธารณรสํ

อุพฺพหนปจฺจุปฏฺฐานํ

จตุมหาภูตปทฏฺฐานํ

ชีวิตฺตรูปลกฺขณาทิจตุกฺก

สหชาตรูปานุปาลนลกฺขณํ

เตสํ ปวตฺตนรสํ

เตสญฺเญว ฐปนปจฺจุปฏฺฐานํ

ยาปยิตพฺพภูตปทฏฺฐานํ

อาหารรูปลกฺขณาทิจตุกฺก

โอชาลกฺขณํ

รูปาหรนรสํ

กายุปตฺถมฺภนปจฺจุปฏฺฐานํ

อชฺโฌหริตพฺพปทฏฺฐานํ

ปริจฺเฉทรูปลกฺขณาทิจตุกฺกํ

รูปปริจฺเฉทลกฺขณํ

รูปปริยนฺตปฺปกาสนรสํ

รูปมริยาทปจฺจุปฏฺฐานํ

ปริจฺฉินฺนรูปปทฏฺฐานํ

กายวิญฺญตฺติรูปลกฺขณาทิจตุกฺกํ

วิญฺญาปนลกฺขณํ

อธิปฺปายปกาสนรสํ

กายวิปฺผนฺทนเหตุภาวปจฺจุปฏฺฐานํ

จิตฺตสมุฏฺฐานวาโยธาตุปทฏฺฐานํ

วจีวิญฺญตฺติรูปลกฺขณาทิจตุกฺกํ

วิญฺญาปนลกฺขณํ

อธิปฺปายปกาสนรสํ

วจีโฆสเหตุภาวปจฺจุปฏฺฐานํ

จิตฺตสมุฏฺฐานปฐวีธาตุปทฏฺฐานํ

ลหุตารูปลกฺขณาทิจตุกฺกํ

อทนฺธตาลกฺขณา

รูปานํ ครุภาววิโนทนรสา

ลหุปริวตฺติตาปจฺจุปฏฺฐานา

ลหุรูปปทฏฺฐานา

มุทุตารูปลกฺขณาทิจตุกฺก

อถทฺธตาลกฺขณา

รูปานํ ถทฺธวิโนทนรสา

สพฺพกิริยาสุ อวิโรธิตาปจฺจุปฏฺฐานา

มุทุรูปปทฏฺฐานา

กมฺมญฺญตารูปลกฺขณาทิจตุกฺก

กมฺมญฺญภาวลกฺขณา

อกมฺมญฺญภาววิโนทนรสา

อทุพฺพลภาวปจฺจุปฏฺฐานา

กมฺมญฺญรูปปทฏฺฐานา

อุปจยรูปลกฺขณาทิจตุกฺก

อาจยลกฺขโณ

รูปานํ อุมฺมุชฺชาปนรโส

ปริปุณฺณภาวปจฺจุปฏฺฐาโน

อุปจิตรูปปทฏฺฐาโน

สนฺตติรูปลกฺขณาทิจตุกฺก

ปวตฺติลกฺขณา

อนุปฺปพนฺธนรสา

อนุปจฺเฉทปจฺจุปฏฺฐานา

อนุปฺปพนฺธรูปปทฏฺฐานา

ชรตารูปลกฺขณาทิจตุกฺก

รูปปริปากลกฺขณา

อุปนยนรสา

นวภาวาปคมนปจฺจุปฏฺฐานา

ปริปจฺจมานรูปปทฏฺฐานา

อนิจฺจตารูปลกฺขณาทิจตุกฺก

ปริเภทลกฺขณา

สํสีทนรสา

ขยวยปจฺจุปฏฺฐานา

ปริภิชฺชมานรูปปทฏฺฐานา

นิพฺพานลกฺขณาทิจตุกฺก

สนฺติลกฺขณา

อจฺจุตรสา

อนิมิตฺตปจฺจุปฏฺฐานา

นิสฺสรณปจฺจุปฏฺฐานา

ปทฏฺฐานํ น ลพฺภติ

ปฏิจฺจสมุปฺปาทธมฺมลกฺขณาทิจตุกฺก

ชรามรณาทีนํ ธมฺมานํ ปจฺจยลกฺขโณ

ทุกฺขานุพนฺธนรโส

กมฺมคฺคปจฺจุปฏฺฐาโน

อาสวปทฏฺฐาโน

อวิชฺชาลกฺขณาทิจตุกฺกํ

อญฺญาณลกฺขณา

สมฺโมหนรสา

ฉาทนปจฺจุปฏฺฐานา

อาสวปทฏฺฐานา

สงฺขารลกฺขณาทิจตุกฺกํ

อภิสงฺขรณลกฺขณา

อายูหนรสา

เจตนาปจฺจุปฏฺฐานา

อวิชฺชาปทฏฺฐานา

วิญฺญาณลกฺขณาทิจตุกฺกํ

วิชฺชานนลกฺขณํ

ปุพฺพงฺคมรสํ

ปฏิสนฺธิปจฺจุปฏฺฐานํ

สงฺขารปทฏฺฐานํ

วตฺถารมฺมณปทฏฺฐานํ

นามลกฺขณาทิจตุกฺกํ

นมนลกฺขณํ

สมฺปโยครสํ

อวินิพฺโภคปจฺจุปฏฺฐานํ

วิญฺญาณปทฏฺฐานํ

รูปลกฺขณาทิจตุกฺกํ

รุปฺปนลกฺขณํ

วิกิรณรสํ

อพฺยากตปจฺจุปฏฺฐานํ

วิญฺญาณปทฏฺฐานํ

สฬายตนลกฺขณาทิจตุกฺกํ

อายตนลกฺขณํ

ทสฺสนรสํ

วตฺถุทฺวารภาวปจฺจุปฏฺฐานํ

นามรูปปทฏฺฐานํ

ผสฺสลกฺขณาทิจตุกฺกํ

ผุสนลกฺขโณ

สงฺฆฏฺฏนรโส

สงฺคติปจฺจุปฏฺฐาโน

สฬายตนปทฏฺฐาโน

เวทนาลกฺขณาทิจตุกฺกํ

อนุภวนลกฺขณา

วิสยรสสมฺโภครสา

สุขทุกฺขปจฺจุปฏฺฐานา

ผสฺสปทฏฺฐานา

ตณฺหาลกฺขณาทิจตุกฺก

เหตุลกฺขณา

อภินนฺทนรสา

อติตฺตภาวปจฺจุปฏฺฐานา

เวทนาปทฏฺฐานา

อุปาทานลกฺขณาทิจตุกฺก

คหณลกฺขณํ

อมุญฺจนรสํ

ตณฺหาทฬฺหตฺตทิฏฺฐิปจฺจุปฏฺฐานํ

ตณฺหาปทฏฺฐานํ

กมฺมภวลกฺขณาทิจตุกฺก

กมฺมลกฺขโณ

ภาวนรโส

กุสลาอกุสลปจฺจุปฏฺฐาโน

อุปาทานปทฏฺฐาโน

อุปปตฺติภวลกฺขณาทิจตุกฺก

กมฺมผลลกฺขโณ

ภวนรโส

อพฺยากตปจฺจุปฏฺฐาโน

อุปาทานปทฏฺฐาโน

ชาติลกฺขณาทิจตุกฺก

ตตฺถ ตตฺถ ภเว ปฐมาภินิพฺพตฺติลกฺขณา

นิยฺยาตนรสา

อตีตภวโต อิธ อุมฺมุชฺชน ปจฺจุปฏฺฐานา

ทุกฺวิจิตฺตฺตตาปจฺจุปฏฺฐานา

อุปจิตนามรูปปทฏฺฐานา

ชราลกฺขณาทิจตุกฺก

ขนฺธปริปากลกฺขณา

มรณูปนยนรสา

โยพฺพนวินาสปจฺจุปฏฺฐานา

ปริปจฺจมานนามรูปปทฏฺฐานา

มรณลกฺขณาทิจตุกฺก

จุติลกฺขณํ

วิโยครสํ

คติวิปฺปวาสปจฺจุปฏฺฐานํ

ปริภิชฺชมานนามรูปปทฏฺฐานํ

โสกลกฺขณาทิจตุกฺก

อนฺโตนิชฺฌานลกฺขโณ

เจโตปรินิชฺฌายนรโส

อนุโสจนปจฺจุปฏฺฐาโน

โทสจิตฺตุปฺปาทปทฏฺฐาโน

ปริเทวลกฺขณาทิจตุกฺก

ลาลปฺปนลกฺขโณ

คุณโทสปริกิตฺตนรโส

สมฺภมปจฺจุปฏฺฐาโน

โทสจิตฺตชมหาภูตปทฏฺฐาโน

ทุกฺขลกฺขณาทิจตุกฺก

กายปีฬนลกฺขณํ

ทุปฺปญฺญานํ โทมนสฺสกรณรสํ

กายิกาพาธปจฺจุปฏฺฐานํ

กายปสาทปทฏฺฐานํ

โทมนสฺสลกฺขณาทิจตุกฺก

จิตฺตปีฬนลกฺขณํ

มโนวิฆาตนรสํ

มานส พฺยาธิปจฺจุปฏฺฐานํ

หทยวตฺถุปทฏฺฐานํ

อุปายาสลกฺขณาทิจตุกฺก

จิตฺตปริทหนลกฺขโณ

นิตฺถุนนรโส

วิสาทปจฺจุปฏฺฐาโน

หทยวตฺถุปทฏฺฐาโน

สมฺมาทิฏฺฐิลกฺขณาทิจตุกฺก

สมฺมาทสฺสนลกฺขณา

ตถปฺปกาสนรสา

อวิชฺชนฺธการวิทฺธํสนปจฺจุปฏฺฐานา

สมฺมาสงฺกปฺปลกฺขณาทิจตุกฺก

สมฺมาจิตฺตาภินิโรปนลกฺขโณ

อปฺปนารโส

มิจฺฉาสงฺกปฺปปฺปหานปจฺจุปฏฺฐาโน

สมฺมาวาจาลกฺขณาทิจตุกฺก

ปริคฺคหลกฺขณา

วิรมณรสา

มิจฺฉาวาจปฺปหานปจฺจุปฏฺฐานา

สมฺมากมฺมนฺตลกฺขณาทิจตุกฺก

สมุฏฺฐาปนลกฺขโณ

วิรมณรโส

มิจฺฉากมฺมนฺตปฺปหานปจฺจุปฏฺฐาโน

สมฺมาอาชีวลกฺขณาทิจตุกฺก

โวทานลกฺขโณ

ญายาชีวปฺปวตฺติรโส

มิจฺฉาชีวปฺปหานปจฺจุปฏฺฐาโน

สมฺมาวายามลกฺขณาทิจตุกฺกํ

ปคฺคหลกฺขโณ

อนุปฺปนฺนอกุสลานุปฺปาทนาทิรโส

มิจฺฉาวายามปฺปหานปจฺจุปฏฺฐาโน

สมฺมาสติลกฺขณาทิจตุกฺกํ

อุปฏฺฐานลกฺขณา

อสมฺมุสฺสนรสา

มิจฺฉาสติปฺปหานปจฺจุปฏฺฐานา

สมฺมาสมาธิลกฺขณาทิจตุกฺกํ

อวิกฺเขปลกฺขโณ

สมาธานรโส

มิจฺฉาสมาธิปฺปหานปจฺจุปฏฺฐาโน

บอมเบย์ : โสปาระ สถานที่ที่พระสังฆมิตตาเถรี บุตรีของพระเจ้าอโศก มาพักที่นี่ก่อนที่จะเดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ลังกา ในศตวรรษที่ 3

พระอริยบุคคล พ้น อกุสลสังคหะ ๙ ด้วยการใช้ "มหากุสล" เป็นบาทฐาน

อกุสลสังคหะ ๙ ประกอบด้วย อาสวะอกุสลสังคหะ ๔ โอฆะอกุสลสังคหะ ๔ โยคะอกุสลสังคหะ ๔ คันถะอกุสลสังคหะ ๔ อุปาทานอกุสลสังคหะ ๔ นิวรณะอกุสลสังคหะ ๖ อนุสัยอกุสลสังคหะ ๗ สังโยชนะอกุสลสังคหะ ๑๐ กิเลสอกุสลสังคหะ ๑๐

อาสวะอกุสลสังคหะ ๔ ประกอบด้วย

	กามาสวะอกุสลสังคหะ	องค์ธรรม **โลภะเจตสิก**
ใน	**โลภะมูลจิต ๘**	**พระอนาคามิมัคค** ประหาร
	ภวาสวะอกุสลสังคหะ	องค์ธรรม **โลภะเจตสิก**
ใน	**ทิฏฐิคตวิปปยุตตจิต ๔**	**พระอรหัตตมัคค** ประหาร
	ทิฏฐาสวะอกุสลสังคหะ	องค์ธรรม **ทิฏฐิเจตสิก**
ใน	**ทิฏฐิคตสัมปยุตตจิต ๔**	**พระโสดาปัตติมัคค** ประหาร
	อวิชชาสวะอกุสลสังคหะ	องค์ธรรม **โมหะเจตสิก**
ใน	**อกุสลจิต ๑๒**	**พระอรหัตตมัคค** ประหาร

โอฆะอกุสลสังคหะ ๔ ประกอบด้วย

	กาโมฆะอกุสลสังคหะ	องค์ธรรม **โลภะเจตสิก**
ใน	**โลภะมูลจิต ๘**	**พระอนาคามิมัคค** ประหาร
	ภโวฆะอกุสลสังคหะ	องค์ธรรม **โลภะเจตสิก**
ใน	**ทิฏฐิคตวิปปยุตตจิต ๔**	**พระอรหัตตมัคค** ประหาร
	ทิฏโฐฆะอกุสลสังคหะ	องค์ธรรม **ทิฏฐิเจตสิก**
ใน	**ทิฏฐิคตสัมปยุตตจิต ๔**	**พระโสดาปัตติมัคค** ประหาร
	อวิชโชฆะอกุสลสังคหะ	องค์ธรรม **โมหะเจตสิก**
ใน	**อกุสลจิต ๑๒**	**พระอรหัตตมัคค** ประหาร

โยคะอกุสลสังคหะ ๔ ประกอบด้วย

กามโยคะอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **โลภะเจตสิก**

ใน **โลภะมูลจิต ๘** **พระอนาคามิมัคค** ประหาร

ภวโยคะอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **โลภะเจตสิก**

ใน **ทิฏฐิคตวิปปยุตตจิต ๔** **พระอรหัตตมัคค** ประหาร

ทิฏฐิโยคะอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **ทิฏฐิเจตสิก**

ใน **ทิฏฐิคตสัมปยุตตจิต ๔** **พระโสดาปัตติมัคค** ประหาร

อวิชชาโยคะอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **โมหะเจตสิก**

ใน **อกุสลจิต ๑๒** **พระอรหัตตมัคค** ประหาร

คันถะอกุสลสังคหะ ๔ ประกอบด้วย

อภิชฌากายคันถะอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **โลภะเจตสิก**

ใน **โลภะมูลจิต ๘** **พระอรหัตตมัคค** ประหาร

พยาปาทะกายคันถะอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **โทสะเจตสิก**

ใน **โทสะมูลจิต ๒** **พระอนาคามิมัคค** ประหาร

สีลัพพตปรามาสกายคันถะอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **ทิฏฐิเจตสิก**

ใน **ทิฏฐิคตสัมปยุตตจิต ๔** **พระโสดาปัตติมัคค** ประหาร

อิทังสัจจาภินิเวสกายคันถะอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **ทิฏฐิเจตสิก**

ใน **ทิฏฐิคตสัมปยุตตจิต ๔** **พระโสดาปัตติมัคค** ประหาร

อุปาทานอกุสลสังคหะ ๔ ประกอบด้วย

กามุปาทานอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **โลภะเจตสิก**

ใน **โลภะมูลจิต ๘** **พระอรหัตตมัคค** ประหาร

ทิฏฐุปาทานอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **ทิฏฐิเจตสิก**

ใน **ทิฏฐิคตสัมปยุตตจิต ๔** **พระโสดาปัตติมัคค** ประหาร

สีลัพพตุปาทานอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **ทิฏฐิเจตสิก**

ใน **ทิฏฐิคตสัมปยุตตจิต ๔** **พระโสดาปัตติมัคค** ประหาร

อัตตวาทุปาทานอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **ทิฏฐิเจตสิก**

ใน **ทิฏฐิคตสัมปยุตตจิต ๔** **พระโสดาปัตติมัคค** ประหาร

นิวรณะอกุสลสังคหะ ๖ ประกอบด้วย

กามฉันทะนิวรณะอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **โลภะเจตสิก**

ใน **โลภะมูลจิต ๘** **พระอนาคามิมัคค** ประหาร

พยาปาทะนิวรณะอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **โทสะเจตสิก**

ใน **โทสะมูลจิต ๒** **พระอนาคามิมัคค** ประหาร

ถีนะมิทธะนิวรณะอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **ถีนะเจตสิก และ**

มิทธะเจตสิก ใน อกุสลสสังขาริกจิต ๕ **พระอรหัตตมัคค** ประหาร

อุทธัจจะกุกกุจจะนิวรณะอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **อุทธัจจะเจตสิก**

และ กุกกุจจะเจตสิก ใน อกุสลจิต ๑๒ **พระอนาคามิมัคค** ประหาร

วิจิกิจฉานิวรณะอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **วิจิกิจฉาเจตสิก**

ใน **วิจิกิจฉาสัมปยุตตจิต ๑** **พระโสดาปัตติมัคค** ประหาร

อวิชชานิวรณะอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **โมหะเจตสิก**

ใน **อกุสลจิต ๑๒** **พระอรหัตตมัคค** ประหาร

อนุสัยอกุสลสังคหะ ๗ ประกอบด้วย

กามะราคานุสัยอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **โลภะเจตสิก**

ใน **โลภะมูลจิต ๘** **พระอนาคามิมัคค** ประหาร

ภวราคานุสัยอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **โลภะเจตสิก**

ใน **ทิฏฐิคตวิปปยุตตจิต ๔** **พระอรหัตตมัคค** ประหาร

ปฏิฆานุสัยอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **โทสะเจตสิก**

ใน **โทสะมูลจิต ๒** **พระอนาคามิมัคค** ประหาร

มานานุสัยอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **มานะเจตสิก**

ใน **ทิฏฐิคตวิปปยุตตจิต ๔** **พระอรหัตตมัคค** ประหาร

ทิฏฐานุสัยอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **ทิฏฐิเจตสิก**

ใน **ทิฏฐิคตสัมปยุตตจิต ๔** **พระโสดาปัตติมัคค** ประหาร

วิจิกิจฉานุสัยอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **วิจิกิจฉาเจตสิก**

ใน **วิจิกิจฉาสัมปยุตตจิต ๑** **พระโสดาปัตติมัคค** ประหาร

อวิชชานุสัยอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **โมหะเจตสิก**

ใน **อกุสลจิต ๑๒** **พระอรหัตตมัคค** ประหาร

สังโยชนะอกุสลสังคหะ ๑๐ (สังโยชน์ตามนัยแห่ง**พระอภิธรรม**) ประกอบด้วย

กามราคะสังโยชนะอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **โลภะเจตสิก**

ใน **โลภะมูลจิต ๘** **พระอนาคามิมัคค** ประหาร

ภวราคะสังโยชนะอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **โลภะเจตสิก**

ใน **ทิฏฐิคตวิปปยุตตจิต ๔** **พระอรหัตตมัคค** ประหาร

ปฏิฆะสังโยชนะอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **โทสะเจตสิก**

ใน **โทสะมูลจิต ๒** **พระอนาคามิมัคค** ประหาร

มานะสังโยชนะอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **มานะเจตสิก**

ใน **ทิฏฐิคตวิปปยุตตจิต ๔** **พระอรหัตตมัคค** ประหาร

ทิฏฐิสังโยชนะอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **ทิฏฐิเจตสิก**

ใน **ทิฏฐิคตสัมปยุตตจิต ๔** **พระโสดาปัตติมัคค** ประหาร

สีลัพพตปรามาสสังโยชนะอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **ทิฏฐิเจตสิก**

ใน **ทิฏฐิคตสัมปยุตตจิต ๔** **พระโสดาปัตติมัคค** ประหาร

วิจิกิจฉาสังโยชนะอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **วิจิกิจฉาเจตสิก**

ใน **วิจิกิจฉาสัมปยุตตจิต ๑** **พระโสดาปัตติมัคค** ประหาร

อิสสาสังโยชนะอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **อิสสาเจตสิก**

ใน **โทสะมูลจิต ๒** **พระอนาคามิมัคค** ประหาร

มัจฉริยะสังโยชนะอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **มัจฉริยะเจตสิก**

ใน **โทสะมูลจิต ๒** **พระอนาคามิมัคค** ประหาร

อวิชชาสังโยชนะอกุสลสังคหะ องค์ธรรม **โมหะเจตสิก**

ใน **อกุสลจิต ๑๒** **พระอรหัตตมัคค** ประหาร

สังโยชนะอกุสลสังคหะ ๑๐ (สังโยชน์ตามนัยแห่ง**พระสูตร**) ประกอบด้วย

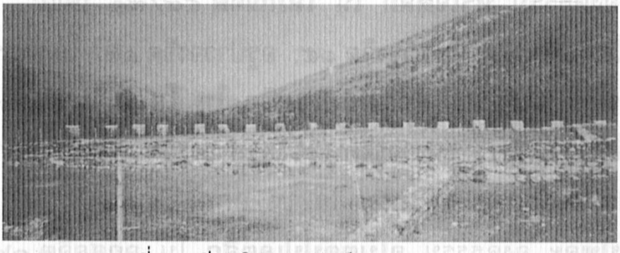
	ทิฏฐิสังโยชนะอกุสลสังคหะ	องค์ธรรม **ทิฏฐิเจตสิก**	
ใน	**ทิฏฐิคตสัมปยุตตจิต ๔**	**พระโสดาปัตติมัคค** ประหาร	
	วิจิกิจฉาสังโยชนะอกุสลสังคหะ	องค์ธรรม **วิจิกิจฉาเจตสิก**	
ใน	**วิจิกิจฉาสัมปยุตตจิต ๑**	**พระโสดาปัตติมัคค** ประหาร	
	สีลัพพตปรามาสสังโยชนะอกุสลสังคหะ	องค์ธรรม **ทิฏฐิเจตสิก**	
ใน	**ทิฏฐิคตสัมปยุตตจิต ๔**	**พระโสดาปัตติมัคค** ประหาร	
	กามฉันทะสังโยชนะอกุสลสังคหะ	องค์ธรรม **โลภะเจตสิก**	
ใน	**โลภะมูลจิต ๘**	**พระอนาคามิมัคค** ประหาร	
	ปฏิฆะสังโยชนะอกุสลสังคหะ	องค์ธรรม **โทสะเจตสิก**	
ใน	**โทสะมูลจิต ๒**	**พระอนาคามิมัคค** ประหาร	
	รูปราคะสังโยชนะอกุสลสังคหะ	องค์ธรรม **โลภะเจตสิก**	
ใน	**ทิฏฐิคตวิปปยุตตจิต ๔**	**พระอรหัตตมัคค** ประหาร	
	อรูปราคะสังโยชนะอกุสลสังคหะ	องค์ธรรม **โลภะเจตสิก**	
ใน	**ทิฏฐิคตวิปปยุตตจิต ๔**	**พระอรหัตตมัคค** ประหาร	
	มานะสังโยชนะอกุสลสังคหะ	องค์ธรรม **มานะเจตสิก**	
ใน	**ทิฏฐิคตวิปปยุตตจิต ๔**	**พระอรหัตตมัคค** ประหาร	
	อุทธัจจะสังโยชนะอกุสลสังคหะ	องค์ธรรม **อุทธัจจะเจตสิก**	
ใน	**อกุสลจิต ๑๒**	**พระอรหัตตมัคค** ประหาร	
	อวิชชาสังโยชนะอกุสลสังคหะ	องค์ธรรม **โมหะเจตสิก**	
ใน	**อกุสลจิต ๑๒**	**พระอรหัตตมัคค** ประหาร	

สาญจี : อาณาบริเวณสาญจีมีพระสถูปที่บรรจุ**พระอัฐิธาตุของพระโมคคัลลานะ**พระอัครสาวก และของพระ**โมคคัลลีบุตรติสสะเถระ** พระอาจารย์ของพระเจ้าอโศกมหาราช

กิเลสอกุศลสังคหะ ๑๐ ประกอบด้วย

	โลภะกิเลสอกุศลสังคหะ	องค์ธรรม **โลภะเจตสิก**
ใน	**โลภะมูลจิต ๘**	**พระอรหัตตมัคค** ประหาร
	โทสะกิเลสอกุศลสังคหะ	องค์ธรรม **โทสะเจตสิก**
ใน	**โทสะมูลจิต ๒**	**พระอนาคามิมัคค** ประหาร
	โมหะกิเลสอกุศลสังคหะ	องค์ธรรม **โมหะเจตสิก**
ใน	**อกุศลจิต ๑๒**	**พระอรหัตตมัคค** ประหาร
	มานะกิเลสอกุศลสังคหะ	องค์ธรรม **มานะเจตสิก**
ใน	**ทิฏฐิคตวิปปยุตตจิต ๔**	**พระอรหัตตมัคค** ประหาร
	ทิฏฐิกิเลสอกุศลสังคหะ	องค์ธรรม **ทิฏฐิเจตสิก**
ใน	**ทิฏฐิคตสัมปยุตตจิต ๔**	**พระโสดาปัตติมัคค** ประหาร
	วิจิกิจฉากิเลสอกุศลสังคหะ	องค์ธรรม **วิจิกิจฉาเจตสิก**
ใน	**วิจิกิจฉาสัมปยุตตจิต ๑**	**พระโสดาปัตติมัคค** ประหาร
	ถีนะกิเลสอกุศลสังคหะ	องค์ธรรม **ถีนะเจตสิก**
ใน	**อกุศลสสังขาริกจิต ๕**	**พระอรหัตตมัคค** ประหาร
	อุทธัจจะกิเลสอกุศลสังคหะ	องค์ธรรม **อุทธัจจะเจตสิก**
ใน	**อกุศลจิต ๑๒**	**พระอรหัตตมัคค** ประหาร
	อหิริกะกิเลสอกุศลสังคหะ	องค์ธรรม **อหิริกะเจตสิก**
ใน	**อกุศลจิต ๑๒**	**พระอรหัตตมัคค** ประหาร
	อโนตตัปปะกิเลสอกุศลสังคหะ	องค์ธรรม **อโนตตัปปะเจตสิก**
ใน	**อกุศลจิต ๑๒**	**พระอรหัตตมัคค** ประหาร

ชีวกัมพวัน (สวนมะม่วงที่หมอชีวกโกมารภัจจ์ ถวาย)

สถานที่พระพุทธองค์ทรงแสดง **สามัญญผลสูตร** แก่พระเจ้าอชาตศัตรู กรุงราชคฤห์

พละ ๙

๑. **สัทธาพละ** องค์ธรรม **สัทธาเจตสิก ใน โสภณจิต ๕๙/๙๑**
ได้แก่ กามาวจรโสภณจิต ๒๔, รูปาวจรจิต ๑๕,
อรูปาวจรจิต ๑๒, โลกุตตรจิต ๘/๔๐

๒. **วิริยะพละ** องค์ธรรม **วิริยะเจตสิก ใน จิต ๗๓/๑๐๕**
ได้แก่ โสภณจิต ๕๙, อกุสลจิต ๑๒, อเหตุกกริยาจิต ๒
(มโนทวาราวัชชนจิต ๑ หสิตุปปาทจิต ๑) **ยกเว้น** อวิริยจิต ๑๖
ได้แก่ อกุสลวิปากจิต ๗, อเหตุกกุสลวิปากจิต ๘, อเหตุกกริยาจิต ๑
(ปัญจทวาราวัชชนจิต ๑)

๓. **สติพละ** องค์ธรรม **สติเจตสิก ใน โสภณจิต ๕๙/๙๑**
ได้แก่ กามาวจรโสภณจิต ๒๔, รูปาวจรจิต ๑๕,
อรูปาวจรจิต ๑๒, โลกุตตรจิต ๘/๔๐

๔. **สมาธิพละ** องค์ธรรม **เอกัคคตาเจตสิก ใน วิริยะจิต ๗๒/๑๐๔**
ได้แก่ โสภณจิต ๕๙, อกุสลจิต ๑๑, อเหตุกกริยาจิต ๒
(มโนทวาราวัชชนจิต ๑, หสิตุปปาทจิต ๑) **ยกเว้น** อวิริยจิต ๑๖
ได้แก่ อกุสลวิปากจิต ๗, อเหตุกกุสลวิปากจิต ๘, อเหตุกกริยาจิต ๑
(ปัญจทวาราวัชชนจิต ๑) **และยกเว้น** วิจิกิจฉาสัมปยุตตจิต ๑

๕. **ปัญญาพละ** องค์ธรรม **ปัญญาเจตสิก ใน ติเหตุกจิต ๔๗/๗๙**
ได้แก่ กามาวจรญาณสัมปยุตตจิต ๑๒, รูปาวจรจิต ๑๕,
อรูปาวจรจิต ๑๒, โลกุตตรจิต ๘/๔๐

๖. **หิริพละ** องค์ธรรม **หิริเจตสิก ใน โสภณจิต ๕๙/๙๑** ได้แก่
กามาวจรโสภณจิต ๒๔, รูปาวจรจิต ๑๕, อรูปาวจรจิต ๑๒, โลกุตตรจิต ๘/๔๐

๗. **โอตตัปปพละ** องค์ธรรม **โอตตัปปเจตสิก ใน โสภณจิต ๕๙/๙๑** ได้แก่
กามาวจรโสภณจิต ๒๔, รูปาวจรจิต ๑๕, อรูปาวจรจิต ๑๒, โลกุตตรจิต ๘/๔๐

๘. **อหิริกพละ** องค์ธรรม **อหิริกเจตสิก ใน อกุสลจิต ๑๒**

๙. **อโนตตัปปพละ** องค์ธรรม **อโนตตัปปเจตสิก ใน อกุสลจิต ๑๒**

สัญญา ๖

๑. รูปสัญญา
๒. สัททะสัญญา
๓. คันธะสัญญา
๔. ระสะสัญญา
๕. โผฏฐัพพะสัญญา
๖. ธัมมะสัญญา

สัญญา ๑๐

๑. อะนิจจะสัญญา
๒. อะนัตตะสัญญา
๓. อะสุภะสัญญา
๔. อาทีนะวะสัญญา
๕. ปะหานะสัญญา
๖. วิราคะสัญญา
๗. นิโรธะสัญญา
๘. สัพพะโลเก อะนะภิระตะสัญญา
๙. สัพพะสังขาเรสุ อนิฏฐะสัญญา
๑๐. อานาปานะสติ

อวิชชาอัฏฐวัตถุกถา

๑. ปุพฺพนฺเต อญฺญาณํ — ความไม่รู้จุดเริ่มต้น แห่งการเกิดเป็นสิ่งมีชีวิต

๒. อปรนฺเต อญฺญาณํ — ความไม่รู้สุดท้ายแห่งชีวิต

๓. ปุพฺพนฺตา ปรนฺเต อญฺญาณํ — ความไม่รู้จุดตอนกลาง จากจุดเริ่มต้นไปยังจุดสุดท้าย ของสิ่งมีชีวิต

๔. อิทปฺปจฺจยตา ปฏิจฺจสมุปฺปนฺเนสุ ธมฺเมสุ อญฺญาณํ — ความไม่รู้จักธรรมที่มีเหตุปัจจัย แห่งสุขและทุกข์ที่เกี่ยวโยงกัน เหมือนสายโซ่ตามหลักอิทัปปัจจยตา

๕. ทุกฺเข อญฺญาณํ — ความไม่รู้จักทุกข์ที่แท้จริง

๖. ทุกฺขสมุทเย อญฺญาณํ — ความไม่รู้จักเหตุให้เกิดทุกข์ที่แท้จริง เหตุแห่งทุกข์ที่แท้จริง ได้แก่ ตัณหาสาม (กามตัณหา ภวตัณหา และวิภวตัณหา)

๗. ทุกฺขนิโรเธ อญฺญาณํ — ไม่รู้จักพระนิพพาน อันเป็นภูมิจิตดับทุกข์ที่แท้จริง

๘. ทุกฺขนิโรธคามินิยา ปฏิปทาย อญฺญาณํ — ความไม่รู้จักปฏิปทาที่พาบรรลุนิพพาน ปฏิปทานี้ได้แก่ อริยมรรคแปด

นิวรณ์ ๖

๑. กามฉันทะ	๔. อุทธัจจ กุกกุจจะ
๒. พยาปาทะ	๕. วิจิกิจฉา
๓. ถีนมิทธะ	๖. อวิชชา

สัมมัตตะ ๑๐

๑. สัมมาทิฏฐิ	๖. สัมมาวายามะ
๒. สัมมาสังกัปปะ	๗. สัมมาสติ
๓. สัมมาวาจา	๘. สัมมาสมาธิ
๔. สัมมากัมมัตตะ	๙. สัมมาญาณ
๕. สัมมาอาชีวะ	๑๐. สัมมาวิมุตติ

มิจฉัตตะ ๑๐

๑. มิจฉาทิฏฐิ	๖. มิจฉาวายามะ
๒. มิจฉาสังกัปปะ	๗. มิจฉาสติ
๓. มิจฉาวาจา	๘. มิจฉาสมาธิ
๔. มิจฉากัมมันตะ	๙. มิจฉาญาณ
๕. มิจฉาอาชีวะ	๑๐. มิจฉาวิมุตติ

ลักษณะจิตของคนธรรมดา

๑. ทุรังคะนัง	คิดนึกไปได้ไกล
๒. เอกจะรัง	ไปเดี่ยว เป็นเอกเทศ
๓. อสะรีรัง	ไม่มีรูปร่าง
๔. ผันทนัง	ผันผวนไปเรื่อย เอาแน่ไม่ได้
๕. จปลัง	กลับกลอกอยู่เรื่อย เดี๋ยวไปทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย และทางใจ
๖. สุทุททสัง	เห็นได้ยาก
๗. สุนิปุณัง	ละเอียดอ่อนเหลือเกิน
๘. กามนิปาตี	ไปหาสิ่งที่น่ารักใคร่พอใจเสมอ
๙. ทุรักขัง	รักษายาก เลี้ยงยาก
๑๐. ทุนนิวารยัง	ห้ามได้ยาก
๑๑. ทุนนิคคหัง	บังคับได้ยาก

กรรม ๑๒

หมวด ๑ กรรมที่เกิดโดยกิจหรือหน้าที่ มี ๔

๑. ชนกกรรม	๓. อุปปีฬกกรรม
๒. อุปปัตถัมภกกรรม	๔. อุปฆาตกรรม

หมวด ๒ กรรมที่กำหนดโดยกาลเวลา มี ๔

๑. ทิฏฐธัมมะเวทนิยกรรม	๓. อปราปรเวทนิยกรรม
๒. อุปปัชชเวทนิยกรรม	๔. อโหสิกรรม

หมวด ๓ กรรมที่กำหนดโดยความหนัก เบา (น้ำหนัก) มี ๔

๑. ครุกรรม	๓. อาจิณณกรรม
๒. อาสันนกรรม	๔. กตัตตากรรม

บุคคล แบ่งออกเป็น ๘ จำพวก คือ

๑. ทุคติอเหตุกบุคคล	คือ บุคคลที่เกิดขึ้นด้วยอำนาจอกุสลกรรมในทุคติภูมิ ได้แก่ พวกสัตว์ดิรัจฉาน เปรต อสุรกาย และสัตว์นรก
๒. สุคติอเหตุกบุคคล	คือ บุคคลที่เกิดขึ้นด้วยอำนาจกุสลกรรมเล็กน้อย ได้แก่ มนุษย์ที่วิกลวิการแต่กำเนิด เป็นมนุษย์ที่ไม่สมประกอบ และเทวดาที่วิกลวิการ หรือเทวดาชั้นต่ำสุด
๓. ทวิเหตุกบุคคล	คือ บุคคลที่เกิดขึ้นด้วยอำนาจกุสลกรรมปานกลาง ได้แก่ มนุษย์ชั้นปานกลางและเทวดาชั้นปานกลางที่ไม่โง่ แต่ก็ไม่ถึงกับฉลาดปราดเปรื่อง
๔. ติเหตุกบุคคล	คือ บุคคลที่เกิดขึ้นด้วยอำนาจกุสลกรรมที่แก่กล้า ได้แก่มนุษย์และเทวดาชั้นสูง รวมทั้งเทพพรหม ที่ฉลาดปราดเปรื่อง ที่สามารถจะชี้นำการดำเนินชีวิตและงานให้บุคคลชั้นสูง ชั้นกลาง และชั้นต่ำเชื่อถือและปฏิบัติตามได้ ฝ่ายดี เช่น พระโมคคัลลาน์ พระสารีบุตร เป็นต้น ฝ่ายชั่ว เช่น พระเทวทัต เป็นต้น
๕. โสดาบันบุคคล	คือ ติเหตุกบุคคลผู้ได้พระโสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล
๖. สกทาคามีบุคคล	คือ ติเหตุกบุคคล ผู้ได้พระสกทาคามิมรรค สกทาคามิผล
๗. อนาคามีบุคคล	คือ ติเหตุกบุคคล ผู้ได้พระอนาคามิมรรค อนาคามิผล
๘. อรหันตบุคคล	คือ ติเหตุกบุคคล ผู้ได้พระอรหัตตมรรค อรหัตตผล

กัมมัฏฐาน

สมถกัมมัฏฐาน

(โดยใช้กัมมัฏฐาน ๓๐ เป็นฐาน)

วิปัสสนากัมมัฏฐาน

(ต่อหน้า ๑๔๖)

บริกรรมนิมิต

- นิมิต
- อุคคหนิมิต
- ปฏิภาคนิมิต

บริกรรมภาวนา

- ขนิกสมาธิ
- อุปจารสมาธิ
- อัปปนาสมาธิ

ฌาน

- ปฐมฌาน
- ทุติยฌาน
- ตติยฌาน
- จตุตถฌาน
- อากาสานัญจายตนฌาน
- วิญญานัญจายตนฌาน
- อากิญจัญญายตนฌาน
- เนวสัญญานาสัญญายตนฌาน

กัมมัฏฐานอารมณ์ คืออารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งการงานทางจิต หรืออารมณ์เป็นที่ยึดหน่วงให้ฌานจิตเกิดขึ้น มี ๓๐ อย่าง คือ

กสิณ ๑๐

๑. ปฐวีกสิณ
๒. อาโปกสิณ
๓. เตโชกสิณ
๔. วาโยกสิณ
๕. นีลกสิณ
๖. ปีตกสิณ
๗. โลหิตกสิณ
๘. โอทาตกสิณ
๙. อาโลกกสิณ
๑๐. อากาสกสิณ

อสุภะ ๑๐

๑. อุทธุมาตกะ
๒. วินีลกะ
๓. วิปุพพกะ
๔. วิจฉิททกะ
๕. วิกขายิตกะ
๖. วิกขิตตกะ
๗. หตวิกขิตตกะ
๘. โลหิตกะ
๙. ปุฬุวกะ
๑๐. อัฏฐิกะ

อานาปาณบัญญัติ ๑

โกฏฐาสบัญญัติ ๑

อัปปมัญญา ๔

๑. ปิยมนาปสัตวบัญญัติ
๒. ทุกขิตสัตวบัญญัติ
๓. สุขิตสัตวบัญญัติ
๔. มัชฌัตตสัตวบัญญัติ

อรูป ๔

๑. กสิณุคฆาฏิมากาสบัญญัติ
๒. อากาสานัญจายนบัญญัติ
๓. นัตถิภาวบัญญัติ
๔. อากิญจัญญายนบัญญัติ

วิปัสสนากัมมัฏฐาน

(โดยใช้กัมมัฏฐาน ๓๐ เป็นฐาน หรือต่อจากสมถะกัมมัฏฐาน)

วิปัสสนาภูมิ ๖

- ขันธ์ ๕
- อายตนะ ๑๒
- ธาตุ ๑๘
- อินทรีย์ ๒๒
- ปฏิจจสมุปบาท ๑๒
- อริยสัจจ์ ๔

วิปัสสนาธรรม ๖

- วิสุทธิ ๗
- สามัญญลักษณะ ๓
- อนุปัสสนา ๓
- วิปัสสนาญาณ ๑๐
- วิโมกข์ ๓
- อนุปัสสนาวิโมกข์ ๓

วิปัสสนาภูมิ ๖

ขันธ์ ๕

๑. รูปขันธ์

๒. เวทนาขันธ์

๓. สัญญาขันธ์

๔. สังขารขันธ์

๕. วิญญาณขันธ์

อายตนะ ๑๒

อายตนะ ภายใน ๖	อายตนะ ภายนอก ๖
๑. จักขายตนะ	๗. รูปายตนะ
๒. โสตายตนะ	๘. สัททายตนะ
๓. ฆานายตนะ	๙. คันธายตนะ
๔. ชิวหายตนะ	๑๐. รสายตนะ
๕. กายายตนะ	๑๑. โผฏฐัพพายตนะ
๖. มนายตนะ	๑๒. ธัมมายตนะ

ธาตุ ๑๘

๑. จักขุธาตุ	๗. รูปธาตุ	๑๓. จักขุวิญญาณธาตุ
๒. โสตธาตุ	๘. สัททธาตุ	๑๔. โสตวิญญาณธาตุ
๓. ฆานธาตุ	๙. คันธธาตุ	๑๕. ฆานวิญญาณธาตุ
๔. ชิวหาธาตุ	๑๐. รสธาตุ	๑๖. ชิวหาวิญญาณธาตุ
๕. กายธาตุ	๑๑. โผฏฐัพพธาตุ	๑๗. กายวิญญาณธาตุ
๖. มโนธาตุ	๑๒. ธัมมธาตุ	๑๘. มโนวิญญาณธาตุ

อินทรีย์ ๒๒

๑. จักขุนทรีย์
๒. โสตินทรีย์
๓. ฆานินทรีย์
๔. ชิวหินทรีย์
๕. กายินทรีย์
๖. มนินทรีย์
๗. อิตถินทรีย์
๘. ปุริสินทรีย์
๙. ชีวิตินทรีย์
๑๐. สุขินทรีย์
๑๑. ทุกขินทรีย์
๑๒. โสมนัสสินทรีย์
๑๓. โทมนัสสินทรีย์
๑๔. อุเบกขินทรีย์
๑๕. สัทธินทรีย์
๑๖. วิริยินทรีย์
๑๗. สตินทรีย์
๑๘. สมาธินทรีย์
๑๙. ปัญญินทรีย์
๒๐. อนัญญตัญญัสสามีตินทรีย์
๒๑. อัญญินทรีย์
๒๒. อัญญาตาวินทรีย์

ปฏิจจสมุปบาท ๑๒

๑. อวิชชา
๒. สังขาร
๓. วิญญาณ
๔. นามรูป
๕. สฬายตนะ
๖. ผัสสะ
๗. เวทนา
๘. ตัณหา
๙. อุปาทาน
๑๐. ภพ
๑๑. ชาติ
๑๒. ชรามรณะ

อริยสัจจ์ ๔

๑. ทุกขอริยสัจจ์

๒. ทุกขสมุทัยอริยสัจจ์

๓. ทุกขนิโรธอริยสัจจ์

๔. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจจ์

วิปัสสนาธรรม ๖

วิสุทธิ ๗

๑. สีลวิสุทธิ

๒. จิตตวิสุทธิ

๓. ทิฏฐิวิสุทธิ

๔. กังขาวิตรณวิสุทธิ

๕. มัคคามัคคญาณทัสสนวิสุทธิ

๖. ปฏิปทาญาณทัสสนวิสุทธิ

๗. ญาณทัสสนวิสุทธิ

สามัญญลักษณะ ๓

๑. อนิจจลักษณะ

๒. ทุกขลักษณะ

๓. อนัตตลักษณะ

อนุปัสสนา ๓

๑. อนิจจานุปัสสนา

๒. ทุกขานุปัสสนา

๓. อนัตตานุปัสสนา

วิปัสสนาญาณ ๑๐

๑. สัมมสนญาณ

๒. อุทยัพพยญาณ

๓. ภังคญาณ

๔. ภยญาณ

๕. อาทีนวญาณ

๖. นิพพิทาญาณ

๗. มุญจิตุกัมยตาญาณ

๘. ปฏิสังขาญาณ

๙. สังขารุเปกขาญาณ

๑๐. อนุโลมญาณ

วิโมกข์ ๓

๑. สุญญตวิโมกข์

๒. อนิมิตตวิโมกข์

๓. อัปปณิหิตวิโมกข์

อนุปัสสนาวิโมกข์ ๓

๑. สุญญตานุปัสสนา

๒. อนิมิตตานุปัสสนา

๓. อัปปณิหิตานุปัสสนา

อาราธนาศีล ๕

"มะยัง ภันเต, วิสุง วิสุง รักขะณัตถายะ, ติสะระเณนะ สะหะ, ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ"

"ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอศีล ๕ พร้อมทั้งไตรสรณคมน์ เพื่อรักษาเป็นข้อ ๆ"

ทุติยัมปิฯ............ (แม้ครั้งที่ ๒)

ตะติยัมปิฯ.......... (แม้ครั้งที่ ๓)

(หมายเหตุ ถ้าคนเดียวเปลี่ยนคำว่า **มะยัง** เป็น **"อะหัง"** **ยาจามะ** เป็น **ยาจามิ**)

คำอาราธนาพระปริตร

(เพื่ออาราธนาพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์)

วิปัตติปะฏิพาหายะ,	เพื่อป้องกันความวิบัติ,
สัพพะสัมปัตติสิทธิยา,	เพื่อความสำเร็จแห่งสมบัติทั้งปวง,
สัพพะ**ทุกขะ**วินาสายะ,	เพื่อความพินาศแห่งทุกข์ทั้งปวง,
ปะริตตัง พ์รูถะ มังคะลัง,	ขอท่านทั้งหลาย จงเจริญพระปริตร อันเป็นมงคลเถิด,
วิปัตติปะฏิพาหายะ,	เพื่อป้องกันความวิบัติ,
สัพพะสัมปัตติสิทธิยา,	เพื่อความสำเร็จแห่งสมบัติทั้งปวง,
สัพพะ**ภะยะ**วินาสายะ,	เพื่อความพินาศแห่งภัยทั้งปวง,
ปะริตตัง พ์รูถะ มังคะลัง,	ขอท่านทั้งหลาย จงเจริญพระปริตร อันเป็นมงคลเถิด,
วิปัตติปะฏิพาหายะ,	เพื่อป้องกันความวิบัติ,
สัพพะสัมปัตติสิทธิยา,	เพื่อความสำเร็จแห่งสมบัติทั้งปวง,
สัพพะ**โรคะ**วินาสายะ,	เพื่อความพินาศแห่งโรคทั้งปวง,
ปะริตตัง พ์รูถะ มังคะลัง.	ขอท่านทั้งหลาย จงเจริญพระปริตร อันเป็นมงคลเถิด.

อาราธนาธรรม / สอนพระกรรมฐาน

พ์รห์มา จะ โลกาธิปะตี สะหัมปะติ,	ท้าวสหัมบดีพรหม ผู้เป็นใหญ่ยิ่งในโลก,
กัตอัญชะลี อันธิวะรัง อะยาจะถะ,	ได้ทำอัญชลี ทูลขอพรประเสริฐว่า,
สันตีธะ สัตตาปปะระชักขะชาติกา,	สัตว์ทั้งหลาย ผู้มีธุลีในตาแต่น้อย ยังมีอยู่ในโลกนี้,
เทเสตุ ธัมมัง อะนุกัมปิมัง ปะชัง.	ขอพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้มีความเอ็นดู ทรงแสดงธรรมโปรดหมู่สัตว์นี้เถิด.

คำอธิษฐานก่อนทำกุสล

นำ “หันทะมะยัง พุทธัสสะ ภะคะวะโต ปุพพะภาคะนะมะการัง กะโร มะเส”

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต,	ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคเจ้า พระองค์นั้น,
อะระหะโต,	เป็นผู้ไกลจากกิเลส,
สัมมาสัมพุทธัสสะ.	ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง.

(กล่าว ๓ ครั้ง)

อัปปะมาโณ พุทโธ,	คุณของพระพุทธเจ้า ไม่มีที่สิ้นสุด ไม่มีประมาณ,
อัปปะมาโณ ธัมโม,	คุณของพระธรรมเจ้า ไม่มีที่สิ้นสุด ไม่มีประมาณ,
อัปปะมาโณ สังโฆ.	คุณของพระสงฆเจ้า ไม่มีที่สิ้นสุด ไม่มีประมาณ.

ด้วยอานิสังสทาน ที่ข้าพเจ้า **ได้บำเพ็ญ ณ โอกาสบัดนี้***
ขอให้ข้าพเจ้า และสัตวทั้ง ๓๑ ภูมิ จงถึง มรรค ๔ ผล ๔ พระนิพพาน ๑
สุทินนัง วะตะเมทานัง อาสะวักขะยาวะหัง นิพพานะปัจจะโยโหตุ
(ทุติยัมปิสุทินนังฯ..., ตะติยัมปิสุทินนังฯ...)

* ถ้าถวายข้าวพระพุทธให้เปลี่ยนเป็น **บูชาข้าวพระ ซึ่งเป็นอริยะประเพณีของพระอริยะเจ้าทั้งหลาย**

คำถวายข้าวพระพุทธ

อิมัง สูปะพ์ยัญชะนะสัมปันนัง สาลีนัง โภชะนานัง อุทะกังวะรัง พุทธัสสะ ปูเชมะ นิพพานะปัจจะโยโหตุ (คนเดียวใช้ **มิ**).	ข้าพเจ้าขอบูชาพระพุทธเจ้า ด้วยสูปะพะยัญชนะ และน้ำอันประเสริฐ.

คำลาข้าวพระพุทธ

เสสัง มังคะลัง ยาจามะ (คนเดียวใช้ มิ).	ข้าพเจ้าขอภัตตาหารที่เหลืออันเป็นมงคลนี้..,

กัปปิยะพืชคาม

สิ่งที่ภิกษุจะฉันได้ต้องเป็นของที่ควร เช่น อาหารต้องสุกด้วยไฟ ส่วนพืชผักหรือผลไม้ที่สามารถนำไปใช้เพาะ หรือปลูกได้อีกต้องให้สามเณรหรือคฤหัสถ์ทำให้ควร (ทำให้พืชผักหรือผลไม้นั้น ๆ ไม่สามารถแพร่พันธุ์ได้อีก) แก่สมณะบริโภคเสียก่อน คำบอกให้ทำเป็นของที่ควรคือ

พระกล่าวว่า **กัปปิยัง กะโรหิ,** จงทำสิ่งนี้ให้ควร,

สามเณรหรือคฤหัสถ์ทำให้ควรแล้ว จึงตอบว่า

กัปปิยัง ภันเต. ทำให้สมควรแล้วขอรับ (เจ้าค่ะ).

คำขออาหารส่วนที่ภิกษุสงฆ์พิจารณาแล้ว

อาเสสาภาคาโว อัมหากัง ปาปูนัญติ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญทั้งหลาย อาหารส่วนที่พระคุณเจ้าได้พิจารณาแล้ว ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมรับไว้ เพื่อต้อนรับเลี้ยงดูเหล่าศาสนิกชนที่มาบำเพ็ญบุญร่วมกันในวันนี้ ทั้งนี้ขออย่าให้มีโทษและบาปกรรมเลย เพื่อความเบาใจ แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ดังนั้นเมื่อพระคุณเจ้ามีความยินดีอนุญาตแล้ว โปรดสาธุขึ้นพร้อมกันเถิดเจ้าข้าฯ

คำถวายสังฆทาน

(อธิษฐาน ก่อนทำกุสล หน้า ๑๕๒)

อิมานิ[๑] มะยัง ภันเต, **ภัตตานิ**[๓], สะปะริวารานิ, ภิกขุสังฆัสสะ, **โอโณชะยามะ**[๒], สาธุ โน ภันเต, ภิกขุสังโฆ,

อิมานิ[๑], **ภัตตานิ**[๓] , สะปะริวารานิ, **ปะฏิคคัณหาตุ**[๒], อัม๎หากัญเจวะ, มาตาปิตุ, อาทีนัญจะ, ญาติมิตตานัญจะ, ราชานัญจะ, เปตานัญจะ, เทวตานัญจะ, สัพพะสัตตานัญจะ, ทีฆะรัตตัง, หิตายะ, สุขายะ, นิพพานะปัจจะโยโหตุ.

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย ซึ่ง **ภัตตาหาร**[๓] กับทั้งสิ่งของอันเป็นบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์ โปรดรับซึ่ง **ภัตตาหาร**[๓] กับทั้งสิ่งของอันเป็นบริวารทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย และด้วยผลบุญทานบารมีนี้ ขอให้ถึงซึ่งสัตวทั้ง ๓๑ ภูมิ ประกอบด้วย อรูปพรหม ๔ รูปพรหม ๑๖ เทวดา ๖ มนุษย์ ๑ อบายภูมิ ๔ ได้แก่ เปรต อสุรกาย สัตว์นรก และสัตว์เดรัจฉาน และจงเป็นไปเพื่อ มรรค ๔ ผล ๔ พระนิพพาน ๑ โดยเฉียบพลัน ในปัจจุบันกาล ชาตินี้เทอญ.

---

๑. ใช้ **เอตานิ** แทน **อิมานิ** ถ้าสิ่งของที่จะถวายอยู่ที่อื่น ไม่ได้อยู่ต่อหน้าพระสงฆ์

๒. **โอโณชะยามะ** แปลว่า **ขอน้อมถวาย** **ปะฏิคคัณหาตุ** แปลว่า **ขอจงรับ**

๓. ให้เปลี่ยนคำถวายนี้เป็นไปตามความเป็นจริง หรือมีหลายอย่างก็เพิ่มคำ กล่าว ดังนี้

		ชิ้นเดียว	**มากกว่า 1 ชิ้น**
๓.๑	พระพุทธรูป	พุทธะรูปัง	พุทธะรูปานิ
๓.๒	ผ้าไตรจีวร	ติจีวะรัง	ติจีวะรานิ
๓.๓	ผ้าบังสุกุล, ผ้าป่า	ปังสุกูละจีวะรัง	ปังสุกูละจีวะรานิ
๓.๔	ผ้าจำนำพรรษา	วัสสาวาสิกะจีวะรัง	วัสสาวาสิกะจีวะรานิ
๓.๕	ผ้าอาบน้ำฝน	วัสสิกะสาฏิกัง	วัสสิกะสาฏิกานิ
๓.๖	สังฆทานอุทิศผู้ล่วงลับ	มะตะกะภัตตานิ	มะตะกะภัตตานิ.
๓.๗	บาตร	ปัตตัง	ปัตตานิ
๓.๘	ตาลปัตร	ตาละปัตตัง	ตาละปัตตานิ
๓.๙	ผ้ารองนั่ง , อาสนะ	นิสีทะนัง	นิสีทะนานิ
๓.๑๐	เทียนบูชา พระปาฏิโมกข์	ปาฏิโมกขัสสะ ปูชะนัตถายะ มธุสิตถะกะทีปะกัง	ปาฏิโมกขัสสะ ปูชะนัตถายะ มธุสิตถะกะทีปะกานิ

๓.๑๑	เทียนพรรษา เป็นพุทธบูชา	พุทธัสสะ ปูชะนัตถายะ ปะทีปะยุคัง	พุทธัสสะ ปูชะนัตถายะ ปะทีปะยุคัสสานิ
๓.๑๒	ธูป - เทียน	ทีปะธูปัง	ทีปะธูปานิ
๓.๑๓	คัมภีร์ พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย	ทัยยะภาสายะ ปะริวัตติตัง เตปิฏะกัง	ทัยยะภาสายะ ปะริวัตติตัง เตปิฏะกัสสานิ
๓.๑๔	หนังสือธรรมะ,เทศนา	ธัมมะเทสะนาโปฏฐะกัง	ธัมมะเทสะนาโปฏฐะกานิ
๓.๑๕	ฉัตร, ร่ม	ฉัตตัง	ฉัตตานิ
๓.๑๖	น้ำอัฏฐบาน	อัฏฐะปานัง	อัฏฐะปานานิ
๓.๑๗	ยารักษาโรค, เวชภัณฑ์	คิลานะเภสัชชัง	คิลานะเภสัชชานิ
๓.๑๘	พัดลม	ยันตะวิชะนิง	ยันตะวิชะนิยานิ
๓.๑๙	ผ่าห่มนอน	สะยะนะปารุปะนัง	สะยะนะปารุปะนานิ
๓.๒๐	ดอกไม้หอม	ปุปผามาลาคันธานิ	ปุปผามาลาคันธานิ
๓.๒๑	สิ่งอื่น ๆ	สะปะริวารานิ	สะปะริวารานิ

คำถวายเสนาสนะ[๑]

อิมานิ มะยัง ภันเต, **เสนาสะนานิ**[๒], สะปะริวารานิ, อาคะตานาคะตัสสะ, จาตุททิสัสสะ, ภิกขุสังฆัสสะ, **นิยยาเทมะ**[๓],สาธุ โน ภันเต, ภิกขุสังโฆ,

อิมานิ, **เสนาสะนานิ**[๒], สะปะริวารานิ, **ปะฏิชานาตุ**[๓], อัมหากัญเจวะ, มาตาปิตุ, อาทีนัญจะ, ญาติมิตตานัญจะ, ราชานัญจะ, เปตานัญจะ, เทวตานัญจะ, สัพพะสัตตานัญจะ, ทีฆะรัตตัง, หิตายะ, สุขายะ, นิพพานะปัจจะโยโหตุ.

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอมอบถวาย**เสนาสนะ**[๒]กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์ โปรดรับ**เสนาสนะ**[๒] กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย และด้วยผลบุญทานบารมีนี้ ขอให้ถึงซึ่งสัตวทั้ง ๓๑ ภูมิ ประกอบด้วย อรูปพรหม ๔ รูปพรหม ๑๖ เทวดา ๖ มนุษย์ ๑ อบายภูมิ ๔ ได้แก่ เปรต อสุรกาย สัตว์นรก และสัตว์เดรัจฉาน และจงเป็นไปเพื่อมรรค ๔ ผล ๔ พระนิพพาน ๑ โดยเฉียบพลัน ในปัจจุบันกาล ชาตินี้เทอญ.

---

๑. ถวายของหนักควรใช้หลั่งน้ำบนฝ่ามือสงฆ์**จะสมควร**กว่าโยงสายสิญจน์

๒. ให้เปลี่ยนคำถวายนี้เป็นไปตามความเป็นจริง คือ ถ้าถวาย **ศาลาการเปรียญ** ใช้คำว่า **สาลัง** คือ ศาลา (สะปะริวารัง) ถ้าถวาย **เว็จกุฏิ** ใช้คำว่า **วัจจะกุฏิง** คือ ห้องสุขา (สะปะริวารัง) ถ้าถวาย **กุฏิ** ใช้คำว่า **กุฏิง** คือ **กุฏิสงฆ์** (สะปะริวารัง) รวมทั้งหมด เรียกว่า **วิหารทาน** (วิหาระทานิ)

๓. **นิยยาเทมะ** แปลว่า **ขอมอบถวาย** **ปะฏิชานาตุ** แปลว่า **จงรับทราบ**

คำถวายผ้าป่า

อิมานิ มะยัง ภันเต, **ปังสุกูละจีวะรานิ,** สะปะริวารานิ, ภิกขุสังฆัสสะ, โอโณชะยามะ, สาธุ โน ภันเต, ภิกขุสังโฆ,

อิมานิ, **ปังสุกูละจีวะรานิ,** สะปะริวารานิ, ปะฏิคคัณ์หาตุ, อัม์หากัญเจวะ, มาตาปิตุ, อาทีนัญจะ, ญาติมิตตานัญจะ, ราชานัญจะ, เปตานัญจะ, เทวตานัญจะ, สัพพะสัตตานัญจะ, ฑีฆะรัตตัง, หิตายะ, สุขายะ, นิพพานะปัจจะโยโหตุ.

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย**ผ้าบังสุกุลจีวร** กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์ โปรดรับ**ผ้าบังสุกุลจีวร** กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย และด้วยผลบุญทานบารมีนี้ ขอให้ถึงซึ่งสัตวทั้ง ๓๑ ภูมิ ประกอบด้วย อรูปพรหม ๔ รูปพรหม ๑๖ เทวดา ๖ มนุษย์ ๑ อบายภูมิ ๔ ได้แก่ เปรต อสุรกาย สัตว์นรก และสัตว์เดรัจฉาน และจงเป็นไปเพื่อ มรรค ๔ ผล ๔ พระนิพพาน ๑ โดยเฉียบพลัน ในปัจจุบันกาล ชาตินี้เทอญ.

คำถวายผ้ากฐิน

อิมัง ภันเต สะปะริวารัง, **กะฐินะจีวะระทุสสัง,** สังฆัสสะ, โอโณชะยามะ, สาธุ โน ภันเต, สังโฆ,

อิมัง สะปะริวารัง, **กะฐินะจีวะระทุสสัง,** ปะฏิคคัณ์หาตุ, ปะฏิคคะเหต์วา จะ,

อิมานิ ทุสเสนะ, กะฐินัง อัตถะระตุ, อัม์หากัง, ฑีฆะรัตตัง, หิตายะ, สุขายะ, นิพพานะปัจจะโยโหตุ.

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย ซึ่งผ้ากฐินจีวร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับ ซึ่งผ้ากฐิน กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย ครั้นรับแล้ว ขอจงกรานกฐินด้วยผ้าผืนนี้ เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย และด้วยผลบุญทานบารมีนี้ ขอให้ถึงซึ่งสัตวทั้ง ๓๑ ภูมิ ประกอบด้วย อรูปพรหม ๔ รูปพรหม ๑๖ เทวดา ๖ มนุษย์ ๑ อบายภูมิ ๔ ได้แก่ เปรต อสุรกาย สัตว์นรก และสัตว์เดรัจฉาน และจงเป็นไปเพื่อ มรรค ๔ ผล ๔ พระนิพพาน ๑ โดยเฉียบพลัน ในปัจจุบันกาล ชาตินี้เทอญ.

สังฆกรรมอื่น ๆ **ที่ไม่เกี่ยวกับการทอดกฐิน** (ต้องมีสงฆ์ ๕ รูปขึ้นไป)หากวัดใดมีพระภิกษุ เพียง ๑, ๒, ๓ รูป ก็**สามารถนิมนต์วัดอื่นมาร่วมสังฆกรรมได้** อาทิ

- การให้อุปสมบทในปัจจันตประเทศ	ต้องมีสงฆ์	๕	รูป
- การให้อุปสมบทในมัชฌิมประเทศ	ต้องมีสงฆ์	๑๐	รูป
- ภิกษุที่ต้องสังฆาทิเสส ๑๓ ข้อ	ต้องมีสงฆ์	๒๐	รูป
- ทำสังฆทานทั่วไป	ต้องมีสงฆ์	๔	รูป
- สังฆอุโบสถ	ต้องมีสงฆ์	๔	รูปขึ้นไป

กาลิก ๔ เป็นของที่จะพึงกลืนสำหรับภิกษุ ได้แก่

๑. **ยาวกาลิก** หมายถึง อาหารทุกอย่าง รวมทั้ง นม โอวัลติน ไมโลฯ (เว้นจากกาลิก ๓ อย่างที่จะกล่าวต่อไป) ภิกษุรับประเคนแล้ว **ฉันได้ตั้งแต่อรุณขึ้น จนถึงเที่ยงตรง**

๒. **ยามกาลิก** หมายถึง น้ำผลไม้ ๘ อย่าง อัฏฐปานะรวมทั้ง น้ำผลไม้สงเคราะห์ต่าง ๆ (เว้นน้ำผลไม้ที่มีผลใหญ่ เช่น มะพร้าว แตงโม สัปปะรด ฯลฯ) ภิกษุรับประเคนแล้ว ฉันได้ชั่วยาม หมายถึง ยามสุดท้าย คือ**หมดเขต เมื่ออรุณขึ้น**

๓. **สัตตาหกาลิก** หมายถึง เภสัช ๕ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย (พวกน้ำตาลทราย น้ำตาลปี๊บ น้ำตาลปึกฯ ก็สงเคราะห์ในน้ำอ้อยด้วย) ภิกษุรับประเคนแล้ว เก็บไว้ฉันได้ ๗ วัน **หมดเขตเมื่ออรุณของวันที่ ๘ ขึ้น (๐๖.๐๐ น.)**

๔. **ยาวชีวิก** หมายถึง ยารักษาโรคต่างๆ ทั้งแผนโบราณ และแผนปัจจุบัน ภิกษุรับประเคนแล้ว เก็บไว้ฉันได้ตลอดชีวิต

กาลิกทั้ง ๔ นี้ **ถ้าระคนปนกันในการประเคน จะนับอายุตามกำหนดเวลาของกาลิกที่มีอายุสั้น** เช่น น้ำอัฏฐะปานะระคนกับอาหาร ก็ฉันได้เพียงเช้าถึงเที่ยงวัน น้ำผึ้งระคนกับน้ำอัฏฐปานะ จะฉันได้เพียงวันคืนหนึ่งภายในก่อนอรุณขึ้น หรือยารักษาโรคระคนกับน้ำผึ้ง น้ำอ้อย ก็เก็บไว้ฉันได้เพียง ๗ วัน อย่างนี้เป็นต้น

อนามาสวัตถุ (สิ่งที่ภิกษุไม่พึงจับต้อง)

นอกจากกายของมาตุคาม และเงินทองแล้ว ยังมีวัตถุอื่น ๆ อีกที่ภิกษุไม่ควรจับต้อง ซึ่งล้วนเป็นวัตถุแห่งอาบัติทั้งสิ้น ดังนี้

๑. กายของมาตุคาม เป็นต้น ถ้าจับต้องด้วยรู้ว่าเป็นมาตุคาม แม้ไม่มีความกำหนัดก็ต้องอาบัติทุกกฏ จับต้องด้วยความกำหนัด ต้องอาบัติสังฆาทิเสส จับต้องกายของบัณเฑาะก์ด้วยความกำหนัด ต้องอาบัติถุลลัจจัย จับต้องของเนื่องด้วยกาย อาบัติย่อมลดหลั่นลงไปตามบุคคล แต่ในข้อนี้ อาบัติทุกกฏเบาที่สุด

๒. ผ้านุ่งห่ม และเครื่องประดับของมาตุคาม ภิกษุก็ไม่ควรจับต้อง แต่สิ่งใดแม้เป็นของเนื่องด้วยกาย ถ้ามาตุคามถวายแล้วไม่เอาคืน ภิกษุสามารถถือเอาสิ่งนั้นได้ เช่น ภิกษุถูกโจรชิงจีวรไป อุบาสิกาจึงเปลื้องผ้านุ่งหรือผ้าห่มวางแทบเท้า ภิกษุควรเพื่อถือเอาผ้านั้นทำเป็นจีวรไม่เป็นโทษ

๓. รูปปั้นที่ทำด้วยวัตถุต่าง ๆ รูปไม้แกะสลัก แม้รูปเขียนที่ทำให้มีสัณฐานผู้หญิง ภิกษุจับต้องมีอาบัติทุกกฏ

๔. ธัญญชาติ ๗ ชนิด ได้แก่ ข้าวสาลี ข้าวเจ้า ข้าวเหนียว ข้าวละมาน ข้าวฟ่าง ลูกเดือย หญ้ากับแก้ ถ้ายังเป็นข้าวเปลือกอยู่ ภิกษุจับต้องมีอาบัติทุกกฏ แต่ถ้าสีให้เป็นข้าวสารแล้ว จับต้องไม่มีอาบัติ

๕. อปรัณชาติมีถั่วเขียวและถั่วเหลืองเป็นต้นก็ดี ผลไม้มีขนุนและมะม่วงก็ดี ที่เกิดอยู่บนต้น **ภิกษุไม่ควรจับต้อง มีอาบัติชื่อว่าทุรุปจิณณทุกกฏ**

๖. รัตนะ ๑๐ ประการ ได้แก่ มุกดา (ไข่มุก) มณี ไพฑูรย์ สังข์ ศิลา ประพาฬ เงิน ทอง ทับทิม บุษราคัม ภิกษุจับต้องรัตนะ ๑๐ เหล่านี้ ต้องอาบัติทุกกฏ ส่วนเงินและทองภิกษุรับไว้เพื่อประโยชน์ตน ต้องอาบัตินิสสัคคิยปาจิตตีย์ **รับเงินทองเพื่อผู้อื่น แม้รับให้สงฆ์ ก็ไม่พ้นอาบัติทุกกฏ** แต่สิ่งของมีค่าอื่นรวมทั้งรัตนะเหล่านี้ ถ้าตกอยู่ในวัดหรือที่อยู่ของภิกษุ ภิกษุต้องเก็บเอาไว้คืนเจ้าของ ถ้าไม่เก็บไว้ มีอาบัติทุกกฏ เพราะถ้าเจ้าของหาทรัพย์ที่ตกในวัดไม่พบ อาจเข้าใจว่าภิกษุลัก ถือเอาไป จึงทรงอนุญาตให้ภิกษุเก็บไว้เพื่อป้องกันข้อติเตียน แต่ถ้าสิ่งของมีค่าตกอยู่นอกวัด ห้ามภิกษุเก็บ ถ้าเก็บย่อมมีโทษ (อาบัติปาจิตตีย์)

๗. อาวุธเครื่องประหารทุกชนิดเช่น มีด ขวาน หอก ดาบ ธนู ปืน เป็นต้น ภิกษุไม่ควรจับต้อง แต่ถ้ามีผู้ถวายและสามารถใช้เป็นกัปปิยภัณฑ์ได้ ควรรับตามสมควร

๘. เครื่องมือดักสัตว์ และจับสัตว์ทั้งหลาย เช่น แห อวน ตาข่าย เบ็ด ข้อง เป็นต้น เป็นอนามาสทุกอย่าง

๙. เครื่องดนตรี มี พิณและกลองที่ขึงด้วยหนัง เป็นต้น ก็เป็นวัตถุแห่งอาบัติทุกกฎ

พระวินัยแม้เล็กน้อยเหล่านี้ คฤหัสถ์ก็ควรทราบไว้เพื่อไม่เลื่อมใสในผู้กระทำผิด เพื่ออนุเคราะห์แก่ภิกษุ ผู้ปฏิบัติตามพระวินัย ซึ่งเป็นการดำรงพระศาสนา กุสลของอุบาสก อุบาสิกา ผู้เข้าใจทั้งพระธรรมและพระวินัย ย่อมเป็นกุสลที่ประกอบด้วยปัญญา ซึ่งย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก

ทางอันลามก เป็นทางไม่บรรลุธรรมทั้งสิ้น พระอริยสาวกต้องดับอกุสล ๒ ส่วน คือ

๑. กามสุขัลลิกานุโยค เทวดา มนุษย์ อบายภูมิ จะเป็นไปในการติดรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส กาม กิน เกียรติยศ สรรเสริญ นินทา สุข ทุกข์ หรือสรุปว่า เต็มไปด้วย โลภ โกรธ หลง งมงาย ฯลฯ

๒. อัตตกิลมถานุโยค ทรมานตนด้วยประการต่าง ๆ เช่น นั่ง นอน ยืน เดิน ด้วยความไม่รู้ปัจจุบัน ปฏิบัติก่อนสิกขาธรรม (พระพุทธพจน์) เข้าห้องเก็บอารมณ์ สอบอารมณ์ ยึดหลักปฏิบัติที่ไม่มีในคำสอนของพระพุทธองค์

อนึ่ง ก่อนตรัสรู้ พระผู้มีพระภาคเจ้า **ปฏิบัติแบบมิจฉาทิฏฐิ** หรือ **อวิชชา** หรือรู้แต่ผล คือ เกิด แก่ (เจ็บ) ตายฯ ไม่ทราบเหตุ คือหนีกฎ การเกิด การแก่ การตาย

ทางอันเป็นไปเพื่อความเป็นพระอริยบุคคล คือ

มัชฌิมาปฏิปทา หมายถึง ทางอันประเสริฐ อันเกิดจากการตรัสรู้อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ เมื่อวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ ณ รัตนบัลลังก์ใต้ต้นพระศรีมหาโพธิ์ ทางสายกลางนี้คือ หลักธรรม ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงประกาศหลักปฏิบัติตลอด ๔๕ พระพรรษา อันล้วนแต่เป็นหนทางแห่งการบรรลุธรรมทั้งสิ้น

ปริวัฏ (รอบ) ๓ คือ เป็นไปในอริยสัจจ ๔

๑. สัจจญาณ ๑ รอบ

– **รู้ว่านี่คือทุกขอริยสัจจ** ต้องประกอบด้วยความรู้ โลกียจิต ๘๑ รู้เจตสิก ๕๑ (เว้นโลภเจตสิก) รูป ๒๘ รวมเป็นธรรม ๑๖๐ จึงจะถึงซึ่งสัจจญาณ (อริยบุคคล) ฯลฯ

– **รู้ว่านี่คือ สมุทัยอริยสัจจ** ต้นเหตุหรือที่เกิดประกอบด้วย

๑. **กามตัณหา** พอใจในอารมณ์ทั้ง ๖ คือ รูป เสียง กลิ่น รส การสัมผัสถูกต้องและธรรมารมณ์ (จิต ๑๒๑ เจตสิก ๕๒ ปสาทรูป ๕, สุขุมรูป ๑๙, บัญญัติ ๑, นิพพาน ๑) เป็นไปอันเกิดจากความปรารถนาที่มีโลภเจตสิก ประกอบกับโลภจิตทั้ง ๘ ดวง

๒. **ภวตัณหา** ความชอบใจติดใจในกามภพ คือ การเกิดเป็นมนุษย์ ๑ เทวดา ๖ ชั้น พรหม ๑๖ ชั้น อรูปพรหม ๔ ชั้น และความพึงพอใจในกามคุณ โดยยึดถือว่าไม่สูญหาย มีเมืองนิพพาน ฯลฯ ที่เรียกว่า สัสสตทิฏฐิ

๓. **วิภวตัณหา** ได้แก่ ความติดใจชอบใจในอุทเฉททิฏฐิ เข้าใจว่า ตายแล้วสูญ กรรมและผลของกรรมก็สูญ ซึ่งประกอบด้วย โลภะ ๔ ดวง

ตัณหา คือ ความติดใจยินดีในอารมณ์ ๖ คือ รูปตัณหา สัททตัณหา คันธตัณหา รสตัณหา โผฏฐัพพตัณหา และ ธัมมตัณหา อันเป็น โลภะ ๘ ซึ่งเป็นตัวสมุทัย อันเป็นสิ่งที่ควรละควรประหารโดยแท้

– **รู้ว่านี่ คือ นิโรธอริยสัจจ** ตรงกับภาษาไทย ว่า "ดับ" (ดับสนิทจนสิ้นเชื้อ ไม่เหลือเศษ คือ ต้องดับ โลภะ ๘ โทสะ ๒ โมหะ ๒ วิธีการดับ โลภะ ๘ โทสะ ๒ โมหะ ๒ ต้องใช้จิตที่ได้ฌานหนึ่งฌานใด ในรูปฌาน ๕ อรูปฌาน ๔ เป็นฐานแล้วใช้ปัญญาเจตสิก อันเป็นโสภณเจตสิกอันดับ ๒๕ เป็นตัวตัด จึงจะถึงนิโรธ) คำว่า นิโรธนั้นคือ นิพพาน (ตัดทั้งรูป ๒๘ ทั้งนามจิต ๑๒๑ เจตสิก ๕๒) พวกที่เห็นพระพุทธเจ้าว่าอยู่เมืองนิพพานหรือได้พบเห็นในสถานที่ต่าง ๆ ล้วนเป็นมิจฉาทิฏฐิ อันเป็น บาทฐานไปสู่มหาตาปนรกขุมที่ ๗ ทั้งสิ้น

– **รู้ว่านี่คือ มัคคอริยสัจจ** ตรงกับภาษาไทยว่า เป็นข้อปฏิบัติเป็นเหตุ เป็นทาง ให้ถึงซึ่งพระนิพพาน มีอริยมัคค ๘ เป็นหนทางแห่งการปฏิบัติ นำไปสู่ความหลุดพ้น คือ เมื่อได้พระโสดาปัตติมัคค ต้องดำเนินอริยมัคค ๘ จึงจะถึงพระโสดาปัตติผล พระสกทาคามิมัคค, พระสกทาคามิผล, พระอนาคามิมัคค, พระอนาคามิผล, พระอรหัตตมัคค, พระอรหัตตผล.

อริยมัคค ๘ ได้แก่

๑. **สัมมาทิฏฐิ** ต้องใช้ **ปัญญาเจตสิก** ในมัคคจิต ๒๐ ประหาร **มิจฉาทิฏฐิ** คือ อวิชชา (ในปฏิจจสมุปบาท ๑๒) โดยมีพระนิพพาน (ที่ได้มาแล้ว เช่น เมื่อได้พระโสดาปัตติมัคค ก็ใช้พระโสดาปัตติมัคคเป็นกำลังในการนำไปสู่

พระโสดาปัตติผล) ซึ่งต้องดำเนินวิถีตามหลักอริยสัจจ ๔ ฯลฯ

๒. **สัมมาสังกัปปะ** ต้องใช้ **วิตกเจตสิก** ในมัคคจิต ๒๐ ประหาร **กามวิตก พยาปาทวิตก** และ **วิหิงสาวิตก** ตามกำลังแห่งมัคค ที่ขึ้นสู่อารมณ์กระแสพระนิพพาน (ดับ โลภะ ๘ โทสะ ๒ โมหะ ๒)

๓. **สัมมาวาจา** ต้องใช้ **สัมมาวาจาเจตสิก** (สิกขาหลักธรรมคำสั่งสอน ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ โดยไม่นอกรีตนอกรอย กล่าวตู่คำสั่งสอนทั้งอัตโนมติที่เป็นทั้งสมถ และวิปัสสนากรรมฐาน อันเกิดขึ้นเป็นดอกเห็ดในปัจจุบัน) ในมัคคจิต ๒๐ ประหาร **มิจฉาวาจา** (คือ พูดทางโลกหรือพูดทางธรรมแต่เป็นอัตโนมติ, ศึกษาวิชาการทางโลก ทุกสาขาวิชา, การเมือง, สังคม, อาชีพ ฯลฯ) มีพระนิพพานเป็นอารมณ์

๔. **สัมมากัมมันตะ** ต้องใช้ **สัมมากัมมันตเจตสิก** (ประกอบการงานทางกาย ที่ตรงกับหลักธรรม ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ อาทิ ปฏิบัติตามหลักบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ประการ) ที่ประกอบในมัคคจิต ๒๐ ประหาร **มิจฉากัมมันตะ** คือ กายทุจริต (นั่ง นอน ยืน เดิน ตามโลภะ ๘ โทสะ ๒ โมหะ ๒ นั่นก็คือการนำกายไปใช้ผิดทางทุกชนิด รวมทั้งการปฏิบัติธรรมภาวนา นอกรูปแบบทุกลัทธิในโลก ฯลฯ) ตามกำลังแห่งมัคคจิต ๒๐ โดยมีอารมณ์พระนิพพานที่ดับไปแล้วเป็นฐาน อาทิ หากถึงพระสกทาคามิมัคคแล้ว ก็ไว้เป็นฐานเพื่อมุ่งสู่พระสกทาคามิผลต่อไป

๕. **สัมมาอาชีวะ** ต้องใช้ **สัมมาอาชีวเจตสิก** (ประกอบด้วยการดำเนินวิถีตามหลักธรรม ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ อันเป็นผลให้เกิดกระบวนธรรมในบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ประการทางกาย วาจา ใจ ในญาณ ฌาน และโลกุตตระ ฯลฯ) ตามกำลังแห่งมัคคจิต ๒๐ เพื่อประหาร **มิจฉาอาชีวะ** (อาชีพทางโลก สุจริต ทุจริต การศึกษาทุกชนิดของโลก ที่เรียกว่า กามสัญญา โคจรสัญญา มรณสัญญา โดยขาดธัมมสัญญา ในคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอันเป็นอาชีพของความพ้นทุกข์ อันเกิดจากการประกอบด้วย กาย วาจา ใจ) โดยมีพระนิพพานเป็นอารมณ์ คือ ทำให้ถึงอริยบุคคลที่สูงยิ่งขึ้นต่อไป

๖. **สัมมาวายามะ** ต้องใช้ **วิริยเจตสิก** (เมื่อกระแสจิต ถึงซึ่งพระอริยบุคคล วิริยเจตสิก ซึ่งหมายถึงความพากเพียรในหลักธรรม ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ ในบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ประการ ที่ประกอบด้วยการกระทำทางกาย วาจา ใจ เพื่อให้ถึงซึ่งพระอริยบุคคลที่สูงขึ้นไป) ที่ประกอบในมัคคจิต ๒๐ ประหาร **มิจฉาวายามะ** (วิริยเจตสิกนี้ จะหมายถึงความเกียจคร้านที่จะปฏิบัติตามหลักธรรม ๘๔,๐๐๐

พระธรรมขันธ์ แม้ปฏิบัติผิดทาง เช่น เก็บอารมณ์ สอบอารมณ์ ยกมือ ทนนั่ง ทนทรมาน สวดมนต์แปลกปลอม นั่งปรกปลุกเศก ความขยันขันแข็งในทางโลกทุกชนิด ก็รวมนับว่า เป็นความเกียจคร้าน(ในทางธรรม) สรุปว่าทุกอย่างที่ไม่เป็นไปเพื่อความหลุดพ้นเรียกว่าขี้เกียจทั้งสิ้น แต่ในทางโลกเรียกวิริยเจตสิกฝ่ายมิจฉานี้เป็นความเพียร)

๗. **สัมมาสติ** ต้องใช้ **สติเจตสิก** (สติในการศึกษาพระไตรปิฎก ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ที่ถูกต้อง เพราะสติเจตสิกเป็นโสภณเจตสิก มีคุณประโยชน์ในการที่จะพัฒนาจิตจากกามาวจรโสภณจิต ๒๔ รูปาวจรจิต ๑๕ อรูปาวจรจิต ๑๒ จนกระทั่งถึง โลกุตตรจิต ๔๐) ที่ประกอบในมัคคจิต ๒๐ ประหาร **มิจฉาสติ** (สติที่เกิดจากการเข้าใจผิดในทางโลกว่า นั่ง นอน ยืน เดิน ต้องมีสติ ทำงาน (โลภะ) ในทางโลกต้องมีสติการศึกษาในทางโลก (โลภะ) ต้องมีสติ **ดื่ม กิน พูด คิด** (โลภะ) ต้องมีสติ ทีนี้คนตกเบ็ดตกปลา เล่นฟุตบอล กีฬา เล่นการพนัน นักมวย คนจะยิงคน ยิงวัตถุ ฯลฯ ก็ต้องมีสติด้วยมิเช่นนั้นก็ยิงไม่ถูก ฯลฯ การพูดการสอนแบบอัตโนมติ จึงเรียกว่าเป็นมิจฉาสติทั้งสิ้น) สติจะเป็นไปในการระลึกรู้อยู่แต่พระนิพพาน คือทำกิเลสให้สิ้น ซึ่งเป็นการร่วมมือกับปัญญาเจตสิก ที่ประกอบอยู่เฉพาะในจิต กับเจตสิกเท่านั้น มิใช่เกิดทางรูป ๒๘

๘. **สัมมาสมาธิ** ต้องใช้ **เอกัคคตาเจตสิก** (เอกัคคตาเจตสิก อยู่ในสัพพจิตตสาธารณเจตสิก เข้าได้ทั้งอกุสลจิต ๑๒ อเหตุกจิต ๑๘ กุสลจิต ๙๑ ในที่นี้ หมายถึง ผู้ได้รูปฌาน ๕ อรูปฌาน ๔ จึงเรียกว่า "สมาธิ" และสมาธิเป็นพื้นฐานให้ถึงซึ่งพระอริยบุคคล ๘ สมาธินี้เกิดจากการสิกขาธรรมที่ถูกทางและได้สะสมมาแล้วในอดีตชาติ ที่เรียกว่า ภวังคจิต ๑๙ คือ สิกขาตามพุทธธรรมคำสั่งสอน ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์เมื่อสิกขาธรรมตาม คำสอนก็จะบันทึกไว้ที่จิตกุสล โดยมีเจตสิกช่วยทำให้จิตแนบแน่นเจตสิกที่ช่วยให้จิตแนบแน่น คือ เอกัคคตาเจตสิก ฯลฯ) ที่ประกอบในมัคคจิต ๒๐ ประหาร **มิจฉาสมาธิ** (อันเกิดจากเอกัคคตาเจตสิก ความเข้าใจผิด คิดว่าถูกทาง เช่น อ่านหนังสือ **ทางโลก**ต้องมีสมาธิ เล่นกีฬาต้องมีสมาธิ ฟังต้องมีสมาธิ นั่ง นอน ยืน เดิน ต้องมีสมาธิ อะไร ๆ ก็เรียกว่า สมาธิ รวมถึงการเล่นไพ่ เล่นการพนัน ยิงปืน ฯลฯ อันประกอบอยู่ในโลภะ ๘ โทสะ ๒ โมหะ ๒ อันเนื่องด้วย เอกัคคตาเจตสิก เข้ากับอกุสล ๑๒ ได้ จึงเป็นมิจฉาสมาธิ เพราะเป็นทิฏฐิคตวิปปยุตตจิต อันเกิดจากการกระทำทางกายและวาจา ส่วนสมาธิในหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เป็น **ญาณสัมปยุตตจิต** อันเกิดเฉพาะทาง**จิต** เท่านั้น) เพื่อเป็นบาทฐานในการตัดกิเลส ๑๐ (อกุสลสังคหะ ๙) จึงเข้าสู่กระแสพระนิพพานที่แนบแน่นยิ่งขึ้นไปตามลำดับ

๒. กิจญาณ ๑ รอบ	รู้ว่า	ทุกขสัจจ	นี้ควรกำหนดรู้
	รู้ว่า	สมุทัยสัจจ	นี้ควรกำหนดรู้
	รู้ว่า	นิโรธสัจจ	นี้ควรกำหนดรู้
	รู้ว่า	มัคคสัจจ	นี้ควรกำหนดรู้
๓. กตญาณ ๑ รอบ	รู้ว่า	ทุกขสัจจ	นี้ได้กำหนดรู้แล้ว
	รู้ว่า	สมุทัยสัจจ	นี้ได้กำหนดรู้แล้ว
	รู้ว่า	นิโรธสัจจ	นี้ได้กำหนดรู้แล้ว
	รู้ว่า	มัคคสัจจ	นี้ได้กำหนดรู้แล้ว

[**คำอธิบายกิจจญาณและ กตญาณ ตรงกับภาษาไทย** แต่ไม่ตรง**กับภาษาธรรม** (ซึ่งมีปรากฏอยู่ในคำอธิบายพอสังเขปของสัจจญาณ) คำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ศึกษาหลักธรรมควรต้องค้นคว้าจากคำสอน ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ โดยเฉพาะเกี่ยวกับพระอภิธรรม จึงจะรู้จริง]

อาการ ๑๒ คือ (ดูคำ าอธิบายสังเขปในสัจจญาณ)

ทุกขสัจจ คือ	สัจจญาณ	รู้ว่าทุกข์นี้มีอยู่จริง
	กิจจญาณ	รู้ว่าทุกข์นี้ควรกำหนดรู้
	กตญาณ	รู้ว่าทุกข์นี้ได้กำหนดรู้แล้ว
สมุทัยสัจจ คือ	สัจจญาณ	รู้ว่าเหตุให้เกิดทุกข์นี้มีอยู่จริง
	กิจจญาณ	รู้ว่าเหตุให้เกิดทุกข์นี้ควรละ
	กตญาณ	รู้ว่าเหตุให้เกิดทุกข์นี้ได้ละแล้ว
นิโรธสัจจ คือ	สัจจญาณ	รู้ว่าความดับสิ้นแห่งทุกข์นี้มีจริง
	กิจจญาณ	รู้ว่าความดับสิ้นแห่งทุกข์นี้ควรทำให้แจ้ง
	กตญาณ	รู้ว่าความดับสิ้นแห่งทุกข์นี้ได้ทำให้แจ้งแล้ว
มัคคสัจจ คือ	สัจจญาณ	รู้ว่าข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์นี้มีจริง
	กิจจญาณ	รู้ว่าข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์นี้ควรเจริญ
	กตญาณ	รู้ว่าข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์นี้ได้เจริญแล้ว

มัคคจิต ๒๐ คือ

๑. **ปฐมฌานจิต** องค์ธรรมของจิต

วิตักกะ วิจาระ ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ปะฐะมัชฌานะ **จึงจะถึงซึ่ง**

๑. โสดาปัตติมัคคจิต

๒. สกทาคามิมัคคจิต

๓. อนาคามิมัคคจิต

๔. อรหัตตมัคคจิต

๒. **ทุติยฌานจิต** องค์ธรรมของจิต

วิจาระ ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ทุติยัชฌานะ **จึงจะถึงซึ่ง**

๕. โสดาปัตติมัคคจิต

๖. สกทาคามิมัคคจิต

๗. อนาคามิมัคคจิต

๘. อรหัตตมัคคจิต

๓. **ตติยฌานจิต** องค์ธรรมของจิต

ปีติ สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ตะติยัชฌานะ **จึงจะถึงซึ่ง**

๙. โสดาปัตติมัคคจิต

๑๐. สกทาคามิมัคคจิต

๑๑. อนาคามิมัคคจิต

๑๒. อรหัตตมัคคจิต

๔. **จตุตถฌานจิต** องค์ธรรมของจิต

สุขะ เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง จะตุตถัชฌานะ **จึงจะถึงซึ่ง**

๑๓. โสดาปัตติมัคคจิต

๑๔. สกทาคามิมัคคจิต

๑๕. อนาคามิมัคคจิต

๑๖. อรหัตตมัคคจิต

๕. **ปัญจมฌานจิต** องค์ธรรมของจิต

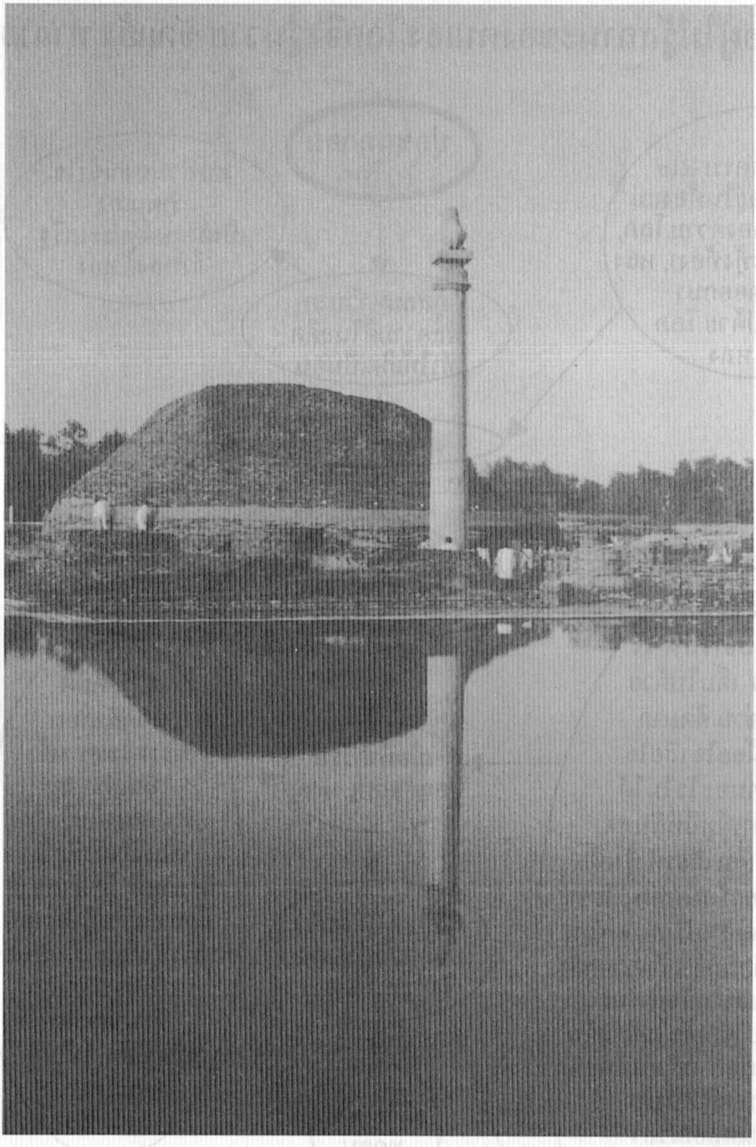
อุเปกขา เอกัคคะตา สะหิตัง สะสังขาริกัง ปัญจะมัชฌานะ **จึงจะถึงซึ่ง**

๑๗. โสดาปัตติมัคคจิต

๑๘. สกทาคามิมัคคจิต

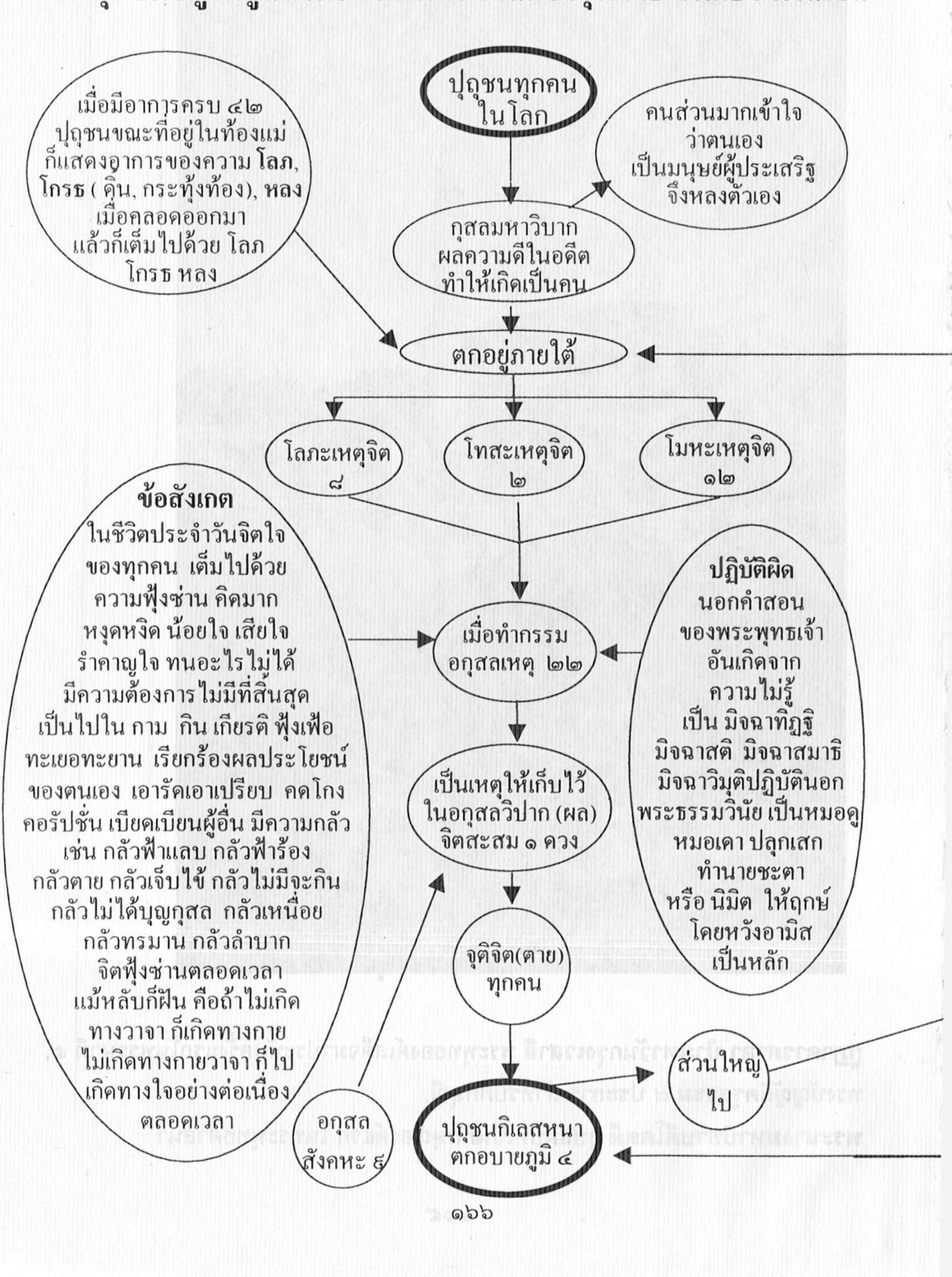
๑๙. อนาคามิมัคคจิต

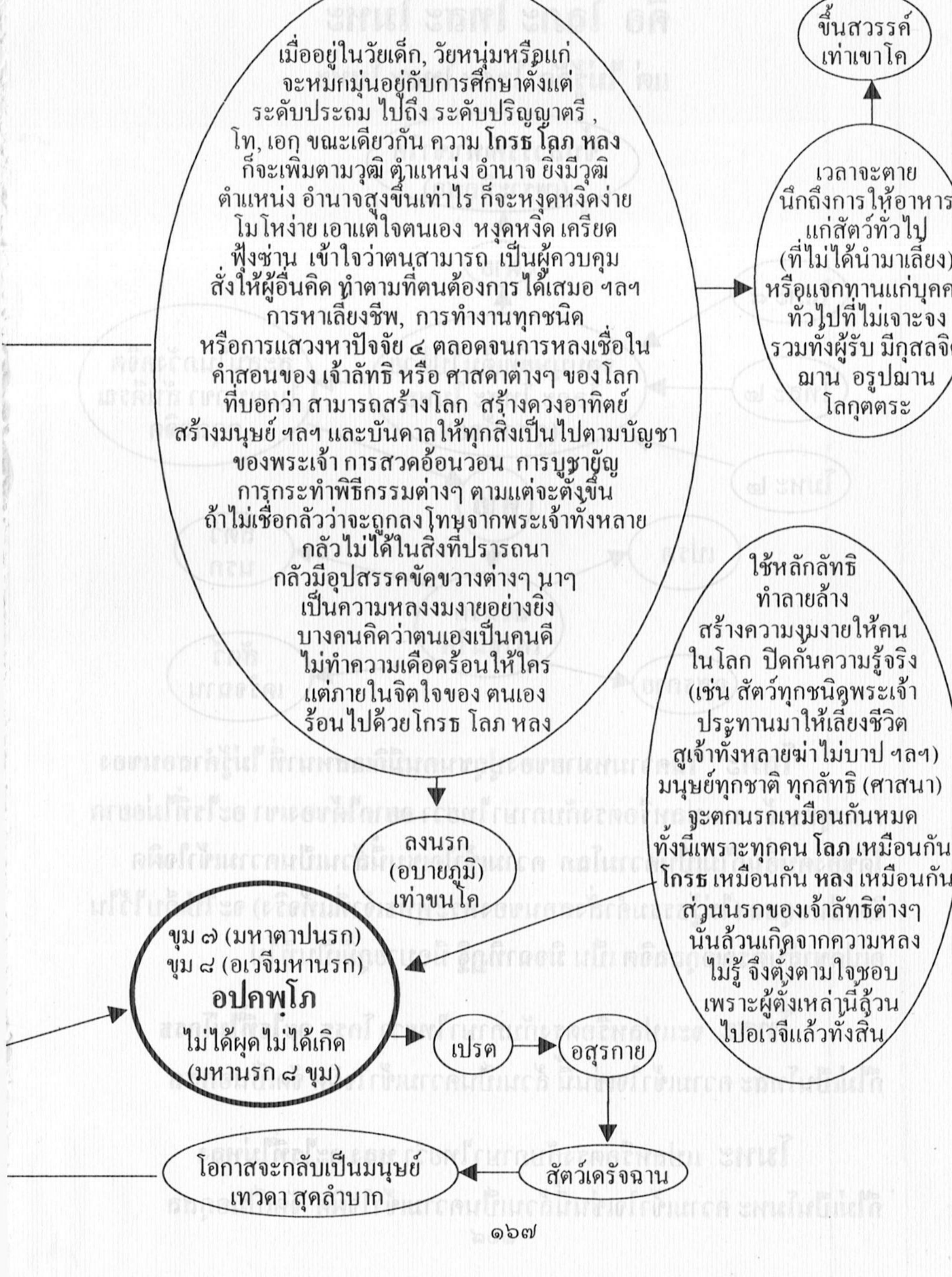
๒๐. อรหัตตมัคคจิต

กูฏาคารศาลา ป่ามหาวันกรุงเวสาลี พระพุทธองค์เสด็จมาประทับครั้งแรกในพรรษาที่ ๕, ทรงบัญญัติ**ครุธรรม ๘ ประการ** สำหรับภิกษุณี,
พระนางมหาปชาบดีโคตมี อุปสมบทเป็นภิกษุณีองค์แรก ในพระพุทธศาสนา

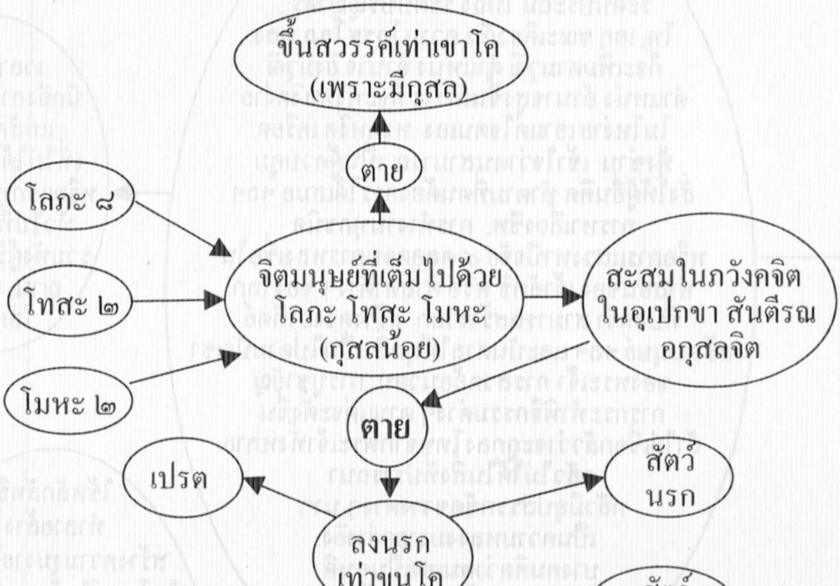
วิถีมนุษย์คือผู้ไม่รู้สถานะของตนเอง โลกจึงวุ่นวาย ขัดแย้ง ทำลายล้าง

ขึ้นสวรรค์
เท่าเขาโค
เมื่ออยู่ในวัยเด็ก, วัยหนุ่มหรือแก่
จะหมกมุ่นอยู่กับการศึกษาตั้งแต่
ระดับประถม ไปถึง ระดับปริญญาตรี ,
โท, เอก ขณะเดียวกัน ความ โกรธ โลภ หลง
ก็จะเพิ่มตามวุฒิ ตำแหน่ง อำนาจ ยิ่งมีวุฒิ
ตำแหน่ง อำนาจสูงขึ้นเท่าไร ก็จะหงุดหงิดง่าย
โมโหง่าย เอาแต่ใจตนเอง หงุดหงิด เครียด
ฟุ้งซ่าน เข้าใจว่าตนสามารถ เป็นผู้ควบคุม
สั่งให้ผู้อื่นคิด ทำตามที่ตนต้องการ ได้เสมอ ฯลฯ
การหาเลี้ยงชีพ, การทำงานทุกชนิด
หรือการแสวงหาปัจจัย ๔ ตลอดจนการหลงเชื่อใน
คำสอนของ เจ้าลัทธิ หรือ ศาสดาต่างๆ ของโลก
ที่บอกว่า สามารถสร้างโลก สร้างดวงอาทิตย์
สร้างมนุษย์ ฯลฯ และบันดาลให้ทุกสิ่งเป็นไปตามบัญชา
ของพระเจ้า การสวดอ้อนวอน การบูชายัญ
การกระทำพิธีกรรมต่างๆ ตามแต่จะตั้งขึ้น
ถ้าไม่เชื่อกลัวว่าจะถูกลงโทษจากพระเจ้าทั้งหลาย
กลัวไม่ได้ในสิ่งที่ปรารถนา
กลัวมีอุปสรรคขัดขวางต่างๆ นาๆ
เป็นความหลงงมงายอย่างยิ่ง
บางคนคิดว่าตนเองเป็นคนดี
ไม่ทำความเดือดร้อนให้ใคร
แต่ภายในจิตใจของ ตนเอง
ร้อนไปด้วยโกรธ โลภ หลง
เวลาจะตาย
นึกถึงการให้อาหาร
แก่สัตว์ทั่วไป
(ที่ไม่ได้นำมาเลี้ยง)
หรือแจกทานแก่บุคคล
ทั่วไปที่ไม่เจาะจง
รวมทั้งผู้รับ มีกุสลจิต
ฌาน อรูปฌาน
โลกุตตระ
ใช้หลักลัทธิ
ทำลายล้าง
สร้างความงมงายให้คน
ในโลก ปิดกั้นความรู้จริง
(เช่น สัตว์ทุกชนิดพระเจ้า
ประทานมาให้เลี้ยงชีวิต
สูเจ้าทั้งหลายฆ่าไม่บาป ฯลฯ)
มนุษย์ทุกชาติ ทุกลัทธิ (ศาสนา)
จะตกนรกเหมือนกันหมด
ทั้งนี้เพราะทุกคน โลภ เหมือนกัน
โกรธ เหมือนกัน หลง เหมือนกัน
ส่วนนรกของเจ้าลัทธิต่างๆ
นั้นล้วนเกิดจากความหลง
ไม่รู้ จึงตั้งตามใจชอบ
เพราะผู้ตั้งเหล่านี้ล้วน
ไปอเวจีแล้วทั้งสิ้น
ลงนรก
(อบายภูมิ)
เท่าขนโค
ขุม ๗ (มหาตาปนรก)
ขุม ๘ (อเวจีมหานรก)
อปคพุโภ
ไม่ได้ผุดไม่ได้เกิด
(มหานรก ๘ ขุม)
เปรต
อสุรกาย
สัตว์เดรัจฉาน
โอกาสจะกลับเป็นมนุษย์
เทวดา สุดลำบาก

จิตมนุษย์ในโลก มีสภาพเหมือนกัน ๑๐๐%
คือ โลภะ โทสะ โมหะ

แต่ ไม่รู้จัก โลภะ โทสะ โมหะ

โลภะ **ในความหมายของปุถุชนคนมีกิเลสหนาที่ ไม่รู้คำสอนของพระพุทธเจ้า** จะแปลหรือตรงกับภาษาไทยว่า **อยากได้ของเขา อะไรที่ไม่อยากได้ของคนอื่นก็ไม่เป็นความโลภ ความเข้าใจเช่นนี้ล้วนเป็นความเข้าใจผิด จิตเป็นอกุสล** (ไม่รู้ธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่แท้จริง) จะไปเก็บไว้ใน **อุเปกขาสันตีรณอกุสลจิต** เป็น **มิจฉาทิฏฐิ มีอบายภูมิเป็นที่ไป**

โทสะ จะแปลหรือตรงกับภาษาไทยว่า **โกรธ อะไรที่ไม่โกรธ ก็ไม่เป็นโทสะ** ความเข้าใจเช่นนี้ ล้วนเป็นความเข้าใจผิด จัดเป็นอกุสล

โมหะ แปลหรือตรงกับภาษาไทยว่า **หลง อะไรที่ไม่หลง ก็ไม่เป็นโมหะ** ความเข้าใจเช่นนี้ล้วนเป็นความเข้าใจผิด จัดเป็นอกุสล

หากท่านได้หันกลับมาสิกขาพุทธธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว ท่านจะเข้าใจเรื่อง**โลภะ โทสะ โมหะ**

โลภะ จะไม่แปลแบบมักง่ายเช่นนี้ แต่จะ**หมายถึง** การข้องอยู่กับโลกอันมาจาก **โลภะจิต ๘ ประเภท** ที่มีเจตสิกมาช่วยปรุงให้เกิด โลภะถึง ๑๘-๒๑ ประเภท เช่น **ผัสสะเจตสิก** หรือตรงกับภาษาไทยว่า **สัมผัส** หรือ **จับ, ต้อง, เห็น ผัสสะเข้ากับโลภะได้** ดังนั้นเมื่อ**เราเอื้อมมือไปจับดอกไม้สวย ๆ** ก็เป็นการจับที่**ประกอบด้วยโลภะแล้ว** เห็นอะไร ทำอะไร จับอะไรก็เป็นโลภะหมด เพราะเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับโลก แต่โลภะจะเป็นตัวนำไปสู่โทสะ ต่อไป เช่น **จับเหล็กที่ไม่รู้ว่าร้อน พอจับแล้วร้อนก็เกิดความโกรธ จับสายไฟฟ้าแล้วถูกไฟฟ้าดูดแต่ไม่ตายก็เกิดความกลัวตาย** ฯลฯ

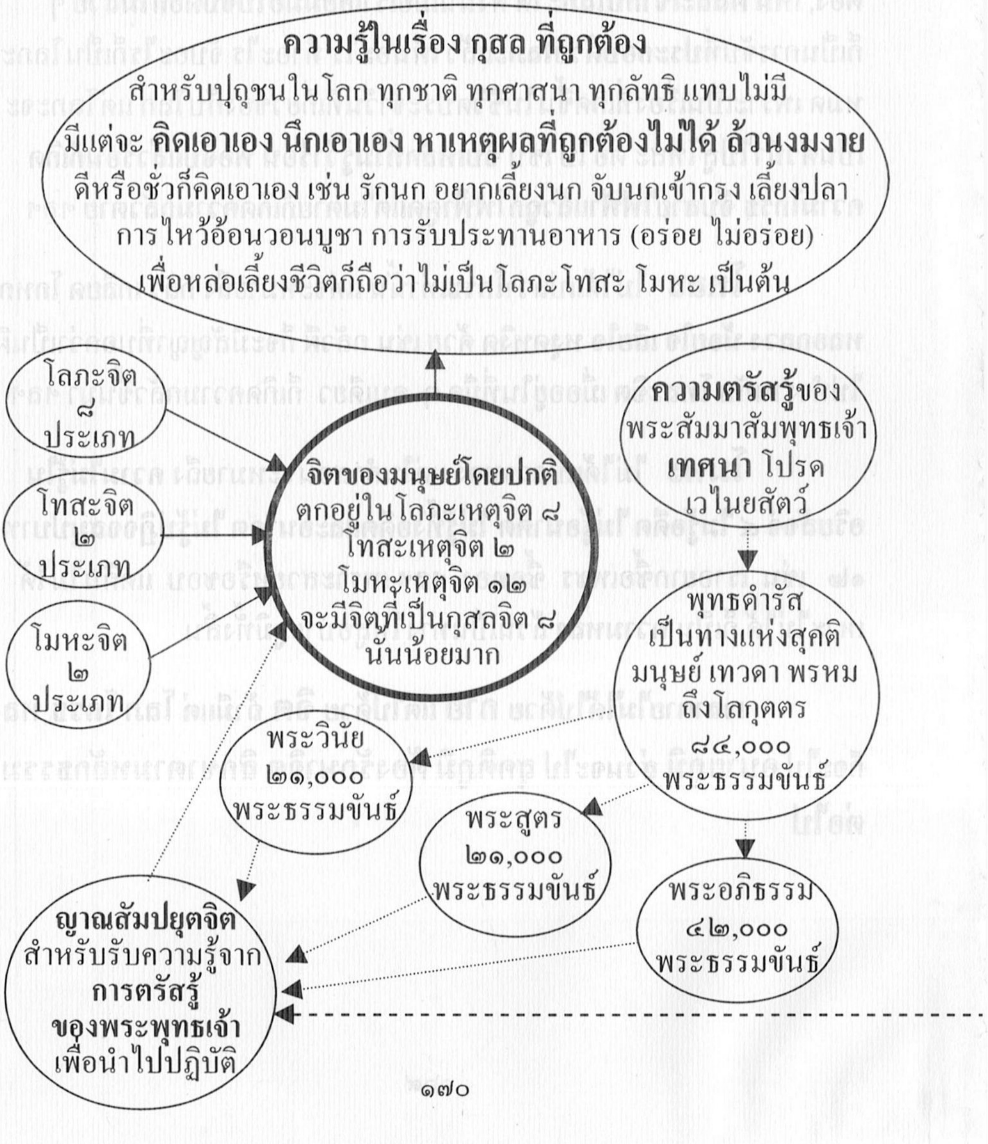
โทสะ ไม่ได้แปลว่าโกรธเท่านั้น แต่จะหมายถึง **กลัว เกลียด โกหก หลอกลวง น้อยใจ เสียใจ หงุดหงิด** ด้วย เช่น กลัวผี ก็จะมีสัญญาที่บอกว่าเป็นผีไปทำงานกับ **โทสะจิต** เมื่ออยู่ในที่มืด ๆ คนเดียว ก็เกิดความกลัวขึ้นมา ฯลฯ

โมหะ ไม่ได้แปลว่าหลง แต่ในคำสอนจะหมายถึง **ความไม่รู้ในอริยสัจจ์ ๔ ไม่รู้อดีต ไม่รู้อนาคต ไม่รู้ทั้งอดีตและอนาคต ไม่รู้ปฏิจจสมุปบาท** ๑๒ เช่น เราอยากซื้อเพชร ซื้อทอง ฯลฯ เพราะสวยหรือชอบ แต่กินไม่ได้ เหาะไม่ได้ ก็เป็น **ความหลง** ล้วนเป็นทางไปสู่อบายภูมิทั้งสิ้น

เวลาตายไม่ได้ไปด้วย กาย แต่ไปด้วย จิต ถ้ามีแต่ โลภ โกรธ หลง ก็จะไป อบายภูมิ ส่วนจะไป สุคติภูมิ ต้องรักษาจิต สิกขาตามหลักธรรมต่อไป

ปุถุชนคนกิเลสหนา ล้วนแต่มี
โลภะ โทสะ โมหะ
เป็นทางแห่งอบายภูมิ
ปุถุชน (อบายภูมิ มนุษย์ เทวดา พรหม) จึงรอคอย
การอุบัติของ

พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

- **ทานมัย**
  - พระสูตร ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์
  - พระอภิธรรม ๔๒,๐๐๐ พระธรรมขันธ์
  - ปลูกต้นไม้
  - สร้างศาลาที่พัก
  - สร้างสถานที่ที่เป็นสาธารณประโยชน์
  - ไม่นำเงินใส่บาตรพระ
  - ไม่ใส่ข้าวสารในบาตรพระ
  - ไม่ถวายอาหารตอนเย็น
  - ฯลฯ-
- **ศีลมัย**
  - พระวินัย ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์
  - รักษาศีล ๕
  - ไม่พูดเรื่องทุภาษิต
  - ฯลฯ
- **ภาวนามัย**
  - พระอภิธรรม ๔๒,๐๐๐ พระธรรมขันธ์
  - ปฏิบัติ จิต เจตสิก รูป
  - ฯลฯ
- **อปจายนมัย**
  - พระสูตร ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์
  - พระวินัย ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์
  - เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า
  - อ่อนน้อมถ่อมตน
  - เคารพพระภิกษุ
  - ฯลฯ
- **ไวยาวัจจมัย**
  - พระสูตร ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์
  - พระวินัย ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์
  - ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า
  - ช่วยเหลือ
  - สร้างประโยชน์
  - เกื้อกูลสรรพสัตว์ผู้ตกทุกข์ได้ยาก
  - ฯลฯ
- **ปัตติทานมัย**
  - พระธรรม ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์
  - บำเพ็ญกุสลที่ถูกต้องตามคำสอนของพระพุทธเจ้าเนืองๆ
  - ฯลฯ
- **ปัตตานุโมทนามัย**
  - พระธรรม ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์
  - รู้จักอนุโมทนาบุญ
  - ปลื้มปิติยินดีในกุสลบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ของบุคคลอื่นที่ตรงตามหลักธรรมคำสอนของพระผู้มี พระภาคเจ้า
  - ฯลฯ
- **ธรรมสวนมัย**
  - พระธรรม ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์
  - ไม่ว่างเว้นการสนทนาธรรม การเจริญธรรม ตามพระธรรมคำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้า
  - ฯลฯ
- **ธรรมเทศนามัย**
  - พระธรรม ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์
  - ศึกษาพระไตรปิฎกอย่างต่อเนื่องไม่เสื่อมคลาย
  - ฯลฯ
- **ทิฏฐุชุกรรม**
  - พระธรรม ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์
  - จำแนกข้อธรรมให้ละเอียดลึกซึ้ง
  - ทำความเห็นของตนให้ตรงกับคำสอนของพระพุทธเจ้า รู้จักว่าอะไรเป็นภาษาโลก อะไรคือภาษาธรรม
  - ศึกษาคำสอนของพระพุทธเจ้าเพื่อนำไปปฏิบัติบุญกิริยาวัตถุ ทั้ง ๙ ข้อข้างต้น
  - ฯลฯ

→ รู้พระธรรม
ปฏิบัติเบื้องต้น
คือ **บุญกิริยาวัตถุ ๑๐**
มาจากจิต ๙๑ ดวง
ฝ่ายกุสล

ปุถุชนคนกิเลสหนา ล้วนแต่มี
โลภะ โทสะ โมหะ
เป็นทางแห่งอบายภูมิ
ปุถุชน (อบายภูมิ มนุษย์ เทวดา พรหม) จึงรอคอย
การอุบัติของ

พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าทรงอุบัติในโลกนี้

พระพุทธเจ้าทรงอุบัติในโลกเพื่อสั่งสอนเวไนยสัตว์ อันเป็นธรรมะที่ลึกซึ้งสุขุมคัมภีรภาพ อันจะนำเวไนยสัตว์ให้หลุดพ้นจากสังสารวัฏฏ ถึงซึ่งมรรค ๔ ผล ๔ พระนิพพาน ๑ ในที่สุด

มิใช่ศึกษาแบบแปลภาษาบาลีในพระพุทธธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ให้ตรงกับภาษาของประเทศต่างๆ เช่นภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น ภาษาฝรั่งเศส ภาษาสเปญ ภาษาสิงหล ภาษามาลายู ภาษาเวียตนาม ภาษามคธ ภาษาสันสกฤต ฯลฯ เท่านั้น

แต่ต้องศึกษาทำความเข้าใจให้**ตรงกับภาษาธรรมคำสั่งสอน** อาทิ **ปฏิสนธิ** แปล หรือตรงกับภาษาไทยว่า **เกิด** ตรงกับภาษาอังกฤษว่า born ตรงกับภาษาจีนว่า แซ ฯลฯ **ในภาษาธรรม คำสั่งสอน** หมายถึง **จิต ที่เป็นผลจากกรรมเก่า (กัมมชรูป)** ส่งให้ไปเกิดยัง อบายภูมิ มนุษย์ เทวดา พรหม อรูปพรหมอันประกอบด้วย วิถีจิตถึง ๑๙ เหตุ ได้แก่

๑. อุเบกขาสันตีรณอเหตุกจิต ฝ่ายอกุสล และฝ่ายกุสลอย่างละ ๑ ดวง

๒. กามาวจร มหาวิปากจิต ๘ ดวง

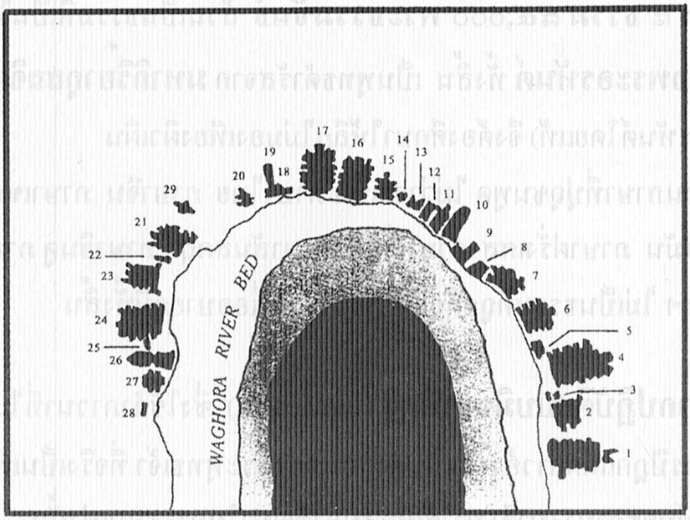
๓. รูปาวจรมหาวิปากจิต ๕ ดวง

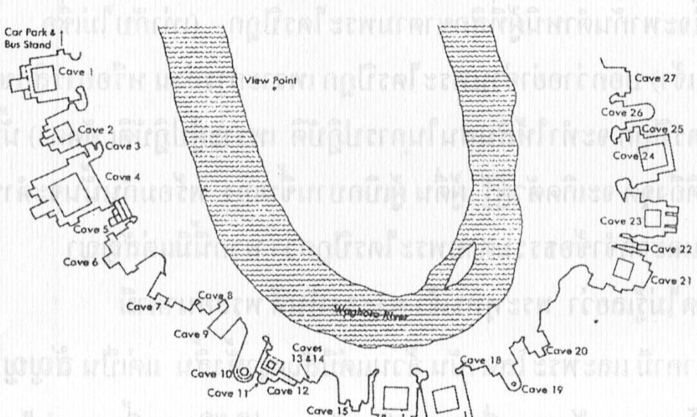
๔. อรูปาวจรมหาวิปากจิต ๔ ดวง

เพราะ **ธรรม ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์** ล้วนเป็นธรรมที่เป็นไปเพื่อ **สำเร็จพระอรหันต์** ทั้งสิ้น เป็นพุทธดำรัสจาก **มหากิริยากุสลจิต** (จิตพระอรหันต์โดยแท้) จึงต้องศึกษาให้ลึกไม่มองเพียงผิวเผิน

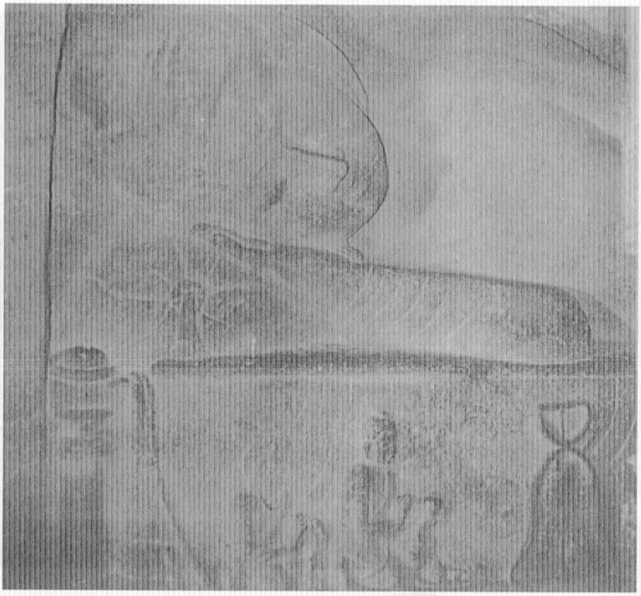
ส่วนภาษาที่ปุถุชนพูด ไม่ว่าจะเป็น ภาษาไทย ภาษาจีน ภาษาเขมร ภาษาเยอรมัน ภาษาฝรั่งเศส ภาษาญี่ปุ่น ภาษาสันสกฤต ภาษาฮินดู ภาษาเนปาล ฯลฯ ไม่เป็นธรรมที่ถูกต้อง ล้วนเป็นไปเพื่ออบายภูมิทั้งสิ้น

พวกปฏิบัติแบบมิจฉาทิฏฐิ (มิจฉาสมาธิ) ซึ่งใช้คำภาวนาที่ไม่มีในพระไตรปิฎกแต่กล่าวอ้างว่าเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่จริงเป็นเพียงแต่ยืมศัพท์มคธภาษา (บาลี) มาใช้เพื่อสนองตัณหาในการสอนเท่านั้น คนพวกนี้จะพากันตำหนิผู้ที่สิกขาตามพระไตรปิฎก (เท่ากับไม่เชื่อพระพุทธเจ้า) บอกว่าอย่าอ่านพระไตรปิฎก เพราะการอ่าน หรือการสิกขาในพระไตรปิฎก จะทำให้สับสนในการปฏิบัติ เพราะผู้ปฏิบัติ(อัตตา) นั้นเมื่อปฏิบัติถึงจุด จะเกิดตัวผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานขึ้นเอง พร้อมกันนั้นจะตำหนิผู้ที่สิกขาและจดจำข้อธรรมตามพระไตรปิฎกว่า พวกนี้มีแต่สัญญา โดยที่ผู้พูดไม่รู้เลยว่า พระพุทธเจ้า พระอรหันต์ พระอนาคามี พระสกิทาคามี และพระโสดาบัน ล้วนแต่มีสัญญาทั้งสิ้น แต่เป็น **สัญญา** ประเภท **โลกุตตรสัญญา** ซึ่งความจริงแล้วการปฏิบัติแบบนี้นานเท่าไรก็ไม่เคยเกิดตัวรู้ขึ้นมา จะรู้บ้างเล็กๆ น้อยๆ ก็ได้มาจากการฟัง (ผู้สอนแอบอ่านแล้วนำมาสอน) หรืออ่านจากตำรา แต่ก็รู้แบบผิดๆ ถูกๆ **จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาคำสอนของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงประทานไว้ให้ในพระไตรปิฎก**

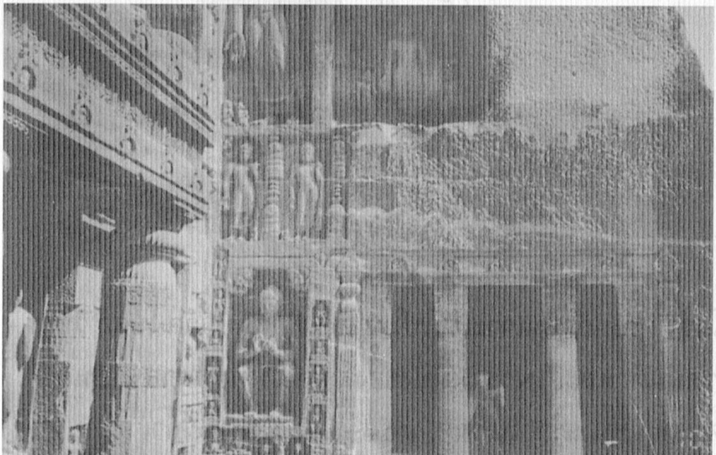

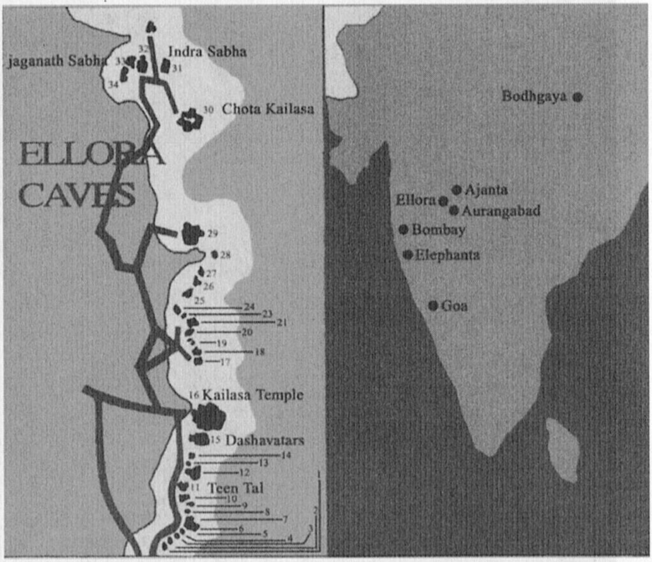
อชันตา : ถ้ำหินเจาะเข้าไปในภูเขา เพื่อใช้เป็นวัด โบสถ์ วิหาร หอสวดมนต์ และสังฆารามในพระพุทธศาสนา สมัยหลังพุทธกาล มีจำนวน ๒๙ ถ้ำ อยู่เรียงตามหน้าผา มีแนวโค้งรูปพระจันทร์ครึ่งเสี้ยว เจาะโดยฝีมือของพระภิกษุสงฆ์ ได้เริ่มสร้างเป็น ๒ ระยะ ระยะแรก พ.ศ. ๔๐๑–๖๐๑ ระยะที่สอง พ.ศ. ๙๐๑–๑๒๐๑

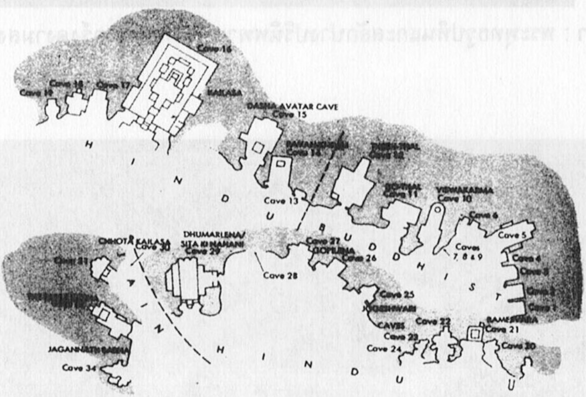

อชันตา : พระพุทธรูปหินแกะสลักปางปรินิพพาน ที่มีพระพักตร์งดงามสงบนิ่งที่สุด

อชันตา : บริเวณฝ่าผนังหน้าวัดถ้ำมีการแกะสลักลวดลายงดงาม มีพระพุทธรูปปาง
ต่าง ๆ มีเสาที่แกะสลักอย่างวิจิตร

เอลโลร่า : เป็นถ้ำหินเจาะเข้าไปในภูเขาเพื่อใช้เป็นวัด โบสถ์ วิหาร หอสวดมนต์ และสังฆารามมีทั้งของศาสนาพุทธ ศาสนาฮินดู และศาสนาเชน สร้างใน พ.ศ. ๘๐๑–๑๑๐๑ มี ๓๔ ถ้ำ

ถ้ำของศาสนาพุทธ ให้ความรู้สึกที่เรียบง่าย ดูสงบเย็น และเป็นประโยชน์

ถ้ำของศาสนาฮินดู มีความรู้สึกแบบหรูหรา เต็มไปด้วยวิจิตรศิลป์ที่อลังกา

ถ้ำของศาสนาเชน มุ่งเน้นการเผยแผ่ให้รู้จักองค์แห่งศาสดามหาวีระ และเน้นที่เปลือยกายให้เห็นอวัยวะเพศอย่างชัดเจน

เอลโลร่า : เป็นถ้ำหินเจาะเข้าไปในภูเขาให้เป็นอาคาร 3 ชั้นใช้เป็นที่เรียนของพระภิกษุ

องค์คุณแห่งการบรรลุพระโสดาบัน ๔ อย่าง

๑. **สัปปุริสสังเสวะ**	การคบสัตบุรุษ เสวนาท่านผู้รู้ ผู้ทรงคุณ
๒. **สัทธัมมัสสวนะ**	การฟังพระสัทธรรม เอาใจใส่เล่าเรียน หาความรู้จริง
๓. **โยนิโสมนสิการ**	การกระทำไว้ในใจ โดยแยบคาย คิดหาเหตุผลโดยถูกวิธี รู้เรื่องจิต, เจตสิก, รูป
๔. **ธัมมานุธัมมปฏิบัติ**	การปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติธรรมให้ถูกต้องตามหลัก คือ ให้สอดคล้องพอดีตามขอบเขตความหมายและวัตถุประสงค์ที่สัมพันธ์กับธรรมข้ออื่น ๆ

บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ประการ

ปุถุชนคนธรรมดาจะสร้างบุญกุสล หรือบารมีกุสล ก็ด้วยการทำมหากุสลที่เรียกว่า บุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ประการ หรือ ๓๐ ประการ เมื่อการกระทำนั้นเป็นไปครบถ้วนทั้งกายกรรม วจีกรรม และมโนกรรม ซึ่งบุญกิริยาวัตถุ ๑๐ ประการ ได้แก่

๑. **ทานมัย**	บุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน
๒. **สีลมัย**	บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล
๓. **ภาวนามัย**	บุญสำเร็จด้วยการภาวนา
๔. **อปจายนมัย**	บุญสำเร็จด้วยการอ่อนน้อม
๕. **เวยยาวัจจมัย**	บุญสำเร็จด้วยการขวนขวายในกิจที่ชอบ
๖. **ปัตติทานมัย**	บุญสำเร็จด้วยการให้ส่วนบุญ
๗. **ปัตตานุโมทนามัย**	บุญสำเร็จด้วยการอนุโมทนาส่วนบุญ
๘. **ธัมมัสสวนมัย**	บุญสำเร็จด้วยการฟังธรรม
๙. **ธัมมเทสนามัย**	บุญสำเร็จด้วยการแสดงธรรม
๑๐. **ทิฏฐุชุกัมม์**	บุญสำเร็จด้วยการทำความเห็นให้ตรง

ข้อ	๔-๕	จัดอยู่ใน	บุญกิริยาวัตถุ	ประเภทของ	**ศีล**
ข้อ	๖-๗	จัดอยู่ใน	บุญกิริยาวัตถุ	ประเภทของ	**ทาน**
ข้อ	๘-๙	จัดอยู่ใน	บุญกิริยาวัตถุ	ประเภทของ	**ภาวนา**
ข้อ	๑๐	จัดอยู่ใน	บุญกิริยาวัตถุ	ประเภทของ	**ทาน ศีล ภาวนา**

กายกรรม ๑๐ วจีกรรม ๑๐ มโนกรรม ๑๐

รวมเป็นบุญกิริยาวัตถุ ๓๐

เวสาลี : ปาวาลเจดีย์ที่พระพุทธองค์ทรงปลงอายุสังขาร ก่อนเสด็จดับขันธ์พระปรินิพพาน

พิจารณาวิปัสสนาธรรม

อะนิจจา วะตะ สังขารา,	สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ,
อุปาทะวะยะธัมมิโน,	ซึ่งมีการเกิดขึ้นแล้ว ย่อมเสื่อมไปเป็นธรรมดา,
อุปปัชชิต๎วา นิรุชฌันติ,	เมื่อเกิดขึ้นแล้วย่อมดับ,
เตสัง วูปะสะโม สุโข,	ความเข้าไประงับแห่ง- สังขารนี้ย่อมเป็นสุข,
สัพเพ สัตตา มะรันติ จะ,	สัตว์ทั้งหลายทั้งสิ้น ตายอยู่ด้วย,
มะริงสุ จะ มะริสสะเร,	สัตว์ทั้งหลายตายแล้วด้วย สัตว์ทั้งหลายจักตายด้วย,
ตะเถวาหัง มะริสสามิ,	ตัวเราจักตายอย่างนั้น นั่นเทียว,
นัตถิ เม เอตถะ สังสะโย,	ความสงสัยในเรื่องตายนี้ ไม่มีแก่เรา,
อะจิรัง วะตะยัง กาโย,	ร่างกายนี้ไม่นานหนอ,
ปะฐะวิง อะธิเสสสะติ,	จักนอนทับซึ่งแผ่นดิน,
ฉุฑโฑ อะเปตะวิญญาโณ,	ปราศจากวิญญาณไปแล้ว,
นิรัตถังวะ กะลิงคะรัง.	ราวกับว่าท่อนไม้ท่อนฟืน ไม่เป็นประโยชน์.

คำกราบพระรัตนตรัย

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ภะคะวา,	พระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นพระอรหันต์ ดับเพลิงกิเลสเพลิงทุกข์สิ้นเชิง ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง,
พุทธัง ภะคะวันตัง อะภิวาเทมิ.	ข้าพเจ้าอภิวาทพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน.
(กราบ)กาเยนะ วาจายะ วะ เจตะสา วา,	ด้วยกายก็ดี ด้วยวาจาก็ดี ด้วยใจก็ดี,
พุทเธ กุกัมมัง ปะกะตัง มะยา ยัง,	กรรมน่าติเตียนอันใด ที่ข้าพเจ้ากระทำแล้ว ในพระพุทธเจ้า,
พุทโธ ปะฏิคคัณหะตุ อัจจะยันตัง,	ขอพระพุทธเจ้า จงงดซึ่งโทษล่วงเกินอันนั้น,
กาลันตะเร สังวะริตุง วะ พุทเธ.	เพื่อการสำรวมระวัง ในพระพุทธเจ้าในกาลต่อไป.
ส๎วากขาโต ภะคะวะตา ธัมโม,	พระธรรมเป็นธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสไว้ดีแล้ว,
ธัมมัง นะมัสสามิ.	ข้าพเจ้า นมัสการพระธรรม.
(กราบ)กาเยนะ วาจายะ วะ เจตะสา วา,	ด้วยกายก็ดี ด้วยวาจาก็ดี ด้วยใจก็ดี,
ธัมเม กุกัมมัง ปะกะตัง มะยา ยัง,	กรรมน่าติเตียนอันใด ที่ข้าพเจ้ากระทำแล้ว ในพระธรรม,
ธัมโม ปะฏิคคัณหะตุ อัจจะยันตัง,	ขอพระธรรม จงงดซึ่งโทษล่วงเกินอันนั้น,
กาลันตะเร สังวะริตุง วะ ธัมเม.	เพื่อการสำรวมระวัง ในพระธรรมในกาลต่อไป.
สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ,	พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า ปฏิบัติดีแล้ว,
สังฆัง นะมามิ.	ข้าพเจ้า นอบน้อมพระสงฆ์.
(กราบ) กาเยนะ วาจายะ วะ เจตะสา วา,	ด้วยกายก็ดี ด้วยวาจาก็ดี ด้วยใจก็ดี,
สังเฆ กุกัมมัง ปะกะตัง มะยา ยัง,	กรรมน่าติเตียนอันใด ที่ข้าพเจ้ากระทำแล้ว ในพระสงฆ์,
สังโฆ ปะฏิคคัณหะตุ อัจจะยันตัง,	ขอพระสงฆ์ จงงดซึ่งโทษล่วงเกินอันนั้น,
กาลันตะเร สังวะริตุง วะ สังเฆ.	เพื่อการสำรวมระวัง ในพระสงฆ์ ในกาลต่อไป.

กรวดน้ำอัปปะมัญญา

ปุญญัสสิทานิ กะตัสสะยานัญญานิ กะตานิ เม

เตสัญจะภาคิโน โหนตุ สัตตานันตาป ปะมาณะกา

สัตว์ทั้งหลาย ไม่มีที่สิ้นสุด ไม่มีประมาณ จงมีส่วนแห่งบุญที่ข้าพเจ้า ได้ทำในบัดนี้ และแห่งบุญอื่น ที่ได้ทำไว้ก่อนแล้ว และจงเป็นพะละวะปัจจัย ให้ทุกท่าน ถึง ซึ่ง **มรรค ๔ ผล ๔ พระนิพพาน ๑** โดยเฉียบพลัน ในปัจจุบันกาลชาตินี้ เทอญ.

เทวตาอุยโยชนคาถา

ทุกขัปปัตตา จะ นิททุกขา, **ภะยัปปัตตา จะ นิพภะยา,**	ขอสัตว์ทั้งปวง ที่ประสบทุกข์ จงพ้นจากทุกข์, ที่ประสบภัย จงพ้นจากภัย,
โสกัปปัตตา จะ นิสโสกา **โหนตุ สัพเพปิ ปาณิโน,**	และที่ประสบความโศก จงพ้นจากความโศก เสียได้เถิด,
เอตตาวะตา จะ อัมเหหิ สัมภะตัง **ปุญญะสัมปะทัง สัพเพ เทวานุโม-** **ทันตุ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา,**	และขอเทวดาทั้งปวง จงได้อนุโมทนา ซึ่งบุญสมบัติ อันข้าพเจ้าทั้งหลาย ได้สร้างสมไว้แล้วนี้ เพื่อความสำเร็จแห่งสมบัติทั้งปวงเถิด,
ทานัง ทะทันตุ สัทธายะ **สีลัง รักขันตุ สัพพะทา** **ภาวะนาภิระตา โหนตุ,**	ขอเทวดาทั้งหลาย จงให้ท่าน รักษาศีล และบำเพ็ญภาวนา ด้วยใจศรัทธา ตลอดกาลทุกเมื่อ,
คัจฉันตุ เทวะตาคะตา,	ทวยเทพทั้งหลาย ที่มาชุมนุมแล้ว ขอเชิญกลับเถิด,
สัพเพ พุทธา พะลัปปัตตา **ปัจเจกานัญจะ ยัง พะลัง** **อะระหันตานัญจะ เตเชนะ,**	ด้วยเดชแห่งพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ผู้ทรงถึงพร้อมด้วยพละธรรม ด้วยเดชแห่งพระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย ผู้ถึงพร้อมด้วยพละธรรม ด้วยเดชแห่งพระอรหันต์ทั้งหลาย ผู้ทรงถึงพร้อมด้วยพละธรรม,
รักขัง พันธามิ สัพพะโส.	ขอให้ข้าพเจ้า จงคุ้มครองรักษาความดีไว้ได้โดยประการทั้งปวงเทอญ.

